AUGUSTANA COLLEGE LIBRARY
3 0510 02104 8006

ERINDRINGER

Peer Strømme

E
184
N7
S8

23849

AUGSBURG COLLEGE AND SEMINARY
LIBRARY - MINNEAPOLIS 4, MINN.

AUGSBURG COLLEGE AND SEMINARY
LIBRARY MINNEAPOLIS 4, MINN.
WITHDRAWN

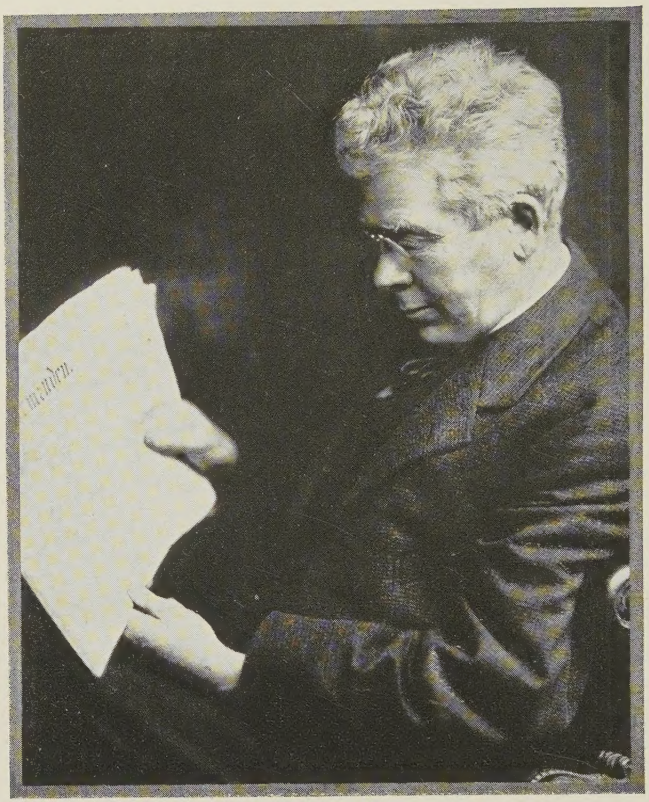

Peer Strömme

AUGSBURG COLLEGE AND SEMINARY
LIBRARY - MINNEAPOLIS 4, MINN.

ERINDRINGER

AV

PEER STRØMME

EFTER HANS DØD UTGIT AV EN KOMITE

MINNEAPOLIS, MINN.
AUGSBURG PUBLISHING HOUSE TRYKKERI
1923

E
184
N7
58

DIG, LAURA,

vies denne bok med oprigtig tak for alt du var og gjorde for vor kjære hedengangne ven.

—KOMITEEN.

Jan 7'47

23849

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/erindringer0000unse

INDHOLD

Lev vel; og tak for godt reisefølge 7

Oprop 11

Utgivernes forord 15

Strømmes forord 17

I. Peer Strømmes slegt. Barndomshjemmet . . . 19

II. Til Luther College 41

III. Ved Luther College 46

IV. Teologisk student ved Concordia Seminar i St. Louis. Første skoleaar 97

V. Andet skoleaar ved Concordia Seminar 123

VI. Tredje skoleaar ved Concordia Seminar 128

VII. Prest og skolesuperintendent i Red River dalen . 136

VIII. Prest i Buffalo county, Wis. 207

IX. Lærer ved St. Olaf College 221

X. Redaktør for "Norden" i Chicago 234

XI. Første tur til Norge 263

XII. Politisk virksomhet 286

XIII. Assurancevirksomhet 293

XIV. Atter redaktør for "Norden" 296

XV. Valgkampen i 1892 308

XVI. Utgiver og redaktør av "Superior Posten" . . . 311

XVII. Skolebestyrer i Mount Horeb, Wis. 320

XVIII. "Hvorledes Halvor blev prest" 321

XIX. Fortsættelse som skolebestyrer i Mount Horeb . . 324

XX. Litterært og politisk arbeide 335

XXI. Redaktør og medeier av "Amerika" 338

XXII. Kandidat for statssekretærembedet i Wisconsin . . 354
XXIII. Redaktør for "Minneapolis Times" 361
XXIV. Redaktør for bulletin utgit av den demokratiske statskomite i Minnesota samt for "Minneapolis Star" 376
XXV. Oversættelsen av "Biskop Laaches Husandagtsbok" og mange andre bøker 378
XXVI. Præmie for oversættelsen av "Fedraminne" . . . 385
XXVII. Redaktør for "Politiken" 387
XXVIII. Redaktør for "Vor Tid" 390
XXIX. Anden tur til Norge 393
XXX. Arbeide med at oversætte bøker, holde foredrag og skrive for avisene 408
XXXI. Forsøk paa at faa guvernør J. A. Johnson i Minnesota opstillet som demokratisk præsidentkandidat i 1908. Arbeide i valgkampen samme aar 411
XXXII. Litterært arbeide. Foredrag 417
XXXIII. Ansættelse ved "Normanden" 425
XXXIV. Digte 430

LEV VEL; OG TAK FOR GODT REISEFØLGE

DETTE blir nok det sidste brevet som "Normanden" faar fra mig. Før dette sendes, vil bladet ha faat underretning om, at jeg har gjort det store sprang over floden. De sidste aarene har jeg stadig været lidende, og jeg er glad ved nu snart at skulle faa dø.

Det blir ikke noget sprang i mørket. Over paa den anden side ser det godt ut; hvor man ikke behøver lys eller solens skin, fordi Gud Herren selv lyser for dem. Der glemmes det kors som paa jorden jeg bar; der slukner saa mildelig sorgen. Der blir opklaret hvad gaatefuldt var; da rinder den lyse dags morgen.

Jeg tror ikke at man skylder at aapenbare for det uvedkommende publikum hjertets lønligste tanker om de høie og hellige ting, som det ikke engang er et menneske tillatt at uttale. For mig vilde dette være at krænke hvad jeg betragter som den rette aandelige blufærdighet. Likesom alle der har tænkt, har jeg ogsaa tvilet. Men tvilen er som veiret bort. Jeg tror paa ham som kom til verden for at frelse syndere; og jeg har det ydmyge, men sikre haab, at ogsaa jeg for hans skyld skal arve et evig liv. Jeg kommer til at trænge uendelig meget barmhjertighet; men der er jo uendelig meget av den, saa der blir mere end nok igjen for dere andre ogsaa.

Naturligvis, jeg vilde jo gjerne ha levd her en stund til. Der er saa mange interessante ting oppe netop nu; og jeg vilde gjerne se hvordan det gaar med kampen for at gjenindføre folkestyre med tale- og tankefrihet. Men vort land greier nok den ting ogsaa uten min hjælp.

Nu, jeg har levd et rikt liv, fuldt av oplevelser; har levd meget mere end de fleste og har stiftet bekjendt-

skap og venskap med flere av vort folk end nogen anden mand jeg vet om. Folk har været urimelig snilde mot mig bestandig, saa mit hjerte er fuldt av taknemmelighet mot dem. Men nu er jeg nok utslitt. Der er et par sygdomme som vistnok er uhelbredelige, og som kappes om hvilken av dem skal først naa frem til at gjøre det av med mig. Og det kan jo være mig det samme hvilken av dem det blir som seirer i dette kapløp. Naar jeg tænker tilbake paa strævet jeg har hat i alle disse mange aar med at skrive og skrive for andre, maa jeg mindes den der fyren i Peer Gynt, som sa: "Jeg er utslitt; efterskriften, glem ikke den: Han levet og døde som en paaholden pen."

Mine faa literære efterlatenskaper kan, haaber jeg, overleveres i hændene til P. O. Thorson. Han vil gjøre ut av dem det bedste han kan for min enke. Det plager mig nu at tænke paa at jeg har været en utilgivelig daarlig økonom. Saa mange gode anledninger jeg har hat til det, har jeg ikke lagt mig op nogen penger; jeg har altid levd fra haanden til munden. At samle penger har ikke ligget for mig. Og nu da jeg et par aar næsten intet har kunnet tjene, er forfatningen nok yderst slet. Ialfald straks faar min enke ikke nok til at betale for en tarvelig begravelse. Man skal ikke paa den bruke mere end det mindste som gaar an uten at synde mot anstændigheten. Nu, vore seks barn har alle sammen faat den bedste skoleopdragelse; og alle er begavede og godt og lykkelig gifte og i nogenlunde gode stillinger, saa de lar nok ikke sin mor lide mangel. Men i den senere tid har jeg dog spekulert frem og tilbake over hvorledes ogsaa jeg kanske kunde gjøre noget for hende. Hun har været et mønster av en god hustru og mor; og hun kan komme til at leve mange aar efter mig, og har ærlig fortjent da at ha det mere sorgfrit end hittil. Gud glæde dig, Laura, min kjæreste ven!

P. O. Thorson vil altsaa staa i spidsen for affæren og gjøre det mest mulige ut av mine fattige efterlatenskaper. Der er en ny samling av vers, som kunde fortjene at opbevares. Og saa er her mine vidtløftige "Erindringer", som ligger her med mangfoldige illu-

strationer. De er ikke i den absolut bedste orden; men jeg orker ikke nu at gjøre mere ved dem. Og saa er der et par fortællinger som folk kanske vil læse efter min død.

Alt dette overlates til Thorson; men jeg har tænkt mig at nogen av mine venner kanske kunde danne likesom en slags komite og staa ham bi med at faa gjort noget til fordel for min enke. Oppe i Grand Forks er det Samuel Torgerson, dr. Engstad, dr. Arneberg og Risteigen og andre saadanne, som kunde hjælpe til; ikke at forglemme Simon Johnson og Nykaas og Gunderson og Mrs. Pierce og Peter Therkildsen. Og saa har vi Ellen Ellenson i Osnabrock, Gustav Brecke i Milton, C. J. Sundahl i Niagara, Gunnar Høst i Leeds, Foss og Nestos i Minot, Homnes og Sigurd Bu i Crosby, E. L. Garden i Souris, Hegge i Hatton og Oscar Sorlie i Buxton og Olaf Bjerke i Abercrombie; Norman Hansen i Fertile, Minn., mine snilde brødre og svogre i Elbow Lake, Torkel Oftelie i Fergus Falls, Henry P. Peterson, Edv. Skille, prof. O. G. Felland, C. J. Lund i Thor, Iowa, og Timan Quarve i Fessenden. Og i Tvillingbyene er der A. M. Sundheim, G. T. Lee, dr. Henrik Shipstead, dr. E. O. Giere, "Tidende"s Carl Hansen og "Skandinaven"s hr. Lahn, J. A. Jacobsen, T. J. Skellet, P. P. Quist, Lauritz Swenson, Sigv. Rødvik, K. B. Birkeland, guv. Lind og dommer Ueland og min kjære bror C. J. West. Og hernede i og ved Madison har vi prof. R. B. Anderson, Henry Steensland, prestene Severin Gunderson og Ove Preus, Siljan og min kjære A. H. Vick. Og endnu har jeg ikke nævnt min kjære søn Olaf i Wenatchee, Wash.; som vistnok kan være lærd i geologien, men dog likesom sin far er mere digter og drømmer end praktisk forretningsmand. Nei, dette blir nok for lang en liste; skjønt jeg kunde gjøre den mange ganger saa lang. Det er svært saa mange bra folk der er blandt os, naar vi begynder at tænke os om. Hvad jeg mener er, at man kanske av de nævnte eller andre kunde faa istand en slags komite til hjælp for P. O. Thorson i arbeidet.

Thorson gjør mig endnu en vennetjeneste. Saasnart

han faar vite at min krop er bare som en tom bælgfrugt, sender han besked derom til "The Press Club" i Chicago, til Odin Club i Minneapolis, til vor norsk-amerikanske forfatterforenings næstformand, O. A. Buslett, osv. Og kanske han ogsaa sender avtryk av dette brev til vore andre blade. Detaljene ved min begravelse overlater jeg til min svigersøn Vetley Felland. Mere og mere kommer det nu for mig, at jeg gjerne vilde hvile mellem mine egne folk i Winchester, hvor jeg er født. Paa kirkegaarden der hviler min far og mor og fars forældre og min bror Hans Olaus. Mellem dem er der plads for mig ogsaa. Min søster, Mrs. Elmer Manuel ved Oshkosh, eller min bror Oscar i Elbow Lake vil nok ta sig av den ting. Dog, dette er jo ikke noget vigtig; min hustru faar vel i den sak ha det avgjørende ord. Dersom jeg begraves her i Madison, haaber jeg at man vil kunne faa past. S. Gunderson, past. L. M. Gimmestad eller past. Ove Preus, eller alle tre av dem, til at holde taler og undskylde mine feil saa godt de med god samvittighet kan det. Past. J. O. Hougen vil vite hvad han da har at gjøre.

Nu ja, alle sammen, farvel og tusen tak for samværet. For min del vet jeg, at hvis veien er trang, saa er det jo godt, at den ikke er lang. Og det er synd at klage.

Peer Strømme.

FORANSTAAENDE "testamente" blev trykt i flere aviser. Peer Strømme skrev det da han tydelig følte at det ganske snart vilde være forbi med hans legemskræfter. Han døde i sit hjem i Madison, Wis., den 15de september 1921, nøiagtig paa dagen 65 aar gammel.

I december 1921 kom nogen av hans venner sammen i Odin Club i Minneapolis og blev enig om at danne en komite for at efterkomme Strømmes ønske med hensyn til utgivelsen av hans litterære efterladenskaper. I januar 1922 lot denne komite i avisene utstede følgende

OPROP

Kjære landsmænd!

Det vil være almindelig bekjendt at den navngjetne norsk-amerikanske journalist, forfatter og "globetrotter" Peer Strømme efterlot sig en større samling manuskripter, hvoriblandt han især uthævet sine "Erindringer", som vil bli av stor interesse for samtiden og et helt litet kildeskrift at øse av for dem som i fremtiden kommer til at lægge sine hoder i bløt for at faa rede paa norsk-amerikanernes liv og levnet. Peer Strømme var ogsaa i særegen grad utstyrt for netop et saadant arbeide. Alle mennesker kjendte han. Og alle mennesker kjendte ham. Og da han var utrustet med en næsten fænomenal hukommelse, falder de forskjellige begivenheter, forhold og personer han har at skildre, ham saa let i pennen, som om de i nedskrivningsøieblikket stod for ham. Derfor virker det med oplevelsens umiddelbarhet — i den forstand som slike ting kan virke umiddelbart. Og hvad angaar slegtskap og de øvrige forbindelser som eksisterer mellem menneskene kunde Strømme — om han vilde — følge forgreningene saa langt at det svimler for nogen hver. Alt dette bare ved at trække paa det rike fond som var lagret op i hans hukommelse.

Foruten dette hadde han ogsaa paa lager andre litterære frembringelser, som han gjerne vilde ha frem for folket efter sin død — blandt andet en del digte og kortere skildringer.

Tanken er da at faa det hele gjennemarbeidet og utgit i bokform i overensstemmelse med den plan som Strømme selv hadde gaat med i aarevis, men som han paa grund av daarlig helbred og smaa midler ikke saa sig istand til at realisere. For om mulig at redde disse optegnelser fra forglemmelsen og ved en eventuel utgivelse at skaffe enken en biindtægt, som hun saa saart trænger, skrev han et "litterært testamente", som ifølge hans ønske blev offentliggjort i "Normanden" straks efter hans død og som blev almindelig citert eller omtalt i de fleste norske aviser her i landet. Et utdrag av det vil kanske tydeligere end noget andet klarlægge hensigten med disse linjer:

(Her følger en del av det som findes paa side 8—9.)

Dette er altsaa en del av Peer Strømmes "litterære testamente" og av hans sidste ord til sit folk. De fleste vil føle sig opfordret til at skjænke hans ønsker en viss pietet. For om mulig at faa tingene i gjænge blev der den 22de december paa initiativ av "Normanden"s bestyrer P. O. Thorson holdt et møte i Minneapolis, hvortil samledes nogen interesserte for at raadslaa om saken. Der blev da ogsaa foreløbig forhandlet med bestyreren for Augsburg Publishing House, A. M. Sundheim, om en mulig utgivelse av boken. Man besluttede at nedsætte en komite til at fremlægge saken for folket, og denne fik følgende sammensætning:

Guv. R. A. Nestos, dr. E. O. Giere, dr. H. Shipstead, red. L. Stavnheim, red. Carl G. O. Hansen, pastor K. B. Birkeland, red. G. T. Lee, bestyrer P. O. Thorson, red. Simon Johnson, bestyrer A. M. Sundheim og dommer A. Ueland.

P. O. Thorson blev valgt til formand i komiteen, Simon Johnson til sekretær, A. M. Sundheim til kasserer og A. Ueland til viceformand.

Man forstaar at dette er en arbeidskomite, som har

i opdrag at fremlægge saken for folket. Peer Strømme har selv utvalgt en langt større komite, som han tænkte skulde ivre for bokens utbredelse hver paa sit sted.

Hovedspørsmaalet blir midler. Det maa bli en bok paa ca. 500 sider; slikt koster penger, og det er ikke at vente at forlaget vil lægge ivei med det uten at i hvert fald en del av kostendet er sikret paa forhaand. Saa nu paahviler det Strømmes venner og beundrere og de som er interessert i at hans "Erindringer" bevares for efterslegten, at bestille boken paa forhaand, saa forlaget kan ha en viss garanti for at omkostningene blir betalt. Prisen blir $5, og bestillinger sendes til komiteens kasserer og bestyrer for Augsburg Publishing House, A. M. Sundheim, Minneapolis. Skulde det vise sig ugjørlig at naa maalet, vil indsendte penger bli returnert.

Dette er ingen liten sak. For det første er det mange som skylder hensynet til Strømmes minde en ekstra anstrengelse. Dernæst er det hensynet til hans enke; en pen indtægt fra dette hold vilde virke som et varmt solstreif over hendes graanede hode. Og endelig er det hensynet til vor folkegruppes fremtid: Har vi raad til at la det ene minde efter det andet gaa glemselen i vold?

Nei. Denne gang maa vi handle. Og det er ikke bortskjænkede penger. Man faar en værdifuld bok for dem.

P. O. Thorson, *formand,*
Simon Johnson, *sekretær,*
A. M. Sundheim, *kasserer,*
A. Ueland, *viceformand,*
R. A. Nestos,
E. O. Giere,
H. Shipstead,
L. Stavnheim,
Carl G. O. Hansen,
K. B. Birkeland,
G. T. Lee.

UTGIVERNES FORORD

PEER STRØMMES "Erindringer" blev for nogen aar siden trykt i "Normanden", og ved utgivelsen av denne bok forelaa de altsaa som utklip fra nævnte blad. I sit "testamente" sier Strømme om dem: "De er ikke i den absolut bedste orden." Dette er vistnok sandt. Men der bør lægges eftertryk paa "absolut bedste". De var nemlig i mere end almindelig god orden, saa det var ikke nogen vanskelig sak at gjøre de nødvendige forandringer før arbeidet gik til sættemaskinen. Da det blev anset for heldig at holde sig nogenlunde til "riksmaalets" nyeste regler, maatte dog stavemaaten forandres mere eller mindre i næsten hver linje. De fleste trykfeil lot sig rette. Men der er muligens nogen personnavn som er stavet feil, da det var omtrent ugjørlig at faa fat paa vedkommende personers navn fra absolut paalidelige kilder. For dem som stod Strømme nær maa det være kjærkomment at vite at det blev nødvendig at stryke bare en eneste sætning paa grund av originalens uforstaaelighet. Der var tydelig faldt ut noget. Men ingen kunde bestemt si hvad der manglet; og det eneste forsvarlige var da at stryke resten av sætningen — som forresten ikke saa ut til at være av stor betydning.

Som en raritet bør det nævnes at der midt i dette væld av klare, sprudlende sætninger forekommer en som er saa sammenslynget at den ligger utenfor almindelig norsk sprogbruk. Da den imidlertid ved litt eftertanke kan forstaaes, fik den staa urørt. Det er rimeligst at anta at Strømme selv for en gangs skyld valgte at uttrykke sig paa denne maate.

Indholdet er oftest ordnet efter mindenes rækkefølge. Læseren føres fra den ene person til den anden, fra den ene gjenstand til den anden, fra det ene sted til det andet, fra det ene tidspunkt til det andet. At inddele boken efter indholdet lot sig derfor ikke gjen-

nemføre. Men at sende ut en saapas stor bok uten nogen indholdsinddeling gik dog ikke an, og saa kommer nu disse "Erindringer" under 34 kapitler. Paa grund av indholdets eiendommelige rækkefølge sættes hvert kapitels overskrift saadan paa en slump. Forhaabentlig er denne indholdsbetegnelse bedre end ingen ting.

STRØMMES FORORD

DET er ikke meningen at dette skal være en selvbiografi. En saadan har kun den mand ret til at skrive, som kan se tilbake paa et ærefuldt og daadrikt liv, og som har samlet megen visdom. Og det kan ikke jeg. Inderst inde har jeg en liten mistanke om, at jeg i grunden — som knappestøperen sa til Peer Gynt — var ætlet til en blinkende knap paa verdensvesten. Men hempen glap. En sandfærdig beretning om mit liv vilde nok væsentlig bli en beretning om en række feilgrep: gode anledninger som forsømtes, og forsøk som mislykkedes.

Naar jeg skriver "Erindringer", saa er det fordi jeg kan fortælle om andre folk — om slike som virkelig har spillet betydelige roller blandt os nordmænd i Amerika.

I "Norsk-Amerikanernes Festskrift", som i 1911 utgaves under hovedredaktion av Joh. B. Wist, staar der at "Peer Strømme er uten sammenligning den mest bereiste norske bladmand i Amerika. Neppe nogen anden norsk-amerikaner har en saa utstrakt bekjendtskapskreds som han. Alle mennesker kjender ham, og overalt har han været." Og dette er vist sandt. Det er ikke bare at jeg har reist meget i fremmede land. Men jeg har besøkt omtrent alle vore settlementer og været tilstede ved mangfoldige politiske og kirkelige møter, bygdelagsstevner og alle slags tilstelninger forresten; og blandt norske amerikanere som har noget navn utenfor sin egen hjembygd, er der neppe nogen med hvem jeg ikke har truffet sammen.

Det vil falde mest bekvemt at skrive erindringene i form av en selvbiografi; men jeg skal holde mig selv mest mulig i bakgrunden. Hvad jeg skriver skal bli "sandhet og intet andet end sandhet". Men jeg staar ikke skrifte og forpligter mig til at fortælle alt det onde som jeg vet om mig selv eller andre; og det kan derfor selvfølgelig ikke netop bli den hele sandhet.

P. S.

1917.

I

PEER STRØMMES SLEGT. BARNDOMS-HJEMMET

MINE tidligste erindringer dreier sig om Winchester settlementet i Winnebago county, Wisconsin. Ti der var det, at jeg banket paa livets port, kom frem i dagen og vaaknet til bevissthet.

La os orientere os litt, før jeg forklarer hvordan det gik til dermed, at jeg valgte netop det settlement til fødested og saaledes er istand til at fortælle noget om de norske rydningsmænd paa de kanter:

I den østlige del av staten Wisconsin ligger Lake Winnebago, den største av statens mange indsjøer. Den har gjennem Fox River sit utløp mot nord i Green Bay og Lake Michigan. Paa vestsiden av Lake Winnebago er countyet av samme navn med byen Oshkosh som hovedstad. Ti mil nordenfor Oshkosh ligger tvillingbyene Neenah og Menasha, og tolv, fjorten mil i vest fra disse byer er townet Winchester med det eneste større norske settlement i dette county. Det er myrlændt rundt omkring; men den største del av Winchester ligger høit og tørt. Paa hele dette strøk var der svær løvskog da de første nybyggere bosatte sig i Winchester; men skogen blev litt efter litt ryddet væk, og i stedet for den blev der frugtbare og velstelte farme.

Der er ellers ikke svært meget at fortælle om Winchester. Settlementet har ikke hat nogen særdeles stor betydning for norskdommens historie. Det taaler i det stykke ikke sammenligning med et slikt settlement som f. eks. Koshkonong. Det har git os past. F. A. Møller i Urne, Wis.; past. O. H. Lee, som i mange aar var prest i Milwaukee, men nu en tid har været ute av sagaen; og Kittel Halvorson, som blev farmer i Stearns county, Minnesota, og som i det nu hensovede populistpartis velmagtsdage i to aar var medlem av landets kon-

gres. Ellers er jeg selv med respekt at melde omtrent det eneste som nogensinde har hændt i Winchester.

Om min slegt kunde jeg ikke berette meget, selv om saken var vigtig. Jeg vet bare at de alle sammen, saavidt jeg vet, har været skikkelige folk, men ganske almindelige hverdagsmennesker. Min kundskap om dem gaar ikke længere tilbake end til bedsteforældrene, og av disse har jeg aldrig set andre end min farmor. Om min farfar, Ole Strømme, har jeg latt mig fortælle, at han var en velagtet skolelærer i Vraadal i Telemarken. Han døde der i en ung alder, efterlatende sig en fattig husmandsplads samt en enke, Sigrid, og to barn, Kari og Ole. Og denne sidste var det altsaa, som i Amerika avanceret til at bli min far. Bedstemor Sigrid giftet sig igjen i Norge med en snekker ved navn Peer, efter hvem jeg har faat mit navn. Han kaldtes og kaldte sig Peer Snekker, og hvad hans rette navn ellers kan ha været, har jeg aldrig visst. Paa hans gravsten i Winchester staar der bare ret og slet Peer Snekker. I 1844 utvandret han med bedstemor Sigrid og hendes to barn til Amerika. De hadde med megen møie faat skrape sammen penger og niste nok, saa de kunde bli med et emigrantskib fra Skien over til den nye verden. De var tretten uker paa havet og kom frem til Quebec den 18de august, den dag far fyldte sit femtende aar. Kari var et aar ældre. Hun døde kort tid efter ankomsten til Amerika.

Jeg har ofte hørt bedstemor Sigrid fortælle at de i penger hadde akkurat en dollar, som de trods alle fristelser til at bruke den under reisen dog holdt fast ved, for at de ikke skulde komme fuldstændig som fantefolk til det nye land.

Familien fandt paa en eller anden maate frem til Muskego settlementet, tyve mil vestenfor Milwaukee. Bedstefar Peer var en liten og laaghalt pusling av en mand, men var ellers en flink og flittig møbelsnekker. Han fik arbeide med at lage istand kommoder og sovebænker og andet saadant for andre nybyggere i Muskego. Bedstemor var et ualmindelig stort og sterkt kvindfolk. Hun arbeidet som en mand for farmerne i

settlementet. Det er formodentlig fra hende det kommer, at jeg og næsten alle de andre av hendes barnebarn og deres mange barn har faat megen legemsstyrke og temmelig store kropslige dimensioner.

Far blev konfirmert i Muskego av past. C. L. Clausen. Derefter var han en tid tjenestegut hos past. Dietrichson paa Koshkonong. Det som bet sig særlig fast i hans erindring, og som han oftest nævnte om past. Dietrichson, var, husker jeg, at denne var urimelig glad i hønsekjøt. Naar han var ute paa reiser, forlangte han at man skulde skaffe ham denne mat, som var den eneste der egentlig var bestemt til menneskelig føde, sa han.

Far pleide ofte at nævne at han var i Muskego og hjalp til med at ta imot past. H. A. Stub, da denne kom til Amerika; og at han traf til at være der ogsaa den 23de februar 1849: den dag past. og fru Stub fik sin første søn; samt den dag denne søn blev døpt og fik navnet Hans Gerhard. Hvilken gut som bekjendt har vokset op og utviklet sig til at bli prof. dr. H. G. Stub, nu formand i den Norske Synode.

Far arbeidet nogen aar som tjenestegut hos en amerikansk farmer ved navn Newman ved Honey Creek i Walworth county, Wis. I sit senere liv hadde han det meget med at fortælle historier fra "den gang jeg arbeidet for Mr. Newman." Han skildret denne og hustru som prægtige mennesker og talte ofte om, at han engang vilde ta tid til at besøke stedet igjen og faa greie paa om de endnu levde. Men han kom aldrig saa langt at han fik gjøre den reisen. Jeg kan ikke huske at han nogen gang uttalte nogen lyst til at se Norge igjen; men han drømte om hvor morsomt det skulde være at se igjen Mr. og Mrs. Newman i Honey Creek. De var saa snilde mot ham, da han var en grøn nykommer.

I aaret 1850 — tror jeg det var — flyttet far med sin mor og stedfar fra Muskego op til Winchester, tre aar efter at de første nordmænd hadde bosat sig paa dette sted. I 1846 hadde tre mænd, Søren Wilson, Andrew Thompson og John Rud reist derop fra Mus-

kego. Og de hadde likt sig godt, da de fandt overflod av skog og vand. Saa drog de tilbake til Muskego, og det følgende aar reiste de igjen til Winchester. Samme aar kom ogsaa Knut Luraas, tre brødre ved navn Kristian, Per og Johannes Johnson fra Toten, og Sven Thompson. De tre brødre gik altid under navnet totningene; medens Sven Thompson var fra Hallingdal og til daglig bruk kaldtes hallingen. Senere i det samme aar eller den følgende vaar kom Helge Mathieson, Ole Klokkerengen og de tre brødre Johannes, Halvor og Kittel Amundson Baklestulen og en dansk mand ved navn Anders Jørgenson. Med undtagelse av ham, de tre totninger og Sven Halling var alle disse nybyggere fra Telemarken.

De som senere blev de mest fremstaaende mænd paa stedet, var brødrene Baklestulen. Den ældste av dem, Johannes Amundson, var en tid medlem av statens legislatur og beklædde ellers forskjellige town- og county-embeder. Hans bror Halvor blev bekjendt derved, at han fik lagt under sig store landstrækninger og drev skoghugst efter stor maalestok. Den yngste av brødrene, Kittel, var et mekanisk geni, og dette blev nok hans økonomiske ruin. Han lot opføre støperi og verksteder og lot sin farm skjøtte sig selv, medens han strævet med at lage en evighetsmaskine, et "perpetuum mobile". Da dette ikke vilde gaa, tok han til med at fabrikere selvbindere, som skulde binde med halmstraa. Jeg husker fra min tidlige barndom at jeg saa en mængde slike maskiner og andre rare opfindelser staa paa tunet ved hans hus. Men han tapte nok bare paa disse historier og maatte tilslut reise fra det alt sammen.

Denne Kittel Baklestulen var gift med en datter av ovennævnte Helge Mathieson, som gjaldt for at være stedets rikeste mand. Helge eiet flere store farme og hadde penger til utlaan. Hans hustru het Tone. Man kaldte dem Hølje og Tone "Tavane", da der om dem gik det stygge rygte at de engang skulde ha tat betaling av en fremmed mand for et maaltid mat; noget som de andre gjestevenlige nybyggere syntes var høist upassende.

Samme aar som mine folk bosatte sig i Winchester, 1850, blev der organisert en menighet under ledelse av past. A. C. Preus fra Koshkonong. Den blev senere med lange mellemrum besøkt av ham og past H. A. Preus fra Spring Prairie og av past. O. F. Duus fra Scandinavia; og efter dennes hjemreise til Norge av hans eftermand, past. A. Mikkelsen. Først i 1867 fik den sin egen bosiddende prest, den senere saa bekjendte waisenhusfar E. J. Homme.

Paa vestsiden av Mjøsen i Norge, midtveis mellem Gjøvik og Lillehammer, ligger bygden Biri. I den øvre ende av dette dalføre, et par norske mil fra Mjøsen, er gaarden Haugen. Den eides i sin tid av min morfar, Hans Iversen Haugen. I 1848 solgte han gaarden og reiste med hustru og barn til Amerika. Familien bosatte sig ved Martell i Pierce county, Wisconsin, og bedstefar Iversen var en av de første norske settlere paa de kanter. Den ene av døtrene blev der gift med Mathias Nelson og en anden med Per Hørstad. Den yngste av barnene til Hans og Martha Iversen, Hans Jakob, blev en fremstaaende farmer ved Martell og var desuten en nidkjær metodistprædikant.

Der var to medlemmer av familien som ikke blev med forældrene til Martell. Den ældste av søstrene, Johanne, blev under overreisen fra Norge kjendt med ovennævnte danske mand Anders Jørgenson, giftet sig med ham, og de bosatte sig i Winchester. Og hendes yngste søster, Eli Hansdatter Haugen, bodde hos dem. Hun var det som fik størst betydning for mig; da hun blev mor til seks sønner og syv døtre; blandt hvilke den næstældste av sønnene blev mig.

Bedstefar Peer Snekker tok sig 160 acres land inde i Winchesterskogen; og da far blev myndig overdroges farmen til ham, mot at hans forældre skulde ha en liten hytte og nogen faa acres land for sig selv og et meget beskedent føderaad. Far var en høi og sterk mand og god arbeidskar. Han tømret sig en loghytte. Borte hos sin danske nabo traf han sammen med Eli Haugen; og vaaren 1852 holdt de bryllup. Egtevielsen utførtes av past. H. A. Preus, som høsten før var kommet fra

Norge og nu for første gang besøkte menigheten i Winchester. Far var den gang 23 og mor 19 aar gammel. Mor var blit konfirmert i Biri sidste søndag før hun reiste fra Norge.

Det unge par flyttet ind i en liten loghytte, som bestod av bare et eneste værelse og laa inde i tætte skogen. Efter en sømmelig tids forløp fik de en datter, som de gav navnet Caroline, og som nu er Mrs. Hans Bronson i Chetek, Wis., og har mange barn og barnebarn. Et par aar derefter kom der en gut som fik navnet Hans Olaus, der like før jul 1916 døde som en velstaaende farmer i nærheten av fødestedet. Ogsaa han hadde en stor barneflok. Saa halvandet aar derefter oprandt hvad man maa holde mig tilgode at jeg kalder den vigtige dag, den 15de september 1856; paa hvilken dag mor fødte sit tredie barn, en gut, som av past. O. F. Duus blev døpt med navnet Peer. Tre-fire aar derefter husker jeg at jeg vaaknet op og gjorde den opdagelse, at denne gut var mig.

Efter mig kom der fem pikebarn, og saa en gut; derefter et par tvillinger, en gut og en jente, som fordi de var 10de og 11te i rækken fik navnene Timan og Ellevine. Og saa kom der endnu en gut, Adolph, og endelig en gut til, den sidste av de tretten. Han fik navnet Rudolph og er nu sakfører og distriktsadvokat i Elbow Lake, Minnesota. I den by bor ogsaa de to andre av de tre yngste av brødrene, nemlig Oscar Timan, som er eiendomshandler og har været postmester og bankkasserer, og Adolph, som er kjøbmand. Sammesteds har ogsaa tre av søstrene hat sine hjem, saa Elbow Lake har likesom været familiens hovedkvarter. Den ene av søstrene, Martha, bor der endnu og er gift med John Sauby. En anden, Ida, Mrs. Tobias Sauby, er for tiden i Montana; og den tredie, Ella, eller Ellevine, er død. Hun var gift med kjøbmand Østen Sauby, en yngre bror av John og Tobias. Kanske det bør nævnes som en raritet, at ikke bare disse tre søstre giftet sig med tre brødre, men at ogsaa vor ældste bror, Hans Olaus, giftet sig ind i samme familie, idet hans første hustru var en søster av de tre brødre Sauby.

Om somme medlemmer av vor talrike familie skal jeg senere ha noget at fortælle. Netop nu faar dette være nok.

Noget av det første jeg kan huske er at vor lille stue i Winchester sommetider var stappende fuld av folk, og at far holdt paa at spørre dem om mangt og meget og skrive det ned i en stor bok. Da jeg blev litt ældre, fik jeg rede paa at han var fredsdommer, og at det altsaa var smaa retssaker som var oppe for ham til avgjørelse. Engang ved en slik anledning var der en av mændene som satte mig paa sit fang, husker jeg tydelig, og spurte mig hvor gammel jeg var. Jeg visste det ikke; men mor sa at jeg skulde fortælle ham, at jeg var akkurat tre aar gammel. Denne er vist min allertidligste erindring. Det eneste jeg ellers husker av fars bedrifter i egenskap av fredsdommer, er en brudevielse som han utførte hjemme i vor stue. De som viddes var Ole Sauby og Anna Danielsen. Denne Ole Sauby var den ældste bror av de tre Saubybrødre som blev mine svogre. De flyttet ut til Minnesota og senere til N. Dakota; og en hel hær av deres efterkommere er nu spredt over strøket mellem Balfour og Velva i denne stat.

Fire aar gammel begyndte jeg at gaa i skole. Vi kaldte det Mathiesons skolehus, fordi det stod nær Helge Mathiesons hjem, paa en liten sandbakke en mils vei i vest fra vort hus. En av de første lærere jeg hadde var en mand som senere kom til at spille en noksaa betydelig rolle som prest i Chicago. Det var John Zackarias Torgerson. Han hadde sit hjem paa en farm mellem Winchester og Neenah og hadde været et aar eller to ved en presteskole i Springfield, Illinois. Grundet paa sykelighet og kanske paa pengemangel blev hans studier avbrutt et aar eller to, og han holdt da skole i dette distrikt. Han strævet samvittighetsfuldt med ogsaa at indprente os de religiøse sandheter. Han tok sig særlig av mig og søkte at faa mig til at lære meget som jeg ikke kunde forstaa. Blandt andet gav han mig om kveldene en del undervisning i stenografi eller hurtigskrift, og naar anledning gaves, opfordret han mig til at vise folk min smule færdighet i den kunst.

Undertiden prækte Torgerson i skolehuset om søndagene; og han fik ord for at være veltalende og at ha megen lærdom. Jeg husker godt at han en gang prækte over sprogforvirringen ved babelstaarnet, og at han da for likesom at illustrere saken oplæste fadervoret paa en mængde forskjellige sprog. Dette vakte megen opsigt; folk talte om hvor ubegripelig lærd han maatte være. Forresten var Torgerson meget snild mot mig. Senere, da jeg var otte eller ni aar gammel, bodde jeg hos ham en vinter i hans forældres hus for at nyte godt av hans undervisning. Og han tok visst ikke nogen betaling for det. Tyve aar senere, da han var Hauges Synodes prest i Chicago, traf jeg ham igjen og fik anledning til at takke ham. Han hadde en kirke i nærheten av "Skandinaven"s kontor og drev en stor forretning med at døpe, egtevie og begrave folk. Det blev sagt om ham at han kunde faa fra sig flere slike forretninger paa en eftermiddag end alle de andre norske prester i Chicago tilsammen. Han fik skrupler angaaende konfirmationen og vilde ha den avskaffet og kom paa kant med Hauges Synode og stod i sine sidste aar utenfor kirkelig forbindelse med noget av samfundene.

Naar jeg nu lar tanken gaa tilbake til de tidlige barndomserindringer, stanser den ved en hidsig disput som jeg en dag hadde med min ældre bror. Tilslut diskuterte vi nok med knytnævene, og det gik galt med mig. Vi kan ikke ha været gamle; ti debatten gjaldt det spørsmaal, hvorvidt tredive var det høieste av alle tal. Bror paastod at der ikke fandtes noget høiere tal end tredive; mens jeg holdt for at der maatte være høiere tal, skjønt jeg rigtignok ikke visste hvad de kaldtes. Far blandet sig op i saken og gav mig ret og gav bror en under øret.

Det var nok fattig hjemme; og samme bror og jeg talte sammen om at vi gjerne vilde bli rike, saa vi kunde faa gode klær og ha utkomme med at faa sirup paa vort smørrebrød hver dag. Efter mange funderinger fik jeg lys i denne sak og meddelte ham hvordan vi skulde vinde stor velstand. Det stod i en av skolebøkene, at der paa Sydamerikas sletter var mange tusen vilde hester. Vi

skulde reise ditned og fange disse og sælge dem. Vi fik frem vore tavler og regnet ut, at vi paa den maate vilde kunne tjene ustyrtelig mange penger. Vi maatte kunne fange mindst hundrede hester om dagen og sælge dem for hundrede dollars stykket. Men jeg vilde betinge mig, at jeg skulde ha størsteparten av pengene, fordi jeg hadde utklækket planen. Det vilde han ikke gaa med paa; og paa dette skjær strandet forhandlingene.

Stuen hjemme var tapetsert med norske aviser, og av disse lærte vi at læse litt norsk, omtrent paa samme tid som vi lærte engelsk. Bokstavet S hadde vi av en eller anden grund git navnet "Jurul"; og vi barn hadde en lek som bestod deri, at vi indcirklet et stykke av avisen paa væggen og saa kappedes om hvem som kunde finde de fleste "Juruler" indenfor ringen.

Barna i Mathiesons skolehus var næsten alle sammen norske; men da Torgerson var vor lærer, var det os forbudt at tale norsk. Han læste navnelisten hver kveld, og vi maatte da paa ære og samvittighet fortælle om vi hadde talt norsk den dag. Kunde vi svare nei, saa fik vi "credit mark" i protokollen. Men vi talte nok ofte norsk allikevel.

En mils vei østenfor vort hjem var der ogsaa et skolehus, som kaldtes Motts, fordi det stod nær ved huset til en amerikansk metodistprest ved navn Mott. I det distrikt var næsten ingen norske barn; de fleste folk paa den kant var englændere. Far trodde at det derfor vilde være bedre for os at gaa i den skole, og han fik vor farm indlemmet i det skoledistrikt. Denne forandring hadde sine ulemper ogsaa. Bror og jeg var omtrent de eneste norske gutter i skolen, og vi maatte stadig føre nævekamp mot yankiguttene, da disse gjorde nar av os, fordi vi var saa lyshaarede og fregnede og norske. Heldigvis var vi dog temmelig seige og sterke, saa vi klarte os godt i disse krigerske sammenstøt.

Presten Mott, efter hvem skolehuset var opkaldt, hadde en søn, Wesley, som var en voksen mand, og som undertiden besøkte skolen og fremsa nogen av ham selv forfattede digte. Jeg trodde engang at disse digte

var mesterverker. Jeg kan huske et av dem endnu, og det er det elendigste rimeri som tænkes kan. Denne Wesley Mott blev ellers sakfører i Neenah og har et par ganger været prohibitionistenes kandidat for embedet som Wisconsins generaladvokat. Ifjor var han paa tale som partiets guvernørkandidat. Jeg husker at han engang i min tidlige ungdom gjorde mig forfærdet ved at fortælle mig, at verden maatte være adskillig ældre end de seks tusen aar som stod angit i bibelhistorien.

Forresten var det en norsk mand hvis navn jeg har glemt, som var settlementets officielle fritænker. Der gik stygge rygter om hans daglige omgang med den onde; og jeg var ræd ham, naar jeg møtte ham paa veien. I mine unge tanker stod han i samme klasse med to av vore amerikanske naboer, Gore og Furman; om hvilke det blev fortalt at de var demokrater. Dette maa ha været under borgerkrigen; ti før den tid var det ingen synd at være demokrat.

Jeg var mellem fire og fem aar gammel, da vor nabo Søren Halvorson Kjeldalen begyndte denne krig for negerslaveriets avskaffelse. Jeg forstod det naturligvis ikke netop straks; men litt senere kom jeg til at tro at det var ham som hadde begyndt krigen; rimeligvis fordi han og hans fire brødre — Ole, Hans, Halvor og Kittel — alle sammen blev soldater og tjente gjennem hele krigen. De kom alle sammen levende hjem ogsaa, Hans og Halvor i slemt ramponert tilstand. Hans hadde været fange i det berygtede Andersonville og der mistet helsen. Halvor hadde faat en kule gjennem hodet og mistet det ene øie, men levde dog en del aar efter krigen. Kittel, den yngste, var det som tredive aar senere blev kongresmand.

Dette minder mig om at mor sommetider kunde erte far en smule ved at nævne en Juliane, som han engang skulde ha tænkt paa. For nogen aar siden traf jeg paa en farm i Stearns county, Minnesota, en gammel kone, som paa en spøkefuld maate nævnte at hun hadde været nær ved at bli min mor. Jeg spurte da om hendes navn kanske var Juliane. Jo, det var det. Hun var

enke efter en John Udalen og var svigermor til kongresmand Kittel Halvorson.

Da man det første aar av krigen holdt paa med at danne det norske regiment, det Femtende Wisconsin, kom dette regiments senere saa berømte chef, Hans Heg, en tur til Winchester, hvor han fik hvervet en del rekrutter. Han stanset over natten i vort hus; og jeg hørte paa med aapen mund og øre, da han og far sat og talte sammen om krigen. Jeg husker oberst Heg som en høi, mager mand med sterkt, brunt, kortklippet hakeskjeg.

Næsten alle vaabenføre norske farmere i Winchester lot sig hverve som soldater. Far blev ikke med. Han vilde nok; men der var noget i veien med den ene foten hans, saa man vilde ikke ha ham. I 1863 blev han "draftet", eller utskrevet til tjeneste, men blev fritat igjen. Der var i loven en bestemmelse om, at en mand ikke skulde være pligtig til at gaa i krigen dersom han var sine forældres eneste søn og forsørger; eller dersom han hadde syv barn i alderen under elleve aar. Og far var fritat under begge disse bestemmelser.

Ret som det var fik vi besked om at en eller anden av vore naboer var falden i krigen. Dette gjorde dog ikke saa sterkt et indtryk paa mig som den gang man talte om at en søn av en av vore amerikanske naboer skulde skytes. Han hadde faat et par ukers hjemlov og hadde forsømt at dra tilbake til sin post. Men nogen andre soldater kom og førte ham bort; og han skulde skytes som desertør. Jeg kan endnu føle hvordan blodet stivnet i mig, da nogen fortalte mig om denne sak og sa at netop nu holdt man paa at skyte den unge mand ihjel.

Ellers er mine erindringer fra krigstiden jo temmelig uklare. Det som nu staar tydeligst, er en fest vi holdt den 4de juli 1863, altsaa like efterat Grant hadde erobret Vicksburg og Meade hadde vundet slaget ved Gettysburg. Vi hadde musik og holdt leven, ogsaa vi som var for unge til at vite akkurat hvad vi holdt leven for.

Og saa efter krigens slut, da vi fik høre at præsident

Lincoln var myrdet. En av vore naboer, Jones, var countykasserer og bodde saaledes midlertidig i Oshkosh, men han kom ofte hjem til farmen sin. Han var det som bragte med sig ut til os den rystende nyhet om Lincolns mord. Der var graat i hvert hus; og mange av mændene talte om at de vilde reise tilbake til Syden for at banke rebellene en gang til.

Den første norske prest jeg kan erindre at ha set, er past. N. Brandt. Det maa ha været i krigsaarene. Han kom en kveld forbi vort hus og spurte mig, som stod ute ved brønden, om der gik nogen "sti" derfra bort til Ole Juv, vor nærmeste nabo mot vest. Jeg svarte, som sandt var, at jeg ikke visste hvad en sti var for noget. Jo, han mente en vei, sa han, eller en "road". Det forstod jeg og fulgte ham et stykke bortover. Saa gav han mig en katekismus; og en dag eller to senere sendte han mig gjennem en jente som gik til konfirmation hos ham, en forklaring og en bibelhistorie. Da dette skrives lever past. Brandt endnu og er i sit 94de aar. I mine øine saa han likesaa gammel ut den gang som nu, skjønt det har været over femti aar siden.

De norske prester som i nybyggertiden besøkte Winchester, hadde sin bedste støtte i Ole Uvaas, der erindres som en ualmindelig bra mand i alle maater. Han var vist ogsaa menighetens bedst oplyste mand. Ingen anden nøt saa almindelig agtelse. En tid efter Den Norske Synodes inddeling i distrikter var Ole Uvaas Østlige distrikts medlem av kirkeraadet. Han hadde mange barn, og slegten er nu utbredt og talrik omkring Wittenberg, Wis., og paa andre steder. Den mand som stod Ole Uvaas nærmest baade som ven og nabo og som virksomt menighetslem, var Halvor Lia, far til past. O. H. Lee.

Vi hadde ellers mange rare folk i Winchester. Der var en mand som kunde gjøre trolddom. Specielt kunde han saaledes kurere tandverk ved at ta den ut av tanden og praktisere den ind i et træ. Der stod ved vort hus et træ som hadde revnet av den ved troldmanden paaførte tandverk.

Om en av naboene hørte jeg ofte med gru og beun-

dring at han holdt paa at ødelægge sig med drik og blodige slagsmaal. Dersom dette forholdt sig saa, bet det ialfald ikke paa ham. Han stod sig godt; sat paa sine ældre dage stadig inde i sin stue og vilde ikke bestille andet end at røke og læse aviser. Og han døde først nu for et par aar siden og var da over hundrede aar gammel. Det er ellers ikke meningen at anbefale hans eksempel til efterligning i alle enkeltheter.

Den jeg husker allerbedst av disse naboer fra barndommen, er Ragnhild Juv. Det er hende jeg har søkt at skildre under navnet Gunhild Knudson i min fortælling "Halvor". Hun var mig til sin død en moderlig veninde. Den tid jeg var borte paa skole, sendte hun mig strømper og votter og hadde stadig en fast tro paa min begavelse og mine store kundskaper. "Du er vel blit svært lærd nu," sa hun, naar jeg kom hjem fra skolen og pligtskyldigst avla hende et besøk; "saa nu kan du vel læse rigtig fin skrift." Og hun saa mig aldrig uten at minde mig om at hun hadde baaret mig til daaben, og at hun var den første som saa mig; "for det va æg som tok imot deg, da du kom te." Og jeg tror at det var Ragnhild Juv som først undfanget den ærgjerrige tanke, at jeg burde bli prest; skjønt hun var bange for at jeg hadde altfor kort hals til at bruke prestekrave.

Det er ikke noget at skryte av; men jeg var vist nogenlunde flink som ung skolegut. En termin hadde lærerinden utlovet — jeg tror det var seks præmier for dem som stod bedst i at stave, læse, regne osv., og mange forældre var i skolehuset sidste dagen for at høre hvem som skulde faa disse præmier. Det er vanskelig at tro det nu; men jeg fik dem alle sammen; og da hørte jeg ogsaa far og mor paa hjemveien fra skolen tale sammen om at jeg maatte bli enten prest eller prokurator.

Otte eller ni aar gammel hadde jeg, likesom saa mange andre gutunger, min første store hjertesorg. Jeg blev svært glad i lærerinden. Det var delvis for hendes skyld at jeg vilde til Sydamerika og fange vilde hester og bli fabelagtig rik. Men saa knuste hun mit hjerte

en dag ved at oplyse mig om at hun likte Sam Larsen bedre end mig; og saa var den elskovsroman endt, og verden var en gold ørken. Som digteren sier paa tysk: "O dasz sie ewig gruenend bliebe, die schøne Zeit der jungen Liebe." Endvidere: "Die Engel nennen es Himmelfreude; die Teufel nennen es Høllenqual; die Menschen nennen es Liebe." Vedkommende lærerinde var tysk, formodes det, da hendes familienavn var Spies. Kanske det er derfor at jeg ovenfor kom til at utbryte i vers paa tysk, og at jeg har utsat mig for den mistanke, at jeg er likesom litt tysksindet i den nuværende krig. Miss Spies var vist tredive aar gammel da jeg holdt av hende. Gad vite om hun endnu lever, og hvor; samt hvad hun i saa tilfælde synes om sine landsmænds krænkelse av Belgiens neutralitet.

Mor hadde hat med sig fra Norge to bøker, som var blandt de første jeg læste ved siden av skolebøkene. Det var norske oversættelser av Bunyans "En Pilgrims Vandring" og av Baxters "De Helliges evige Hvile". Saa svært interessante var de ikke, særlig ikke sidstnævnte. Kanske jeg ikke fik læst denne helt igjennem. Men "En Pilgrims Vandring" kunde jeg næsten utenad og trodde at hvert ord av boken var naken, prosaisk sandhet.

Et aar hadde far bortforpagtet farmen til en morsom irlænder ved navn Jim Curran. Jeg "hasket korn" for denne om høsten og tjente saaledes de første par dollars som jeg har hat i lommen. Ja, jeg har ikke hat mange slike i lommen senere heller for den saks skyld. Jeg blev med far til Neenah og fandt veien til en liten bokhandel. Det hadde gaat op for mig at der maatte ha hændt mange ting i verden før jeg kom ind i den, og jeg vilde ha en bok som kunde fortælle mig om disse hændelser. Bokhandleren belærte mig om, at det vist var en verdenshistorie jeg ønsket mig, og han solgte mig en saadan. Der blev penger tilovers, og for dem kjøpte jeg en lærebok i fysik, "Parker's Natural Philosophy". Disse bøker gik langt over min forstand; men de var mig kanske av den grund saa meget kjærere. Læreboken i historie kunde jeg dog forstaa litt av, og

der aapnet sig nye utsyn. Hvad jeg endnu tydelig husker, er det indtryk jeg fik av boken, at krig var den ene like vei til ros og magt.

Efterhvert som skogen blev hugget ned og den dyrkede mark rundt huset blev større og antallet av barn vokste, blev der opført fattige tilbygninger til den gamle loghytten vor. Der var et lavt loft, og deroppe under taket sov vi barn, med undtagelse av de mindste, som laa paa en løibænk nede, der om dagen tjente som sittebænk. Men det blev for trangt. Der blev bygget et kjøkken med halvtak paa den ene ende av huset, og senere et "kammers" paa den anden ende, saa vi hadde ialt fire værelser slik de var. Fars forældre hadde en liten lav stue paa en bakke et stykke borte, og jeg holdt til hos dem en del av tiden. Især var bedstefar og jeg svært gode venner. Han gav mig undertiden nogen center og fortalte mig, at naar jeg engang skulde reise bort og komme i prestelære, vilde han gi mig sine faa spareskillinger, fordi jeg var opkaldt efter ham. Bedstemor Sigrid var en streng og myndig kone, som syntes at vi barn helst skulde holdes til tungt arbeide; ti vi var jo bare simple fattigfolk. Far lot opføre et litt bedre hus for sine forældre ved siden av deres gamle og meget tarvelige hytte; men de flyttet aldrig ind i det. Bedstemor satte sin vævestol ind i det og hadde sin uld og sit garn der. Men de to gamle likte sig bedst inde ved peisen i den gamle loghytten. Da bedstefar var død, kunde bedstemor ikke være der alene. Saa blev den nye del av hendes hus flyttet hen til vort, og hun bodde da i det, indtil ogsaa hun i en passende høi alder blev lagt ved siden av sin mand paa Winchester kirkegaard.

Vi hadde engang besøk av den berømte politiker, senator Philetus Sawyer. Han hadde sit hjem i Oshkosh og skulde være den rikeste mand paa de kanter. Far var interessert i politik og vilde gjerne være med paa konventioner og kampagnemøter, og formodentlig var det i et politisk erend at senator Sawyer gjestet vort ringe hjem. Mor var senere rigtig stolt av, at den store mand hadde uttalt sin forundring over, at hun kunde holde de mange barn saa nette og rene og ha huset i saa

god orden. Og dernæst over at han roste hendes smør og gjorde en kontrakt med hende om at hun skulde forsyne hans familie med smør, for hvilket han vilde betale noget over den almindelige pris. For mor var nok livet bare opslitende kav og arbeide uten mange fornøielser; saa vi kan saa inderlig godt unde hende den glæde hun hadde av at være blit rost paa den maate av Philetus Sawyer.

Allerede et av de første aarene hadde de norske settlere i Winchester bygget sig en kirke. Som plads for den hadde de valgt toppen av den høieste bakke i townet. Kirken skal jo i norske folks tanker staa paa et høit sted. Den i Winchester stod saa høit at den kunde sees fra alle kanter av settlementet. Der blev snart som en slags liten landsby deroppe paa bakken. Der var postkontor og smedje og landhandleri. Men i mange aar hadde man kun med lange mellemrum besøk av en missionsprest. Den første som begyndte at komme regelmæssig og fik fast kald fra menigheten, var past. A. Mikkelsen. Men hans hjem var oppe i Scandinavia, eller "Indilandet", som vi kaldte det; og han kom til Winchester bare fem-seks ganger om aaret. Om ham husker jeg bare at han læste med konfirmantene engang, og at jeg da blev sendt op til kirken for ogsaa at bli overhørt. Paa spørsmaalet om hvilke er de fem parter i katekismen, svarte en av jentene at de var syn, hørelse, lugt, smak og følelse. Jeg syntes at dette svar var dumt, og saa lo jeg høit; og past. Mikkelsen gav mig en dask paa ørene med boken. Dette er mit ene barndomsminde om ham. Folk talte forresten meget om hans store styrke. Han gav indtryk av at være en meget kraftig personlighet, høi og herdebred. Senere var han som bekjendt i mange aar prest i Chicago og derefter bestyrer av Den Norske Synodes lærerseminar i Sioux Falls; og mange er de blandt os som staar i stor gjæld til denne utmerkede hædersmand. Hans hustru var en ualmindelig vakker dame. Deres søn, M. A. Mikkelsen, er en fremragende bladmand i New York og gift med en datter av for-

fatteren Julian Hawthorne, altsaa en sønnedatter av den endnu mere berømte Nathaniel Hawthorne.

Der var ogsaa i Winchester en del folk som var venner av Elling Eielsen og ikke likte "statsprester" i kappe og krave; og de besøktes en gang imellem av fremmede prædikanter. Past. Ole Andrewson kom dit nogen ganger fra Jefferson Prairie, eller hvor det var. Han var en meget patriarkalsk skikkelse med langt skjeg. Noget andet vet jeg ikke om ham; men jeg hørte folk tale om, at det var synd at gaa og høre ham, da han ikke var nogen rigtig norsk prest; hvad han selv tilstod ved ikke at bruke norsk prestedragt.

Først i 1867 var menigheten i Winchester kommet saa langt at den kunde kalde sin egen prest, som skulde bo paa stedet. Efter mange forhandlinger enedes man om at utstede kald til Even Johnson Homme, som den vaar blev færdig fra det tyske Concordia Seminar i St. Louis. Far var især svært godt fornøid med dette valg, fordi Homme var fra samme sted som han i Norge, nemlig fra Vraadal. Da man fik besked om, at Homme hadde antat kaldet, blev der holdt møter for at forhandle om opførelse av prestebolig. En saadan kom man dog ikke til at behøve straks; ti den nye prest var ugift. Det blev ordnet saa at han skulde bo hos Johannes Amundson, som hadde et stort og gjildt hus, og likesom hørte til de bedre folk, fordi han hadde været medlem av statens legislatur.

Jeg husker meget godt da pastor Homme kom og holdt sin tiltrædelsespræken. Han var lang og mager og lyslet, og det fortaltes at han skulde være meget spræk. Han tok fat paa sit arbeide med stor nidkjærhet og fik snart en del varme beundrere og en del bitre mostandere; saa Winchester menighet blev bekjendt videnom for sine indre stridigheter. Han var ofte i vort hus; og naar mor bad ham om at stanse og spise hos os til aftens, stod jeg med hjertet i halsen og ønsket at han skulde si ja, for da visste jeg at vi vilde faa noget andet end den evindelige kornmelsgrøt, av hvilken jeg var saa inderlig lei. Den var vor daglige kost. Sommetider hadde vi melkegrøt til avveksling; og da var

der blandt os barn en livlig kappestrid om hvem som skulde faa lov til at "skrape gryten". Den grøt som hang fast ved gryten, var den bedste.

En dag past. Homme var hos os like efter hjemkomsten fra en tur til Scandinavia, hørte jeg ham si til far at han vilde fortælle ham en nyhet, som dog for det første maatte bli dem imellem. "Ja", sa far, "er det noget som jeg ikke engang kan fortælle Eli, saa vil jeg helst ikke faa vite det." Aa nei, han kunde gjerne si det til hende; det var ikke nogen hemmelighet netop; det var bare at Homme i Scandinavia hadde forlovet sig med en ung dame ved navn Ingeborg Swenholt. De skulde altsaa om ikke lang tid ha bryllup; og det gjaldt nu for menigheten at skynde sig litt med at faa bygget prestegaard.

Past. Homme blev straks min faderlige ven og var dette hele sit liv. Han fortalte om Luther College i Decorah og var ivrig for at nogen av guttene i menigheten skulde sendes til den skole. F. A. Møller var der allerede; og hans bror Tønnes hadde været der et aar eller to. Denne Tønnes Møller, som senere blev boende paa familiens farm, blev gift med en islandsk pike; den første person jeg har set av den nation. Det forbauset mig at hun saa ut som andre hvite folk. Hun var en søster av den bekjendte, nu forlængst avdøde grundlægger av de store islandske settlementer i Manitoba og ved Mountain i N. Dakota, past. Pall Thorlakson, over hvis grav i Mountain islænderne har reist et vakkert mindesmerke.

De gutter i Winchester som av past. Homme blev bevæget til at reise til Luther College, var Ketil Knudson Børthe, Ole Danielsen og Bernt Møller. Og saa var det mig, skjønt jeg var for ung til at komme ind paa skolen netop det aar. Ingen av de nævnte kom til at gjennemgaa det hele kursus ved skolen. Danielsen og Børthe var der bare et par aar. Bernt Møller var der noget længere og blev skolelærer, men har siden ikke latt høre fra sig. Ketil Børthe var et søskendebarn av den senere prest og distriktsformand A. K. Sagen, som

døde for nogen aar siden i La Crosse; og han blev gift med en søster av past. O. H. Lee.

Allerede det første aaret, mens past. Homme endnu var ugift og bodde hos Johannes Amundson, tok han mig sommetider hjem med sig og begyndte at læse norsk og tysk med mig, og i 1868 anbefalte han mig til optagelse som elev ved Luther College; skjønt jeg ikke var fuldt tolv aar gammel, og det stod i bekjendtgjørelsene om skolen, at nye elever "bør som regel ikke være under fjorten aar gamle," og at de skulde kunne saa meget som en vel forberedt konfirmant.

Past. Homme var en ganske overordentlig flittig og virkelysten mand. Han kunde ikke trives medmindre han hadde mere arbeide end han kunde overkomme. Da han senere flyttet op i skogene i Shawano county og grundla Wittenberg og oprettet sit barnehjem og hjem for gamle folk og boktrykkeri og opbyggelsesblade og barneblade og sagbruk og shinglemølle og trillebørfabrik og meget andet, hadde han allikevel ikke nok at bestille, men maatte stelle med selvopfundne og patenterede vaskemaskiner og hostedraaper og hvad det nu var altsammen. Og ved siden av alt dette underviste han i sine skoler og var først og fremst prest for sine menigheter. En gang kort før hans død besøkte jeg ham i Wittenberg, da jeg selv var en middelaldrende mand. Han hadde det saa travelt, at jeg ikke kunde begripe hvorledes han skulde kunne forberede sig paa sin egen præken til næste dag, søndag. Men han sat nok oppe hele natten, og søndag morgen hadde han sin præken nedskrevet ord til andet. Han hadde ikke let for at tale, sa han, og ansaa det ikke forsvarlig at bestige prækestolen uten at ha skrevet sin præken. Jeg husker tilfældigvis at hans tekst den gang var: "Salig er den som ikke ser og dog tror." I det maa vi stadig øve os, sa han. Vi maa se synd og tro tilgivelse; se død og tro liv; se det onde rundt omkring os og dog tro det gode, osv.

Past. Homme fik nogen uvenner, som paastod at han drev sine anstalter for egen fortjeneste; og han fik engang en retssak paa halsen i anledning av spørsmaalet

hvorvidt han hadde privat fordel av sit waisenhus og gamlehjem og skyldte at betale skat paa den eiendom. Denne sak var oppe for retten i Appleton, Wis., og det glæder mig nu at erindre at past. Homme da skrev til mig, som den gang var i Superior, om at komme til Appleton og avlægge vidnesbyrd om hans virksomhet, karakter og rygte. Og det gjorde jeg ogsaa og fik anledning til at fortælle rettens folk noget om past. Hommes selvopofrende arbeide. Han fortjente at kaldes vort norske Amerikas August Herman Francke.

— En av merkedagene fra barndommen er en dag morbror Hans Jakob Iverson kom til os paa besøk. Han hadde været soldat i borgerkrigen og var paa reisen hjem til Martell. En aften stod han paa tunet utenfor vort hus. Ingen av os undtagen mor hadde set ham før; og hun kjendte ham heller ikke, da hun ikke hadde set ham siden de som barn kom fra Norge. Han gik nu i sin soldateruniform, og vi var stolte av ham. Han blev hos os nogen dage og fortalte om sine strabaser i krigen. Disse syntes dog ikke at ha bitt paa ham. For bare et par aar siden besøkte jeg ham, der han nu bor hos sin datter og svigersøn, bankchef Dale i Renville, Minn. Han trak da fingerkrok med mig og viste sig at være sterkere end jeg, endda han var 80 aar gammel. Hans ældste søn er bankchef i Mohall, N. Dakota, hvor jeg flere ganger har besøkt ham. Morbror Iverson kom for et par aar siden helt til Madison, Wis., for at se mig og min familie. Jeg var ikke hjemme; men han stanste en tid allikevel; og konen og barna blev glade i den muntre gamle mand. Samtidig besøkte han ogsaa sin gamle nabo fra Pierce county, statens skatkommissær, forhenværende kongresmand Nils P. Haugen.

Kort efter borgerkrigen foretok far og mor sin eneste lange reise — helt op til Martell og River Falls for at besøke hendes forældre og andre slegtninger. Det var nok eneste gang mor kom utenfor vort eget county. Jeg syntes de var borte i lang, lang tid; men det var vist bare et par uker. Imens hadde naboens datter Anna Juv med bistand av sin søster Helge paatat sig

det hverv at passe paa os barn. Og vi led ingen nød; men der blev dog vild jubel, da far og mor kom hjem.

Navnet Helge Juv minder mig om, at Helge var baade mands- og kvindenavn; likedan som navnet Ellen blandt hallingene.

Anna Juv blev gift med en mand ved navn Miller, som i en række av aar har været en av de ledende mænd i staten Montanas senat. Av andre har jeg hørt at hun paa sine gamle dage har det med at fortælle folk at hun i sin tid var pleiemor til denne Peer Strømme, som de kanske har hørt eller læst om; samt at han som ung gut var slem at holde styr paa.

Et andet barndomsminde, som endnu faar mig til at verke i ryggen, er mindet om hvordan jeg dag efter dag maatte sitte paa vor gamle hest Frank og styre det bæst i "kornfilen", naar denne skulde ryddes for ugræs. Aldrig har jeg før eller siden været saa fortærende harm paa noget dyr eller noget arbeide. Spændene paa sæletøiet gnog mig i sætet, og jeg maatte vri mig og flytte paa mig, for at det skulde gjøre ondt paa et nyt sted.

Skjønt vi var saa mange i et litet hus, og et halvt snes av os sov sammenstuvet i samme lave loftværelse og aldrig hadde saa meget som hørt om nødvendigheten av ventilation og varme bad og tandbørster eller om at vogte os for mikrober, var vi alle sammen merkelig friske. Jeg kan ikke huske at der blandt os hadde været noget saadant som sygdom, naar undtages at mor traf til at være litt syk hvert halvandet aar eller saa, naar vi ældre barn hadde været sendt bort til moster paa besøk en dag og saa kom hjem og fik vite, at Ragnhild Juv hadde bragt os en ny søster eller bror. Jeg hadde ikke hørt at det gik an at ha ondt i tændene eller maven eller at bli forkjølet. Vi hadde det bare godt. Og vi turde ikke andet end være lydige mot far og mor. Far var ikke sjelden borte fra hjemmet. Han var flink "auctioneer" og hadde endel fortjeneste av at reise til auktioner og bruke sine talegaver i den retning. Undertiden, naar der skulde være store auktioner, kunde han bli budsendt om at komme noksaa lang vei og bli borte

i flere dage. Det blev da mor som maatte passe paa os. Hun lærte os katekismen og indprentet os at det var en pligt mot Gud at adlyde vore forældre. Jeg husker i alle enkeltheter en forfærdelig hændelse. Den ældre bror vilde gaa etsteds hen, da mor ropte til ham at han skulde komme tilbake. Han betænkte sig et halvt minut, saa hun maatte gjenta befalingen. Da kom han endelig. Vi andre stod som lamslaat av skræk og tænkte at lynet maatte slaa ned eller noget andet forfærdelig hænde, siden bror virkelig hadde vovet ikke at komme straks, naar mor sa: Kom. Senere i mit liv har jeg ofte set barn nøle med at adlyde, uten at der straks er kommet straf over dem fra himmelen.

II

TIL LUTHER COLLEGE

NOGEN dage før jeg høsten 1868 skulde avsted til Luther College i Decorah, blev jeg alvorlig syk, saa den reise maatte utsættes til det følgende aar. Bedstemor trodde at den sygdom var en straf fordi vi simple folk hadde høie planer, som ikke passet for vor stand og stilling. Ragnhild Juv var sikker paa at sygdommen hadde sin aarsak deri, at jeg hadde studert og tænkt for meget og hadde altfor dype religionskundskaper og aandelige erfaringer for en gut i min alder.

Nu, det aaret gik ogsaa, og høsten 1869 var jeg frisk igjen; og saa blev Decorah-reisen til virkelighet. Jeg hadde lært det som kunde læres i vor meget tarvelige distriktsskole, og desuten mottat endel undervisning av past. Homme og av J. Z. Torgerson. Og et aar hadde vi et par maaneders norsk religionsskole. Læreren var en gammel maler og gik under navnet Martin Maler. Han holdt skole omtrent paa den maate som skildres saa ypperlig av Hallvard Bergh i hans "En Skolestue i Hallingdal i forrige Aarhundrede". Han lot os alle sammen læse høit paa samme tid. Og han fortalte os historier, der var saa tørre som den historien om hvorlunde en amerikaner og en nordmand i Norge gik ind sammen paa et sted i Kristiania for at kjøpe en dram og saa gjorde den opdagelse at amerikaneren ingen penger hadde paa sig. Desuten hadde gudmor Ragnhild flittig undervist mig om, at det var synd at gaa baklængs, at plystre og at spikke om søndagen.

I vore kirkeblade læser vi nu og da om en gut eller pike — helst slike som enten dør tidlig eller vokser op og blir missionærer — som allerede før tolv aars alderen gjennemgik alvorlige aandelige brytninger. Og man faar vel prøve at tro det, skjønt dette falder vanske-

lig; medmindre foreteelsen skulde være en slags barnesygdom. Er den det, saa gik jeg og de andre barn i familien aldeles fri for den. Ti det vet jeg, at da jeg i alderen mellem tolv og tretten aar kom til Luther College i Decorah, hadde jeg ingen religiøse erfaringer hat. Jeg hadde ingen trang følt til at bli prest; det var past. Homme som bestemte, at jeg skulde ind paa hvad vi kaldte en presteskole. Og jeg gik ut fra, at han forstod den ting; likesom jeg gik ut fra det som en given sak, at alt hvad han talte var sandhet. Jeg husker hvor gruelig en ting jeg syntes det var, da før nævnte Wesley Mott — der nok hadde hørt et rygte om at der findes noget som kaldtes videnskap — en gang i mit nærvær var ugudelig nok til at paastaa at verden maatte være mere end 6,000 aar gammel.

Hvad jeg her har tilstaat er den rene sandhet, hvorav somme folk vil kunne dra alle slags sørgelige slutninger. Det er likesom naar man fortæller sin kone den fulde sandhet; hun kan da straks gjette sig til hele resten.

Men nu skal vi da endelig komme avsted til Decorah; og saa blir det mindre om mig selv og mere at fortælle om andre folk.

Det var naturligvis en stor begivenhet hjemme i familien, da den der gutungen skulde sendes saa langt bort. Den sidste middag hjemme fik jeg for første gang en kop kaffe, som en slags ekstra æresbevisning. Kufferten var pakket, og øverst i den laa et par bukser bedstemor hadde fabrikert for mig som avskedsforæring. Ulden var kardet, spundet, farvet og vævet av hende selv; og saa hadde hun sydd buksene overflødig store, forat jeg kunde ha plads til at vokse i dem. De hadde blaa og graa striper op og ned og skulde være pene; men jeg led meget ondt for de buksers skyld, efterat jeg var kommet sammen med de andre gutter i Decorah. Disse gjorde blodig nar av dem og sa: "Where did you get them pants?" Heldigvis var det tøi ikke saa sterkt som bedstemor hadde ment.

Far kjørte forbi Møllers farm og fik F. A. Møller med og kjørte os til Oshkosh. Jeg hadde aldrig saa

meget som set et jernbanetog; men Møller, som allerede skulde ind i øverste klasse ved Luther College, skulde nu passe mig paa veien og avlevere mig ved skolen. Han fik ogsaa min pengebok til opbevaring.

Paa toget traf vi Ketil Børthe og Ole Danielsen og G. Guldbrandsen. Denne sidste var en voksen mand, hvem past. Homme hadde overtalt til at bli med til skolen. Han blev fem aar senere prest ute i Syd Dakota, flyttet længere vestover og døde etsteds ved Stillehavskysten.

Vi reiste sydover til Milton Junction, hvor vi skiftet tog og reiste til Stoughton. Der mistet Møller mig av syne. Vi hadde faat vite at skolen i Decorah det aar ikke skulde aapnes før den 4de september. Der blev nemlig ute paa Koshkonong omkring den 1ste september holdt en stor kirkefest i anledning av, at det da var 25 aar siden past. Dietrichson holdt den første norske gudstjeneste paa det sted. Da det saaledes ikke hadde nogen hast med at komme frem til Decorah, undvek jeg i Stoughton fra Møllers varetægt og vandret med Ketil Børthe ut paa landet til nogen slegtninger av ham og overvar festlighetene. Jeg begyndte at faa den fornødne selvtillit, saa jeg derfra reiste alene til Madison for at se statens hovedstad og der vente paa de andre gutter som skulde til Decorah. Nu husker jeg bare at jeg i Madison kjøpte en vandmelon og satte mig til at fortære den i parken ved kapitoliet og blev jaget derfra av en politibetjent. Om R. B. Anderson den gang var i Madison, vet jeg ikke. Han var ved den tid bare 23 aar gammel; men hadde allerede gjort en hel del støi baade i Decorah og ved Albion Akademi, saa endog jeg hadde hørt om ham.

Fra Madison vestover var vi mange gutter i følge; og jeg blev kjendt med den ene efter den anden. De spurte Ketil Børthe, hvad det var for en liten fregnet og lyshaaret gutunge han hadde med sig; og saa drev de gjøn med mig og søkte at vetskræmme mig og var svært hyggelige. Jeg husker at blandt dem var en Smith Thompson fra Chicago, Joe Svelland, to brødre Gjerald, O. G. Felland, som da hadde været et aar i

Decorah, og med hvem jeg senere har bodd sammen mange aar i Decorah og St. Louis, og som nu i en menneskealder har været prof. Felland ved St. Olaf College i Northfield. Og saa var der Halvor Hogstul fra Whitewater, Wis. Jeg husker ham bedst, fordi de andre gutter talte om hvor sterk han var. En uhyre godmodig og munter fyr var han ogsaa. Tredive aar senere besøkte jeg ham en gang paa hans farm ved Whitewater, og han var den samme glade gut som før.

Vi reiste med jernbanen til Prairie du Chien, tok saa med færgebaat over Mississippi til McGregor og reiste videre med jernbane til stationen Conover, otte mil fra Decorah. For mig var det en hel ny verden, og jeg syntes at jeg var kommet uendelig langt fra hjemmet og vist aldrig vilde finde veien tilbake.

Der var den gang ikke jernbane ind til Decorah; men en saadan var under arbeide og blev færdig den høst. Da denne banestub aapnedes, var der litt stas, og publikum blev indbudt til en fri kjøretur til Conover og tilbake til Decorah. Vi smaagutter fra Luther College blev med naturligvis, og somme av de større gutter ogsaa. Et par mil før vi kom til Conover maatte man la de bakerste vogner bli staaende igjen, da lokomotivet ikke orket at trække dem alle opover den sterke stigning. Jeg husker saa godt at jeg var blandt dem som blev sittende igjen oppe paa taket av en godsvogn, og at ved siden av mig sat en høi, mager ung mand ved navn Chr. A. Næseth fra past. Muus' kald i Goodhue co., Minn. Og denne selvsamme Næseth er det som nu i en lang række av aar har været lærer ved Luther College. Han var saa flink og flittig paa skolen at han sprang over et par klasser. Saa blev han, efter tre aar i St. Louis, prest i Luverne, Minn., og bekjendt for sin grundige lærdom. Og han blev gift med en datter av formand Koren og blev lærer i engelsk og andre fag ved Luther College.

Men endnu er vi jo ikke kommet længere end til Conover paa den første reisen til Decorah. Vi slog os sammen i selskaper paa fem eller seks gutter og tinget vognmænd til at kjøre os og vore kufferter til Decorah.

Medens vi stod og ventet i Conover, fik jeg for første gang høre sognemaalet, og jeg var ikke sikker paa om det skulde være et slags norsk. Selv kunde jeg ikke noget andet norsk sprog end den telemarkiske dialekt, som bruktes i Winchester. Sogningen som kom hen til mig i Conover, spurte hvor jeg kom fra. Jo, fra Wisconsin, tilstod jeg. Saa spurte han om vi i Wisconsin "hadde nokon folk so dei kadla fe bohemiar". Derom kunde jeg ikke gi nogen besked. Sogningen sa at de hadde "Guds gaavur" av det folkefærd borte ved Spillville, hvor han hadde sin farm.

Det var en meget vakker kjøretur med hesteskyss fra Conover nedover dalen til Decorah. Av dem der kom til at kjøre i samme vogn med mig, husker jeg nu bare Halvor Hogstul. Han kunde ikke synge, men han trodde han kunde det. Vi andre hjalp ham med at skraale, saa det gav gjenlyd i bakkene. Vi kjørte gjennem byen Decorah og opover til Luther College. Deroppe paa trappen foran hovedindgangen sat en mængde gutter, og med megen støi hilste de os velkommen efter. Jeg var undselig blandt de mange fremmede; og da jeg efter en tur gjennem gangen skulde ut igjen og vilde gaa saa pent som mulig ned trappen, hvor guttene sat paa begge sider, snublet jeg og faldt og rev mine bukser istykker og skrapet huden av det ene knæ. Guttene lo ad mit uheld; og jeg gik for mig selv alene ut paa skrænten bak bygningen og satte mig under et træ og graat bitterlig. Der blev jeg opdaget av en av de ældre skolegutter, en voksen mand ved navn Moldstad. Han var en farbror av de to prester Moldstad, som nu bor i Chicago og i Boston. Han trøstet mig og avtørret mine taarer og førte mig ind og viste mig hvor prof. Larsen hadde sit kontor. Jeg maatte gaa ind der, sa han, og melde min ankomst og faa vite hvilket soveværelse jeg skulde ha. Og saa vilde han, Moldstad, hjælpe mig med at faa fyldt min madras og sat op seng osv. Hvilket han ogsaa trolig gjorde. Og endnu den dag idag stræver jeg sommetider med at huske om jeg takket ham for venligheten.

III

VED LUTHER COLLEGE

1. *Første skoleaar*

PROF. LARSEN kommer vi naturligvis til at behandle noget utførlig, naar vi blir bedre kjendt med ham. Da jeg første gang kom ind paa hans kontor — i hvilket jeg senere noksaa ofte blev indkaldt for at faa en fortjent tilrettevisning — sat han med en navneliste over de nyanmeldte elever foran sig og spurte straks hvem jeg var. Jo, jeg tilstod med skjælvende stemme at jeg var Peder Olsen fra Winchester. Far hadde nemlig lagt tilside sit gamle gaardsnavn og kaldte sig O. S. Olsen. Og mit døpenavn hadde vi staset til saa det var blit Peder. Prof. Larsen fandt navnet paa sin liste.

"Aa, du er fra past. Hommes menighet i Winchester? Har du ikke noget andet navn end Olsen? Dette er saa altfor almindelig."

Nei, jeg visste ikke om noget andet navn som jeg hadde ret til. Men past. Brandt, som tilfældigvis var derinde paa kontoret, kunde da oplyse at det norske gaardsnavn var Strømme; og saa blev han og prof. Larsen straks enige om at jeg skulde hete Strømme. Jeg hadde mine hemmelige tvil om, at det kunde være i sin orden saaledes uten videre at gi mig et nyt navn; men jeg turde ikke protestere. Prof. Larsen forklarte at gaardsnavnet vilde være meget bedre end et slikt navn som Olsen. Jeg tænkte ikke paa det den gang; men senere har jeg ærgret mig over at jeg ikke hadde vet og mod nok til at minde ham om, at han selv bodde i et glashus, eftersom hans eget navn jo var Larsen.

Ikke saaledes at forstaa, at jeg var misfornøiet med den for mig foretagne navneforandring. Tvertimot, jeg syntes bare godt om den. Men jeg fik en del ugreie med

det hjemme; og det var først efter mange forklaringer at jeg fik far og de andre oplært til at skrive mig under andet navn end Peder Olsen.

Dette at en mand ved navn Larsen skulde ha saa sterke indvendinger mot navnet Olsen minder mig om hvorlunde Johnson, Anderson og Olson i sin tid fik sat igjennem en ny lov i Wisconsin, hvorved det blev lettere for folk med slike navn at ta igjen sine gode norske gaardsnavne. Der utstedtes gjennem avisene et oprop til norske folk med undervisning om hvordan man skulde bære sig ad med at foreta den paakrævde navneforandring paa lovlig maate. Og dette oprop var undertegnet av J. A. Johnson, R. B. Anderson og J. E. Olson; og ingen av disse fulgte det raad som de gav andre. De vedblev at kalde sig Johnson, Anderson og Olson, istedetfor Gisholt, Kvelve og Ormerud. De pekte paa den rette vei; men de gik den ikke.

Dersom en mands storhet maales efter de tjenester han har ydet sine medmennesker, da er det min mening at prof. Laur. Larsen maa nævnes som den største blandt os norske amerikanere. Ingen anden har øvd en saa vidtrækkende indflydelse blandt os; og hans indflydelse var altid til det gode.

Da jeg første gang saa prof. Larsen, hadde han netop fyldt sine 36 aar. Han var nemlig født den 10de august 1833. Han var en vakker mand med sort haar og skjeg og ædle ansigtstræk. Han var rank og spændstig og en dygtig atlet.

Forresten kommer vi senere mange ganger tilbake til ham.

De andre lærere ved Luther College den gang var past. N. Brandt, F. A. Schmidt, Lyder Siewers, G. Landmark og Knut Bergh. Formodentlig har man likesaa dygtige lærere der nu; men det er allikevel umulig for mig rigtig at tro det. Skolen har forlænget sit kursus fra seks til otte aar, har faat flere lærere og ellers gjort fremgang i mange maater. Men somme av de nuværende lærere var skolegutter paa min tid; andre begyndte først senere at gaa paa skole; og enkelte er sønner av slike som var mine skolekame-

rater. Saa at de virkelig kan være at regne for jevngode med saadanne lærere som de ovenfor nævnte, det lar sig kanske bevise; men det blir dog like utrolig.

To av de nævnte seks lærere er endnu i live, nu da dette skrives; nemlig Brandt og Schmidt. Past. Brandt var prest for menigheten i Decorah saa vel som for et par landsmenigheter, saa hans arbeide som lærer ved Luther College indskrænket sig til at han gav nogen timers religionsundervisning i de nederste klasser, og at han var skolens sanglærer. I denne hans sidste egenskap fik jeg litet at bestille med ham; han prøvde min stemme og kom straks til det resultat at jeg ikke kunde lære at synge, og saa slap jeg fri for de timene. Men jeg hadde ham til lærer i religion, og han forberedte mig til min konfirmation. Som bekjendt har past. Brandt for mange aar siden avsluttet sin prestelige virksomhet. Han bodde en tid ute i Deuel county, S. D., og har nu i mange aar hat sit hjem hos sin ældste søn, past. R. O. Brandt, i McFarland, Wis. Den næste søn er prof. dr. O. E. Brandt ved Synodens presteskole, og den yngste er John Brandt, forretningsmand ute i S. Dakota. De to døtre blev gift, den ene med nu prof. L. S. Reque, som ved sin død var den ældste lærer ved Luther College; og den anden med prof. Gisle Bothne ved Minnesotas statsuniversitet. For et par aar siden var jeg ved Lomen i Vestre Slidre i Valdres, Brandtfamiliens gamle hjemsted; og derfra skrev jeg til gamle past. Brandt og fortalte ham at jeg hadde truffet nogen av hans slegtninger, og at der ellers var mange som spurte efter ham og bad mig hilse ham; og han skrev mig et vakkert brev med mange tak for den smule opmerksomhet jeg hadde vist ham.

Saa var det altsaa F. A. Schmidt av de gamle lærere som endnu lever. Alle vil vite hvem han er; han har hele tiden hat en saa fremskutt stilling blandt os. Sit arbeide som lærer ved Luther College avsluttet han kort efterat jeg kom dit; men det var ikke min skyld. Saa var han teologisk professor ved det tyske Concordia Seminar i St. Louis, men reiste derfra like før jeg blev teologisk student og undgik mig saaledes en

gang til. Som alverden vet, begyndte han da naadevalgstriden, og mange av os blev "schmidtianere"; og siden har han hele tiden været lærer i dogmatik ved Synodens presteskole og saa ved den midlertidige presteskole i Northfield, og sidst ved Den Forenede Kirkes presteskole i St. Anthony Park ved Minneapolis. Han er nu 80 aar gammel og er nok utslitt. Han begyndte sit arbeide i en meget ung alder, idet han nemlig var bare 20 aar gammel da han blev ordinert til prest for en tysk menighet i New York. Han var bare 24 da han i 1861 blev en av de to første lærere ved det netop oprettede norske Luther College. Prof. dr. Schmidt er som bekjendt tysker av fødsel. Han er født i Leutenberg i Thueringen, men kom til Amerika som et barn paa tre eller fire aar. Han har en stor barneflok og har hat megen glæde av den. Jeg kjender fem av hans sønner; og alle er de framifraa dygtige og begavede mænd, som ogsaa har artet sig vel, saa forældrene har grund til at være stolte av dem. Gamle dr. Schmidt er en liten mand, og hans hustru er bare en middelsstor dame; men somme av guttene blev svært store. Den ældste av dem, husker jeg, var saa kjæmpestor at han bare av den grund tiltrak sig megen opmerksomhet.

Prof. Schmidt kom ikke til at faa nogen slags indflydelse paa mig eller betydning for mig den korte tid han var min lærer; hvilket formodentlig var min og ikke hans skyld. Senere kom jeg jo til at lære ham at kjende nok saa godt. I kirkestridens dage var der mange der talte om ham som en slu og vrang kirkepolitiker. Man maatte beundre hans grundige lærdom og hans slagfærdighet og overordentlige flid og energi; men man kunde ikke altid stole paa hans redelighet. Der var mange som skrev og talte om ham paa den maate. Paa mig gjorde han altid indtryk av at være en barnlig from mand i hvem der ikke fandtes svik.

Den av lærerne med hvem jeg fik mest at bestille, næstefter selve bestyreren, de første aar i Decorah, var prof. L. Siewers; og han var ogsaa i mange maater den mest interessante personlighet blandt dem. Han var

tre aar ældre end prof. Larsen. Han var høi, rank som et lys, hadde busket, kortklippet blondt skjeg og spillende smaa øine. Han underviste i norsk, botanik, geografi, regning, historie, tysk, græsk og hvad der ellers kunde falde sig. Den første dag av skoleaaret, da man hadde ringet os gutter sammen i kirkesalen og hat navneoprop og faat os ordentlig indført i protokollene, fik vi vore timetabeller for de forskjellige klasser. Jeg fik efter en del viderværdigheter greie paa at jeg tilhørte den laveste klasse, sexta, og at vi hadde at indfinde os paa klasseværelse nr. 2 til den første time i norsk. Der var omtrent seksti av os, somme smaagutter som mig, og somme voksne og skjeggete mænd. Prof. Siewers kastet et prøvende blik over os, aapnet Løkkes norske grammatik og tok tilorde sigende: "Man taler i sætninger." Denne vigtige sandhet var det første jeg lærte ved Luther College.

Man hadde ikke den gang som nu en forberedende avdeling paa fire aar og saa de fire collegeklasser; og vi visste ikke noget om de nu brukelige navn paa disse klasser: senior, junior, sophomore og freshman. Nei, colleget hadde sine seks klasser, som kaldtes den første osv. nedover til den sjette; bare at man brukte de latinske ordenstal og kaldte klassene prima, secunda, tertia, quinta og sexta. Noget senere, da kurset var gjort syvaarig, fik man ogsaa klassen septima. Vi hadde ikke nogen saadan den gang. Jeg kunde hat bruk for den. Men prof. Siewers fik istand noget som kaldtes sexta B. Jeg var en av dem som efter kort tids forløp blev degradert eller flyttet ned i denne allerlaveste klasse for saadanne som kunde mindst norsk. Jeg husker saa godt hvad det var, som bragte denne skam over mig. Prof. Siewers lot os skrive ned noget som han læste op. Den gang var det norsk lov, at substantiver (navnord) skulde skrives med stor begyndelsesbokstav; og denne lov blev flittig indprentet os. I det stykke som prof. Siewers oplæste, forekom noget om at noget hændte tre ganger. Jeg skrev "gange" med liten "g". Det var mig ikke mulig — selv ikke da læreren omhyggelig hadde forklaret det — at be-

gripe at "gange" kunde være et substantiv. Jeg har ondt for at forstaa det endnu for den saks skyld. Nok er det, at da jeg hadde erklæret som min faste overbevisning at "gange" ikke skulde skrives med stor "G", erklærte prof. Siewers det som sin faste overbevisning at jeg maatte ned i sexta B. Og hans overbevisning var det som avgjorde den sak.

Prof. Siewers gjorde utvilsomt meget godt arbeide som lærer. Han var saa vel bevandret i alle fag. Han hadde studert i Tyskland og kunde derfra fortælle mange rare ting; og han lot os ikke falde i søvn i hans timer. Mange ganger syntes jeg at han var uretfærdig mot mig. Han var slem til at bruke bitende spot mot en gut som gav et dumt svar. En gang i mit tredje aar ved skolen, da jeg var i quarta og hadde begyndt paa det græske sprog, skulde jeg oversætte en græsk sætning der sa noget saadant som: Lakedemonierne faldt ind i Attika, efterat atenienserne hadde forlatt landet. Jeg hadde faat det i hodet, at det græske ord "eisballein", at falde ind i, skulde betyde landsforvise. Og ordet for land, "agrous", læste jeg "argous", og "argos" betyr doven. Saa jeg oversatte: "Lakedemonierne pleide at landsforvise de dovne ateniensere til Attika." Jeg ser det nu at dette var galt; men den gang forstod jeg det ikke. I flere aar derefter hadde prof. Siewers moro av at minde mig om denne oversættelse. Naar jeg ikke hadde lært mine lekser — hvad der hændte nok saa ofte — hadde han det med at si noget om, at jeg vist burde landsforvises til Attika sammen med andre dovne folk.

Nu, det er glemt og tilgit for længe siden. Prof. Siewers sluttet som lærer i 1877 efter fjorten aars virke. I nogen aar drev han en farm like utenfor Decorah; og saa blev han ansat ved "Decorah-Posten"s redaktion, hvor han forblev til sin død. I de sidste aarene bestilte han nok ikke stort andet end at hæve den ukentlige pension, som B. Anundsen, bladets liberale utgiver, hadde tilstaat ham.

Det kan her nævnes at prof. Th. Bothne, der blev prof. Siewers' eftermand som norsklærer ved Luther

College, ogsaa tilbragte sine gamle dage sammen med ham i "Decorah-Posten"s redaktion. Og som et merkelig træf kan det nævnes, at de to mænd døde samme dag. Det maa nu være et halvt dusin aar siden.

Den anden lærer som vi gutter i de laveste klasser fik lære at kjende bedst, var prof. Knut Bergh. Hans hovedfag var engelsk. Han var mere avholdt end nogen anden lærer ved skolen. Han var en overordentlig elskelig personlighet. I sin omgang med guttene var han likesom prof. Larsen gentleman til fingerspidsene; altid venlig og yderlig forsigtig for ikke at gjøre uret mot nogen. Han var ikke istand til at tro andet end godt om nogen; og det kan vel hænde at somme av os smaagutter misbrukte hans tillit. Men alle sammen var vi glade i ham, den vakre, men bleke og noget legemssvake mand. Mit første aar i Decorah holdt prof. Bergh 17de mai talen ved en fest ute paa landet. Jeg kan ikke nu huske hvad han sa, som var saa godt. Men det husker jeg, at jeg den gang trodde det maatte være den bedste tale som nogen gang var holdt. Jeg husker at han sa noget om vort herlige stjernebanner og pekte paa det flag som hang over talerstolen. Og der var nogen engelske amerikanere tilstede, som paa det punkt tilropte ham sit bifald; og vi, hans unge elever, var stolte av ham og talte sammen om at han vist var landets ypperste mand.

Han var netop blit lærer ved Luther College det aar, 1869, efter en tid at ha studert teologi i St. Louis. Og derefter hadde han studert lovkyndighet og hadde netop faat bevilling som sakfører, da han antok lærerkaldet. Et par aar senere var han en termin medlem av staten Iowas legislatur; hvad vi gutter betragtet som en stor utmerkelse, men dog som et stort tap for os. Der blev haandklap og megen jubel, da han kom tilbake og første gang igjen indfandt sig i klasseværelset. Allerede i 1873 maatte denne saa avholdte lærer træde av paa grund av sykelighet. Han reiste da til sit barndomshjem paa Voss i Norge, og to aar senere døde han derborte i fædrelandet. Og der var oprigtig,

dyp sorg blandt alle gutter som hadde hat ham til lærer ved Luther College.

Saa var der prof. G. Landmark, vor utmerkede lærer i latin. Ja, som nybegyndere hadde vi prof. Larsen i latin; Landmark befattet sig bare med dem i de høiere klasser. Han kom til skolen like fra Norge i 1868. Han fik meget stræv med at lære somme av os litt av den latinen som han selv kunde saa godt. Og han sluttet sit arbeide i Decorah i 1876, netop som han med megen nød hadde faat mig frem til den sidste eksamen. Han reiste tilbake til Norge og blev lærer i Kristiansund; og han døde for nogen faa aar siden som overlærer ved latinskolen i Aalesund. Han var en fin og fornem mand og passet ikke rigtig ind i forholdene her blandt os i nybyggertiden. Vi gutter høiagtet ham som dygtig lærer; men vi kom ikke rigtig saa nær ham som vi kom de andre lærere.

Her kan det likesaa godt nævnes straks, at vi de sidste aar jeg var i Decorah hadde tre andre lærere: Cornelius Narvesen kom til skolen særlig som lærer i matematik. Jeg for min del hadde aldrig nogen timer under ham. Prof. J. D. Jacobsen var de sidste aar vor lærer i græsk, hebraisk og engelsk. Om denne gjæve mand skal vi senere ha en hel del at fortælle. Og saa et aar hadde vi en ung mand fra Norge til lærer i græsk. Det var Alex. Seippel. Han var vist meget flink, men følte sig ikke hjemme her i landet. Efter et aars arbeide reiste han tilbake til Norge og har nu længe været professor i østerlandske sprog ved universitetet i Kristiania. Han er desuten Norges store autoritet i landsmaalet; og det er ham som holder paa at oversætte bibelen paa det maal. Jeg var i 1914 gjest i hans hjem; og det lot til at more ham at gjenkalde i erindringen de forskjellige gjenvordigheter fra opholdet i Decorah.

Prof. Seippel var ungkar da han var ved Luther College, og bodde i collegebygningen. En tid da prof. Larsen var fraværende maatte Seippel finde sig i at lede husandagten, som blev holdt hver morgen og aften i kirkesalen. Vi brukte den gang Guldbergs salmebok.

Jeg husker at prof. Seippel paa maafaa valgte de salmer vi skulde synge, uten at se efter i boken om de netop kunde passe. Vi sang saaledes salmer som der stod skulde synges ved barselkvinders kirkegang. I Guldbergs salmebok er der en salme "Ved en prinsesses konfirmation", og jeg husker at vi en morgen fik den opgit og søkte at holde os alvorlige mens vi sang: "Se, kongens datter knæler ned."

Det er ikke meningen her at skildre skolelivet ved Luther College; det har jeg gjort saa godt jeg kunde i min fortælling "Halvor". Men litt maa fortælles om enkelte av guttene fra de dage.

Elevene i øverste klasse, primanerne som vi kaldte dem, stod for os begyndere som store og lærde mænd, næsten jevnsides med selve prof. Larsen. Jeg husker levende med hvilken ærefrygt jeg saa op til dem. En av mine første dage ved skolen kom jeg til at snakke nogen ord med en pen ung mand, som paa mit spørsmaal oplyste at han var i prima. Jeg blev rent forskrækket over at jeg hadde været saa fræk at tale til ham; skjønt han rigtignok ikke lot sig merke med at jeg hadde gjort mig skyldig i nogen uforskammethet. Denne mand var den senere meget ansete past. A. Bredesen; en tid hjælpeprest hos formand H. A. Preus, saa prest i Perry, Wis., saa lærer ved Luther College, og derefter prest i Stoughton og dernæst i Deerfield, Wis. Han blev en overmaate kundskapsrik mand med mange interesser. Der var intet menneskelig som var ham uvedkommende. Med hensyn til alsidig lærdom har han neppe hat nogen overmand blandt os. Og jeg har aldrig hørt om at nogen har fundet nogen plet paa hans karakter som en kristen gentleman. Han var gift med en datter av kjøbmand Osuld Torrison i Manitowoc, Wis., altsaa en søster av de otte Torrison brødre, av hvilke saa mange er blit fremstaaende mænd. Han døde for et par aar siden i sin svigermors hjem i Manitowoc, og hans hustru overlevet ham bare nogen faa maaneder. En datter av dem er gift med past. Sundby i Rio, Wis., og en søn, der har sin fars navn, er prest i Leeds, N. Dak.

De andre primanere fra mit første aar i Decorah var, foruten min allerede nævnte nabo fra Winchester F. A. Møller: A. K. Teisberg, Knut Bjørgo, Th. N. Mohn og Reinhard Bentson. Teisberg bor i St. Paul, hvor han i aldrig saa mange aar har hat noget at gjøre ved statens jernbanekommission. Bjørgo er som bekjendt bosat i Red Wing og er formand i Minnesota distrikt av Den Norske Synode. Mohn døde for sytten aar siden som den høit ansette bestyrer av St. Olaf College. Om ham kommer vi senere til at ha ikke saa litet at fortælle. Reinhard Bentson var fra Coon Prairie, Wis. Han forlot skolen det sidste aaret uten at graduere og har siden været farmer paa Coon Prairie. Man træffer ham omtrent hvert aar som sin menighets repræsentant ved Den Forenede Kirkes aarsmøter. Jeg traf ham saaledes forleden sommer i Minneapolis, og han var den samme ungdommelige fyr som han var i Decorah for 48 aar siden. Ved Luther College kom jeg særlig til at lægge merke til Reinhard Bentson og se op til ham med megen beundring, fordi man fortalte at han var den ypperste idrætsmand ved skolen. Han hadde slaat enhver rekord i længdehop, beseiret alle andre i brytekamp, og hvad det nu var for noget alt sammen.

Kun litet ringere end disse primanere var medlemmene av den næstøverste klasse, secunda. Men jeg er ikke sikker paa om jeg nu uten at se efter kunde opregne alle disse. Jeg husker bedst O. H. Smeby og Bjug Harstad, fordi de senere har gjort sig særlig bemerket. Smeby har i over 40 aar været prest i Albert Lea; og Harstad har været formand i Synodens Minnesota distrikt og Pacific distrikt og har missionert og været guldsøker i Alaska og ellers paa mange maater været meget fremtrædende. Saa var der Nehem Christensen, der døde for et halvt snes aar siden som prest ved Stillehavskysten; Jens Welo, der efter nogen aar som prest i Chicago endte som landagent ute i Yankton, S. Dakota; og Paul Gotaas, som fik sig et prestekald over i Norge etsteds.

Mot disse storfolk i de øverste klasser sluttet mange av os nye smaagutter os sammen i en slags offensiv og defensiv alliance. Husholdningen ved skolen forestodes av kaptein Johan Crøger, en gammel skipper, og hans hustru fru Elizabeth. Og mellem os smaagutter blev der talt om, at fru Crøger lot Teisberg og Mohn og de andre ældre gutter faa bedre mat end der blev servert for os. Vi spiste alle i samme sal nede i basementet, og vi skulde alle ha akkurat samme kost; men somme av smaaguttene paastod sig at ha lagt merke til nogen ekstraretter borte paa det bord ved hvilket primanerne hadde plads. I denne anledning blev der justsom en liten revolution. Det var straks jeg var kommet til skolen, saa jeg hadde ikke frimodighet til at blande mig videre op i saken. Det foresvæver mig nu, at lederne for opstanden var et par ældre gutter, Lars P. Edwin — han som i en række av aar har været forstander for fattigfarmen og asylet i Dane county, Wis., og Nils Brandhagen, nu en høist agtværdig farmer nede i Bosque county, Texas.

Nok er det at der blev holdt et indignationsmøte. Og der var en diskussion frem og tilbake, i hvilken Th. N. Mohn sa noget saadant som at "Sexta-chaps ikke hadde lært at bruke logik." Dette hans uttryk husker jeg saa godt, fordi jeg ikke forstod det og trodde det var en endnu styggere fornærmelse end det virkelig var. Og dette hadde tilfølge at jeg i min indignation begik nogen vers som en dydig protest mot den omhandlede beskyldning. Versene skulde nok likesom være ironiske; skjønt jeg den gang vistnok ikke kjendte det ord ironi. Skoleguttene utgav den gang en liten haandskreven avis, som kaldtes "Svein Uræd". Og Brandhagen fik fat i mine vers og lot dem offentliggjøre i denne avis. Nu har jeg sandt at si svært god hukommelse for saadant; men det er mig umulig at huske disse versene mine. De var nok saa dumme som de anstændigvis kunde være; men kunde jeg, saa skulde jeg gjengi dem her allikevel. Jeg husker bare at der stod noget om, at vi naturligvis ikke trængte til saa god mat, vi der "som sextanere ei har forstand paa

logik". Saa jeg faar nu si som der staar i Wessels "Gaffelen":

"Til den største skade
for læseren, for mig, for jordens overflade,
er denne lille stump derav kun bleven gjemt;
og det fornemste er maaske hvad man har glemt."

Av alle smaaguttene i nederste klasse var jeg den mest uslepne. Og jeg var den yngste og mindste paa en undtagelse nær. Denne ene undtagelse var Gerhard Rasmussen, nu prest i Harmony, Minn. Han er et par maaneder yngre end jeg. Som søn av past. P. A. Rasmussen hadde han jo faat en meget finere opdragelse end man kunde faa i vor loghytte i Winchester; og han var ogsaa ellers fornemt anlagt. Men han og jeg blev i Decorah meget snart utmerket gode venner og kamerater; og vi er det endnu, saavidt jeg vet. Vi holdt trolig sammen, streifet om i skog og mark og hjalp hinanden flittig til at forsømme vore lekser. Han fuldførte ikke det hele kursus ved Luther College, men reiste efter nogen aar til Ohiosynodens Capitol University i Columbus og graduerte der baade fra colleget og den teologiske avdeling. Han tok sig der til hustru en datter av prof. Lehmann. Det er nu, da dette skrives, bare nogen faa maaneder siden han og hans hustru var i Madison og da ogsaa avla en visit i mit beskedne hjem; og vi graahaarede mænd moret os da ogsaa med at opfriske mindene fra de glade dage, da vi som de yngste gutter ved Luther College sluttet et venskap som for mit vedkommende endnu stadig er like varmt.

Der er en egen hjertelighet og fortrolighet i disse venskaper som man slutter i skoledagene. Vi lekte sammen, spiste ved samme bord, sat paa samme skolebænk og sov paa samme værelse, og hele resten av verden var likesom stængt ute. Vi knytter nok sterke venskapsbaand senere i livet ogsaa; men disse venner blir dog staaende som fremmede sammenlignet med kameratene fra Decorah. Jeg lar tanken gaa tilbake disse 48 aar til den første høsten ved Luther College og maner

frem for det indre blik denne flok av unge gutter der kom ind paa skolen samme tid; hvorefter somme av os bodde sammen som mere end brødre i et halvt snes aar.

En av disse kamerater, hvem jeg kom til at holde svært meget av, var en liten tyksak av en gut fra Mower county, Minn., ved navn I. G. Monson. Han var altid i godt lune og var likt av alle. Desuten stod der snart en egen glorie om ham, fordi han var saa utmerket flink en boldspiller. I det stykke var der ingen av os andre der fortjente at nævnes paa samme dag som han. Og han kunde staa like oppe paa toppen av collegebygningens store taarn uten at bli svimmel. Vi kaldte ham "Maons", og jeg gjør det nok sommetider endnu. Men ellers heter han nu past. I. G. Monson i Williston, N. Dakota; og han har det jo meget med at skrive i avisene, særlig mot socialismen.

Saa var det Wilhelm Magnus Herman Petersen. Han var fra Rochester, Minn. Vi kaldte ham derfor Rochester, naar vi ikke brukte hans fulde navn; indtil vi kom saa langt i latin at vi lærte det ord rostrum, som betyr snabel. Efter den dag kaldte vi ham Rostrum, fordi han hadde en usedvanlig stor næse. Han var utrolig flittig, slukte sine skolebøker med megen graadighet og søkte ogsaa stadig at føre os andre gutter paa den rette vei. Men paa samme tid var han svært glad i livet og i naturen; og vi tok om fridagene lange turer sammen over de skogklædte bakker eller langs Upper Iowa floden. Han hadde makeløs god fiskelykke; kunde fange suckers og shiners og redhorse i mængdevis, naar de ikke vilde bite for nogen av os andre. Jeg stod mange ganger ved hans side og saa paa at han trak op fisk efter fisk, mens jeg ikke kunde faa en eneste til at nappe i kroken.

Allerede som liten gut talte Petersen meget om, at han haabet engang at bli prest; og det blev han ogsaa. I en række av aar var han prest i St. Paul. I den tid besøkte jeg ham mange ganger og fandt ham altid sittende med næsen begravet i en stor bok. Jeg tror ikke at han nogensinde vovet sig til at tænke noget videre paa egen haand. Men han hadde urimelig god greie

paa hvad som sies av Hollatz og Quenstedt og Chytræus og Agidius Hunnius og av de andre gamle lutherske teologer som skrev paa latin, og hvis verker forefindes i store bøker indbundet i griseskind.

Petersen hadde faat fat i en stor samling av slike "skinker", som vi kaldte dem, og han syntes merkelig nok at de var interessante. Han kjendte utenad den nøiagtige forskjel mellem Quenstedts og Johan Gerhards lære paa latin om forholdet mellem frihet og nødvendighet. Nu, saa blev han altsaa teologisk professor ved Synodens seminar, som den gang var i Robbinsdale. Det var i aaret 1894. Men hans arbeide tok paa helsen, og efter fem aar ved seminariet var han utslitt. Jeg arbeidet i 1899 ved redaktionen av "Minneapolis Times". En dag, det var endda den 20de april, tok jeg en tur ut til Robbinsdale for at spørre efter prof. Petersens befindende, eftersom jeg hadde hørt at han var alvorlig syk. Og saa fik jeg derute besked om, at han netop den dag var avgaat ved døden.

En anden av de smaagutter som begyndte ved Luther College i 1869, var den nu fornylig avdøde O. P. Vangsnes, formand i Synodens Iowa distrikt; og saa O. N. Fosmark fra Spring Prairie, i 30 aar prest i Fergus Falls og i sine sidste aar bosat i Grand Forks; og Magne Langeland fra Big Canoe, tæt ved Decorah. Han var vort store mønster paa lydighet, flid og punktlighet. Han gjennemgik det fulde kursus ved skolen uten en eneste gang at forsømme en time eller komme et minut for sent. Han hadde altid lært sine lekser, og han gjorde aldrig noget galt; og han hadde aldrig været utenfor Decorah og Big Canoe, før han var færdig fra colleget og reiste til St. Louis for at studere teologi. Han blev en kort tid prest i Cresco, Iowa, og saa kom han til nogen menigheter i Otter Tail county, Minn., nordenfor Fergus Falls; og der har han nu i over 30 aar arbeidet uten at gjøre nogen videre støi.

I vort selskap av unge gutter var der endvidere Benny Bredeson, en bror til Adolph. Han blev ikke længe ved skolen og er siden forsvundet av sagaen. En anden var Knut Nordgaard fra Goodhue county. I

den første nybyggertid i Traill county, N. Dakota, var han countyets skolesuperintendent; og man hørte litt om ham som kompagnon av Stephen Hustvedt, dr. Falk og Peter Herbrandson, der holdt det county i umyndighet. Herbrandson er vist den eneste av dette politiske firkløver som endnu lever.

Endnu en anden av guttene — og det en av dem som jeg blev bedst kjendt med og husker bedst — var Lars Ueland fra Coon Prairie, Wis. Han var en pen liten gut, meget skikkelig og flittig. Men ogsaa han sluttet efter et par aar; og først længe derefter lot han høre fra sig som farmer og politiker i Edgeley, N. Dakota. I lang tid var han stadig paa tale som mulig demokratisk guvernørkandidat; men videre drev han det nok ikke. Han blev, tror jeg, populist og kommunist og socialist. For nogen aar siden solgte han sin store farm ved Edgeley og flyttet til et eller andet sted langt vestenfor folkeskikken.

Ja, jeg kunde naturligvis nævne en hel del andre av denne klasse begyndere i Decorah. Nogen av dem var ældre og kom saaledes til at danne en anden gruppe. A. K. Sagen var næsten voksen, da han det aar kom paa skolen — han der for faa aar siden døde i La Crosse som formand for Synodens østlige distrikt. Likeledes Chr. A. Næseth. Den ældste i klassen var, tror jeg, E. Jaastad, den nuværende gamle prest i Rushford, Minn. Han var, da han begyndte paa skolen, allerede en skjegget mand med hustru og barn. En anden av de gamle var H. P. Solstad, som for et snes aar siden fratraadte sit presteembede og nu er farmer ute ved Bygland, Minn., ti—tolv mil fra Grand Forks. Ogsaa som skolegut var han en alvorlig og forstandig mand, og mange ganger tok han mig ved kraven og gav mig en fortjent tilrettevisning og førte mig tilbake til den trange vei.

Ogsaa de som ikke har været i Decorah, har maaske hørt om, at stedet skal være ubeskrivelig vakkert. Og naar noget er ubeskrivelig, faar man la være at beskrive det. Da verden blev skapt, maa det ha været meningen at en skole for gutter skulde bygges netop paa det sted

hvor Luther College staar. "Me fekk det høgt og frit, me fekk det vent og vidt" deroppe; med rummelig stor lekeplads og "campus" omringet av herlige eketrær. Somme av de trær har vist staat der fuldt færdige like siden den tredje dag i skapelsesuken. Og vestenfor høisletten paa hvilken skolen staar, sænker grunden sig brat ned til den brede dal, gjennem hvilken Upper Iowa River slynger sig i mange bugtninger. Denne vider sig ut, saa der kan lægge sig god skøiteis paa den. Og der er dype hul, i hvilke fisken samler sig; og ren sand eller grus, hvor man kan lægge sine klær fra sig for at springe ut i vandet og forfriske sig med et koldt bad. Jeg for min del var nok svært glad i alt saadant; og jeg hadde ikke været længe i Decorah før jeg i følge med Monson eller Petersen hadde trasket rundt og gjort mig kjendt med omtrent hvert træ og hver klippeblok i mange miles omkreds.

Vi ved skolen var en verden for os selv; og vi blev ikke noget større kjendt med andre folk i byen og dens omegn. Det var formodentlig ikke netop godt for os, at vi saaledes kom til at være utenfor ethvert mere privat familieliv. Prof. Larsen med sin familie bodde i collegebygningen. Men dette var mens han endnu hadde sin første hustru; og hun var stadig sykelig, saa hun kunde ikke ta sig av guttenes opdragelse i finere folkeskik. Jeg var aldrig en eneste gang indenfor døren til familiens private leilighet.

Men bare nogen skridt borte var prestegaarden, hvor fru Diderikke Brandt hadde sit hjem. Og hun var hele den store gutteflokkens kjære mor. Sent og tidlig var hun paafærde for at hjælpe og glæde os. Hun stod i spidsen for kvindeforeningen, som holdt vore klær istand. I juleferiene og ved andre leiligheter foranstaltet hun leker og festligheter for os og var selv med og sørget for, at alt gik til med sømmelighet og orden. Og hver søndag indbød hun nogen av guttene til at komme bort til prestegaarden og faa kake og eftermiddagskaffe. Jeg husker at det var en stor fest, om hvilken jeg maatte skrive hjem hver gang jeg var en av de lykkelige som fik en saadan indbydelse.

Nede i byen var der bare en familie i hvilken jeg blev kjendt det første aar i Decorah. Det var hos Mr. og Mrs. Zacharias Halvorsen, forældre til den nuværende pastor Johannes Halvorson ute paa Koshkonong. Zacharias Halvorsen var utmerket snild og vel oplyst og beleven, og hans hustru likesaa; og hun hadde hjerte stort nok til at rumme alle folk i byen. Jeg vet ikke nu hvordan det gik til, at jeg var saa lykkelig at bli indbudt til at besøke denne familie. De hadde ikke noget rikt hjem; men det var saa venlig og hyggelig at jeg endnu tænker med glæde paa de søndage jeg var der, og Mrs. Halvorsen gav mig baade god mat og gode raad. Nævnes kan det ogsaa at hun en gang gav mig nogen skjorter og et par nye bukser, da hun saa at de jeg hadde paa mig snart maatte ha tjent ut. Saa hvis pastor Halvorson nu skulde trænge til en skjorte for eksempel, vilde det være mig en glæde at forære ham en saadan som en liten tak til hans snilde mor.

Heller ikke vet jeg hvordan det gik til, at jeg temmelig snart kom til at finde veien ut til settlementet vestenfor Decorah, Madison menighet. Derute var der ogsaa en familie ved navn Halvorsen, som jeg besøkte. Dens hode var skolelærer Thor Halvorsen, en ualmindelig venlig mand. Han og hans kone og fire eller fem barn bodde i et hus som bestod av en kjelder gravet ind i bakken og et loftværelse. Men der var godt at være. Jeg stanset der over natten mange ganger og vedblev jevnlig at besøke familien, saalænge jeg var i Decorah. Og fra Halvorsens fandt jeg veien bort til deres nabo, Ole Holstad, og til Elling Vold. I de senere aar ved skolen var jeg ofte derute sammen med Grønlid og Thorvilson og Grønsberg, og vi hadde det da altid som paa en slagtedag. En av sønnene til Holstad, Anders, gjennemgik Luther College og tok doktorgraden ved et av Østens universiteter og var en meget lovende ung mand; men han døde før han rigtig fik begyndt sit livsarbeide. En av hans søstre, Anna, blev gift med pastor O. N. Grønsberg i San Francisco og døde derute for et par aars tid siden.

Av folk i Decorah utenfor skolen blev somme av os mindre gutter kanske bedst kjendt med "Bismarck". Saa kaldte vi en tysk skomaker, som bodde og hadde sit verksted nede i West Decorah, mellem colleget og byen. Hans navn var August og noget andet; men han gik under navnet Bismarck, fordi han var en begeistret beundrer av denne statsmand. Han flikket vore sko; og var vi ute saa sent at vi ikke kunde eller ikke turde slippe ind paa colleget, fik vi lov til at sove paa en bunke lær inde paa hans verksted. Sa vi noget som han fandt upassende, kunde han skjende paa os og forarges over en saadan tale av en som tænkte paa at bli "minister of the gospital", som han uttrykte det. Han var en tykladen mand med meget frodig skjeg. Han gjorde det nok ikke godt i sin forretning, og han plagdes meget av kreditorer. Flere ganger var jeg vidne til at han fik se en saadan komme og at han da gjemte sig i et skap efter at ha paalagt sin kone eller en av sine gutter at si at han ikke var hjemme. Han hilste bestandig ved at si: "Fine day." Jeg husker at jeg en meget stormfuld og mørk nat kom forbi hans hus sammen med A. C. Amundsen, halvbror til prof. Rasmus B. Anderson; og vi enedes om at stikke indom for at høre om Bismarck ogsaa da vilde erklære at det var pent veir. Og ganske rigtig; han ropte straks sit sedvanlige: "Fine day."

Inde hos Bismarck lærte jeg litt av skomakerhaandverket; men jeg blev nok ikke flink i det. Jeg husker at jeg en gang paatok mig at halvsaale et par støvler for Magne Langeland. Og han betalte mig for det, da han visste at de center hadde jeg god bruk for. Men han betragtet nok støvlene med et noget tvilende blik; og da kunde ogsaa jeg se at jeg ikke hadde gjort godt arbeide.

Vi skolegutter fik ikke lov til at være fine paa det. Vi maatte sage ved for os selv og for lærerne, holde vore værelser istand, skure kniver og gafler og gjøre andet simpelt arbeide. Vi hadde nok hørt om en ung mand som nogen aar tidligere hadde gjort sig til helt ved at faa istand en liten revolution mot saadant ned-

værdigende arbeide, og som derfor var bortvist fra skolen. Men ingen av os paa min tid hadde mandsmod nok til at følge i hans fotspor. Vi fandt os i at følge det os foreskrevne reglement. Vi som bodde sammen paa et værelse, tok tur om at være "ordensmænd" en uke ad gangen og skaffe tilveie brændeved o. l. Og vi maatte sage ved bare en middagstime hver uke; saa det var ikke netop noget tungt slaveri. Et aar, da jeg var ældre, hadde jeg opsynet med det ene arbeidslag; og jeg husker at det kostet et svare stræv at faa A. P. Rondestvedt og J. O. Hougen til at arbeide istedetfor at sitte paa sagkrakken og dovne sig og deklamere norske digte. Men nu har jeg tilgit dem. Hougen er som bekjendt en begavet og anset prest og avisskribent i Tacoma, og er en av mine kjæreste venner. Om ham kommer jeg til at ha meget at fortælle. Rondestvedt var en tid prest ved Abercrombie i N. Dakota og har senere i mange aar været sproglærer i Kristiania, hvor jeg flere ganger har hjemsøkt ham og snakket om skoledagene i Decorah. Apropos, dersom pastor J. O. Hougen overlever mig, er det ham som skal arve mine skrevne efterlatenskaper, skrive litt om mig og søke saa godt som mulig at undskylde mine feil. Det har han lovt. Og det samme skal jeg gjøre for ham, dersom jeg skulde leve længst.

Nei, dette gaar ikke. Det tok mig syv aar at komme gjennem Luther College, og paa denne maate vil det ta næsten likesaa lang tid nu. Det ene minde drar det andet efter sig, saa der blir ingen ende paa dem. Men vi faar nok la de fleste av dem forbli uskrevne. Ellers naar jeg aldrig frem til disse senere aar, i hvilke jeg har været verdensborger og lært mange større folk at kjende.

Den første jul i Decorah var den første borte fra hjemmet. Og da den nærmet sig, blev jeg slemt plaget av hjemve. Av det første brev jeg fik fra far, visste jeg at jeg hadde faat to nye søskende. Han skrev at da han kom hjem efter at ha kjørt mig til Oshkosh, fandt han at der var kommet et tvillingpar i mit sted. Og jeg hadde stor længsel efter at faa se

denne nye bror og søster. Men veien var for lang. Der var ogsaa mange andre gutter som skulde forbli ved skolen gjennem de to ukers juleferie; og der skulde være juletræ og lek under fru Brandts ledelse. Desuten var der is paa elven, og jeg hadde lært at gaa paa skøiter. Saa utsigtene var ikke saa svært mørke.

Imidlertid kom jeg ikke til at bli i Decorah den jul allikevel. I Greenfield, Minnesota, 30 mil eller saa nordenfor Decorah, like ved den nuværende by Harmony, var past. Tobias Larson den gang prest; og han var en gammel ven av past. P. A. Rasmussen. Han og hans hustru hadde derfor indbudt unge Gerhard Rasmussen til at tilbringe juleferien hos dem. De var barnløse; og de tænkte sig at han kanske gjerne vilde ha en av de andre skolegutter med sig til selskap. Han kunde indbyde hvem han vilde, og saa blev det mig.

Der blev sendt skyss efter os et par dage før jul. Det var en bitter kold dag, saa vi frøs uforskammet; og det var usigelig komfortabelt, da vi om kvelden kom frem til Greenfield prestegaard og den varme julegrøt stod og dampet paa bordet inde i den varme stue.

Vi hadde det bare godt der i julen hos disse venlige folk og deres naboer. Jeg besøkte dem nogen ganger senere ogsaa. Past. Tobias Larson stod i arbeidet paa det sted, indtil han var en gammel mand. Saa flyttet han og hustru ut til Stillehavskysten, hvor de fortsatte med arbeide og gode gjerninger saa længe de levde.

Nu, dette faar være nok om første skoleaaret i Decorah. Kun faar endnu nævnes at en av de noget ældre elever ved colleget var Nils P. Haugen fra River Falls, Wis. Jeg hadde den ære at gi ham hans allerførste undervisning i hurtigskrift, en kunst hvori han drev det til at bli mester. Han reiste fra Decorah til universitetet i Ann Arbor, Michigan, hvor han tok sakførereksamen. Og saa var han i nogen aar hurtigskriver i distriktsretten. Hans senere karriere danner, som man vet, en ærefuld del av vor politiske historie. Han tjente i Wisconsins legislatur, var statens jernbanekommissær, var i otte aar kongresmand og har nu i mange aar været formand i statens skattekommission.

En staut hædersmand er han. Vi besøker hinanden ofte, og jeg regner det for en utmerkelse efter disse mange aar endnu at ha ham til ven.

Da skoleaaret i slutten av juni var omme, reiste næsten alle guttene hjem. Men jeg kunde ikke gjøre det. Det vilde bli for kostbart. Og desuten skulde jeg søke at tjene nogen dollars i omegnen av Decorah ved at reise rundt og sælge bøker. Pastor Homme hadde utgit en liten samling av kristelige smaafortællinger, og han hadde forært mig et par hundrede eksemplarer av denne bok. Saa hvad jeg fik for dem vilde for min del bli ren fortjeneste. Men forfærdelig ensom og forlatt kjendte jeg mig, da de andre gutter hadde reist sin vei, og jeg blev igjen paa colleget mutters alene. Kaptein og fru Elizabeth Crøger tok sig av mig og gav mig trøst og mat; og saa skulde jeg for det første faa bli der hos dem og kanske hjælpe til litt med endel arbeide paa collegegrunden.

Kaptein Crøger hadde det med at bli braasint og bruse op voldsomt og saa straks angre det og bli smørblid igjen. Han hadde den sommer, husker jeg, en arbeider ved navn Thomas Hansen, en meget tungvint og alvorlig dansk mand. Denne Hansen hadde nogen uklare begreper om mineralogi og hadde overbevist sig om, at der maatte findes jern og kobber i klippene rundt Decorah. Han hadde gravet nogen tunneller og boret nogen huller, men ikke fundet noget. Saa fik han om sommeren en bestilling som tjenestegut ved colleget.

Han og Crøger kunde ikke forlikes, og mange ganger var jeg bange for at der skulde bli krig. En dag holdt de paa at sætte op et gjerde rundt prof. Larsens have, og jeg var med og lot som om jeg likesom skulde hjælpe til med arbeidet. Crøger grov nogen huller et par tommer dype og satte gjerdestolpene nedi, saavidt at de kunde balancere, til han fik spikret bordene paa. Han paastod at bordene vilde holde stolpene fra at falde overende. Hansen forstod den sak bedre og søkte at gjøre Crøger det begripelig at det var stolpene som skulde gi gjerdet den fornødne stabilitet, og at de der-

for maatte sænkes dypere ned i jorden. Der blev en hidsig debat, og Hansen sa tilslut: "De, Crøger, forstaar Dem ikke bedre paa saadant end et fruentimmer." Saa hændte det som jeg hadde frygtet. Crøger kunde ikke taale en slik fornærmelse. Han overfaldt Hansen og vilde banke ham op. Hansen fik nogen slag i bringen, som forresten ikke syntes at gjøre ham ondt. Han tok rolig imot dem og gik derpaa hen og tok sin frak ned av en gjerdestolpe og gik opover mot skolebygningen. "Ja, gaa du," skrek Crøger efter ham; "pak dig herfra. Du kan reise like lukt til" — et visst varmt sted. Saa stod Crøger og betænkte sig en tid og vendte derpaa et bekymret ansigt mot mig og sa: "Du, det var vist ikke rigtig av mig at si det der. Jeg angrer det. Gud forlate mig min store synd. Du Hansen," skrek han; "jeg tar tilbake det jeg sa om det sted du kunde reise til. Du behøver ikke at reise dit; men du kan reise til Texas, din elendige slesvig-holstenske skurk."

Senere i sommerferien tok jeg ut for at sælge de bøkene past. Homme hadde forært mig. Jeg gik tilfots nordover gjennem Big Canoe og Spring Grove og blev snart kvit alle de bøker jeg hadde. Naar jeg gik ind hos en norsk farmer og han eller hans kone hadde faat vite hvad mit navn var, at jeg var tretten aar gammel og at jeg var skolegut ved Luther College, kjøpte de baade en og to bøker og gav mig mat attpaa.

Ved Sheldon, mellem Spring Grove og Houston, var jeg inde i et hus hvor man behandlet mig mere end sedvanlig godt, og hvor jeg saaledes kom til at stanse en dag eller to. Det var hjemmet til skolelærer Steinar Møaas. Han var, fik jeg da vite, litt i slegt med min farmor. Og jeg blev kjendt med hans gutter, av hvilke han hadde mange. Der var syv av disse brødre. Den ene, Kristopher, hadde været ved Luther College et par aar før min tid. Og saa var det John og Knut og Halvor og Elias og Leiv og Andrew. Halvor var noget ældre, og Elias var omtrent paa min alder. Staute gutter var de alle sammen og uhyre interesserte i at vite alt mulig. Dette var mit første bekjendtskap med

disse syv brødre Steenerson, hvis senere karriere danner et saa vigtig kapitel i Red River dalens historie. Familien flyttet op til det sted hvor man nu har stationen Climax i Polk county, Minn. De kunde fortjene at man skrev en hel stor bok om dem. Særlig er jo Halvor Steenerson blit landskjendt, da han er medlem av kongressen. Han har likesom overskygget de andre. Der var i grunden ikke plads for alle disse brødre i samme stat. Jeg har læst etsteds om brødrene Washburn, at de i sin ungdom i staten Maine enedes om at reise til forskjellige stater, saa de ikke skulde komme til at staa i veien for hverandre. Og det gik ogsaa slik, at ialfald fire av dem blev ledende mænd i fire stater: Maine, Illinois, Wisconsin og Minnesota. De blev guvernører og senatorer og millionærer. Steenerson brødrene bodde sammen, ellers kunde de ha hat en noget lignende historie. Engang var tre av dem, Halvor, Leiv og Andrew, paa tale som kongreskandidater samme tid i samme distrikt, og da kunde ingen av dem vinde frem. Først senere lykkedes det Halvor at bli sendt til Washington. Elias blir netop nu drøftet som mulig guvernørkandidat. Nok er det, at disse brødre er en overordentlig begavet slegt. Jeg vet ikke akkurat hvor mange av dem endnu lever. Engang traf jeg tre—fire av dem, som sat sammen i sin svogers hotel i Climax og holdt paa at disputere om Herbert Spencers filosofi eller noget saadant. Alle sammen hadde læst meget og var fuldstændig frigjorte og uavhængige i sin maate at tænke paa; og somme av dem hadde dannet sig merkværdige og høist originale teorier om denne urolige drøm som vi kalder livet.

Efter besøket hos Steenersons i Sheldon gik jeg videre nordover mot Houston; og i omegnen av denne lille by fandt jeg en hel del slegtninger. Næsten alle folk paa de kanter var fra samme sted i Norge som fars familie. Jeg besøkte Kassenberg og Holte og Aamund Kragnes, som alle sammen kunde fortælle at de var tremenninger av far eller noget saadant. Kragnes og Kassenberg flyttet senere op til Buffalo River nordenfor Moorhead, Minn., og blev ledende rydningsmænd

paa de trakter. Stationen Kragnes paa Moorhead-Northern banen har sit navn efter denne Aamund Kragnes.

Nogen faa mil fra Houston bodde forældrene til past. Homme. De hadde fra ham faat vite om den gutungen han hadde sendt til Decorah, og de tok imot mig med venlighet. Hos dem tilbragte jeg da en maaneds tid, indtil jeg maatte reise tilbake til det næste skoleaar ved Luther College. Gamle John Homme var saa snild som nogen kunde være mot en fremmed liten landstryker; og hans hustru var endda snildere. Det var en stor familie. Jeg husker av past. Hommes brødre Ole og Aasmund og Andrew og John. Og saa var der søstrene Helga og Anne. Den eneste av dem jeg har truffet siden den sommer er Andrew. Han er farmer etsteds i N. Dakota og besøkte mig en gang for et par aar siden paa "Normanden"s redaktionskontor i Grand Forks.

Mens jeg den sommer (1870) var hos Hommes i Houston, fik jeg for første gang se en cirkus med akrobater og vilde dyr. Den kom landeveien forbi Hommes hus og skulde til Houston by. Jeg fulgte med; gik like i hælene paa elefanten — den første jeg hadde set — ind til byen; og Aasmund Homme kjøpte billet for mig til opvisningen. Den var saa ubegripelig vidunderlig, at jeg endnu kan se tydelig for mine øine de store akrobatiske kunstnere. Jeg er bange for at jeg sommetider kom i skade for at overdrive litt, naar jeg fortalte om denne merkelige dags oplevelser.

2. *Andet skoleaar*

De sidste dage i august vandret jeg altsaa tilbake de firti mil eller saa til Decorah. Paa turen gjennem Big Canoe traf jeg ved veikanten Knut Bjørgo, som netop var ifærd med at ta fat paa reisen til St. Louis, hvor han skulde studere teologi. Og saa begyndte det andet skoleaar ved Luther College. Blandt de nye gutter som kom dit den høst og som senere blev mine klassekamerater, var P. A. Hendrickson, nu formand i Sy-

nodens nordvestlige distrikt; Erik O. Ruste, nu farmer i S. Dakota; og Thomas Torrison, den ældste av de otte Torrison-brødre fra Manitowoc, Wis., som alle sammen har været elever ved Luther College, og av hvilke seks har graduert fra skolen.

Og saa var der den gut som har staat mig nærmere end nogen anden ven, Otto Hjort, søn av past. O. J. Hjort i Paint Creek i Allamakee county, tredive mil øst for Decorah. Vi blev som brødre; og i mange aar hadde jeg mit hjem under feriene i hans forældres hus. Og det var under et av mine besøk hos dem, at jeg kom til at træffe den pikelil som nu i over 36 aar har været min hustru. Otto Hjort var, da han kom til Decorah, en liten, lys gut, hvem jeg først la merke til fordi han ved andagten morgen og aften sang saa pent og saa høit at man kunde høre ham over alle andre. Jeg bar ham en dag over elven, da han var bange for at bli forkjølet dersom han skulde faa vaate føtter; noget som aldrig kunde falde mig ind. Og saa blev vi gode venner og vedblev at være det like til hans død akkurat tyve aar senere. Om det var hans eksempel som smittet paa mig, eller om det omvendte var tilfældet, vet jeg ikke; men jeg begyndte i dette mit andet aar ved skolen mere og mere at forsømme mine lekser, saa især prof. Siewers gav mig mangen en slem overhaling. Til prof. Larsens timer turde jeg ikke komme uforberedt. Han spurte mig engang hvordan det hang sammen, at jeg altid kunde svare for mig i hans timer, mens de andre lærere klaget over mig. Og jeg maatte tilstaa for ham at der ikke stod nogen skræk av de andre.

Men jeg var flittig i at spille ball, svømme og gaa paa skøiter, og gjøre lange fotturer utover landet. Og jeg læste ogsaa noksaa meget, men ikke i mine skolebøker. Nede i byen var der et leiebibliotek i forbindelse med Buck & Rabans bokhandel; og jeg var stadig derinde for at faa fat i en ny roman. Det var ikke bare skrap heller. Vistnok læste jeg Oliver Optics sensationelle fortællinger og alle slags røverhistorier forresten; men jeg blev ogsaa kjendt med Scott og Dickens og Thackeray. Charles Dickens blev min kjæ-

reste forfatter og er det endnu. Da jeg første gang dette aar i Decorah læste hans "Bleak House", sat jeg oppe hele natten og kom ikke til mig selv før det ringte til morgenandagt og frokost. Og jeg læste de engelske og amerikanske digtere. Jeg hadde og har god hukommelse for saadant og lærte en mængde digte utenad. Norske ogsaa. Jeg kunde og kan endnu utenad omtrent hvert eneste digt i Larsens læsebok, som vi brukte ved skolen.

Sommetider kjendte jeg jo denne ubehagelige, trykkende fornemmelse som kaldes pligtfølelse, og da kunde jeg ta mig sammen og læse mine foreskrevne lekser; men det blev dog bare rykkevis. Ellers drev jeg mest som en fjær paa historiens strøm og lot det gaa som det kunde.

Efter to aar i Decorah reiste jeg i sommerferien hjem til Winchester. Det var nær saa at det ikke hadde latt sig gjøre. Jeg hadde forsigtig gjemt væk de femten dollars jeg skulde bruke til hjemreisen; men da jeg skulde bruke dem var de ikke at finde — enten jeg nu hadde mistet dem eller nogen hadde stjaalet dem. Men saa fik jeg hjælp av Brun Anderson, nu kjøbmand i Spring Grove, en bror av prof. R. B. Anderson. Han syntes synd i mig og foretok en indsamling blandt de andre gutter og kom saa og overrakte mig som foræring akkurat saa mange penger som jeg hadde tapt. Dette gjorde han; han kunde jo den gang ikke vite at der engang skulde bli krig mellem hans mere berømte bror og mig.

Det var naturligvis morsomt at komme hjem efter to aars fravær, og ganske særlig morsomt at faa se den nye bror og den nye søster som hadde arrivert like efter min bortreise. Huset var lavere under taket og mindre end det hadde været, og veien bort til bedsteforældrenes stue var blit merkelig kort. Efter et par dage, som gik med til besøk hos past. Homme og hos Ragnhild Juv, maatte jeg ta fat og hjælpe til med arbeidet paa farmen. Og saa var der et svært stræv med at lære mig til igjen at tale telemarkisk, likedan som de andre. Jeg hadde paa skolen lært at tale saa nogenlunde "ef-

ter skriften"; og mine søskende og andre kamerater i Winchester gjorde nar av mig, fordi jeg skulde søke at være fin paa det og "knote", som de kaldte det. Men det var en uretfærdighet mot mig. Jeg kunde med min bedste vilje ikke la være at "knote". For at undgaa den tort at bli utleet maatte jeg, naar dette paa nogen maate gik an, tale engelsk.

I Winchester menighet var der en bitter strid omkring past. Homme, og der var forhandlinger om at faa ham avsat. Der fortaltes mange stygge historier om ham. Paa et møte i hvilket der blev fremlagt skriftlig en del anklagepunkter med forslag om at avsætte ham, blev der bl. a. paastaat at han skulde ha sagt til en gammel døende mand ved navn Anders Vestafer, at det ikke kunde nytte at tale til denne mand, da han allikevel var for gammel til at bli salig. Og andre av klagepunktene mot past. Homme var omtrent likesaa rimelige. Men det gik dog saa at noget nær halve menigheten meldte sig ut, da de ikke kunde opdrive flertal for hans avsættelse. Og saa blev der dannet en ny menighet, som bygget kirke like ved siden av den gamle. Naar der var gudstjeneste i begge paa samme tid, særlig hvis det var om sommeren og vinduene stod aapne, kunde man høre sangen og prækenen komme over til os fra den anden kirke. Først efter at Den Forenede Kirke var kommet istand, slog disse to menigheter sig igjen sammen, nedrev sine gamle kirker og opførte en ny kirkebygning, en av de mest kostbare og vakre som vi har i det norske Amerika. Past. Homme hadde faat de trangsynte pietister imot sig. Og desuten hadde han forarget en hel del andre folk ved at ivre mot drikkeondet. Det var likesom at yderlighetene berørte hinanden, idet der var skjøn harmoni mellem de fornemste farisæere og de mest ugudelige toldere.

Med hensyn til drikkeriet var der i disse faa aar av past. Hommes virke foregaat en merkbar forandring til det bedre. Svært mange av de gamle rydningsmænd hadde været slemme til at drikke i de første aarene efter borgerkrigen, da der var gode tider. Det var næsten en skam at være saa stor paa det eller saa knipen

med pengene, at man ikke drak sig fuld naar man var i byen, eller bragte en krukke brændevin med sig hjem. Jeg kan huske at far sommetider fik høre fanteord, fordi han aldrig hadde raad til at drikke sig fuld. Men nu var der kommet omslag, og det blev betragtet som synd og skam at bruke rusdrikke. Det store flertal, især av unge mænd i settlementet, satte sin ære i at være ædruelige, selv om de ikke netop alle sammen blev avholdsmænd.

Sidste søndag før jeg høsten 1871 skulde reise tilbake til Decorah, blev jeg konfirmert i Winchester kirke av past. Homme. Han skulde nok benytte anledningen til at vise folk at man lærte noget ved Luther College, og saa holdt han paa at katekisere mig saa urimelig længe at jeg erindrer dagen som en lidelsesdag. Overhøringen av mig alene varte i over to timer. Jeg kunde barnelærdommen og svarte formodentlig godt for mig; og past. Homme mente at dette skulde bli en god reklame for skolen.

3. *Tredje skoleaar*

Nogen uker efter at jeg den høst kom tilbake til Decorah, fik jeg et slemt tilfælde av nostalgi, som lægerne kalder det, eller hjemlængsel. Jeg skrev til far at han maatte sende mig penger, saa jeg kunde komme hjem, ti jeg kunde ikke holde det ut ved skolen. Det var især den to aar gamle søster Ella jeg syntes jeg maatte se igjen. Men jeg fik ikke penger, og maatte saaledes finde mig i at bli i Decorah. Og sygdommen gik over efter et par ukers forløp.

Saa gik skoleaaret som før. Jeg klarte mig nogenlunde godt, skjønt jeg nok vedblev med at bruke en uforholdsmæssig stor del av tiden til atletiske øvelser og til læsning av digte og romaner. I dette aar var det vi begyndte at læse græsk med prof. Siewers som lærer, og dette fag var det som forberedte mig de fleste og største gjenvordigheter.

Skolen hadde nye folk til at forestaa husholdningen, nemlig Ole Larsen og hustru. Denne Larsen var en bror av past. Tobias Larson. Og de hadde en vakker

datter, Emma, som gjorde mange av guttene hodet kruset. Bare en av dem fik hende; og de bor nu i nærheten av Harmony, Minn. Kaptein Crøger og hustru vedblev nogen aar at bo i Decorah. Han hadde en tid den bestilling at være vaktmand ved skolen om natten; og han var meget let at narre naar nogen av os kom hjem senere end vi hadde lov til, og det gjaldt at slippe ind uten at bli set av ham. Han gjorde sit bedste for at faa fat i os, saa han kunde melde os til prof. Larsen; men vi hadde utspekulert mange midler ved hvilke vi kunde føre ham bak lyset. Senere maatte den gamle kaptein et par aar ernære sig og hustru ved at sage ved, hvorfor vi derefter kaldte ham sagføreren; skjønt vi dog glædeligvis altid var hensynsfulde nok til at tiltale ham som kapteinen. Han flyttet paa sine gamle dage til San Diego, California, hvor han for nogen aar siden døde i en høi alder. Fru Crøger overlevet ham; men om hun lever endnu, vet jeg ikke.

Naar jeg nu lar tanken gaa tilbake til disse aar i Decorah, er der jo en hel hær av gutter som dukker op i erindringen. Jeg tænker paa Johan Jenson fra Manitowoc, som senere hen forandret navn og nu heter past. Grønlid i Paint Creek, Iowa. Han var munter og høirøstet og holdt mere støi end nogen anden gut ved skolen. Og i samme klasse med ham, en klasse efter mig, var Kaspar Faegre fra Faegre Prairie ved Lansing, Iowa. Han har hat en meget vekslende karriere. Han var nogen aar prest i Mankato, Minn. Saa blev han kjøbmand i St. Paul; reiste derpaa til staten Washington, hvor han tok juridisk eksamen og begyndte sakførerpraksis. Saa flyttet han til Flandreau, S. Dakota, og etablerte sig som sakfører der, hvor hans svoger og klassekamerat J. A. Blilie var prest. Blilies første hustru var nemlig en søster av Kaspar Faegre. Efter nogen Aar reiste Faegre til Syden og drev landspekulation i Alabama; og saa blev han fabrikant i New York, hvor han endnu er og driver en betydelig forretning. Hans hustru er datter av den i sin tid meget bekjendte politiker i Minnesota, kaptein Mons Grinager. Jeg har flere ganger besøkt deres hyggelige hjem

i New York og særlig gjort mig til vens med deres yngste datter Frances, som er en av de flinkeste og vakreste unge damer jeg nogen gang har truffet.

Og saa var det Nils Bakke, som i St. Louis blev gift med en datter av prof. Guenther ved Concordia Seminar og blev fuldstændig tysker, og som nu i 35 aar har været missionær og lærer blandt negre i N. Carolina og andre stater.

Et par aar senere end disse kom der til Luther College en hel flok unge gutter som var mere end almindelig begavet, og som er blit fremstaaende mænd blandt os; for eksempel J. N. Kildahl, J. O. Hougen og Th. Eggen. Det er ikke nødvendig at fortælle hvem disse nu er.

Tanken stanser ved en ung mand som kom til Decorah et aar eller to efter mig, og der blev gjenstand for min høieste beundring. Det var John Naeseth, en bror av nuværende prof. C. Naeseth ved Luther College. Naturen hadde været meget rundhaandet mot John Naeseth. Han var begavet, og han var desuten en ualmindelig statelig og vakker ung mand.

Han gjennemgik ikke hele skolen; men sluttet da han var i en av de øverste klasser. Saa forsøkte han noget av hvert og blev endelig bladmand i Kenyon, Minn., hvor han utgav bladet "Kenyon Leader". Da Den Forenede Kirke i 1891 holdt sit aarsmøte i Kenyon, var redaktør O. M. Kalheim av "Amerika" og jeg, som den gang var redaktør av bladet "Norden" i Chicago, begge tilstede som referenter for vore respektive aviser, og vi var da gjester hos vor kollega John Naeseth og hadde det svært hyggelig.

Omkring midten av 80-aarene bodde der ved Beef Slough, Wis., mellem Alma, Wis., og Wabasha, Minn., en gammel norsk sjømand ved navn Danielson. Mange ganger har han rodd mig over Mississippien og forbauset mig ved sin færdighet i at haandtere aarene. Og en meget snild og vel oplyst gammel mand var han ogsaa. Det var en av hans døtre som var gift med John Naeseth, og som altsaa var vor værtinde under nævnte aarsmøte. En anden datter av Danielson er

gift med oberst Robert Berg, som i en lang række av aar har været amerikansk konsul i Gøteborg og andre byer i Europa.

Robert Berg var i sin tid, før han kom ind i konsultjenesten, apoteker i St. Paul og i Grand Forks; og jeg hadde bare saavidt set ham et par ganger. Høsten 1911 var jeg i Belgrad i Serbien og opsøkte der det amerikanske konsulat. Da jeg kom ind paa kontoret, opdaget jeg til min forbauselse at konsulen der var Robert Berg. Under omstændighetene tok det ikke lang tid at bli godt kjendt med ham og hans familie; og da var det jeg fik vite at hans hustru var datter av min gamle ven Danielson. Jeg var i flere dage deres gjest i Belgrad, og det var som at finde en oase i ørkenen. Berg var en meget anset mand paa det sted. Naar vi gik paa gaten, kunde jeg ikke andet end lægge merke til den store høflighet hvormed alle folk hilste ham. Det var svært morsomt at stræve med at tale med hans barn, to vakre døtre og en søn. De hadde vokset op i Gøteborg og lært svensk. Og saa hadde de bodd i Frankrike og Tyskland; og nu hadde de ogsaa lært det serbiske sprog. Følgen var at de talte et merkelig blandingssprog, som jeg vanskelig kunde forstaa. Jeg spurte en av pikene om hun visste hvilket sprog det var hun talte. Hun trodde at det var engelsk; men det var mig umulig at avgjøre om det helst burde kaldes engelsk, svensk, fransk eller tysk; og saa var der ogsaa en hel del norsk i det. Ja, jeg tænker ofte paa de dagene i Serbien, da oberst Berg og hans familie var saa snilde mot mig i det saa fremmede land.

En ting til, siden vi er inde paa dette kapitel om John Naeseth og hans slegt. En dag vaaren 1906 kom jeg til Lake Preston, S. Dakota. Paa alle vægger var der opklistret plakater om at "The Great Newman" skulde gi en opvisning der paa operahuset den aften. Det stod paa plakatene med store bokstaver at denne Newman var det 20de aarhundredes store sjælelige vidunder som tankelæser, hypnotisør og heksemester. Paa hotellet kom en ung mand hen til mig og spurte mig om jeg ikke vilde komme til operahuset den aften

og se hans opvisning. Han var nemlig den store Newman. Og han tok op av lommen et par adgangsbilletter og leverte mig dem. Jeg takket for opmerksomheten og spurte ham hvorfor han netop skulde gi mig billettene gratis. Saa fortalte han mig at han husket mig godt, skjønt jeg naturligvis ikke kjendte ham; jeg hadde været i hans forældres hus i Kenyon da han var et barn. Han var nemlig en søn av John Naeseth, men hadde i sin rolle som tankelæser og tusenkunstner antat navnet Newman. Han hadde reist vidt og bredt og hat store forsamlinger og skrapet sammen mange penger. Men han forstod jo nok, indrømmet han, at han ikke paa den maate kunde vente at bli en agtet og nyttig samfundsborger. Derfor vilde han ogsaa slutte med sine taskenspillerkunster, saasnart han hadde faat penger nok. Da han var en søn av min gamle ven, gik jeg til hans opvisning, og den var virkelig den bedste jeg har set av den slags. Dette var mit eneste møte med "The Great Newman, the psychic wonder of the century". Om han endnu reiser rundt som et saadant vidunder, vet jeg ikke.

De to ukers juleferie dette mit tredje aar i Decorah tilbragte jeg i Paint Creek, i det settlement der likesom blev mit andet hjem. Min kamerat Wilhelm Petersen hadde en onkel, Knut Hansen, som bodde ikke langt fra Østre Paint Creek kirke, og skulde besøke ham. Og saa var der ved Luther College en gut ved navn Thorvald Holm, hvis pleiefar Sten hadde sit hjem i samme settlement. Og jeg blev indbudt av dem og av Otto Hjort til at bli med dem og ha det godt i de to uker. Ogsaa mange andre av skoleguttene skulde sammesteds hen, enten til past. Hjorts prestegaard eller til slegt og venner; saa vi hadde stort følge paa kjøreturen de 30 mil østover fra Decorah. Farmerne som skulde ha gjester hadde sendt skyss. Det var godt slædeføre og knitrende koldt, og vi fik skyssguttene til at kapkjøre; og vi frøs og skraalte og hadde det ustyrtelig morsomt.

Senere var jeg med paa den turen mange ganger, og vi pleide at stanse i byen Waukon for at hvile he-

stene og spise vor niste. Der var et bryggeri, i hvilket vi fik sitte og varme os. Og bryggeren selv, en fet tysker, kunde forbause os ved at drikke et snes glas øl i den halvtime det tok os at fortære vor niste.

De fleste av farmerne i Paint Creek var hallinger; og blandt dem var der mange gjæve mænd. Patriarken var Thrond Jacobsen, idealet av en norsk rydningsmand. Han hadde en flok store og sterke sønner og døtre. Denne Thrond Jacobsen var formynder for past. Hjorts umyndige barn, da disse blev forældreløse. Blandt de andre fremstaaende farmere var Thomas Anderson Grønna, som gjaldt for at være den rikeste mand i settlementet. Den ældste av hans sønner, Anders, hadde været ved Luther College en tid, men slog sig ned paa en farm ved siden av forældrenes hjem og giftet sig med en søster av past. O. H. Smeby i Albert Lea. En anden søn, Knut, blev sin fars arvtager paa den store farmen. For ikke mange aar siden traf jeg ved Lutheran Ladies' Seminary i Red Wing en tækkelig ung dame som fortalte mig at hun var datter av denne Knut Grønna. Thomas Grønnas nabo, en anden av kaksene i settlementet, var Ole Storla. Hans ældste søn, Olaus, hadde været ved Luther College, og to av hans brødre, Sevat og Thore, var der paa min tid. Olaus Storla døde for mange aar siden i Moorhead, Minn., hvor han var en anset mand. Han hadde været countyauditør og var netop utnævnt til register ved de Forenede Staters landkontor i Crookston. Sevat Storlas hustru kjender jeg ikke; jeg stoler i disse "Erindringer" utelukkende paa min hukommelse og vil ikke spørre eller se efter. Thore Storla blev gift med en datter av den rike Erik Bakke paa Washington Prairie, nær Decorah, og døde for et par aar siden. En søster av disse brødre var gift med nu avdøde past. J. Moses og bor nu som enke i Decorah.

Saa var der i Paint Creek Sven Hesla og Gulbrand Setrang og skolelærer Johnson og Monserud og Bottolfson. Og familien Torkup, en meget talrik slegt. En av sønnene var en av de første graduenter fra Luther College og kaldte sig Eilef Olsen og var mange

aar prest i S. Dakota. Det almindeligste navn i familien var Halvor. Der var saa mange med det navn, at man til daglig bruk maatte kalde dem noget andet. Saaledes bodde en av dem paa 40 acres land, hvor han gik under navnet Halvor i Førtien.

Blandt disse folk og andre som kunde nævnes, var det altsaa at mange av os Decorah-gutter tilbragte vore juleferier. Vi hadde gjestebud hver dag. Vi blev ogsaa alle sammen invitert til prestegaarden, hvor vi var med og høstet juletræet og lærte folkeskik. Og saa var vi paa Faegre Prairie, nærmere byen Lansing, hos forældrene til vor skolekamerat Kaspar Faegre. — Ja, det var glade dage.

Det var, tror jeg, den anden jul jeg var i Paint Creek og hadde tilhold det meste av tiden i prestegaarden, at der hændte noget som for mig og mine barn virkelig blev av den betydning at jeg burde huske nøiagtig og sikkert aar og dato. Men merkelig nok er det mig umulig; jeg husker meget bedre mange mindre vigtige ting.

Det var en dag i juleferien. Vi sat i Østre Paint Creek kirke og skulde høre past. O. J. Hjort. Otto Hjort, ved hvis side jeg sat, hvisket til mig og gjorde mig opmerksom paa at den der jenten som sat derborte mellem hans søstre Dikka og Johanne var den Laura Ericksen hvem han ofte hadde omtalt i vore mange fortrolige guttesamtaler. Hun var den næstældste av otte søstre i familien til bygmester W. O. Ericksen i past. Hjorts anneksmenighet i Lansing, nede ved Mississippien. Han var, hadde Otto Hjort fortalt, en meget bra mand; hvad der, som jeg senere fik vite, hadde sin rigtighet. Døtrene var pene og flinke pikebarn; og traf jeg nogensinde den næstældste av dem, kom jeg sikkert til at like hende. Ogsaa i dette stykke fik Otto Hjort fuld ret.

Ved denne tid gik omhandlede Laura Ericksen til konfirmation; og hun skulde være med bort til prestegaarden og spise middag. Der var det da, at jeg traf hende. Og hadde jeg ikke gjort det, vilde vi maatte revidere vore begreper om skjæbne og forsyn og slikt

noget. Det slog mig straks at stuen blev forvandlet til et tempel. Hun var, syntes jeg, av størrelse omtrent som en engel. Jeg saa hende i øinene og kunde i dem for første gang tydelig læse livets mening. Og — forresten faar jeg bare henvise til prof. Beckmeyers bok: "En filosofisk Undersøgelse af Grundlaget for vore Begreber om Skjønhed". Nok er det, at jeg straks paa stedet fik lokket mit hjerte op igjen av støvlene, og saa mistet jeg det til hende. Og for at bli færdig en gang for alle med denne rent private sak, vil jeg bare nævne at hun nogen aar derefter gav efter for min veltalenhet og endelig gik ind paa at bli min hustru. Det gik som det staar saa smukt hos Homer: "Ten dethelon dethelonsan anegagon honde domonde". Hvilket er utlagt: Han vilde det, og hun vilde det ogsaa; derfor førte han hende hjem til sit hus. Og hun er der endnu. Det var til hende jeg skrev, da vi hadde været gifte i 35 aar og hadde nogen barnebarn:

"Saa mange var de veie, som laa for min fot;
og det hele var en gaate som jeg ikke forstod.
Men jeg fandt dig; og løsning paa gaaten jeg fik,
da jeg læste livets mening i dit kjærlige blik."

Hun bodde som sagt i Lansing; og jeg bodde i nogen aar en stor del av tiden paa veien mellem Decorah og hendes hjem. En gang var jeg saa dum, husker jeg, at jeg natten før en av vore fridage ved skolen gik tilfots de 40 mil fra Decorah til Lansing (jeg hadde ikke raad til at leie skyss) bare i det svake haab at faa hende med til en koncert eller noget saadant. Og saa hadde hun allerede lovt at gaa dit sammen med en anden ung fyr. Det var endda med Christian Dahl; han som i sin tid blev statssekretær i N. Dakota og nu er en agtet kjøbmand i Bismarck. I betragtning av det endelige utfald har jeg tilgit ham.

Det er rart nu at tænke paa hvad der kunde ha hændt, dersom denne sak hadde faat et andet utfald. Man kunde ha slaat sig paa drikken og hvilt sit tomme hode paa kong Alkohols bryst. Eller man kunde ha

blit handelsagent eller anarkist eller politiker. Men det gik altsaa godt. Naturligvis; det kan jo ogsaa nu sommetider være slik som det altid har været, like siden Eva og hendes ældste datter første gang holdt familieraad om hvordan de skulde faa Adam til at skjønne hvor overflødig han var.

Paa dette sted kan likesaa fortælles noget mere om Paint Creek prestegaard og dens beboere; det sted som blev mig det kjæreste av alle steder, indtil jeg fik mit eget hjem.

Prestegaarden laa inde i en vakker ekelund en halv mils vei fra kirken. Huset var rummelig, men daarlig planlagt og bygget. Det har nu senere maattet vike pladsen for en ny og mere moderne bygning paa samme tomt; og i denne bygning bor nu past. Grønlid av Den Forenede Kirke.

Past. Ove Jacob Hjort var student fra Kristiania, studerte teologi i St. Louis og var derefter prest i Paint Creek indtil sin død i 1879. Han var av utseende en statelig mand, tætbygget og sterk, med lysebrunt helskjeg; rigtig idealet av en norsk prestemand ute paa landet. Jeg har aldrig truffet nogen mand for hvem jeg maatte ha mere udelt agtelse. Han hadde en ualmindelig kraftig og velklingende stemme, saa det var en lyst at høre ham synge eller tale. Særdeles begavet som taler var han ikke; men hvad han sa var saa godt og hjertelig, at det maatte gjøre indtryk. Jeg husker nøie nogen av hans prækener; ganske særlig en av dem. Det var en stormfuld vinterdag jeg var der, da han skulde præke i en av annekskirkene. Jeg kjørte med ham; og det var saavidt at vi vandt frem gjennem de svære snefonner. Kirketjeneren hadde aapnet kirken og gjort op ild i ovnen; men ellers kom der ikke et eneste menneske til kirken den dag. Vi tre satte os da ved ovnen, og past. Hjort oplæste for os sin skrevne præken; og jeg kunde nu gjengi den temmelig nær fuldstændig.

Efter past. Hjorts død blev past. H. A. Hartmann prest paa stedet. Saa kom naadevalgstriden, i hvilken Hartmann var en av de mest yderliggaaende av "anti-

missourierne". — Han blev ogsaa suspendert av Synoden. Han forfattet et dokument kaldet "Bekjendelse til de enfoldiges nytte", og fik flertallet i sine menigheter til at anta den som sin bekjendelse. Men de fleste av de gamle menighetsstøtter forblev tro mot Synoden, og saa blev der splittelse i menighetene. Nogen tid derefter reiste Hartmann hjem til Norge og fik sig et prestekald der; og past. Grønlid blev hans eftermand i Paint Creek. En av Hartmanns sønner blev tilbake i Amerika og er ogsaa prest og gift med en datter av dr. M. O. Bøckman ved den Forenede Kirkes presteskole.

Past. Hjorts hustru, som levde de første ganger jeg var i Paint Creek, var en søster av past. J. A. Ottesen. Alle vi unge gutter som kom der i huset, holdt inderlig av hende. Sommeren 1873 eller 1874, mens past. Hjort og hans søn Otto var en tur i Norge, omkom hun ved et ulykkestilfælde. Et par aar derefter blev past. Hjort igjen gift, med en frøken Neuberg. Hun indtok den første fru Hjorts plads ogsaa i vore hjerter. Hendes to søstre hadde været gift med henholdsvis prof. Larsen i Decorah og dr. Magelssen i Rushford, Minn. De døde tidlig, og dr. Magelssen blev gift anden gang med en datter av prof. Larsen, altsaa med sin første hustrus søsterdatter. Prof. Larsen giftet sig ogsaa igjen, med en frøken Astrup, en søster av den bekjendte biskop Astrup blandt zuluene i Sydafrika. Han blev vidd etsteds i Valdres i Norge, og han fortalte en gang at presten som da vidde ham, i sin præken nævnte bare et eneste Guds ord, og det anvendte han falskt.

Den anden fru Hjort døde i februar 1879, ikke fuldt et aar før sin mand.

Past. Hjorts barn, alle av hans første egteskap, holder paa at bli en utbredt slegt; og det skal vi være glade ved; ti de har godt at slegte paa. Den ældste datter Louise (Lulla kaldte vi hende) er gift med prof. C. K. Preus, bestyreren av Luther College. Deres ældste søn Ove er prest i Los Angeles, California, og er gift med en datter av past. Førde i Starbuck, Minn.

Hun er en søsterdatter av min hustru. Den næste søn, Karl Preus, er ogsaa prest, i Beloit, Wis., og er gift med en datter av past. R. O. Brandt. Den tredje søn er J. A. O. Preus, som nu er statsauditør i Minnesota med gode utsigter til om ikke ret længe at bli statens guvernør og saa kanske avancere endnu videre i politikken. Han er gift med en datter av kjøbmand Haugen i Decorah. Og alle disse sønner har formert slegten. De har ogsaa en del yngre søskende.

Den næste av past. Hjorts barn var den ofte nævnte Otto. Han blev prest i Halfway Creek, Wis., og senere i Chicago og døde i Liverpool, England, høsten 1891, under hjemreisen fra Norge. Om ham kommer jeg senere til at berette mere utførlig. Han var gift med Lena Johnson fra Milwaukee; men de hadde ingen barn.

Efter Otto i past. Hjorts familie kom søsteren Dikka. Hun var gift med ingeniør Albert Koren, ældste søn av formand Koren, men blev om nogen aar enke og har siden bodd i Minneapolis.

Saa var det Johanne Hjort. Hun blev gift med kjøbmand E. M. Ericksen i Luverne, Minn., nu i Minneapolis, et søskendebarn av min hustru. Deres ældste datter er gift med past. Berven i Goodhue county og har allerede en vakker barneflok.

Og saa var der Jacob Hjort, den nu bekjendte musiker, bankmand og legislaturmedlem i Reeder, N. Dakota, og for tiden aspirant til embedet som statssekretær. Han har en søn, eller rettere stedsøn, som er sakfører i Hillsboro, og en datter, som er gift med en søn av den navngjetne bankmand og statssenator Sam. A. Nelson i Lanesboro, Minn. Jacob Hjort var, da jeg først kom i hans forældres hus, bare en liten gutunge som ikke hadde nogen stor lyst til boken. Men han var snild og flink og svært glad i musik, og han vokste altsaa op til at bli en kjæk hædersmand.

Saa var der Linka Hjort. Hun er gift med past. J. W. Preus i Minneapolis og har en søn, som er prest i Chicago; foruten mange yngre barn.

Og saa tilslut var der Kathinka Hjort, som er gift

med past. Johan Strand i Nicollet, Minn., og likeledes har en barneflok. Saa det ser ikke ut til at slegten Hjort holder paa at dø ut.

— Da jeg hadde været tre aar i Decorah, kunde jeg ikke reise hjem i sommerferien. Jeg maatte se til at finde arbeide og søke at tjene nogen dollars. Jeg fik plads som hyrekar hos farmeren Thore Skotland i nærheten av Calmar, et halvt snes mil fra Decorah. En av hans sønner, Theodor, var elev ved Luther College, og gjennem ham var det at jeg fik den plads. Ogsaa en anden av Decorah-guttene, Johannes Trygstad, skulde arbeide for Skotland den sommer.

Jeg blev forresten ikke længe i tjenesten. Jeg hadde begyndt at vokse mig stor; og jeg hadde fortalt Thore Skotland at jeg kunde gjøre en mands arbeide. Men deri hadde jeg tat feil. Jeg var ikke vant til saadant arbeide. Det første jeg blev sat til var at slaa høi med ljaa sammen med en gammel mand. Jeg hadde aldrig hat en ljaa i min haand, og da det kom til stykket, var det mig aldeles umulig at holde skridt med den gamle mand, som hadde svunget en ljaa hver sommer siden han var ung. Skotland syntes at jeg, en sterk gut paa næsten 16 aar, burde orke det arbeide. Men det gik ikke. Jeg maatte gi tapt og be om at bli sat til noget andet. Trygstad, som var ældre og arbeidsvant, hjalp mig saa godt han kunde; men enden blev at jeg sa op min post og gik tilbake til Decorah for at finde noget andet at bestille. Trygstad forblev hos Skotland hele sommeren. Han var senere farmer ved Brookings, S. Dakota, hvor han blev en anset mand.

Thore Skotland, med hvem jeg den sommer og senere blev godt kjendt, var en av de ældste norske pionerer paa de kanter, en gjæv og bra mand. Hans ældste søn Peder bor nu i Rugby, N. Dakota. En datter av gamle Skotland er gift med past. T. Rosholdt i Otter Tail county, Minn., og en av hendes sønner er nu past. Rosholt i Crosby, N. Dakota. En anden datter av Skotland blev gift med James Rosholt, en yngre bror av past. T. Rosholdt. Hun døde ung; og manden tok da hendes yngre søster tilegte. Endnu en datter

av Thore Skotland blev gift med E. H. Evenson, som i sin tid var elev ved Luther College og saa blev lærer ved Milton College i Wisconsin; hvorefter han flyttet ut til Seattle, hvor han blev countyauditør og en stor eiendomsbesidder.

I sine gamle dage flyttet Thore Skotland op til Otter Tail og fik sig en ny farm i nærheten av sin svigersøn, past. Rosholdt, og der døde han i en høi alder.

Da jeg var færdig hos Skotland og hadde faat rundelig betaling av ham for det arbeide jeg ikke hadde orket at gjøre, fik jeg mig en del mindre arbeide i Decorah. I harvesten var jeg ute og arbeidet for farmeren Gulbrand Lomen, to av hvis sønner, Gilbert og Jørgen, var blandt mine skolekamerater. Det var ute paa Washington Prairie. Gulbrand Lomen, husker jeg, trodde at vi skulde bli sterkere til arbeidet i hveteakeren naar vi fik os en liten dram nogen ganger mellem maaltidene. Men jeg husker ogsaa at dette i mit tilfælde var fuldstændig feil beregning.

Gilbert Lomen blev sakfører i Caledonia, Minn., og i St. Paul, og er nu sakfører og norsk konsul i Nome, Alaska. Jørgen Lomen blev gift med en av de otte døtre av W. O. Ericksen, av hvilke jeg hadde faat den ene. Han blev lærer og "cowboy" og hotelvert og retsskriver i Ada, Minn., og var saa i mange aar assisterende statssekretær i St. Paul. Mange av dem som læser dette vil kjende ham.

Ellers arbeidet jeg den sommer ogsaa ved et bryggeri i Decorah og som murersvend for murermester Martin Iverson av Madison, Wis., som holdt paa at opføre en tilbygning til Luther College. Men de penger jeg tjente blev nok ikke meget at leve av i det kommende aar.

Erindringene fra disse aar i Decorah løper sammen. Kanske det var sommeren 1873 den tilbygning av søndre fløi til hovedbygningen ved Luther College blev opført. Den trængtes ialfald. Somme av guttene maatte bo i den gamle staldbygning; hvorfor vi ogsaa kaldte dem vore staldbrødre. I den bygning hadde vi ogsaa vort røkeværelse, Niflheim; og der var det at de fleste

av os lærte os til at røke tobak. Somme, blandt hvilke jeg nok var den ene, lærte det før vi hadde lov til det. Det var nemlig forbudt at røke for dem som var under atten aar gamle.

Jeg var urimelig frisk hele tiden og hadde en rent skandaløs god appetit. Og jeg var vist med paa mange gale streker. Saa sa somme av lærerne ialfald. De gik ut fra, at var der gjort noget galt, maatte jeg være den ene av synderne. En pinseferie var der nogen av os som tok en tur nogen mil opover elven og slog os ned paa en skogbevokset liten ø for der at feire helgen. Vi hadde et par lakener med os, av hvilke vi laget et slags sovetelt. Og saa hadde vi i hemmelighet laant en stekepande og nogen brød og en krukke smør. Og vi forblev der paa øen nogen dage. Hele dagen tilbragte vi med at fiske og bade, og vi levet næsten utelukkende av fisk. Den ene av guttene var den altid muntre Knut O. Gigstad fra valdrissettlementet ved Manitowoc; han som nu er den noksaa bekjendte eiendomshandler i St. Hilaire, Minn. Den ene nat paa øen kom der et overhændig uveir med lyn og torden og sterk vind. Vort skrøpelige telt blaaste væk, og vi laa der i regnet; og Knut Gigstad lo og syntes det var urimelig morsomt. Da vi kom tilbake til skolen og maatte gaa til bekjendelse, fik vi skjend av prof. Larsen, fordi vi hadde tilbragt pinsedag paa den maate i stedet for at gaa i kirke.

4. *De sidste aar ved Luther College*

Ogsaa gjennem sommerferien 1873 og 1874 forblev jeg i Decorah og omegn. En del av tiden det første aar var jeg staldgut hos past. Koren, som den tid bodde i Decorah, fordi hans hjem ute paa Washington Prairie var nedbrændt og man endnu ikke hadde faat bygge det op igjen. Han var, syntes jeg, svært skarp og myndig, og han trodde at jeg sommetider kjørte eller red hans hester altfor fort; saa jeg likte ikke netop den bestilling. I 1874 bodde jeg nede i byen sammen med min skolekamerat A. P. Rondestvedt. Jeg husker saa godt at vi laa og dovnet os en varm eftermiddag, da

vi fik besøk av to unge gutter som netop var ankommet fra Norge og nu skulde bli elever ved Luther College. Den ene av dem var en Tonning, som snart forsvandt av historien. Den anden, som var den der førte ordet og var meget opvakt og velopdragen, var Severin Gunderson, nu i mange aar prest i Mt. Horeb, Wis., og en av de ædleste mænd som gaar i to sko.

Høsten 1874, et par maaneder efter skoleaarets aapning, fik jeg det ind i mit hode, at jeg vilde slutte med skolen. Jeg hadde hat fortrædelighet i klassene. Jeg var flink i norsk, engelsk, historie og matematik; men jeg hadde "dumpet" i latin og græsk. Der var andre ting ogsaa, som gjorde at jeg var lei det altsammen. Det var min egen skyld; men jeg visste det ikke den gang. Desuten var avisene fulde av beretninger om rike guldfund ute i Black Hills, og jeg drømte om hvor interessant det maatte være at grave guld og sove med en pose guldstøv til pute og en revolver i hvert støvleskaft. Jeg vilde altsaa forsøke min lykke. Uten at si noget om det til nogen av lærerne gik jeg da en lørdag middag til jernbanestationen for at ta avsted. Dernede traf jeg min ven J. G. Monson og bad ham om at melde det til prof. Larsen, at jeg var reist for ikke at komme tilbake, og om man vilde være saa venlig at sende mine eiendele hjem til Winchester. Jeg tok ingenting med mig uten hvad jeg hadde paa mig, og selv dette var tarvelig nok.

Jeg hadde akkurat penger nok til en jernbanebillet til Prairie du Chien. Det var jo ikke til den kant jeg vilde; men jeg tænkte mig at jeg i Prairie du Chien kanske kunde faa arbeide paa en dampbaat og saaledes komme nedover Mississippien til St. Louis og derfra opover Missourifloden til etsteds i nærheten av guldfeltene. Ja, jeg reiste altsaa; og i Prairie du Chien fik jeg ganske rigtig tinget mig plads paa en damper som netop skulde til St. Louis. Jeg skulde begynde arbeidet straks og hjælpe til med at laste damperen med hvete. Jeg bar ogsaa nogen hvetesækker ombord. Mine arbeidsfæller var negre; og de taalte det som noget selvsagt, at den hvite arbeidsformand stod ved landgangs-

planken og spændte dem i enden hver gang de gik forbi. Men da han ogsaa gav mig et spark og bandte paa mig, skjønte jeg at dette arbeide gik ikke; og saa forsvandt jeg derfra.

Noget andet arbeide kunde jeg ikke finde, og jeg var like pengeløs og mere sulten end før. Jeg tilbragte natten i en tom godsvogn. Næste dag fik jeg byttet bort min overfrakke og et par hansker til en brakeman for en billet til Madison og to dollars i penger. Og saa reiste jeg altsaa dit. Jeg vet ikke hvad jeg vilde netop der; men jeg tænkte mig vel at jeg paa det sted kanske kunde faa noget at bestille; og i værste tilfælde vilde jeg være nærmere hjemmet i Winchester. Paa gaten i Madison møtte jeg den anden eller tredje dag min skolekamerat fra Decorah Lars Lynne. Han hadde gjennemgaat lærerkurset ved Luther College og forestod nu menighetsskolen i Madison. Han fik vite hvad det var for en daarskap jeg var ute paa, og saa gav han mig det gode og indstændige raad at bruke sund fornuft og reise tilbake til Decorah og be pent om forladelse. Og han laante mig pengene til reisen. Jeg fulgte hans raad, fik tilgivelse av prof. Larsen, og fortsatte ved skolen til min graduation. Guttene gjorde sig ofte lystige paa min bekostning, fordi jeg hadde rømt og kom slukøret og angerfuld tilbake; men det maatte jeg taale, og la som om ogsaa jeg likte at høre snak om det.

Det var en høst da jeg var saadan halvveis gjennem min skolegang i Decorah, at jeg første gang skrev noget for en avis. Det gjør nu ikke noget indtryk paa mig, naar jeg ser noget fra min blyant paa prent; jeg er blit vant til det. Men jeg husker at jeg den gang var i sterkt sjælelig oprør, da jeg fik se, at hvad jeg hadde skrevet virkelig var trykt i bladet "Skandinaven". Og det var paa en maate en skarvestrek av mig at skrive det ogsaa. Saken var denne: Min far hadde søkt den republikanske nomination for embedet som register of deeds i Winnebago county; men hadde tapt i konventionen, der som kandidat for nævnte embede hadde opstillet den før omtalte Johannes Amundson Baklestu-

len. Dette utfald var for far en bitter skuffelse. Han trængte svært godt til at faa et saadant vel avlønnet embede; og vi alle sammen i familien hadde glædet os til at han skulde faa det; og at ogsaa vi skulde faa litt flere penger at rutte med. Jeg hadde i Decorah stadig været slemt i beknip for kontanter; men far hadde sagt, at blev han nu valgt til register of deeds, skulde det være slut med den sorg.

Derfor gik jeg og ærgret mig fælt over Johannes Amundsons seier over ham; særlig da denne mand skulde være velstaaende og ikke behøvet noget embede. Saa var det at jeg fandt paa at lette mit hjerte ved at skrive et brev til "Skandinaven". I dette brev fremstillet jeg Amundsons nomination som en skandale. Det gjorde opmerksom paa, at han hadde været medlem av statens legislatur, og at han i den tid var sterkt mistænkt for at ha tjent gode penger ved at stemme for avstaaelsen av en større strækning land i den nordlige del av staten til et nyt jernbaneselskap. Ialfald var det notorisk, stod der i brevet, at han kom hjem fra legislaturen paafaldende vel beslaat med penger; saa han kunde bygge sig et flot hjem og store laavebygninger og et gjildt humlehus; og der var blandt naboene en hel del snak om hvorfra han kunde ha faat alle de penger.

Kanske dette om humlehus trænger til en forklaring. Farmerne i Winchester hadde i den tid slaat sig paa den bedrift at avle humle, eller hops. Og den bedrift var i nogen aar meget indbringende. Der var en meget travel virksomhet med at bygge og reise humlestænger; og om høsten, naar humlen skulde plukkes og tørkes, var der lønnende arbeide for en mængde gutter og jenter. De største farmere lot opføre store bygninger, i hvilke der var plads til at opbevare humlen, indtil den var tørket og moden for markedet. Av en eller anden grund blev det efter et halvt snes aars forløp slut med denne forretning i Winchester.

Nu, det var altsaa om brevet til "Skandinaven". Det var anonymt, men skulde se ut til at komme fra en av de forargede republikanske vælgere i Winnebago coun-

ty. Det voldte et saadant opstyr at Amundson fandt det rettest at trække sig tilbake som kandidat. Han lot indrykke i bladene i Oshkosh en erklæring om, at insinuationene mot ham i det brev i "Skandinaven" var infam løgn; men da han nu ikke før valgdagen vilde faa anledning til at motbevise dem, og da han ikke vilde utsætte partiets valgseddel for at lide nederlag, fandt han det lettest at træde av som kandidat. Countykomiteen holdt da et møte og mottok hans resignation og satte en anden mand, Gunder Larsen, paa valgseddelen i hans sted. Far fik saaledes ikke embedet allikevel; forsaavidt altsaa hadde mit brev ikke gjort nogen nytte. Der var i Winchester megen spekulation over hvem den brevskriveren kunde være. Først nogen aar senere, da far kom til at nævne saken, fortalte jeg ham at jeg var den som hadde gjort det. Han skjendte paa mig for det; men jeg kunde se at han ikke helt oprigtig mente det.

Den sidste sommerferien før jeg blev færdig fra skolen i Decorah, sommeren 1875, var jeg igjen farmarbeider. Jeg hyrte mig ut til en amerikansk farmer ved navn Dean i nærheten av Ossian, et dusin mil i syd for Decorah. Det første arbeide jeg blev sat til at gjøre var at grave huller i jorden og sætte gjærdestolper. Det var tungt arbeide. Og Mr. Dean og hans hustru hadde nok den tro, at hvadsomhelst i form av mat maatte være godt nok for en norsk tjenestegut. Jeg fik middag bragt til mig ute paa marken; og denne middag bestod dag efter dag av absolut intet andet end brød belagt med skiver av raa løk. Og frokost og kveldsmat, som jeg fik inde i kjøkkenet, var ikke stort bedre. Efter en uke var jeg nødt til at si fra, at jeg ikke kunde arbeide paa den slags kost.

Ikke langt derfra bodde den norske farmer Peter Kittelsby. Jeg gik til hans hus for at faa mig et ordentlig maaltid; og da jeg var fra Luther College, blev jeg traktert med det bedste man hadde. Jeg fortalte Kittelsby om kostholdet derborte hos Dean; og han hadde nok hørt om den sak før. Kittelsby trængte selv til nogen ekstra arbeidere i harvesten, og jeg blev da en

av dem og flyttet straks derhen, hvor jeg var blandt bra folk og hadde det godt.

Vi fik nok ikke dovne os hos Peter Kittelsby heller. Hveten maatte indhøstes i ret tid, og vi maatte være ute tidlig og arbeide med fuld kraft til noksaa sent om kvelden. Men vi behandledes som folk, og vi fik utmerket god kost. Og vi fik god betaling. Lønnen i de ti eller tolv dage i hvilke vi gik og bandt hvete efter maskinen, var tre dollars om dagen. Det var netop den sommer hos Kittelsby at vi fik høre om en av naboene, som hadde anskaffet sig en selvbinder, og vi gik en dag bort til ham for at se denne merkværdige nye høstmaskine.

Der var en anden Decorah-gut som ogsaa arbeidet hos Kittelsby den sommer. Han var den eneste islænder ved skolen, og hans navn var Hans Baagøe Thorgrimsen. Nu er han pastor Thorgrimsen i Grand Forks. Han og jeg sov sammen og hjalp hinanden om morgenen med paaklædningen. Vi var jo ikke vant til saadant strengt arbeide; og vi blev saa saare og stive i hvert ledemot, at vi ikke uten hjælp kunde faa buksesælene over skuldrene. Thorgrimsen syntes at det var "tough"; men vi maatte holde ut. Og av Kittelsby og hans familie behandledes vi ellers ikke som tjenestegutter, men som æresgjester. Vi fik den bedste mat og de øverste sæter ved bordet og husets bedste soveværelser.

Thorgrimsen var et par aar ældre end jeg av alder, men et par aar yngre ved skolen. Han var en sterk ung mand med et ualmindelig tiltalende ydre; og han var meget populær blandt skolekameratene. Man kunde ikke ha nogen festlighet uten at faa ham med; og han med sin muntre freidighet og sin prægtige sangstemme og sin dramatiske begavelse var da altid det dominerende midtpunkt i festen. Han og jeg, som ellers i saa mange ting var skjærende motsætninger, var meget gode venner og blev det endnu mere den sommer vi arbeidet sammen hos Peter Kittelsby. Og saavidt jeg vet, er vi det endnu. Vi har været meget sammen

like til dags dato, og jeg kan ikke huske at vi nogen gang har vekslet saa meget som et eneste uvenlig ord.

Han var ikke fuldt saa flink arbeidskar han som jeg. Da Peter Kittelsby gjorde op med os og de andre arbeidere, betalte han hver av dem den omakkorderte dagløn. Men han betalte mig en halv dollar dagen ekstra, fordi jeg hadde gjort mere end min del av arbeidet, sa han. Nu i de senere aar har jeg nogen ganger besøkt Kittelsby i hans alderdoms hjem inde i byen Calmar. Og hver gang har han talt om hvor god en arbeider jeg var, og hvor hyggelig det var den sommer ogsaa at ha Thorgrimsen i huset.

Baade før den sommer og siden var der mange av os skolegutter som noksaa ofte besøkte nogen av de snilde farmere i dette settlement ute ved Ossian. Ikke langt fra Peter Kittelsby bodde en anden hædersmand, Even Thygesen Ytterboe. I hans hus var vi mange ganger. Han hadde to sønner ved Luther College. Den ældre av disse, Thyge, er nu en agtet ældre mand i Bird Island, Minnesota. Den yngre av sønnene gjennemgik Luther College og blev den meget avholdte prof. H. T. Ytterboe, der for nogen aar siden døde som lærer ved St. Olaf College. En datter av Even Thygesen Ytterboe var gift med past. J. Ringstad i Petersburg, N. Dakota, men er død for mange aar siden. Og en anden datter, som nu ogsaa er død, var gift med prof. H. S. Hilleboe, bestyreren av den forberedende avdeling ved Luther College. Gamle Ytterboe, eller Thygesen som han kaldte sig, var en vel oplyst og meget agtværdig mand og særlig virksom og interessert i det kirkelige arbeide. Jeg husker levende hvor tiltalende det var, naar han hver aften samlet sine barn og husfolk og holdt aftenandagt.

En av farmerne nærmere Calmar, hvem vi ogsaa ofte besøkte, var Anders Kittelsby, en bror av Peter. Ogsaa han hadde et komfortabelt og gjestfrit hjem. En av hans døtre blev gift med ovennævnte prof. Ytterboe ved St. Olaf College; og en søn er past. P. A. Kittilsby i Chicago.

Sommetider naar vi hadde fridag ved skolen og vei-

ret var pent, slog sangkorets medlemmer sig sammen om at hyre en stor vogn med fire hester og kjøre utover i dette settlement. Jeg var ikke sanger, men var dog gjerne med, fordi jeg var godt kjendt med lokalitetene. Vi stanset da indom hos Thygesens og fik middag, og koret sang som tak for dagen. Saa kjørte vi videre og spiste middag en gang til hos Peter Kittelsby; og saa drog vi videre og gjentok historien endnu en gang hos Anders Kittelsby og vendte ganske mætte hjem til Decorah om kvelden.

Den omstændighet, at jeg ikke kunde synge, gjorde at jeg en tid var leder for et sangkor ved colleget. Nogen av os som hadde slike stemmer at past. Brandt fritok os fra at ta del i sangundervisningen, slog os sammen og dannet et kor som vi kaldte Bremer-musikantene. Dette navn skrev sig fra en historie i vor tyske læsebok om, hvorlunde en hane og en and og et æsel i den by Bremen hadde søkt at tjene levemaaten ved at synge foran husdørene. Nu, jeg blev leder for Bremermusikantene ved Luther College. Ved somme festlige anledninger gjorde vi megen lykke med vore musikalske præstationer. Ingen som hadde stemme eller øre for musik kunde bli medlem av vort kor. Jeg husker at vi en gang ved en festlig sammenkomst gav tilbedste "Brudefærden i Hardanger", som var vort bravournummer; og vi høstet stormende bifald. E. O. Ruste, der likesom skulde synge bas, brølte aldeles forskrækkelig. Og O. G. Felland sang saa falsk at det gik mig gjennem marv og ben, endda jeg slet ikke var særdeles ømtaalig for saadant.

Da jeg hadde faat min betaling for arbeidet hos Peter Kittelsby, kunde jeg ikke motstaa fristelsen til at reise hjem til Winchester en sviptur, skjønt jeg godt kunde ha trængt pengene til andet. Der var bare en uke eller saa igjen til skoleraarets begyndelse; men jeg gjorde altsaa den tur hjem. Jeg kom uventet og banket paa døren en kveld. Far kom ut, men kjendte mig ikke. Saa spurte jeg om jeg kunde faa stanse der over natten. Aa ja, det gik vist an. Mor og de andre kjendte mig heller ikke straks. Først efter nogen minutters for-

løp var det en av de mindste av søstrene som pludselig ropte mit navn. Jeg hadde i disse tre eller fire aar vokset fra at være en liten gut til at bli en mand paa over seks fot, omtrent av samme høide som far og den ældre bror. Saa det var ikke underlig at man ikke straks drog kjendsel paa mig.

Før jeg nu snart er færdig med Luther College, faar der nævnes noget om særlig den ene av lærerne, nemlig prof. J. D. Jacobsen. Vi hadde den sidste halvdel av min tid i Decorah ogsaa en anden ny lærer, nemlig prof. Cornelius Narvesen. Han var vist meget dygtig som lærer, specielt i matematik; men han hadde bare nogen faa timer i den klasse hvorav jeg var medlem, saa jeg blev ikke noget kjendt med ham. Men den anden nye lærer, Jacobsen, som hadde mest med de øverste klasser at gjøre, blev for mange av os den kjæreste av dem alle sammen. Han hadde en kort tid været prest efter sin graduation fra den tyske presteskole i St. Louis. Han hadde gjort sig bemerket ved sin flid og grundighet og fik snart ord for særdeles duelighet i græsk og hebraisk saa vel som i engelsk og litteraturhistorie. Og saa blev han lærer ved Luther College. Som prædikant og taler var han bare maadelig begavet, men som lærer var han utvilsomt en av de bedste man nogensinde har hat. Han forstod som ingen av de andre at vinde elevenes hjerter og fulde fortrolighet. Jeg husker ham særlig som den der i de engelske timer kunde tyde Shakespeare og de andre engelske digterfyrster. Vi saa frem til de timer som til en fest. Prof. Jacobsen læste "Hamlet", "Othello", "Macbeth" og andre av Shakespeares dramaer med os; og det var umulig at høre ham uten at bli smittet av hans begeistring for denne digtning. En sommer jeg var i Decorah en del av ferien, fik jeg lov til ofte at besøke prof. Jacobsen i hans hjem, og han læste Chaucer og enkelte andre av de engelske digtere med mig og gjorde sine oplysende bemerkninger til dem. Det var prof. Jacobsen mere end alle andre tilsammen som gav os øie og forstaaelse for litteraturens store skatter. Somme av prof. Th. Bothnes elever har sagt det samme om ham.

Men han kom til skolen netop ved den tid da jeg var færdig, saa jeg fik ikke nyte godt av hans undervisning.

Prof. Jacobsen var ogsaa yderst venlig og forekommende mot os. Vi var i hans hus, og han gav os megen god formaning. Desværre kunde det allerede den gang forutsees, at han ikke kom til at faa nogen lang arbeidsdag. Han var tæringspatient og døde ogsaa nogen faa aar senere av denne sygdom. Og elevene ved Luther College tapte derved en av sine allerbedste venner. Prof. Jacobsens enke lever endnu i det gamle hjem paa Koshkonong. En av sønnene har i en række av aar været prest i Fargo.

Der var syv av os som vaaren 1876 graduerte fra Luther College. Foruten mig var det Thomas Torrison, nu kjøbmand i Manitowoc; P. A. Hendrickson, nu formand for det nordvestlige distrikt av Den Norske Synode; E. O. Ruste, farmer i Syd Dakota; Ed. Borgen, nu bosat i Madison, Wis.; H. J. Strand, i mange aar prest ved Albert Lea, Minn.; og Hallvard Bergh, som reiste tilbake til Norge, blev lærer i Valdres og nu er en bekjendt forfatter. Alle disse var rigtig skikkelige og bra gutter, og ingen av dem hadde hat saa mange vanskeligheter som jeg med at slippe gjennem skolen og undgaa at bli bortvist for pligtforsømmelse og gale spilopper.

Især det sidste halvaar arbeidet vi haardt med at forberede os til vor slutningseksamen. De andre hadde nok været flittige før ogsaa; men nu fik de mig med, som før hadde anvendt en altfor stor del av tiden til læsning av bøker der intet hadde at gjøre med vore lekser ved skolen; og der ikke vilde være mig til nogen nytte naar det nu skulde undersøkes om jeg var skikket til at faa mit akademiske borgerbrev. Da tiden kom, tok jeg en middelmaadig god eksamen. Jeg gjorde det rigtig godt i de fleste fag, men slap bare saavidt igjennem i græsk og hebraisk.

Skolen avsluttedes litt tidligere end sedvanlig det aar, fordi Synoden skulde ha sit aarsmøte i Decorah, og lærerne ved colleget maatte faa skolearbeidet fra sig

før det møte begyndte. Far var delegat fra menigheten i Winchester og kom til Decorah et par dage tidlig for at kunne se mig graduere. Han var tilstede ved slutningsfesten og saa mig faa mit diplom. Men han hadde vist ventet at jeg likesom skulde spille hovedrollen ved festen og være dagens egentlige helt. Han blev nok noget skuffet, da jeg slet ikke tok mig videre ut blandt mine kamerater. Men han blev trøstet om aftenen, da han blev indbudt sammen med mig og de andre nybakte studenter til at spise hos prof. Jacobsen. Denne var som altid meget venlig og fik ogsaa far til at kjende sig som hjemme; skjønt far hadde jo ikke ofte været i slikt selskap. Jeg var dum nok til at være bange for, at han kunde komme til at si eller gjøre noget som ikke vilde ta sig rigtig ut ved bordet, og som kunde gjøre mig forlegen. Men prof. Jacobsen og hans hustru forstod nok at lægge to og to sammen; og de tok sig av far og sørget for at han blev den gladeste av os alle sammen. Siden talte han ofte om den herlige kveld hos prof. Jacobsens, hvor forresten ogsaa prof. Stub var tilstede.

Vi overvar synodemøtet, i hvilket det besluttedes at Synoden skulde deles i tre distrikter og derefter ha fællesmøte bare hvert tredje aar. Et par dage før møtet var slut, reiste jeg til Lansing, hvor familien Ericksen hadde sit hjem; og saa reiste jeg til McGregor, hvor jeg traf far igjen og blev med ham hjem til Winchester. Jeg fortalte ham grunden til at jeg hadde gjort den omvei om Lansing; og han sa at jeg burde, syntes han, vente med at tænke paa saadant indtil jeg var tør bak ørene.

Gjennem sommeren hjalp jeg far med arbeidet paa farmen. Det kunde godt trænges. Far var omtrent utslitt av det tunge stræv med at skaffe tilveie mat til en saa stor familie paa en liten og ikke meget god farm. Det var bare med nød og neppe at han holdt det gaaende; og man kunde skjønne at hans arbeidsdag snart vilde være omme; endda han var en ung mand paa bare 47 aar. Han og mor glædet sig meget over, at jeg nu var kommet saa langt at jeg skulde reise til St. Louis og studere til prest.

IV

TEOLOGISK STUDENT VED CONCORDIA SEMINAR I ST. LOUIS. FØRSTE SKOLEAAR

NU skulde jeg altsaa til det tysk-lutherske Concordia Seminar i St. Louis for at studere teologi og bli prest. At denne gjerning skulde bli mit livskald, var en sak som jeg virkelig ikke hadde tænkt meget over. Jeg var ved denne tid ikke fuldt tyve aar gammel, var frisk og sterk og fuld av livsmod og livslyst og hadde i grunden ikke tænkt alvorlig over nogen verdens ting. I Decorah hadde jo prof. Larsen lagt os paa hjerte, at streng pligtopfyldelse og alvorlig arbeide var veien til sand lykke. Baade i ord og ved sit eget liv talte han flittig til os derom, at vilde vi bli til noget, maatte vi søke glæde i at tjene vore medmennesker, og at dette ikke kan gjøres i noget herligere kald end i tjenesten som prest eller lærer. Men nogen undersøkelse i det enkelte tilfælde, om hvorvidt vedkommende unge mand netop var kaldt eller særlig skikket til lærer i kirken, hadde ikke fundet sted. Man gik bare ut fra det som en selvsagt ting, at naar man uten at ha gjort skandale var færdig fra Luther College, skulde man studere teologi. Paa eksamensattesten stod der: "Dimitteres til det teologiske seminar".

Past. Hjort hadde nok forstaat at der ikke var meget alvor i mig, og han hadde i den anledning formanet mig og mindet mig om, at den prest som ikke er prest med hele sit hjerte, er en ynkelig skabning; kjendte jeg ikke kald til netop det arbeide, burde jeg vælge noget andet. Ogsaa past. Homme talte med mig om den sak, saa jeg fik en del betænkeligheter. Men far og mor vilde følt sig meget skuffede og ulykkelige dersom jeg, nu da jeg var færdig fra Decorah, hadde sagt dem at jeg ikke vilde bli prest. Det var jo ikke derfor de hadde

holdt mig paa skole saa længe, at jeg skulde negte at fortsætte og komme ind i den stilling der stod for dem som den høieste av alle stillinger. De saa med glad og stolt forventning fremover til den dag da de skulde faa høre mig tale fra prækestolen i Winchester kirke. Past. Hommes formaning og tanken paa hvor stygt det vilde være av mig at gjøre forældrene en stor sorg, hadde da til følge at jeg overvandt betænkelighetene og bestemte mig til at reise til St. Louis og begynde det teologiske studium. Naar det var avsluttet, fik vi se hvad jeg da skulde gjøre.

Far og mor gjorde hvad de kunde for at skaffe mig utstyr og litt penger til færden. Men de hadde ikke meget at ta av. Der var saa mange som skulde leve av den lille farmen. Min ældste søster var den gang gift og flyttet op til Barron county. Min ældste bror Hans Olaus arbeidet i skogene om vinteren og hadde lagt sig op litt penger, hvorav han gav en del til mig. En yngre søster var kommet saa langt at hun nu var lærerinde i commonskolen. Men der var saa mange hjemme allikevel. Den yngste i barneflokken, Rudolph, var bare tre aar gammel. Bedstefar Peer og bedstemor Sigrid døde medens jeg var i Decorah.

Nu, mot slutten av august tok jeg altsaa avsted paa hvad vi betragtet som en lang reise ut til det fremmede. Jeg skulde stanse over et par dage i Chicago. Past. A. Mikkelsen, som før past. Hommes tid hadde været vor prest i Winchester, var nu i Chicago. Jeg hadde faat hans adresse med indbydelse til at være hans gjest under dette ophold i den vordende millionstad. Om aftenen ankom jeg til Chicago og blev rent forstyrret av travelheten og det øredøvende spektakel i byen. Det var første gang jeg hadde været i en større by end Oshkosh. Chicago hadde den gang en halv million indbyggere, omtrent samme antal som St. Louis. Selv de smaa røverunger paa gaten kunde straks se paa mig at jeg var en grøn gut fra landet.

Straks jeg steg av toget var der en liten skopudser som med en nedlatende og foragtelig mine saa paa mine støvler og mindet mig om at de trængte en "shine".

Ja, jeg lot ham pudse dem, og saa gav jeg ham ti cents. Han forlangte femten til. Han var ikke, sa han, en av de simple skopudsere som arbeidet ute paa gaten; herinde i stationsbygningen var prisen fem og tyve cents. Dette var, syntes jeg, en stiv pris; men det var første gang jeg hadde latt mine støvler pudse av nogen anden end mig selv, saa jeg visste ikke akkurat hvad saadant burde koste. Jeg spurte en pen mand hvor meget jeg burde betale, og han sa at det var fem cents. Jeg hadde git gutten ti og negtet nu at gi ham femten til. Han fulgte mig da ut paa gaten og gav mig mange stygge ukvemsord og søkte at kaste en haandfuld søle paa mine blanke støvler.

Past. Mikkelsens hjem var paa N. Erie Street. Da jeg ikke hadde nogen ide om hvor den gate var henne, maatte jeg ta vogn. Kusken gjorde veien længere end den var, og forlangte fem dollars, som jeg efter en del prut maatte betale. Jeg begyndte at tro at jeg kom til at bli pengeløs før jeg slap ut av Chicago. Hvor mange dollars jeg hadde i lommen, husker jeg ikke nu; men svært mange var det ikke. Hjemme hadde de git mig mere end de hadde raad til. Og past. Homme hadde forært mig en pengeseddel. Og saa hadde jeg faat tilsendt nogen dollars fra en mand i Decorah, hvem jeg burde ha nævnt før. Det var Jens L. Lee. Denne mand var en tid bestyrer av Synodens bokhandel, og i de sidste aar jeg var ved Luther College forestod han og hans hustru husholdningsvæsenet ved skolen. Jeg var ofte inde i deres bekvemmelighet nede i kjelderetagen, og Mr. og Mrs. Lee var altid meget venlige mot mig og beviste mig mange tjenester. Skjønt Lee nok ikke hadde nogen overflod selv, sendte han mig en pengeforæring, nu da jeg skulde til St. Louis. Hvor der senere blev av ham, vet jeg ikke. Han flyttet vist ut til Montana. Av hans to ældste døtre, som jeg kjendte bedst, blev den ene gift med en Waldeland, en ældre bror av den Erik Waldeland som nu i mange aar har været Den Forenede Kirkes kasserer og bestyrer av Augsburg Pub. House i Minneapolis; og den anden datter er gift med past. Rygh i Eau Claire. "Svarte

Rygh" kaldte vi ham som gut, fordi han var meget mørk; i motsætning til prof. Geo. Taylor Rygh, som var blond og lyslet, og som nu efter i mange aar at ha været prest og lærer, bl. a. ved N. Dakotas universitet, er kommet paa sin rette hylde som redaktør av "The Lutheran Survey" i Columbia, S. Carolina.

De par dage jeg var hos past. Mikkelsens i Chicago benyttedes til at se mig om i den store by. Jeg husker at jeg kom til at besøke en familie Seehuus, fra hvilken er kommet past. K. Seehuus i Big Canoe, Iowa, og hans bror, den dr. Seehuus som i en række av aar var praktiserende læge i Hatton, N. Dakota. Og saa besøkte jeg Jens Olsen Kaasa, hvis søn Martin hadde været en av mine medelever ved Luther College, og hvis ene datter nu er gift med past. Johannes Bothne, digterpresten i Ulen, Minn. Jens Olsen Kaasa, med hvem jeg senere blev godt kjendt, var en av Chicagos mest gjæve og fremstaaende nordmænd, en hædersmand tversigjennem. Han var murermester av profession og gjorde det godt. Og han anvendte en stor del av sine penger og sin tid i arbeide for kirke og skole. Han var længe medlem av Den Norske Synodes kirkeraad; og han tok det tyngste tak i opførelsen av den prægtige "Vor Frelsers Kirke" paa May street i Chicago. Som følge av naadevalgstriden gik han ut av Synoden og blev en av støttene for den For. Kirkes Bethlehemskirke i nærheten av den større kirke, som han hovedsakelig hadde bygget. Han og hans hustru var faddere, da en av mine smaapiker, som fødtes i Chicago, var til daaben. Et aar eller to senere var han en tur i Norge og kjøpte hende da en del vakker guldstas av filigransarbeide. Og hun har den forhaabentlig endnu, der hun nu lever som Mrs. Vetley Felland i Rhinelander, Wis. Jens Olsen Kaasa døde for nogen aar siden i en høi alder. Han skulde da være den ældste norske settler i Chicago. Han kom til byen da den hadde bare 5,000 indbyggere, og han fik se den vokse til at bli millionby, den næststørste i hele Amerika.

Ved denne tid, 1876, var Chicago og St. Louis omtrent like store; og hver av dem gjorde krav paa at

være større end den anden. De var bitre rivaler; slik som tilfældet senere var mellem St. Paul og Minneapolis og mellem Omaha og Kansas City. Da jeg forlot past. Mikkelsens tok jeg feil av gatene og maatte spørre mig frem til jernbanestationen fra hvilken jeg skulde reise til St. Louis, og som var den samme til hvilken jeg var kommet fra Winchester, Union depot paa Canal street. Nu kan jeg finde den uten hjælp, da jeg har været der mange hundrede ganger. Men den gang maatte jeg spørre om veien. Og da jeg nævnte St. Louis, blev der spot og latter. Nogen mænd spurte hvad i al verden jeg vilde i St. Louis for; andre paastod at de aldrig hadde hørt om nogen by med det navn; og andre sa at det vist var en gravplads etsteds ute paa prærien. En politibetjent tok sig av mig og viste mig den rette vei, saa jeg fandt stationen og kom ret avsted med Chicago & Alton jernbanen.

Om aftenen kom vi til St. Louis; og først da slog den tanke mig, at jeg ikke visste nøiere besked om hvor Concordia Seminar var beliggende. Jeg husket bare at adressen var Jefferson avenue. At finde det vilde ikke bli en let sak. Det var mig ikke bekjendt at der eksisterte noget saadant som en adressebok eller "directory", der kunde gi besked. Jeg maatte da stanse over natten paa et hotel. Saa den næste morgen fik jeg vite at den sporvognen der utenfor gik mot vest og krydset Jefferson avenue. Jeg kjørte med den, blev sat av paa denne gate og tok da benene fat og gik nordover og saa efter om der skulde være nogen bygning der kunde tænkes at være den omhandlede skole. Av en eller anden grund hadde jeg tænkt mig at den skulde være i den nordlige del av byen. Da jeg var kommet helt ut paa landet uten at finde nogen skolebygning, vendte jeg om og gik tilbake de mange mil, indtil jeg var nær enden av byen paa den kant ogsaa. Paa et gatehjørne var der en saloon med et tysk navn. Jeg gik derind og spurte om man tilfældigvis visste hvor Concordia Seminar laa henne. Nei, sa saloonverten; men derborte paa den anden side av gaten et par kvartaler mot syd var et "Saksen College", hvor man vist kunde gi mig

besked. Jeg gik da dit; og der stod nogen av mine kamerater fra Decorah i døren og ropte velkommen efter. Lærerne ved Concordia med prof. Walther i spidsen var fra Saksen, hvorfor seminariet av somme folk kaldtes Saksen College.

Ja, saa var den sorg slukt. Det var urimelig morsomt at træffe igjen de kjendte guttene; og om nogen minutter var ogsaa jeg som hjemme.

De norske studenter i den øverste av seminariets tre klasser var det aar Chr. A. Naeseth, nu lærer ved Luther College; Johannes Ylvisaker, nu prof. dr. Ylvisaker ved Luther Seminar i Hamline; og H. Gabrielsen, som forandret sit navn og nu kalder sig past. Roalkvam. I den næste klasse var Wilhelm Petersen, Vangsnes, Langeland, Fosmark, P. A. Dietrichson, Myklebust (som senere kaldte sig past. Hoff) og Chr. Jørgenson. Alle disse med undtagelse av Dietrichson og Myklebust hadde været blandt mine kamerater ved Luther College; og de fleste av dem er jo nu bekjendte mænd. I vor nederste klasse var der foruten mig seks norske studenter, nemlig mine medgraduenter fra Decorah — H. J. Strand, Hendrickson, Ruste og Borgen, og saa A. K. Sagen og O. G. Felland. Disse to sidste hadde graduert fra Decorah et par aar tidligere; men Sagen hadde saa været skolelærer, medens Felland hadde studert videre ved et tysk college i Watertown, Wis. A. K. Sagen var allerede gift og hadde sin hustru med sig og bodde i en liten leilighet i nærheten av skolen; medens vi andre hadde kost og værelse i skolebygningen.

— Der var i denne og en mindre skolebygning nogen værelser der likesom ved gammel tradition tilhørte de norske studenter; og disse værelser hadde faat navnene Valhalla, Niflheim og Huttutu og var blandt de bedste. Men de var allikevel tarvelige nok. Bygningene hadde ikke paa den tid centralopvarmning. Læseværelsene hadde stygge ovne, og vi brukte kul, som vi selv maatte bære op fra kjelderen. Soveværelsene var store rum, med billige senger og om vinteren kolde og uhyggelige. Vi som kom fra Decorah var ikke forvænte hvad kost angaar; men den kost vi hadde ved

Luther College var dog herremandskost sammenlignet med den vi fik ved Concordia Seminar. Denne var dog saa god som vi med rimelighet kunde vente for pengene. Betalingen var nemlig bare $50 aaret for kost og værelse. Forresten behandledes de norske studenter som gjester og hadde intet at klage over. Vi fik ogsaa mange indbydelser til middag hos tyske familier i nærheten, og denne omstændighet var jo en stor hjælp i betragtning av den magre kost ved seminariet.

Saasnart vi nye norske studenter hadde faat os vore læseværelser og soverum anvist av hr. Jungkuntz, som forestod husholdningen, maatte vi gaa hen og melde vor ankomst og vise vore attester til seminariets bestyrer. Og jeg glemmer ikke den dag, da saaledes ogsaa jeg gik over til hans hus og første gang fik se den berømte prof. C. F. W. Walther. Man pleier nævne ham som den største av alle lutherske teologer og lærere i dette land. Hvorvidt han ogsaa var det, kan ikke jeg avgjøre; men enhver der kom i berøring med ham, maatte straks føle at han var en overlegen mægtig personlighet.

Vi kaldte ham bare prof. Walther, den gang jeg kom til St. Louis. Det var et par aar senere, at han fik sin teologiske doktortitel fra Capitol University i Columbus, Ohio. Denne æresgrad var nogen ganger tidligere tilbudt ham av forskjellige universiteter i Tyskland; men han vilde ikke ta imot den, da han ikke ansaa vedkommende læreanstalter for at være rettroende. Det var ogsaa bare med nød og neppe, at man kunde overtale ham til at ta imot doktortitelen fra Ohiosynodens skole i Columbus. Han fortjente ikke en slik utmerkelse, sa han. Vi studenter var tilstede ved den festlighet eller "Doktorschmautz" som holdtes ved seminariet i anledning av hans nye værdighet, og han sa da i sin tale at han kjendte sig som et "kronet æsel". Ved denne anledning fik jeg for første og eneste gang ogsaa se og høre dr. Sihler og prof. Craemer, som næst efter prof. Walther var de mest fremstaaende mænd blandt de tyske lutheranere.

Prof. Walthers medlærere ved Concordia Seminar i

den tid var prof. Martin Guenther, som foredrog kirke- og dogmehistorie; prof. G. Schaller, hvis hovedfag var nytestamentlig eksegese eller fortolkning; og gamle past. Brohm, som hadde timene i hebraisk. Dr. Walthers hovedfag var dogmatik eller troeslære, og pastoralteologi.

Prof. Guenther var formodentlig en meget lærd herre; men hans forelæsninger var tørre og kjedelige, og jeg for min del hadde sandt at si ikke megen nytte av hans undervisning. Prof. Schaller var en overordentlig blid og elskværdig gammel mand. Man kunde ikke andet end holde av ham. Og hans forelæsninger var interessante og beaandede. Past. Brohm var meget gammel og næsten fuldstændig blind og døv. Han kunde det gamle testamente omtrent utenad paa hebraisk. Vi blev alle sammen glade i den venlige olding og søkte oprigtig at følge med og lære noget av ham. Dr. Walther holdt sine forelæsninger over dogmatik og hermeneutik paa latin og tillot ikke at vi talte til ham eller gav vore svar paa noget andet sprog end latin. Dette var for somme av os ikke saa let en sak; men vi vænnet os til det. Pastoralteologi foredrog han paa tysk; og desuten holdt han en aften hver uke et foredrag over et av studentene valgt emne. Vi kaldte denne aftentime, i hvilken vi samledes i seminariets "aula" eller forsamlingssal, vor ukentlige "Lutherstunde", og den var vor fornemste ukentlige festaften. Desuten holdt dr. Walther hver uke for den øverste klasse foredrag over forskjellige praktiske emner. I mit sidste aar der var emnet for disse overmaate interessante foredrag hvad han kaldte "Die trunkene Wissenschaft", eller den moderne falskelig saakaldte og gudløse videnskap.

Dr. Walther var en høi, mager, tandløs mand med stor krumnæse. Han var let paa foten og rank som et lys. Han var altid til det yderste nøiagtig med hensyn til iagttagelsen av høflighetsformene. Naar han møtte en av os studenter, tok han silkehatten av og hilste med et dypt buk. Jeg husker da jeg første gang var i hans hus for at melde mig som en av de nye studenter. Jeg blev vist ind i hans studerværelse. Han reiste sig og

blev staaende, medens jeg paa gebrokkent tysk nævnte mit erende og mit ringe navn. "Saa," sa han, "De er en av vore kjære norske studenter. De er os altid velkomne; vi har stadig hat bare glæde av dem." Og da jeg gik, sa han: "Huete Sie Gott, mein theurer junger Freund; der Herrgott sei Ihr Geleitsmann." Han gjorde straks et sterkt indtryk av at være en pietist og paa samme tid en vældig kraft.

I mit sidste aar ved seminariet fik vi tre nye lærere, hvem jeg likesaa godt kan nævne allerede nu. De var Pieper, Lange og Støckhart. Prof. Franz Pieper kom for at hjælpe dr. Walther med dogmatikken; han blev jo ogsaa Walthers eftermand baade som seminariets bestyrer og som Missourisynodens formand. — Støckhart kom over fra Tyskland for at bli past. Brohms eftermand som prest ved kirken nær ved seminariet; men han hadde ogsaa nogen timer som lærer. Før sin død for nogen aar siden gjorde han sig til den fornemste talsmand for den mest yderliggaaende missouriske rettroenhet. Prof. U. Lange skulde først og fremst være engelsk lærer. Dette sprog hadde været forsømt ved Concordia Seminar, og han skulde raade bot paa denne mangel.

Der blev holdt en fest ved prof. Langes høitidelige indførelse i hans nye stilling; og i en "coetus" eller møte av studentene blev jeg valgt til ved denne fest at holde talen paa studenterskapets vegne. Vi samledes i skolens aula. Dr. Walther og de andre lærere og enkelte andre av Synodens honoratiores sat i rad og række foran os; og den ene efter den anden holdt en kort tale paa latin. Da turen kom til mig, maatte jeg gaa frem og staa like foran disse herrer uten at ha nogen pult at støtte mig til. Jeg hadde skrevet min korte tale paa engelsk og lært den utenad saa godt at jeg kunde holde den i søvne; men da det kom til stykket, fik jeg for første og sidste gang i mit liv et anfald av "stage fright". Sygdommen angrep mig ikke i hodet, men i den ene foten. Denne begyndte at tromme paa gulvet. Jeg søkte at hvile min hele vegt paa det opsætsige ben, men kunde ikke paa nogen mulig maate bringe det til

at forholde sig rolig. Jeg husker at dr. Walther stirret rundt bordhjørnet for at se hvad den støien kunde bety. Han opdaget sammenhængen og smilte til mig og gav mig nyt mod; og jeg fremsa min tale tilende, uten at der hændte nogen ulykke. Siden den tid har jeg holdt noksaa mange taler; men den erfaring med et saadant nervøst anfald har aldrig gjentat sig.

Det hændte stundom at kostholdet ved Concordia Seminar blev slik, at vi norske studenter ikke kunde leve paa den slags mat. Særlig de middage en gang om uken, naar vi fik surt kjøt og forfærdelig blytunge og uappetitlige tyske "knødels". Vi norske kamerater, som hadde fælles læseværelse, pleiet da, dersom vi ellers ikke var altfor slemt i beknip for kontanter, at "nickle op" eller skyte sammen fem cents hver og sende en av os avsted ned til gatehjørnet for at kjøpe pølse og en kande øl.

Hver av studentene fik sig anvist en "waschtante", som vi kaldte hende. Mange familier i de store menigheter meldte sig som villige til at ta imot en av studentene til søndag middag og tillike sørge for at faa hans tøi vasket og holdt i stand. Og de bedste av disse steder reservertes for os norske studenter. Vi var gjester; og saa var der bare omkring tyve av os, medens antallet av vore tyske medstudenter var henimot et hundrede. Jeg for min del fik til "waschtante" en enkefru Lange. Hun og hendes tre barn hadde et meget komfortabelt hjem og var vist velstaaende. Hos dem spiste jeg mindst et par ganger om uken; og hun gav mig ogsaa lov til at indbyde, om jeg saa vilde, alle de andre norske studenter til søndag middag; hvad jeg ogsaa sommetider gjorde. Hun holdt mit tøi rent og i god stand; og naar skjortene blev altfor gamle, kunde det hænde at jeg i min vask fandt nogen nye i de gamles sted.

Der var forresten et hjem som flittigere end noget andet besøktes av os unge nordmænd. Det var hjemmet til apoteker Heinig og hustru. Meget ofte var vi der alle sammen, og altid var vi hjertelig velkomne og fik det bedste traktement. Apoteker Heinig var en vakker, stilfærdig og storsindet mand. Hans hustru

var ogsaa meget tækkelig. Hun var mere taleför og var venligheten selv. Vi var saa meget i deres hjem, at de endog lærte at tale litt norsk. Da jeg mange aar efter min skoletid igjen besøkte St. Louis, gik jeg straks til deres hus. De var da gamle og graa; men de var like venlige som før og spurte hvordan det stod til med Felland og Sagen og de andre av guttene som saa ofte hadde været deres gjester. Nu er Heinig og hustru døde; men deres minde lever blandt dem som i den tid studerte i St. Louis.

I St. Louis var vi naturligvis ikke slik som ved Luther College i Decorah under opsyn med hensyn til bestemte læsetimer og lignende. Vi var alle sammen voksne mænd og collegegraduenter; og man gik jo ut fra, at vi selv hadde forstand nok til at avgjøre hvor tidlig vi burde begynde og hvor sent vi burde slutte dagens arbeide. Men vi maatte staa op til den tidlige frokost, og vi maatte overvære forelæsningene eller indsende en fyldestgjørende undskyldning. Naar vi paa grund av upasselighet ikke kunde være tilstede, var det nok at la en av kameratene melde: "Herr Strømme laesst sich Krankheits halber entschuldigen". Hvortil prof. Schaller da svarte: "Nun, geet".

Vore tyske medstudenter var gjennemsnitlig yngre end vi norske. Blandt os var jeg den yngste; medens der blandt tyskerne var et halvt snes som var et eller to aar yngre. De hadde alle sammen graduert fra Missourisynodens gymnasium eller latinskole i Fort Wayne, Indiana. De var som regel flinkere end vi i latin og græsk og hebraisk, men stod langt tilbake for os i de andre skolefag. Deres undervisning hadde mere utelukkende tat sigte paa bare at forberede dem for det teologiske studium. Desuten hadde de hat mere tid for de gamle sprog, da de ikke hadde læst andre levende sprog end tysk og engelsk, medens vi ved siden av disse ogsaa hadde læst norsk. Der var hos disse tyske studenter en slags barnslig troskyldighet, der paa os virket næsten komisk.

Ellers var der mellem os og dem det bedste broder-

lige forhold. Det var blandt dem som blandt lærerne og folk i menighetene en æressak at være særlig forekommende mot os, fordi vi likesom var fremmede gjester. Jeg tænker nu paa nogen av mine tyske klassekamerater som paa mine kjæreste venner. Naar jeg i senere aar har truffet nogen av dem, har det været som at træffe en bror. Av dem i vor klasse fremmaner jeg nu for tanken Bernthal, Bergt, August Pieper, Baumhoefner, Siebrandt, Schwan, Rohlsing, Mueller, Koenig, Pennekamp, Goeszwein, von Strohe, Wagner osv. Flere av disse er senere blit fremstaaende mænd i Missourisynoden. Den jeg kom til at bli bedst kjendt med var Louis Wagner. Han fulgte ogsaa paa en maate i mine fotspor, idet han gik ind i bladarbeide. Han var nogen aar redaktør av et tysk dagblad i Chicago, og derefter av ukebladet "Rundschau", og nu er han knyttet til redaktionen av det ypperlige familieblad "Die Abendschule" i St. Louis.

En av de flinkeste og mest avholdte unge mænd i vor klasse var August Pieper, en yngre bror av prof. dr. Fr. Pieper, som nu er seminariets bestyrer. August Pieper er lærer ved det tyske college i Wauwatosa, nær Milwaukee, og har i den sidste tid gjort sig særlig bemerket ved at blande sig op i diskussionen om foreningssaken mellem de norske kirkesamfund. Han forstaar norsk og har fundet et halvt snes falske lærdomme i det meget omskrevne "opgjør", som i Madison, Wis., antokes av foreningskomiteene fra Den Norske Synode og Den Forenede Kirke.

Der er mange av disse brødre Pieper, og alle er særdeles begavede mænd. Fire eller fem av dem er prester; og en anden av dem, hvem jeg engang traf, var redaktør av et tysk blad, og hans specialitet var kamp mot prohibition.

Foruten at være Synodens fællesformand — "Allgemeiner praeses" — og seminariets bestyrer, var dr. Walther ogsaa hovedprest for den store tyske menighet i St. Louis. Denne var delt i fire distrikter, hvert med sin egen kirke og sit eget skolehus, og dr. Walther hadde fire hjælpeprester. Det var ikke ofte at vi fik høre

ham præke. Men naar det hændte, var vedkommende kirke overfyldt. Sommetider spillet han orgelet i kirken nærmest seminariet. Han sagdes at være en ualmindelig dygtig organist. I sin ungdom hadde han en tid tænkt paa at ofre sig utelukkende for musikken; og han var ogsaa noget av en tonedigter. Han har selv komponert musikken til nogen av sine salmer.

Hans hjælpeprester ved de fire kirker var i min tid prestene Brohm, Brauer, Buenger og Ficke. De tre førstnævnte var gamle mænd. Den jeg hørte oftest var past. Buenger, fordi han var prest ved den kirke som laa nærmest det hus hvor jeg oftest spiste middag om søndagene hos min "waschtante". Past. Buenger var en svoger av dr. Walther og en meget interessant og imponerende personlighet. Han var en kjæmpestor mand med vældig røst. Naar han ikke hadde andet at tale om, dundret han løs mot paven: "Der vermaledeite Babst, die alte Drache, speiet Feuer." Da gamle pastor Buenger døde, var alle dagbladene i St. Louis fulde av lovtaler over hans overordentlige arbeidskraft, og særlig over hans store hjælpsomhet mot andre fattigfolk. Jeg sier andre fattigfolk, fordi han selv altid var en fattig mand. Han hadde en stor og rik menighet; men han vilde ikke ha nogen stor løn, og han vilde ikke eie nogenting mere end det absolut nødvendige til en yderst tarvelig levemaate. Man kunde ikke faa ham til at ta imot noget mere.

De fire distrikter holdt fælles menighetsmøte hver maaned i pastor Brauers kirke, som laa mest centralt. Vi pleide at overvære disse møter for at lære noget om luthersk menighetsstyre. Dr. Walther var tilstede som hovedprest. Det var interessant og belærende at høre ham holde velkomsttalen til nye medlemmer og at høre hans avskedstale og formaninger til saadanne som hadde været under kirketugt og enten gav sandheten ret og fik forladelse eller viste sig halsstarrige og utstøttes av menigheten og høitidelig erklærtes at være herefter at betragte som hedninger og toldere. Jeg husker godt en saadan mand ved navn Dam Schroeder, som blev utstøtt. Dr. Walthers tale til ham var slik at den

kunde ryste hvemsomhelst til sine nederste grundvolde. Vedkommende mand faldt ogsaa sammen under den, fuldstændig sønderknust, og blev noget senere igjen optat i menigheten.

Ved hvert av disse store menighetsmøter valgte man en formand, da dr. Walther ikke vilde fungere som ordstyrer. Man valgte gjerne vekselvis en av de to mest ansette fædre i menigheten, hvis navne var Roemer og Umbach. Møtet blev kaldt til orden; og saa reiste Umbach sig og sa: "Ich schlage den Herrn Roemer zum Vorsitzer vor." Og ved det næste møte kunde man være omtrent sikker paa, at Roemer vilde foreslaa Umbach til formand. Jeg hørte det saa ofte, at jeg ikke kan glemme de navne.

Der var den gang i St. Louis ogsaa en dansk-norsk menighet; men den var liten og fattig og hadde ingen kirke og ingen fast prest. En av de ældre blandt de norske studenter blev valgt til at ta sig av den. Man samledes i et av de tyske skolehus, hvor en av de norske studenter holdt en præken. Det gik efter tur blandt dem i de to øverste klasser; og somme av de prækener var nok temmelig middelmaadige. Om mandagene kom vi norske studenter sammen for at forhandle om den præken som en av os hadde holdt dagen før; og vi sa da vor oprigtige hjertens mening om den, og den var ofte meget langt fra smigrende. Jeg husker en præken som O. G. Felland holdt det første aaret, og som var saa altfor lærd anlagt at vi gjorde grundig nar av den og gav ham oprigtig kjæft for, at han turde vove at opvarte menigheten med saadant.

De mest trofaste medlemmer av denne lille menighet var en gammel dansk enkefru Baalson og hendes halvgamle datter. De var altid tilstede, og de indbød gjerne prædikanten og et halvt snes andre av os hjem til middag. Fru Baalson hadde en halvtullet søn, som intet vilde bestille, og som bildte sig ind at han var digter. Jeg maatte læse en mængde av hans digte og si min mening om dem; som var den, at de ikke duet til andet end at brænde. Men fru Baalson selv mindes jeg som en meget venlig og gammel dame, der var en me-

ster i matlagning. Hendes mand hadde hat et statsembede i Danmark, og hun hadde en liten pension, som satte hende i stand til at øve gjestfrihet.

Rundt den lille by Webster, et dusin mil i vest fra St. Louis, var der en del danske farmere og gartnere, og de hadde en liten menighet, som ogsaa maatte nøie sig med at faa nogen av os norske studenter til at komme derned andenhver søndag eller saa og lede gudstjenesten. De betalte os da vore reiseutgifter og litt til, saa man gjerne vilde ha den bestilling, ogsaa for den smule fortjenestes skyld. Blandt de danske folk dernede ved Webster var forældrene til "vor danske ven", som vi kaldte ham, Jens Johansen, der graduerte i Decorah aaret efter mig og kom til St. Louis, og som siden den tid har været prest i Fresno, California.

Det vilde neppe interessere mange av læserne om jeg skulde berette mere i detaljer om skolearbeidet ved seminariet. Kun vil jeg nævne at det var strengt arbeide, og at ingen kunde slippe igjennem Concordia Seminar uten ved flittig studium. Hovedvegten blev lagt paa dogmatik, eller systematisk teologi. Vi læste Baiers Compendium paa latin, og paa den bok og dr. Walthers anmerkninger og rettelser anvendte vi den største del av tiden. Vi lærte Baier omtrent utenad, og at vi kunde gjengi den boks indhold paa nogenlunde korrekt latin var ved enhver eksamen den store hovedsak.

Tolv eller femten mil øst for St. Louis, over i staten Illinois, er den lille by Collinsville. Nogen av dens forretningsmænd og mange farmere i den nærmeste omegn var tyske lutheranere. Inde i byen var en stor tysk kirke og prestegaard og skolehus og boliger for to eller tre skolelærere. Der var ogsaa en melmølle, hvis eier eller bestyrer var en søn av dr. Walther. Mange av os norske studenter blev godt kjendt i den by og blandt de tyske farmere i den menighet. Det var en slags uskreven lov, at vi skulde faa komme dithen i feriene og ellers naarsomhelst vi vilde det; og altid mottokes vi med al mulig gjestevenlighet. Sammen med mange av kameratene var ogsaa jeg derute mange ganger, og jeg tænker endnu ofte paa de overordent-

lig elskværdige mennesker vi der besøkte. Av farmerne var der især to familier som hver ferie og fridag og ellers ofte om søndagene hadde huset fuldt av os norske gjester. En av disse familier hadde navnet Ambrosius. Der var far og mor og to sønner og to døtre. De hadde ikke noget stort hus; og de var nok ikke velstandsfolk. Men en mere hjertelig venlighet end den hvormed de altid møtte os, har jeg aldrig set. Og saa var det John Wendler, en noget mere fremstaaende farmer. I hans hus var vi ogsaa mange ganger, og der var det likedan som hos Ambrosius. John Wendler hadde en datter ved navn Rosie. Jeg husker en gang jeg var der, at en av de unge farmere i nærheten hadde været der en aften og underholdt sig med hende; og da han hadde gaat sin vei, spurte hendes bror: "Nun, Rosie, hat er die Question gepoppt?" Dette bet sig fast hos mig som eksempel paa, at tyskerne likesom vi laver sig et eget sprog, der er en blanding av tysk og av engelske ord med tysk bøining.

En gang jeg var hos John Wendler oplevet jeg et noksaa morsomt eventyr, som endnu kan faa mig til at le. I nabolaget var der mange negre, de fleste av dem leilændinger paa smaa farme. De hadde ord for at være svært slemme til at stjæle høns, naturligvis. Da jeg kom gaaende til Wendlers maatte jeg formelig kjæmpe mig frem til huset gjennem en flok glubske hunder. Jeg nævnte noget om, at det dog var fælt at ha saa mange slike dyr, som kunde skræmme et fredelig menneske fra at komme paa besøk; og Wendler forklarte at de var nødvendige for de sorte hønsetyves skyld, og han fortalte mig nogen historier om disse naboers stygge tyvagtighet. Jeg fik den nat et soveværelse nede ved siden av dagligstuen. Midt paa natten vaaknet jeg og hørte fottrin av en eller anden som syntes at snike sig over gaardspladsen. Saa hørte jeg ham plystre sagte for at berolige hundene; og litt efter hørte jeg støi ute ved hønsehuset. Saa kunde jeg skjønne at det var nogen av de omtalte negre som maatte være ute. Ja, tænkte jeg, nu skal jeg da utføre en bedrift som tak for gjestfriheten. Jeg klædde hurtig paa mig det nød-

vendigste og listet mig ut. Det var en maanelys nat, og jeg saa nogen staa borte ved et av uthusene. Uten selv at bli set kom jeg bort til staldvæggen; og da negertyven litt efter kom rundt hjørnet, kastet jeg mig over ham og slog ham til jorden. Saa trak jeg ham ut av skyggen og vendte hans ansigt mot maanelyset; — og saa viste det sig at han var unge Wendler, sønnen i huset. Han hadde været paa besøk hos en av naboene og hadde villet komme ind paa sit værelse uten at la sin far vite noget om, at han hadde været ute saa sent. Det tok tid før han kom sig av sin forskrækkelse over den behandling han fik av mig. Jeg vilde ikke røbe ham, kan man vite; men medens jeg forklarte den hele sammenhæng for ham og bad om forladelse, kom John Wendler ut til os. Han hadde hørt støien og vilde vite hvad der var hændt. Vi tre hadde os da en god latter over historien; og unge Wendler fik den gang ikke skjend for at han ikke kom hjem før efter midnat. — Om Wendler-familiens senere skjæbne vet jeg ikke mere, end at datteren Rosie for nogen aar siden var tysk prestekone ute i Nebraska og formodentlig er det endnu. Forældrene maa være døde for mange aar siden.

Blandt graduentene fra Luther College i 1876 nævntes Hallvard Bergh. Ogsaa han kom om høsten til St. Louis for at studere teologi. Men han kunde ikke finde sig tilrette der og reiste snart sin vei. Skjønt han hadde været seks aar i Decorah, var han ikke blit amerikaner, og hans hu stod til at reise hjem til Norge. I St. Louis forblev han bare et par uker. Saa en dag fortalte han os at den vognen utenfor var kommet for at kjøre hans tøi til jernbanestationen, da han vilde reise. Han sa kort farvel; og før vi fik saa meget som takke ham for samværet, var han borte. Saa fik vi nogen uker senere høre at han var paa veien hjem til Norge. Han slog sig ned i sin fødebygd Vestre Slidre i Valdres og blev skolelærer. Først 35 aar derefter saa jeg ham igjen, idet jeg da fik anledning til at avlægge ham et kort besøk i hans hytte høit oppe paa fjeldsiden. Han var ugift og levet næsten som eremit. Det var, tror jeg,

bare en eneste gang i alle disse aar, at han hadde været utenfor Valdres. Hans eneboerliv hadde gjort ham endnu mere underlig end han var som ung mand i Decorah; og han hadde den hallucination, at der baade i Norge og i Amerika var en sammensvergelse av folk som stod ham efter livet. Men i andre ting var han normal; og han er som bekjendt en fremragende og populær forfatter. Hans samlinger av folkeeventyr fra Valdres og Hallingdal er ypperlige. Hans morsomme "Reisen til Verdens Ende" er oversat til mange sprog. Og han har skrevet en større allegorisk fortælling, "Det Evige Mausoleum", der beviser ham at være en betydelig digter. Han hadde lagt sig til den vane selv at tale nedsættende om sine digterverker; men han kan ikke ha ment dette alvorlig. Som ung mand i Decorah utmerket han sig særlig ved sine norske stiler. Prof. Larsen talte flere ganger om ham som en særdeles lovende mand, der kanske var ætlet til en berømt forfatter.

Blandt de tyske studenter i St. Louis, i klassen foran vor, var en mand som særskilt bør nævnes, fordi han senere har bevist vort norske folk store tjenester: Emil Petersen er oprindelig fra den danske ø Bornholm. Som ung gut kom han til Amerika og blev adoptert av en tysk familie. Han gjennemgik de tyske skoler; og da han kom til St. Louis, hadde han glemt det danske sprog og blev regnet som tysker. Men i omgangen med os norske studenter, lærte han meget snart sit morsmaal igjen og blev en av os. Efter nogen faa aar som prest blev han en kort tid lærer ved Luther College i Decorah; og nu har han i henved tredive aar været den Norske Synodes utrættelige emigrantmissionær i New York. Mens han var lærer i Decorah besøkte han mig en sommerferie i Ada, Minn., og var min gjest et par uker. I de senere aar har jeg mange ganger været hans gjest i New York og hat anledning til at se noget av det arbeide han der utfører blandt emigrantene ute paa Ellis Island og andetsteds. Han veileder dem og formaner dem; hjælper dem til at faa arbeide, dersom de søker saadant; og jeg har ingen tvil om, at han særlig fortjener at nævnes som en av vore nyttigste borgere.

Kirken og vort hele folk staar i stor gjæld til emigrantmissionær E. Petersen.

En anden av de tyske studenter i samme klasse var Carl Dreier, som ogsaa lærte norsk paa utrolig kort tid. Bare et halvt aar eller saa efter at han begyndte at ta litt undervisning i sproget av sine norske klassekamerater, var han naadd saa langt at han kunde præke paa norsk i byens norske menighet; og man kunde bare saavidt høre at han ikke hadde talt norsk like fra barndommen av. Der var ogsaa andre av tyskerne som la sig efter at lære vort sprog; men ingen av dem gjorde dette saa godt som Carl Dreier. Denne blev tysk prest i Minnesota, og har vedblit at være saadan midt imellem tysker og nordmand.

Efter det første aar i St. Louis reiste jeg om sommeren hjem til Winchester. Vi norske fik lov at reise nogen uker før skoleaaret var omme, da vi antoges ikke at kunne taale den sterke sommervarme i St. Louis. Jeg reiste i følge med mine kamerater Langeland, Borgen og Ruste, som ogsaa skulde overvære første aarsmøte av Synodens østlige distrikt, der den sommer (1877) blev holdt i Winchester.

Blandt de gjester som vi hadde hos os hjemme under dette synodemøte, var foruten mine kamerater fra St. Louis ogsaa en anden ung mand, der hadde været sammen med os ved Luther College, nemlig M. O. Teigen. Han var en av delegatene fra Koshkonong. Teigen hadde det allerede den gang med at kunne paa en maate hypnotisere folk ved sit straalende humør og sin freidige optræden. Jeg husker at far blev indtat i ham og senere talte om ham som en makeløs interessant ung fyr. Teigen studerte teologi et par aar, og saa opgav han det studium og reiste til New York, hvor han tok medicinsk eksamen; hvorefter han slog sig ned som læge i Fargo. Han kunde ha gjort det godt. Han var ualmindelig rikt begavet baade legemlig og aandelig; men der var nok en uhelbredelig skavank ved hans karakter; noget vi gutter forstod allerede den gang vi var paa skole sammen med ham. Mens han var læge i Fargo, forsøkte han sig ogsaa uten held som politiker.

Han var saaledes en gang kandidat for kongressen paa forbudspartiets valgseddel, skjønt han selv ikke var avholdsmand; og han maatte før valget trække sig tilbake og overlate pladsen som prohibitionistenes repræsentant til sin ven redaktør H. A. Foss. Dr. Teigen flyttet til Minneapolis og blev en slags fribytter blandt lægene. Han brukte det meste av sin tid til at skrive satiriske vers og skisser og skaffe sig uvenner. Han var glimrende begavet som stilist baade paa norsk og engelsk; men næsten alt som han skrev, var fyldt med bitterhet mot al verden. Hans bøker "Ligt og Uligt", "Vesterlandske Digte" osv. vidner om stort talent. I sine senere aar kaldte han sig Knud Martin Teigen, doktor i medicinen og filosofien, fritænker, rationalist og meget andet. Han kunde ikke leve av dette, og sin lægepraksis hadde han tapt. Saa den 4de juli 1914 endte han historien ved i sit fattige værelse i Minneapolis at skyte sig ihjel, først sin hustru og saa sig selv. Jeg kjendte ham meget godt, men var likefrem ræd ham i de senere aar og undgik ham saa meget som mulig. I sine "Vesterlandske Digte" har han ogsaa et digt til eller om mig, og det er meget smigrende. Men han var en farlig mand at ha til ven. I en avhandling om norsk-amerikansk skjønliteratur kalder Wm. Ager dr. Teigen vor amerikanske Ludvig Holberg. Men det navn passer bare maadelig. Nu, det var ikke tanken her at skrive nogen avhandling om dr. Teigen, men bare at nævne ham i forbigaaende.

En av de mindre saker som var oppe til behandling ved dette synodemøte i Winchester, var en beskyldning som prof. Rasmus B. Anderson gjennem avisene hadde rettet mot past. N. Brandt for at ha forfalsket hedningemissionens regnskaper. Professor Larsen avgav paa pastor Brandts vegne en forklaring, og det blev erklæret at beskyldningen savnet al grund, uten for saa vidt som der ved uagtsomhet var formfeil i bokholderiet, der rettedes saasnart man blev opmerksom paa dem.

Prestegaarden i Winchester laa likeoverfor kirken paa den anden side av landeveien. Der var en vakker skoglund; og der under trærne blev et møte holdt en

middagsstund for at "boome" konsul Halle Steensland av Madison som republikansk kandidat for statskassererembedet. Blandt dem som talte for ham var hans nabo, sakfører John Ollis, der den gang var medlem av statens legislatur. Det var første gang jeg saa John Ollis, med hvem jeg senere blev meget godt kjendt. Han var ogsaa den gang den joviale, vennesæle sogning hvem man maatte holde av, en uantastelig hædersmand i enhver henseende. Like til sin død for et par aar siden beholdt han sit lyse humør; og alle som kjendte ham, maatte ogsaa høiagte ham for hans gode forstand og hans retskafne karakter.

En anden mand som ved den omhandlede anledning talte for Steenslands kandidatur, var redaktør Hallvard Hande av bladet "Norden" i Chicago. Ham hadde jeg heller ikke set før den dag. Men jeg kom under dette møte i Winchester til at tale noget med ham. Og han maa vist ha faat det indtryk at jeg var en ung mand med omløp i hodet. Ti han bad mig indstændig om nu og da at skrive noget for "Norden". Og dette bekjendtskap med Hande var det vel som ledet til, at jeg er blit bladmand. Ti like før sin død i 1887 raadet han "Norden"s utgiver til at by mig pladsen som hans eftermand i bladets redaktion. Men om ham og denne sak skal fortælles herefter.

Da konsul Steensland saaledes var bevæget til at bli kandidat for et statsembede, blev ogsaa hans private karakter likesom en offentlig sak. Slik betragtedes den ialfald av hans nabo, prof. Rasmus B. Anderson, som derfor følte sig kaldet til at ta den sak under behandling i pressen. Anderson rettet et voldsomt angrep mot Steensland og fremsatte slike beskyldninger at han fik sig en injuriesak paa halsen. Det var den gang der sattes i scene den celebre 10-cents indsamling til den fattige professors saksomkostninger i processen mot den rike konsul Steensland. Den tidligere en gang nævnte E. H. Evenson, som hadde været elev ved Luther College og saa en tid hadde studert under prof. Anderson ved statsuniversitetet i Madison, var ved denne tid lærer ved Milton College. Husker jeg ikke

feil, var det ham som blev inspirert til likesom at optræde som folkets røst og foreslaa denne indsamling. Man vilde ikke ha store bidrag; bare 10 cents fra hver mand, saa alle som hadde hjerte for ærlighet og uskyld, kunde faa anledning til at være med. Hvor mange ticenter der kom ind, vet jeg intet om. Heller ikke om saken nogen gang kom for domstolene, eller hvad der blev den endelige avgjørelse. Dette bare foreløbig, indtil vi i sin rette tid kommer tilbake til baade Steensland og Anderson.

Efter synodemøtet hadde jeg et par uker fri, før jeg skulde begynde at gjøre en del arbeide for past. Homme i hans missionsmenigheter i skogene i Shawano county. Jeg fulgte med past. A. O. Alfsen til hans hjem i valdressettlementet i Manitowoc county, og var hos ham nogen dage. Netop da var past. Skedsmo der paa besøk og blev forlovet med en søster av den før nævnte K. O. Gigstad, nu i St. Hilaire, Minn. Jeg drog videre til byen Manitowoc og var der som gjest hos min klassekamerat og medgraduent fra Decorah, Thomas Torrison. Saaledes fik jeg bli kjendt ogsaa med de andre medlemmer av denne navnkundige familie Torrison, som var den i alle maater mest bekjendte og ansette slegt paa de kanter. Kjøbmand Osuld Torrison skulde være et forretningsgeni, men hadde desuten alsidige interesser. Og særlig var han en trofast kirkemand. Hans hustru, som endnu lever i en høi alder, var en meget vakker og venlig dame, og alle de otte staute sønner og to døtre var slike, at forældrene kunde ha glæde av dem. Huset var rigtig idealet av et kristelig velstandshjem. Selve bygningen var den gang ikke saa svært gjild; skjønt den i mine øine var en sand herregaard. Jeg syntes det var underlig at nogen kunde ville ha noget bedre. Men netop den sommer holdt Torrison paa at faa opført sit nye hus i en furuskog litt utenfor byen; og det tok sig ut som et rent palads. Senere har jeg været i dette nye hus. Det var nok vakkert, men dog ikke fuldt saa storartet gjildt som det saa ut for mig den sommer. Blandt andre som var paa besøk hos Torrisons den gang, var den unge past.

A. Bredesen, som blev forlovet med husets ældste datter.

Den 3dje juli denne sommer (1877), mens jeg var i Manitowoc, overvar jeg et stort bryllup ute paa landet. Torrison-familien var indbudt; og da blev jeg bedt om ogsaa at bli med, særlig da brudgommen var en ung mand hvem jeg kjendte fra Decorah, nemlig past. P. T. Hilmen, der for et snes aar siden døde som prest i Crookston, Minn. Han var saa meget ældre end jeg ved skolen, at han naturligvis ikke kjendte mig saa godt som jeg kjendte ham. Han holdt bryllup den nævnte dag med en datter av en storfarmer ute i valdressettlementet ved navn Ole Thorson Dovre, en bror av den nu saa bekjendte pengemand Harald Thorson i Drake, N. Dakota. Denne kalder sig bare Thorson, men det gamle gaards- og familienavn er altsaa Dovre. Ved det omhandlede bryllup var al verden tilstede, og vi hadde det svært morsomt. Jeg husker datoen, fordi jeg om natten kjørte hjem til Manitowoc med Thomas Torrison; og da vi i graalysningen kom til byen, trak han en pistol op av lommen og begyndte at feire den 4de juli ved at avfyre det ene skud efter det andet op i luften og vække byens folk. Den dag holdtes som sedvanlig en fest i Manitowoc; og for første gang optraadte jeg da som en av festtalerne. Jeg husker endnu noget av den tale jeg holdt; og den var saa barnagtig at tanken paa den endnu kan faa mig til at rødme. Past. Bredesen, som var tilstede, gjorde ogsaa efterpaa rigtig ordentlig nar av den. Det gjorde mig gruelig ondt den gang; men jeg hadde vist godt av denne ydmygelse.

Efter hjemkomsten til Winchester fra Manitowoc maatte jeg altsaa for past. Homme reise en tur paa nogen uker til forskjellige smaa menigheter oppe i skogene, især for at læse med hans konfirmanter. Jeg gik for det meste til fots, fik samlet ungdommen saa godt jeg kunde, holdt taler til dem og gjennemgik forklaringen og bibelhistorien med dem. De norske farmere i Shawanoskogene var den gang fattige nybyggere, og forpleiningen for en omvandrende lærer var

mere end tarvelig. Men de var snilde og gav mig passende betaling for mit arbeide. Ved en liten landsby traf jeg en ung fyr ved navn Peterson. Han hadde været sammen med mig et aar eller to ved Luther College, og det var som at finde en oase i ørkenen. En bror av ham husker jeg særlig godt, fordi hans død kort derefter gjorde et sterkt indtryk. Nogen gutter som badet i elven paa det sted, lot for moro skyld som om de holdt paa at drukne, og ropte paa hjælp. Skjønt Peterson ikke kunde svømme, sprang han i vandet. De andre maatte da søke at redde ham, men kunde det ikke, og han satte livet til.

Der er ellers en episode fra denne tur som bet sig fast i min erindring. En dag kom jeg gaaende forbi et hus hvor en svartskjegget ung mand stod ved en stabel saget tømmer ved veikanten og holdt paa at banke en hund paa den mest brutale maate med en kjætting. Hunden hadde faat slik medfart at den laa stille og lot høre bare nogen svake klagelyd. Jeg stanste og spurte manden hvorfor han ikke kunde ta øksen og dræpe hunden straks, dersom denne hadde forbrutt sit liv. Han svarte ved at spørre med en ed, hvad det kom mig ved, og han vedblev at slaa dyret. Jeg søkte at stanse ham; og han blev rasende og angrep mig saa voldsomt at jeg maatte værge mig. Saaledes kom jeg op i det eneste slagsmaal jeg har hat siden jeg var en liten gutunge. Men jeg sier som fillefanten i en av Meltzers politihistorier: "Var slagsmaalet min skyld? Saa langt fra; det var tvertimot ikke min skyld." Det endte med at jeg blev seierherre og ogsaa gav hunden naadestøtet. Og det hadde et efterspil. En dag eller to senere besøkte jeg et par ældre egtefolk, som tidligere hadde bodd i Winchester; og jeg spurte efter deres datter, som i barndommen hadde gaat i skole sammen med mig. Jo, hun var gift og bodde i nærheten; jeg maatte vist ha set huset ved veien. Og saa viste det sig at hendes mand netop var den person med hvem jeg hadde hat det ubehagelige sammenstøt. Jeg gik derfor ikke hen for at besøke dem.

For past. Homme reiste jeg ogsaa en tur til She-

boygan, hvor han hadde en menighet. Jeg var der hos nogen hyggelige folk ved navn Madsen, hvis søn senere blev presten Jørgen Madsen.

Før jeg om høsten skulde tilbake til St. Louis, maatte jeg, saa nødig jeg end vilde, holde en præken i Winchester kirke. Det var ikke let at gjøre det; men jeg maatte deran. Mor sat paa en av de forreste bænker med taarer i øinene, og jeg turde ikke se paa hende eller paa far. Denne præken hadde jeg skrevet i St. Louis og sendt den til prof. F. A. Schmidt, som var saa venlig at foreta en del rettelser og sende den tilbake. Og jeg kunde den utenad. Saa jeg var ikke bange for at staa fast; men jeg kjendte mig flau og utryg allikevel.

Ogsaa i Waupun hadde Homme en menighet; og der skulde jeg stanse over søndag paa veien til St. Louis og holde den samme præken. Man var venlig mot mig og gav mig et pent offer. Jeg hadde været i Waupun tidligere ogsaa, da der var to smaagutter i den by, Dahl og Johnson, som skulde til Luther College; og past. Homme hadde ordnet det saa, at jeg skulde ta dem med og passe dem paa veien. Far til denne gut Dahl var byens ledende nordmand og hadde et meget pent hjem. Ogsaa ute paa landet blev jeg ved den anledning litt kjendt. Der var en familie Bronson. Sønnen Gustav hadde været nogen aar ved Luther College, saa jeg kjendte ham godt. En av husets døtre blev senere gift med past. A. Øfstedal, som da var prest ved Sand Hill, Minn., nær det sted hvor man nu har byen Fertile, ikke langt fra Crookston. I nærheten av Waupun bodde ogsaa forældrene til en av vore skolekamerater, Helgeson, som senere blev past. Overn, og som døde for nogen aar siden.

Fra Waupun gjorde jeg en avstikker den sommer (1877) til Madison og derfra til Spring Prairie; fra hvilket steds prestegaard jeg hadde faat indbydelse til at overvære past. Jørgen Nordbys bryllup med Sina Preus, ældste datter av formand H. A. Preus. Det var bruden som skrev til mig, at jeg maatte komme, eftersom en viss jente fra Lansing, Iowa, skulde være der

som en av brudepikene. Der var en masse gjester ved dette bryllup, og en mængde av os gutter eller unge mænd sov paa høiet i den store laavebygning. Blandt disse var, husker jeg, Otto Hjort, Otto Ottesen og H. B. Thorgrimsen.

Blandt gjestene ved dette bryllup var, husker jeg særlig godt, dr. Magelssen fra Rushford, Minn. Fremfor nogen av de andre var han selskapets muntrationsraad. Han fortalte en mængde morsomme historier, som altid hadde en knakende god point. Senere har jeg jo truffet denne doktor mange ganger baade i hans eget hjem og andetsteds, og aldrig uten at faa mig en hjertelig latter over hans gode vittigheter. En sommer i Norge sat jeg og kjørte gjennem Valdres i en rutebil sammen med en overmaate beleven ældre herre, som mindet mig sterkt om dr. Magelssen, og som ganske rigtig viste sig at være hans bror. Sidste gang jeg traf doktoren var i Norge sommeren 1914. Han har nok hat sine sorger han ogsaa — han er saaledes to ganger blit enkemand — men man kunde hverken høre eller se paa ham at han var blit ældre siden aaret 1877.

Endnu en anden av bryllupsgjestene ved Spring Prairie prestegaard var den fine og interessante past. Geelmeyden fra Milwaukee. Det var vist eneste gang jeg kom til at tale med ham; men jeg tænkte meget paa ham efterpaa, fordi han sa saa mange træffende sandheter; og desuten hadde saa ualmindelig fine manerer at jeg, som var en uhøvlet bondestudent, maatte beundre og misunde ham.

V

ANDET SKOLEAAR VED CONCORDIA SEMINAR

JA, saa var det altsaa at ta fat igjen paa skoleaarets arbeide i St. Louis. Denne høst kom der til seminariet syv norske studenter, som alle sammen den vaar hadde graduert i Decorah; nemlig Nils Bakke, J. A. Blilie, O. N. Grønsberg, C. J. Gronlid, John Ylvisaker, Jens Johansen og Kaspar Faegre.

Den Norske Synode hadde aaret før oprettet sit eget teologiske seminar i Madison. Om hvorvidt den skulde gjøre dette hadde der været en haard kamp, i hvilken især redaktør Hallvard Hande av bladet "Norden" hadde utmerket sig som talsmand for den tanke at vi burde komme løs og gjøre os uavhængige av tyskerne. Han og hans meningsfæller hadde seiret; men man hadde de første par aar ikke faat i gang andet end den praktiske avdeling, for saadanne altsaa som ikke var collegegraduenter. Saa disse kom i 1877 endnu til St. Louis; men de var ogsaa de sidste, undtagen nogen enkelte tilfælde, i hvilke vedkommende av en eller anden grund foretrak det tyske for det norske seminar.

Blandt de tyske studenter som kom til St. Louis den høst var der mange som senere har særlig utmerket sig. Nævnes kan saaledes Pfotenhauer, som nu i nogen aar har været Missourisynodens fællesformand og saaledes officielt staar i spidsen for dette det mægtigste av alle lutherske kirkesamfund.

Der er ellers ikke noget særlig minde jeg har igjen fra dette andet aar i St. Louis. Vi fortsatte arbeidet fra første aar, og alt gik forresten sin vanlige gang. Det var ved denne tid at naadevalgstriden begyndte i Den Norske Synode. Striden blev foranlediget ved den paa tysk utkomne beretning om aarsmøtet i Mis-

sourisynodens vestlige distrikt 1877. Dette møte hadde læreforhandlinger om denne sak under dr. Walthers ledelse. Og prof. O. Asperheim av Den Norske Synode utgav en bok, hvori han sterkt angrep hvad han kaldte missouriernes nye lære; deres "dogmatiske overdannelse" og deres "dogmatiske misdannelse". Den som da forsvarte de tyske missouriere mot Asperheim, var hans kollega prof. F. A. Schmidt, som et par aar senere blev missouriernes fornemste motstander. Der blev fremsat forskjellige teorier angaaende grunden til prof. Schmidts frontforandring; men jeg er ikke kapabel til at ha nogen bestemt mening om den ting.

A. K. Sagen hadde læst den omhandlede synodalberetning, og en dag fremholdt han da utførlig for os andre hvad der var den rette lutherske lære i det stykke. Jeg paastod at han var paa avveie, og at han maatte ha læst galt. Ti den lære var for mig fuldstændig ny. Men A. K. Sagen fik fat i angjældende "bericht" og beviste for mig at han hadde ret. Ingen kunde komme bort fra at dr. Walther hadde bevist sin lære at være luthersk; men at den ogsaa var rigtig trodde jeg ikke. Dette sa jeg ogsaa en gang i al beskedenhet til dr. Walther, og han tok mig kjærlig og ordentlig i skole, saa jeg ikke kunde si et ord videre til mit forsvar.

Sommeren 1878, kort før skoleaarets slutning, reiste en hel flok av os norske studenter til Koshkonong for at overvære aarsmøtet av Synodens østlige distrikt i Vestre Koshkonong kirke, past. J. A. Ottesens kald. Vi og mangfoldige andre blev indbudt til søndag middag hos Ottesens. Og jeg regner denne søndag som en merkedag, fordi jeg da blev kjendt med denne mand, der senere saa mange ganger har git mig undervisning og gode raad, som jeg ikke hadde forstand til at følge.

Under møtet paa Koshkonong bodde jeg hos farmeren Vetle Felland, en av stedets pionerer. En av hans sønner, Anders, kjendte mig fra skolen i Decorah, og denne søns søn, som har sin farfars navn og heter Vetle, blev for et par aar siden min svigersøn. "Det er ingensteds det gaar saa underlig til som i verden," sier jo et norsk mundheld.

Den sommer skulde jeg være hos past. Hjort i Paint Creek og hjælpe ham med hans arbeide i menighetene.

Fra møtet paa Koshkonong reiste jeg altsaa i følge med past. og fru Hjort til Paint Creek. Til min skuffelse reiste vi ikke helt til Lansing, men steg av toget i Harpers Ferry, hvor skyss fra prestegaarden hadde møtt frem. Men past. Hjort forstod situationen og laante mig hestene næste dag, saa jeg kunde besøke Ericksens i Lansing, før jeg tok fat paa det arbeide jeg skulde utføre for ham. Dette bestod hovedsakelig i at læse med konfirmantene i hans fire menigheter. Men desuten maatte jeg ogsaa holde nogen prækener for ham. Hans helbred var allerede temmelig sterkt nedbrutt. Min ven og kamerat Wilhelm Petersen, som nu netop var færdig fra seminariet, hadde sommeren før paa samme maate været likesom past. Hjorts hjælpeprest i to maaneder. Da jeg første gang hadde talt i hovedkirken, Østre Paint Creek, en søndag formiddag og efterpaa kom ut paa tunet, stod gamle Ole Storla og nogen andre av menighetens fædre derute og holdt sammenligning mellem mig og Petersen. Og Storla meddelte mig resultatet; da jeg stanset mellem dem, sa han: "Vel, Strømme, det kan nok hænde, at du med tiden ogsaa kan bli en noksaa flink prest; men Petersen var flinkere." Og om dette sidste hadde jeg ingensomhelst tvil.

Det var en gang den sommer, at past. Hjort skulde i en begravelse i utkanten av settlementet. Like før han skulde avsted, blev han pludselig syk, og han paala da mig at kjøre dit og melde at han ikke kunde komme, og at jeg skulde holde liktale i hans sted. Jeg kjendte ingen av den sørgeskare som var samlet. Jeg henvendte mig til en av mændene og fortalte ham hvem jeg var, og hvorfor jeg var kommet. Han stirret litt usikker paa mig, da jeg saa ut bare som en opløpen gutunge. Og saa fremstillet han mig for forsamlingen med de ord: "Presten er syk og kunde ikke komme. Derfor har han sendt denne drengen sin; og vi skal ta tiltakke med at han taler til os."

De sidste søndage før jeg skulde tilbake til St. Louis,

fik jeg min betaling for sommerens arbeide i form av et offer i hver av de fire menigheter, og det blev større end jeg hadde ret til at vente, særlig det i Lansing. Blandt dem som var tilstede den sidste søndagen i Østre kirke, var past. Kr. Magelssen, husker jeg, fra Highland Prairie, Minn., bror til før nævnte dr. Magelssen. Han var streng i sin kritik over et par sprogfeil i hvilke jeg hadde gjort mig skyldig. Jeg turde ikke andet end gi ham ret; men nu er jeg sikker paa at han i det ene tilfælde kritiserte en vending som er fuldstændig korrekt norsk, og faar jeg engang anledning, kan jeg bevise det for ham. Realf Brandt, nu pastor R. O. Brandt i McFarland, Wis., var ogsaa tilstede; og han gjorde mig privat opmerksom paa at det ikke skulde være passende i en kirke at bruke et saadant uttryk, idet jeg hadde citert det ordsprog: "Visste fuglen kor fattig den er, song den ikkje so fagert." Jeg skjønner ikke nu hvorfor jeg i alle disse aar har bevart denne kritik i erindringen.

Fra Decorah hadde jeg en meget fortrolig og kjær ven, hvem jeg vist ikke før har nævnt, nemlig T. K. Thorvilson. Han var fra etsteds i Fillmore county, Minn., var et par aar ældre, men begyndte noget sent ved skolen og graduerte fra Luther College vaaren 1878. Denne sommer holdt han skole i Lansing, og der traf jeg sammen med ham mange ganger, idet vi begge to ofte var gjester hos Ericksens. Som følge av vore samtaler bestemte han sig til ogsaa at studere teologi i St. Louis. Den Norske Synode hadde netop oprettet ogsaa den teoretiske avdeling av sin presteskole i Madison, saa det var ikke meningen at det aars graduenter fra Decorah skulde til tyskernes seminar i St. Louis. Men man kunde jo selv avgjøre hvad man vilde, og Thorvilson bestemte sig altsaa til ikke at følge med flokken. Jeg vilde svært gjerne ha ham med til St. Louis, og han sa ogsaa at han ønsket endnu et aar at bo sammen med mig. Han blev den eneste norske student i den aarsklasse, og det sidste aaret i St. Louis var han alene blandt tyskerne. Thorvilson og jeg kom til at slutte os meget nær sammen. Han var i nogen

aar prest paa Jefferson Prairie og senere i Menomonie, Wis., og var især meget nidkjær i arbeidet for avholdssaken. Saa bodde han nogen aar i Eau Claire og ofret sig utelukkende for denne sak. Han reiste rundt og holdt foredrag og spillet sin fiolin og fik folk ind i totalavholdsforeninger. I denne tid besøkte jeg ham ofte i hans hjem i Menomonie og i Eau Claire, likesom han ogsaa mange ganger har været gjest i mit hjem i Madison. Han var en saa trofast ven som nogen mand kunde ønske sig. Han har en prægtig hustru og en flok ualmindelig vakre og flinke barn. Efter opholdet i Eau Claire optok han igjen sit gamle arbeide og blev prest i Winnipeg og derefter tilsynsmand over Synodens missionsarbeide i Canada med hovedkvarter i Saskatoon. Ogsaa i Winnipeg har jeg et par ganger besøkt hans hjem. Han har stadig hat det trangt med utkommet og har lidt meget ondt. Men han har arbeidet like ufortrødent for det. Og nu, da han er oppe i sekstiaarene, virker han med sin gamle flid som missionær i Alaska. Han er en kjæmpestor og sterk mand; men alt dette stræv maa ha tat paa ogsaa hans kræfter. Han har fortjent snart at kunne faa det noget mere makelig. Jeg skriver dette om ham, fordi jeg kjender ham bedre end nogen anden gjør det, og jeg synes at han har faat saa altfor liten paaskjønnelse og løn for sit ufortrødne og opslitende arbeide i alle disse mange aar ute paa forpostene.

VI

TREDJE SKOLEAAR VED CONCORDIA SEMINAR

NU, Thorvilson og jeg drog altsaa til St. Louis sammen høsten 1878. Vi maatte ta avsted noget tidlig; ti vi reiste med dampbaat fra Lansing nedover Mississippien, og den reise kunde ventes at vare en hel uke. Der var lavvand, saa dampbaaten, som var flatbundet og kunde klare sig med tre fot vand, allikevel grundstøtte ret som det var og blev sittende fast nogen timer. Men vi passagerer hadde det bare godt. Vi hadde gode kahytter, utmerket kost og megen moro; og veiret var hele tiden behagelig, slik som det pleier at være paa den aarstid. Og hele veien nedover til St. Louis har man, især paa vestsiden av floden, en natur saa vakker at den søker sin like. Jeg har reist med dampere paa Rhinen, paa Donaufloden mellem Wien og Budapest, paa Hudsonfloden mellem New York og Albany, paa Yangtse Kiangfloden i Kina mellem Shanghai og Hankow, paa den hellige Gangesflod i Indien og paa Nilfloden i Ægypten; men der er ikke nogen av disse dampskibsturer som er saa herlig som den paa Mississippien mellem St. Paul og St. Louis.

Det sidste aar ved Concordia seminar blev et aar av strengt arbeide. Man maatte være flittig, skulde man haabe at staa sig ved den sidste slutningseksamen. Strand og Borgen læste som om det gjaldt livet, og vi andre fulgte efter i ærbødig avstand. Vi hadde dette sidste aar de fleste timer med dr. Walther selv; og hovedfagene var dogmatik og pastoralteologi. Dr. Walther indprentet os især at teologien er hvad han yndet at kalde en "habitus practicus theosdotos". Dette sidste ord er græsk og betyr git av Gud. Vi skulde skjønne at ingen kunde bli en ret teolog medmindre han av Gud selv hadde faat den rette visdom i hjertet.

Der er fra dette aar en begivenhet som jeg husker særlig godt. John Ylvisaker, Kaspar Faegre og jeg var i paaskeferiene paa besøk hos vore tyske venner i Collinsville; og denne lille by blev mandag efter paaske delvis ødelagt ved en cyklon, i hvilken ogsaa en del mennesker satte livet til. Jeg var ute paa gaten, da jeg saa uveiret komme fra vest og rive nogen hus overende. Jeg sprang ind i Blooms jernvarehandel og op trappen til familien Bloom, hvis gjest jeg hadde været. Det var en solid murstensbygning, og den blev bare halvveis revet ned av stormen. Ingen av os derinde kom tilskade. Det blev belgmørkt og en øredøvende larm; men det hele var overstaat før vi rigtig fik tid til at bli rædde. I en kirke nær ved var der netop forsamlet et likfølge. Der blev en panik som saa truende ut. Men Ylvisaker og Faegre var tilstede, og jeg fik senere høre at de hadde været blandt de første til at tale de forskræmte folk tilrette og faa dem til at stanse i den vilde fremtrængen mot døren. Kirken blev ogsaa staaende, skjønt i slemt ramponert tilstand; men ellers laa en stor del av byen i ruiner. Vi var med i at rydde op og hjælpe somme mennesker som sat fast under nedfaldne tak og vægger, og vi maatte forundre os over hvor faa det var som var dræpt eller saaret. Før den tid hadde det aldrig faldt mig ind at være bange for uveir; men i de nærmest følgende uker saa jeg med megen respekt paa enhver tordensky der hadde noget truende ved sig. Syv uker senere, i pinsehelgen, var jeg igjen i Collinsville, hvor man da hadde det travelt med at bygge og reparere. Da kom der ogsaa et uveir. Det blev ikke noget videre av det, men det saa stygt ut, og mange folk var fra sig av skræk. Jeg var netop paa veien til jernbanestationen og sprang ind i huset til en familie med det tyske navn Kalbfleisch; og jeg hadde min store nød med at snakke litt mod og vet ind i husets folk.

Synodalkonferensen, som ogsaa Den Norske Synode den gang tilhørte, hadde kort før denne tid begyndt en mission blandt negrene i Syden. Den tyske Missourisynode var jo det mægtigste blandt de samfund, der

tilsammen dannet Synodalkonferensen; og den var nærmest til at lede denne mission — særlig da den hadde noksaa mange av sine egne menigheter i sydstatene. Den første av missionærene blev i 1878 sendt til New Orleans, hvorfra han skulde gjøre sine missionsreiser, oprette og ha tilsyn med skoler blandt negrene. Han var en av de tyske studenter ved navn Friederich. I New Orleans blev han efter kun nogen faa maaneders forløp angrepet av den gule feber og døde. Saa skulde man sende en ny mand derned i hans sted. Studentene i St. Louis blev anmodet om selv av sin midte at vælge den hvem de vilde anbefale til dette arbeide. De holdt i den anledning et møte; og efter en del forhandlinger faldt valget paa mig. Vi norske studenter fremholdt at man helst burde vælge en av tyskerne; men disse stemte for at jeg var rette manden. De tænkte vist at jeg burde kunne taale klimatet i Louisiana, da jeg var kjendt for at ha svært god helse. Eller kanske de tænkte som saa, at skulde jeg gaa samme vei som Friederich, vilde det ikke være noget særdeles stort tap. Nok er det, at jeg av studenterskapet blev anbefalt og som følge derav kaldet til denne post som forstander for negermissionen. Og jeg bestemte mig til at anta dette kald. Men da jeg tilhørte Den Norske Synode og ogsaa av den hadde faat pengeunderstøttelse til min skolegang, fandt jeg det passende at lægge saken frem for formand H. A. Preus. Fra ham fik jeg det svar, at kirkeraadet hadde besluttet at fraraade mig at ta imot dette valg, da man hadde bruk for mig andetsteds blandt vore egne folk. Og jeg kjendte mig forpligtet til at følge dette raad, skjønt jeg da hadde sat min hu til dette arbeide blandt negrene i Syden. Det er rart at tænke paa hvor meget nu kunde været fuldstændig anderledes, dersom jeg den gang hadde reist ned til New Orleans. Den post som jeg maatte avslaa blev det følgende aar overtat av Nils J. Bakke, som endnu arbeider blandt negrene, men som det meste av tiden har hat sit hjem i N. Carolina. Han er en bror av den Bakke som i mange aar var hotelvert i Mayville, N. Dakota. Det var utvilsomt godt for negermissionen,

at den fik ham i stedet for mig. Han har arbeidet i 35 aar uten at ha ferie og uten at bli træt og uten at spekulere sig til nogen vrange meninger om ret luthersk lære.

— Det var omtrent ved midten av juni at vi var oppe i avgangseksamen. Vor kundskap i græsk og hebraisk blev ordentlig undersøkt; men det vigtigste av alt var forresten at vi var godt inde i Baiers dogmatik. Ved eksamen i pastoralteologi fik jeg til opgave at utrede i alle enkeltheter hvordan man skulde gaa frem i en kirketugtsak. I kirkehistorie var min opgave den at gi en fremstilling av reformationens indførelse i de skandinaviske lande. Jeg blev ogsaa spurt, husker jeg, om hvordan lederne i den socinianske kjættersekt, Socinus selv og Cochlæus og andre slike fyrer, stillet sig i læren om det tusenaarige rike. Og det er vanskelig for mig nu at begripe at jeg den gang virkelig hadde greie paa den sak, om hvilken jeg nu har bare en høist uklar forestilling.

Mindet om denne eksamen er forresten bare som en drøm. Da prøven var overstaat og der var gaat et par dage, begav jeg mig med bankende hjerte over til dr. Walthers hus for at faa utfaldet at vite og for at si ham tak og farvel. Og jeg fik da en av ham underskrevet attest som erklærer at jeg i tre aar hadde studert teologi med stor flid, at jeg hadde ført en kristelig vandel, og at jeg ved den netop stedfundne eksamen hadde vist mig at være meget godt forberedt til overtagelsen av et presteembede. Ja, det er ikke mine ord; men saa staar der virkelig i det dokument som dr. Walther overrakte mig, og som jeg endnu har og i fornødent fald kunde fremvise.

Der var et halvt dusin av os som reiste opover Mississippien sammen, efterat vi hadde været omkring og sagt farvel til vore lærere og tyske kamerater og til Heinigs og andre venner i byen. For de fleste av lærernes vedkommende blev det sidste gang jeg saa dem. Dr. Walther, Guenther, Schaller og Brohm var alle sammen døde før jeg næste gang besøkte St. Louis. Den eneste av lærerne jeg senere har talt med er dr.

Pieper, og med ham hadde vor klasse bare nogen faa timer de sidste aar ved seminariet. At alle de nævnte lærere var utmerkede mænd, har jeg ingen grund til at betvile. Men de andre overskygges saa fuldstændig av dr. Walther, at det næsten er som om de ikke hadde været til. Dr. Walther var den mægtige personlighet som ikke kan glemmes. Skulde jeg nævne nogen av de mænd jeg har truffet, der maaske kunde sammenlignes med ham som en vældig kraft, maatte det være missionær L. O. Skrefsrud.

Nu husker jeg ikke akkurat hvem alle de andre var, med hvilke jeg reiste den tur sammen opover den store flod. Der var A. K. Sagen og hans hustru; og der var John Ylvisaker og Kaspar Faegre. Paa baaten maatte vi la indskrive vore navn, og Ylvisaker hadde hat saa megen møie med at faa folk til at begripe og uttale og stave et saadant navn som hans, at han denne gang for bekvemhets skyld kaldte sig Nelson. Og jeg fulgte hans eksempel og lot mig indskrive som Mr. Gates. Kaspar Faegre, tror jeg, kaldte sig Mr. Gilberts.

Vi hadde det utmerket godt allikevel. Baaten blev mange ganger sittende fast paa en sandbanke, saa det tok os en hel uke at komme saa langt som til Lansing. Der gik Sagen og Mrs. Sagen og jeg fraborde og tok ind i bygmester Ericksens gjestfri hjem. Mr. og Mrs. Sagen skulde til Decorah og ut til hendes forældres hjem paa Washington Prairie. Sagen og Hendrickson skulde den følgende søndag ordineres av formand Koren i Washington Prairie kirke.

Mrs. Lotta Sagen var en datter av den ansette farmer Anthon Hegg, en ældre bror av den mere bekjendte Johan Hegg, som for tiden er medlem av Synodens kirkeraad. Hun var vakker og venlig og hadde været næsten som en søster for os andre norske studenter i St. Louis paa den tid. Hun døde et snes aar senere, mens hendes mand var formand i Synodens østlige distrikt og de hadde sit hjem i La Crosse. Sagen giftet sig igjen og døde selv et par aar derefter under en operation paa det hospital i La Crosse i hvis opførelse han hadde tat det tyngste tak. Han overleves av sin anden

hustru og en liten gut. I sit første egteskap hadde han ingen barn. Han var en energisk, virkelysten mand, rigtig en prøisser i "efficiency".

Hvad jeg skulde fortælle — Anthon Hegg møtte op med skyss i Lansing for at bringe sin datter og svigersøn hjem til Washington Prairie, og saa blev det til det, at ogsaa jeg foruten endnu en til fra Lansing skulde bli med for at besøke Decorah og Heggs og for at overvære mine to klassekameraters ordination.

Anthon Hegg hadde netop ved den tid bygget et gjildt hus paa sin pene farm. Men han og hans hustru likte sig bedst i det gamle huset længere nede i bakkeheldet. Og de holdt til derinde i den vante stue, mens vi gjester fik bruke det nye huset, som om det var vort eget. Den storstuen i Heggs nye hus blev for mig likesom et historisk sted, fordi det var derinde at jeg en dag Sagen og Mrs. Sagen var ute, fik bevæget den unge damen fra Lansing til definitivt at fastsætte førstkommende 12te november som den dag paa hvilken hun skulde anta mit navn og bli med mig op til Red River dalen. Vi valgte netop den dato, fordi det var den 12te november fire aar tidligere at hendes ældre søster Emma hadde holdt bryllup med vognfabrikant L. O. Rud i Lansing.

Sandt at si kjendte jeg mig saa urimelig rik og glad som tyve konger, da vi hadde ordnet den sak og reiste tilbake til Lansing. Anthon Hegg laante os hester og vogn, og Sagen og Mrs. Sagen kjørte os til Decorah, hvor jeg fik vise hende frem for prof. Larsen, og saa kjørte de os til Waukon, fra hvilket sted der var jernbane til Lansing. Paa denne jernbanetur var vi sammen med før nævnte E. H. Evenson og hans hustru, en datter av Thore Skotland ved Calmar. De hadde allerede to eller tre barn. De stanset av i Lansing og tok naturligvis ogsaa ind hos Ericksens. I dette hus pleide omtrent alle norske reisende at ta ophold, som om det hadde været et hotel, og jeg saa aldrig mindste tegn til andet end at de alle sammen var hjertelig velkomne. I Lansing var der den gang en gammel raring av en dygtig dansk læge, dr. Christensen; og ikke faa syke

folk søkte dithen for at være en tid under hans behandling. Og hadde saadanne ingen slegt eller venner paa stedet, eller hadde de daarlig raad til at leie sig ind nogetsteds, kom de til Ericksens og fik husrum, kost og pleie gratis, sommetider i flere uker eller maaneder. Aldrig har jeg set slik gjestevenlighet, eller truffet nogen mand der var mere ufortrøden end W. O. Ericksen i stadig arbeide for at komme andre folk til hjælp. Jeg kunde umulig ha valgt en bedre svigerfar.

Kirkeraadet hadde sendt mig kald til at bli past. B. Harstads hjælpeprest og hadde ogsaa antat dette kald for mig, saa den sak var avgjort. Jeg skulde bo etsteds nordenfor Fargo og arbeide med at samle de spredte nybyggere paa det strøk til ordnede menigheter. Og jeg skulde ditop i begyndelsen av september.

Men først maatte jeg en tur hjem til Winchester. Far var da syk, og man kunde forstaa at han ikke hadde lang tid igjen. Jeg var hjemme hos ham og de andre nogen uker. Han vilde ikke at jeg skulde stanse indtil han hadde stridt ut. Jeg fik reise, mente han, og begynde mit arbeide; det var jo ogsaa umulig at vite akkurat hvor lang tid han kunde leve. Mot slutten av august forlot jeg altsaa hjemmet. Og det blev sidste avsked fra netop det hjem. Ti fire uker derefter, den 22de september 1879, døde far. Og to aar senere, paa samme dato, døde ogsaa mor, uten at jeg hadde set hende igjen. Da jeg næste gang besøkte Winchester, var farmen solgt til fremmede folk. Min ældste bror blev boende i Winchester; men han hadde giftet sig med Malla Sauby og kjøpt sin svigerfars, gamle Ole Saubys, farm, som var meget bedre end vor, saa denne vilde han ikke ha. Mange aar senere var tolv av os tretten søskende i Winchester paa samme tid og hadde da vort sidste møte i det hus som far hadde tømret, og i hvilket vi alle sammen var født, og som kort derefter blev revet ned.

Det er vist allerede nævnt at denne Ole Sauby likesom i meget høi grad blev vor families svigerfar. Det var nemlig ikke bare at en av hans døtre blev gift med min bror; men tre av hans sønner blev gift med tre av

vore søstre. Jeg husker Ole Sauby som en munter og hjertensgod gammel mand. Sine sidste leveaar tilbragte han i nærheten av Elbow Lake, Minn., hvor jeg et par ganger besøkte ham og hans likesaa snilde hustru. Han var makeløs hændig med verktøi; og da han var for gammel til at gjøre andet arbeide, sat han med fil og kniv og laget tobaksdaaser av messing med snirkler og forsiringer, saa de var rene kunstverk. Han og hans kone fik hver $60 aaret av min bror som betaling for farmen. Og de var saa nøisomme at de syntes dette var rikelig nok til at leve av for to gamle folk.

VII

PREST OG SKOLESUPERINTENDENT I RED RIVER DALEN

FRA Winchester reiste jeg til Northfield, Minn., hvor der de sidste dage i august holdtes en konferens, og hvor nogen av os kandidater da skulde ordineres ved past. Muus. Og i de dage skulde vi være gjester hos Harald Thorson — den samme Harald Thorson som nu er den navngjetne bankmand i Drake, N. Dakota. — Den gang var han kjøbmand i Northfield og hadde allerede ord for at være en rik mand. Han møtte os ved stationen og kjørte os til sit hjem, som var det flotteste i byen. Han hadde nogen negertjenere, og det hele stel gjorde paa os indtryk av at være overdaadig luksus. Som bekjendt var det Harald Thorson som sammen med past. Muus hadde gaat i spidsen for at faa oprettet St. Olaf School. Thorson hadde sikret skolen den vakre byggegrund oppe paa Manitou Heights ved Northfield og foræret den dens første bygning. Derfor er det vel ogsaa at han senere altid har vist sig særlig rundhaandet mot netop denne skole.

Det var søndag den sidste august at ordinationshandlingen fandt sted i en liten trækirke, som man hadde laant for anledningen, og som staar paa den anden side av gaten litt nedenfor den nuværende norske kirke i Northfield. Jeg gik forbi den lille kirken for ikke længe siden og maatte da stanse en stund for at drømme tilbake hvad som der foregik den 31te august 1879. Dagen før ordinationen indkaldte past. Muus hver av os unge mænd til en samtale med ham under fire øine; og til mig ialfald talte han slike alvorsord, at jeg var nær ved at bestemme mig til ikke at være med. Endnu søndag morgen gik jeg og tænkte paa om jeg

skulde melde ham at jeg vilde vælge mig en anden livsstilling. Jeg var ikke fuldt 23 aar gammel, og jeg kjendte mig meget utryg. Imidlertid blev det til at jeg lot mig ordinere til prest sammen med de andre.

Der var foruten mig fire andre kandidater som blev ordinert den dag. De var E. O. Ruste, en av klassekameratene fra St. Louis; L. M. Hoff, som var færdig fra seminariet i St. Louis et aar før os, og K. L. Guttebø og R. J. Wisnæs fra Synodens eget seminar i Madison. Bare de to sidstnævnte er nu prester; Ruste og Hoff er farmere.

Naar jeg nu skriver disse erindringer, kan jeg ikke la være at nævne ogsaa denne ordination, skjønt jeg ellers ikke nu taler meget om den ting. Det er saa blandt os, at naar en mand har været prest og har gaat over til at bli bladmand eller noget andet, mistænker man ham gjerne for at ha gjort skandale, saa han var nødt til at slutte som prest. Mangfoldige ganger har jeg set folk stirre noget usikkert paa mig og hviske til hverandre for at spørre: Hvad har han gjort? Kom han i skade for at forgripe sig paa andres gods, eller kanske at begjære sin næstes hustru? Derfor skylder jeg mig selv at erklære en gang for alle, at der ikke var nogen skandale i forbindelse med min nedlæggelse av presteembedet. Jeg var, saavidt man visste, et skikkelig menneske i den tid. Maaske jeg selv kan ha visst noget andet, men det kommer ikke nogen anden ved.

Straks jeg var ordinert begyndte jeg at føle at jeg ikke var kommet paa rette hylde; men foreløbig var der intet at gjøre ved den sak. Sammen med past. Harstad reiste jeg fra Northfield hjemover til hans vidtstrakte arbeidsmark i Red River dalen. Harstad hadde været der nogen aar og vænnet sig til ikke at være altfor fin paa det. Da vi kom til St. Paul, vilde jeg hyre en vognmand til at kjøre min kuffert over til en anden jernbanestation. Men Harstad underviste mig om at den utgift kunde spares. Han kunde og vilde bære kufferten, dersom jeg holdt mig for god til selv at bære den ene ende av den. Saa tok vi da hver sin ende

av den og bar den gjennem byens gater, og vi hadde ikke mindste ondt av det.

Fra St. Paul reiste vi om natten til Fargo. Om noget saadant som at ta sovevogn var der ikke tale; vi hadde ikke raad til det. Fargo bestod den gang av en eneste forretningsgate, som gik i øst og vest. Det var vist Front Street. Vi var inde hos nogen norske kjøbmænd som da var det ledende forretningsfirma. Husker jeg ikke feil, var det Kjos & Jensen. — Mange av farmerne fra Harstads menigheter ved Goose River var i byen med hvetelæs; og med en av dem fik vi om eftermiddagen kjøre nordover til Trysil-settlementet, et snes mil fra Fargo. Sent om kvelden kom vi frem til et slags farmerhotel tilhørende Ole Strandvold, som var medlem av Harstads menighet paa det sted. Det hadde to smaa og lave rum. Familien bodde i det ene, og det andet var altsaa paa en maate gjestgiveri. Hvetekjørere fra Goose River, som ikke kunde gjøre reisen til Fargo og tilbake paa samme dag, kunde overnatte her; men de maatte ha med sig sin egen kost og sengklær og proviant for hestene. Var der saa mange at de ikke alle kunde faa plads inde i huset, sov de ute under sine vogner, men hadde ret til at komme ind og koke sin kaffe.

Den kveld jeg kom dit første gang, var der en mængde hvetekjørere som laa ute, og tunet var fuldt av kjøregreier. Harstad og jeg gik ind, og folk laa og snorket side om side over hele gulvet, og desuten var der to eller tre mænd i den ene seng borte i hjørnet. Ole Strandvold kom ut av det andet rum halvt paaklædd og med lygte i haanden. Da han fik se hvem det var som var kommet saa sent, vækket han de mænd som sov i sengen, og bad dem lægge sig paa gulvet eller ute, da vi skulde ha deres soveplads. Jeg vilde ha foretrukket at ligge ute; men Harstad sa at det ikke gik an at fornærme husets folk ved at nævne saadant, og saa krøp vi i sengen. Dette var min første nat i det herlige nye Nordvesten, og det var ikke nogen behagelig erfaring netop, men jeg vænnet mig jo snart til at sove i de trange hytter, i samme værelse med tjeneste-

pike og kone og barneflokken. Det kom vel med at jeg hjemmefra var oplært til ikke at være altfor kræsen.

Fra Trysil kjørte Harstad og jeg den følgende morgen nordover til Elm River, satte med en færgebaat over til Minnesota-siden av Red River og kom til Hendrum. Paa det sted var der tømret op en liten kirke nær bredden av Wild Rice River, et par mil nordenfor den nuværende lille by Hendrum. Folk var samlet i denne kirke til menighetsmøte, og Harstad fik bevæget dem til at kalde mig som sin prest. Det var Ole Nygaard som ved den anledning fortalte han hadde læst om mig, hvorledes jeg av Synodalkonferensen hadde været kaldt til negermissionær; hvad han syntes maatte være tilstrækkelig garanti for mig, selv om man ikke hadde hat Harstads anbefaling. Og paa Nygaards forslag besluttet man at utstede kaldsbrev til mig. Denne samme Ole Nygaard var forresten en vrang og stridbar trønder, der senere voldte mig en hel del fortrædeligheter. Nu bor han vist i Fergus Falls.

Da vi var færdige med dette menighetsmøte, maatte Harstad avsted til sit hjem ved Stony Point, som det da kaldtes — et sted ved Goose River mellem de nuværende byer Hillsboro og Mayville. Man forandret senere navnet til det mere tiltrækkende Bloomfield. Han lot mig bli igjen i Hendrum og sa til avsked: "Ja, la os nu rigtig slite os ut."

Selv søkte han ogsaa samvittighetsfuldt at gjøre dette, og han hadde gjort det dersom hans kraft og helse ikke hadde været saa uopslitelig. Jeg bestemte mig til at ta hans formaning til følge, saa godt jeg kunde. Og der blev stræv nok og mange haarde strabaser. Men slite mig ut kunde jeg dog ikke den gang, saa ung og frisk og sterk som jeg var.

Gruelig ene og forlatt kjendte jeg mig da Harstad var kommet av syne. Jeg skulde likesom bo i Hendrum. Saa skulde jeg søke at faa ordnet en eller flere menigheter blandt nybyggerne paa prærien østover mot byen og jernbanestationen Ada og desuten som Harstads hjælpeprest ta mig av hans menighet i Trysil over paa Dakota-siden. Noget hjem til mig var der

ikke sørget for, og der var heller ikke lovt mig fast løn. Dette fik jeg søke at faa ordnet senere, og imens skulde jeg bo hvor jeg fik lov rundt omkring hos farmerne i Hendrum. Saa jeg var jo ikke kommet op i noget fett kald.

Den første kveld fulgte jeg hjem med Mikkel Herberg, som bodde paa Dakota-siden inde i skogbeltet et stykke søndenfor den nuværende by Halstad. Han hadde den gang et litet hus og stor familie; men alle var venlige, og jeg led ingen nød. En kveld for nogen aar siden, da jeg hadde holdt et foredrag i Halstad, kjørte jeg igjen hjem med Mikkel Herberg. Han hadde da bygget sig et stort hus med alle moderne bekvemmeligheter. Han og hans kone var like snilde som før og kunde nu gi mig herremandskost og et fint gjesteværelse; og vi sat oppe til langt paa nat og talte om den første gangen jeg hadde været der, og om hvor godt vi i grunden hadde det i den fattige nybyggertiden.

De første dagene trasket jeg omkring for at bli kjendt med nogen av sognebarna i Hendrum. Jeg hadde ikke hest og maatte altsaa gaa tilfots, og det blev i længden altfor besværlig. Hvordan det gik til, husker jeg ikke nu; men jeg fik høre at en mand tyve mil syd fra Fargo, altsaa femti mil fra Hendrum, hadde en god kjørehest, som jeg kunde faa kjøpt paa lang henstand. Jeg fandt veien til ham og fik ganske rigtig kjøpt den gamle gampen til en litt for høi pris. Jeg kunde ikke prutte, eftersom jeg ikke visste hvor ældgammel hesten var, og eftersom jeg ikke kunde love at betale den før en gang i det kommende aar. Min gode ven R. J. Wisnæs var blit prest paa det sted søndenfor Fargo, omtrent hvor han endnu bor, i nærheten av Hickson; og han hadde sit hjem hos denne mand Myrstuen, av hvem jeg kjøpte den hesten. Jeg fik den med mig til Moorhead, hvor jeg kjøpte en gammel buggy, og saa kunde jeg reise tilbake til Hendrum som storkar. Hesten var saa forskrækkelig doven, at det gik smaat med at komme frem, og jeg begyndte at tænke mig den mulighet at Myrstuen hadde snytt mig

paa handelen. Min trøst var, at jeg kunde vente saa længe jeg vilde med at betale ham. Om ikke længe fik jeg anledning til at bytte bort det gamle dyr for et som var rappere paa foten, og jeg skapte mig snart et ry for at kjøre fortere end nogen anden mand paa de kanter og for ellers ikke at la mig ta ved næsen i en hestehandel.

Min allerførste forretning som prest i Hendrum var at døpe ældste søn til skolelærer og kirkesanger Peder Larsen, en av settlementets bedste mænd, som endnu bor i Hendrum. Gutten fik navnet Lars, og vi har hat ære av ham. Han vokste op, gjennemgik St. Olaf College, studerte videre ved andre skoler, utmerket sig i kemi og naturfag, var nogen aar lærer ved Washingtons universitet i Seattle, antok det gamle gaardsnavn i stedet for det altfor almindelige Larsen og er nu professor dr. Grøndahl ved et av de store amerikanske universiteter.

Min næste forretning var en brudevielse borte i Trysil. Det var en gammel skolekamerat fra Decorah, Mehus, som var skolesuperintendent i Traill county, og som nu holdt bryllup med Miss Oline Lie, en søster av dr. F. A. Schmidts svigersøn, nuværende prof. Olav Lie ved St. Olaf College. Hun var datter av den ældste blandt nybyggerne i Trysil, Erik Petersen Lie, som ogsaa var svigerfar til Paal Mortenson, der var og endnu er settlementets ledende mand.

Mehus døde et par aar efter sit bryllup, og hans enke blev gift med past. Grønlid, som den gang var prest ved Hatton og nu er gamlepresten i Paint Creek, Iowa. Hun selv døde ogsaa ganske ung; og past. Grønlid tok sig en anden til egte, hvem han fandt i Dawson, Minn., tror jeg. Jeg husker og nævner specielt Mehus og Oline Lie, fordi de var det første av de mange brudepar som jeg har egtevidd, av de første settlere paa strøket fra Fargo nordover. Der er nu mangfoldige unge folk paa de kanter, der likesom har mig at takke for at deres forældre kom sammen paa rette maate.

Nybyggerne i og omkring Hendrum, blandt hvilke

jeg skulde arbeide og ha mit hjem i nogen aar, var næsten alle sammen fattige folk. Men de var arbeidsomme og nøisomme, og jorden var rik, og de kom sig snart godt ivei. De var saa egte og ærlige at jeg endnu tænker paa dem som den bedste klasse mennesker med hvilke jeg nogen gang er kommet i berøring. Av dem som jeg i den første tid kom til at bli bedst kjendt med, og som beviste mig megen venlighet, kan nævnes for eksempel P. O. Ingberg. Han er der endnu som en av stedets mest ansette og formuende mænd. Han har fra tid til anden indehat mange tillidshverv og har ærlig fortjent det held som har fulgt ham. I nybyggertiden var jeg ofte i hans hus. Dette var da en liten loghytte. Den var saa lav under taket at jeg ikke kunde staa opreist i den. Han og hans hustru var smaa folk, og huset var bygget for dem, og de hadde ikke tænkt paa at gjøre det høit nok for en mand som mig paa over seks fots længde. Ingberg var — og er formodentlig endnu — begavet med god forstand og han hadde ogsaa ved læsning samlet sig adskillige kundskaper. Jeg husker at naar jeg var sammen med ham maatte jeg ofte tænke paa at det vel var med ham likesom med hveten: Naar straaet ikke vokser sig langt, er det ofte saa at hvetekornet blir saa meget bedre. Ingberg var liten av vekst; men han hadde maaske av den grund "heada ut" bedre end de fleste.

Jeg har allerede nævnt skolelærer Peder Larsen, som var menighetens bedste støtte. Han hadde været lærer i en av formand Korens menigheter før han flyttet til Hendrum, og hadde god indsigt i det kirkelige stel, saa han altid kunde gi mig gode raad naar jeg ellers vilde været raadløs. Han lever endnu som gammel velstandsherre i Hendrum, og har ogsaa i de senere aar tildels holdt religionsskole, skjønt han ikke nu trænger til den smule fortjeneste.

Der bodde i Hendrum to brødre Rask, begge med fornavnet Halvor. Den yngre av dem var der allerede da jeg kom, den ældre kom litt senere. Denne er nu stedets ledende borger, farmer og bankmand. Hans hustru hadde været en Miss Bye fra Spring Grove.

Hun var særdeles omhyggelig og flink i husvæsenet, og i disse folks pene hjem har jeg nytt meget godt.

En av de første jeg besøkte i Hendrum var den store og joviale unge mand A. L. Gordon, som med sin kone og store barneflok bodde netop der hvor byen Hendrum nu staar. Han var en svoger av P. O. Ingberg. Han blev byens grundlægger og første kjøbmand, men flyttet efter nogen aars forløp til Shevlin, Minnesota, hvor han nu driver handel. I 1914 fik han og jeg gjenfriske det gamle bekjendtskap, idet han var medlem av det selskap turister som under min ledelse gjennemreiste England, Holland, Tyskland og de skandinaviske land.

Paa farmen søndenfor Gordons bodde hans og Ingbergs svoger, Jørgen Nyland. Han var en utmerket bra mand og var en tid en av mine mest trofaste venner. Men efter en del aars forløp kom han under indflydelse av nogen vækkelsesprædikanter og kunde ikke med god samvittighet bli staaende som medlem av menigheten. Han og et halvt snes andre bra mænd dannet da en liten utvalgt flok for sig selv, opførte et bedehus, vilde ikke vite av nogen prest som hadde studert, og holdt os andre for at være den store, ugudelige hop. Enkelte av disse "vakte" var foragtelige personer; men Jørgen Nyland forblev den redelige og agtværdige mand som han hadde været.

En nabo av Nyland var Ole Ingebretson, hvis far, der gik under navnet Ole Maaseryg, jeg saavidt kan huske fra mine barndomsdage i Winchester. Længere syd ved bredden av Red River var hjemmet til en av settlementets mægtigste ældre mænd, Anders Rustad. Han hadde mange staute sønner og svigerbarn og var en solid karakter.

Endnu en anden av nybyggerne, hvem jeg har særlig grund til at erindre, var John Brottem. Han bodde nordenfor Wild Rice River, nærmere Halstad, og hadde et for de dage meget komfortabelt hjem med en god hustru og lydige barn. Det var mig altid en glæde, naar det føiet sig slik at jeg kunde besøke denne familie. Det var i den tid som regel ikke rart med ko-

sten, det blev oftest bare brød og salt flesk og sort kaffe. Jeg var ute næsten stadig og hadde altid god mathelse, saa jeg drømte om bif og andet godt. Hos Brottems fik jeg en gang en slags spekepølse som var saa god, at tanken paa den endnu faar mine tænder til at løpe i vand. Og en gang i skolelærer Peder Larsens lille "claim shanty" længst øst paa prærien, fik jeg fersk faarestek, og Mrs. Larsen taler vist endnu om hvor forskrækkelig meget jeg spiste, men at det dog var mig vel undt. Brottems bor nu i Parkland ved Tacoma i Washington, hvor jeg et par ganger har besøkt dem.

Paa prærien østenfor Brottem bodde to andre av vore paalidelige menighetsfolk, Lars Dokken og Ole Wangberg. De var den gang middelaldrende mænd; og lever de endnu, saa er de gamle. I syd fra dem og østenfor Wild Rice River bodde den altid muntre og venlige Thore Venn. Jeg saa ham for bare et halvt snes aars tid siden. Han er nu oppe i ottiaarene, men er like munter som i gamle dage. Han saa ikke stort ældre ut heller, skjønt han paa sine gamle dage var blit meget sværlemmet og veier saa meget som et hvetelæs.

Nærmest ved kirken i Hendrum hadde vi gamle Jo og Marthe Berg, svigerforældre til Ole Nygaard, snilde folk og gode at henvende sig til naar man kom fra en reise og var sulten. Deres hus var paa den vestlige bred av Wild Rice River, og inde i skogen paa den anden side bodde John Sæther, en anden av vore bedste rydningsmænd.

Ved leilighet kommer jeg til at omtale en hel del andre av vennene fra nybyggertiden; netop nu faar dette være nok.

Foruten vor synodemenighet var der i og nær ved Hendrum ogsaa to andre norske menigheter; en av "Konferentsen", betjent av past. Megrund, og en av Augustanasynoden, betjent av past. Solem. Lederne i den første av disse var Hagen og postmester Grøthe. Der hadde nok været en del bitter kirkestrid; men vi gjorde hverandre ikke noget ondt. Jeg visste i begyndelsen ikke bedre, end at det var en av mine pligter at

advare folk mot at ha noget med de andre prester at bestille; men jeg lærte dog bedre, da jeg hadde lært dem bedre at kjende.

I Augustanamenigheten var der en stor familie, Nilson. Der var mange brødre, Ole og Abraham og Nils og Elias og Lars og endda flere. Den ene av dem er nu prest i Den Forenede Kirke og er svigerfar til prof. Wee af Hauges Synode. Alle disse brødre var snilde og hjælpsomme. Deres forældre og den yngste gutten Lars tilhørte vor synodemenighet, uten at der hersket andet end god forstaaelse mellem dem og de andre. Der var ikke nogen forargelig strid mellem menighetene ved Hendrum. Jeg tænker saaledes nu paa store Karl og vesle Karl Størdalen som nogen av mine bedste venner, skjønt de tilhørte en av de andre menigheter.

Sydøst for Hendrum, ute paa prærien, var der et nyt settlement som vi kaldte Valdrissettlementet, fordi næsten alle de familier oprindelig var fra Valdres. Alle kom fra settlementer av samme navn ved Manitowoc, Wis., og omtrent alle sammen hette Knudson med fornavnet Knud eller Anders. Der var bare fattigdom blandt dem i de første aar; men de slet sig paa utrolig kort tid frem til velstand. Ikke længe efter ankomsten til Hendrum besøkte jeg ogsaa dette nybygge og fik organisert en menighet. En av lederne og den bedst oplyste mand paa stedet var Benjamin Rustvold, som forresten likesom var en fremmed, da han ikke var fra Valdres. Der var ogsaa en anden familie som ikke tilhørte den nation, og menighetsdannelsen hadde nær strandet paa den mands motstand mot det først foreslaatte navn. Der var tale om at anta navnet Slidre menighet. Omhandlede mand kom til mig og spurte om det kunde være mulig at man tænkte paa at gi menigheten et saadant navn. Ja, man hadde foreslaat det, sa jeg.

"Men er det noget kristelig navn, det da?"

Jeg søkte at forsvare det; men manden meldte tilslut at hverken han eller konen vilde finde det ret at tilhøre en menighet med et slikt navn som Slidre. Han var, sa han, en simpel og ulærd mand; og han vilde

ikke negte for at han sommetider drak litt for meget; "men der er kanske ikke en mand i hele menigheten som efter fattig leilighet har saa mange gudelige bøker i huset, skal jeg si Dem, pastor." — Vi maatte saaledes for freds skyld vælge et andet navn.

Denne mand minder mig om en anden, en sogning i Trysil menighet, hvem jeg traf i Moorhead en dag han var paa en kant. Han sa: "Ja, jeg drikker mig nok fuld en gang imellem; men der er ikke et eneste ord i bibelen, som jeg ikke kan stave."

Den mægtigste mand i Trysil over paa Dakota-siden var i de første dage Martin Schou. Paa mine turer til det settlement tok jeg oftest ind i hans hus. Han er nu død for mange aar siden. En av hans døtre blev gift med den bekjendte fotograf Skrivseth i Moorhead, og en anden datter er gift med den fremstaaende farmer og politiker E. H. Holte, som har været medlem av N. Dakotas legislatur.

Denne Holtes forældre bodde ogsaa i Trysil. De var fra Toten i Norge og var retskafne folk og beviste mig meget godt. Deres ældste søn Ole blev gift med en søster av Nils Dahlen, som var den fornemste storkakse over paa Minnesota-siden av elven ved det nuværende Perley. Denne Nils Dahlen kom med forældre og søskende fra Goodhue county, og de var velstandsfolk sammenlignet med de andre settlere paa den tid. Ja, det kunde maaske være Martin Schou, der var i samme klasse hvad formuesomstændigheter angaar.

En yngre søn av Hans Holte var i min første konfirmantklasse. Han gik derefter paa skole i Northfield, studerte teologi og er nu prest i Den Forenede Kirke. Jeg var tilstede ved hans ordination i Minneapolis, og han takket da ogsaa mig som en av hans første lærere. I samme konfirmantklasse var der to piker som blev prestekoner: En datter av før nævnte Paal Mortenson, som blev Mrs. past. Bueide, og en datter av Erik Peterson Lie, Mortensens svigerfar, som er gift med past. N. A. Giere i Arendahl, Minn. Saa det var jo ikke saa værst til konfirmantklasse.

Jeg vet at jeg fik ord for at være flink til at under-

vise ungdommen. Og allerede den gang strævet jeg ogsaa med at lære dem en del ting utenfor det som de først og fremst skulde indprentes i forberedelsen til sin konfirmation. Det slog mig stadig at de uhyre godt trængte til at faa øie for den sandhet om hvilken jeg senere har holdt mange foredrag, at livet er mere end maten og legemet mere end klærne; at man trænger til ikke bare at ha noget at leve av, men ogsaa at ha noget at leve for. De fleste av de unge folk med hvilke jeg fik noget at gjøre, visste ikke bedre end at man lever for at faa noget at leve av, og at held bestaar deri at man samler mere niste end man kan fortære under den korte vandring fra vuggen til graven. Saa mange av nybyggerne tok det altfor tungt. De var slike, syntes jeg, som Garborg skildrer jærbuen: "Det er et trægt og tungt folk, som kaver sig igjennem livet med grubling og slit, faar korn av marken og von av sine drømmer, graver i jorden og gransker i skriften, tror paa skillingen og trøster sig til Gud." Særlig var det slik med nogen av de "vakte"; saa man maatte tænke paa hvad somme forfattere sier, at den mest bedrøvelige og sorgbetyngte skikkelse i verden er en frelst sætersdøl.

— Det kunde være meget morsomt at reise rundt i settlementene i den første nybyggertid, det vil da si dersom man ellers hadde øie for det komiske. Der var meget rart at se og høre; mange eksempler paa et hellig enfold, som var hvad danskene kalder grinagtig. Jeg husker at jeg en graa og regntung høstdag sat paa et slags farmerhotel søndenfor Fargo og røkte min snadde og moret mig kongelig ved at lytte til samtalen mellem nogen bra landsmænd. Jeg indlot mig ikke med dem, men sat bare og hørte efter. Der var en ung nykommer som spurte:

"Hosdan i al verden kan det være at ungene her ikke lærer nogen religion i den engelske skolen? Jeg tror nu det, at religion er en god og nødvendig ting; og dersom ungene ikke lærer religion, saa blir de hedninger."

"Ja," sa en ældre mand, der var likesom oraklet blandt dem; "du kan paa en maate ha ret. Jeg tror

ogsaa det, at religion er en nødvendig ting. Men vi kan ikke ha den paa skolen her; for du ser, der er to slags religioner, ser du. Der er den norske religion, og den er naturligvis den rigtige likesaavel her som i gamlelandet. Men eirissen liker den ikke, for de har en anden religion for sig selv, som kaldes den katolske. Og saa kan vi ikke ha nogen slags religion paa skolen, for den norske religion vil eirissen ikke lære, skjønner du. Og den katolske religion kan kanske gaa an for eirisser og for voksne folk. Men det gaar ikke an at lære den til vore smaabarn; for den er, ser du, en aldeles forfærdelig dævelens lærdom. Derfor kan vi ikke ha nogen religion, forstaar du; for jeg er en gammel synder sjøl; men jeg har en bror som er prest. Ja, en anden bror av mig er næsten prestelært han ogsaa. Saa jeg vet nok hvad jeg snakker om, skjønt jeg som sagt sjøl er en temmelig ugudelig krop. Men det vil jeg ogsaa si, at det at være prest, det er den daarligste profession som fins. Se bare denne past. Hellestvedt. Han arbeider som en slave, og godt lært er han vist ogsaa; men jeg tror ikke at han tjener saa meget som tre hundre daler om aaret. Saa det er en daarlig profession." Osv.

— I de to første maaneder var jeg blit saa nogenlunde godt kjendt med folk og lokaliteter paa min arbeidsmark. Saa, de første dage i november holdt Red River dalens specialkonferens møte i Fargo. Jeg overvar den; og det var en ubetalelig hygge der at faa være sammen med en hel flok av bekjendte fra skoledagene: Sagen og Wisnæs og Langeland og Fosmark og Harstad og Førde og andre. Fra dette møte reiste jeg til Lansing, Iowa, og holdt der den 12te november bryllup med Laura Ericksen og førte hende tilbake med mig til Hendrum. Og herefter blir jeg nødt til at være dobbelt forsigtig med hvad jeg her fortæller. Ti hun læser disse "Erindringer", og kommer jeg i skade for at huske feil, saa kommer hun til at si fra og be mig holde mig strengt til sandheten.

Svigerfar Ericksen gjorde et stort bryllup for sin datter; rigtig et gammeldags norsk bryllup med hele

byen og bygden som gjester og en overflod av alt godt. Av mine folk var bare den ældste bror tilstede. Han kom fra Winchester med hilsen og gaver fra de andre. Og av skolekameratene var tilstede E. Borgen, som den gang var formand J. B. Frichs hjælpeprest i La Crosse.

Vi hadde den glæde at past. Hjort kunde komme fra Paint Creek og vie os, skjønt han da var en syk mand. Det blev ogsaa næsten hans sidste forretning; han døde et par uker derefter.

Det er vist nævnt at bygmester Ericksen hadde otte døtre, og jeg kom saaledes til at faa en mængde slegtninger. Og om denne Ericksen-familie, der kom til at staa mig nærmere end mine egne folk, faar meddeles nogen orienterende oplysninger.

W. O. Ericksen — Olaus Ericksen kaldtes han — var fra gaarden Ulring i Skedsmo, mellem Lillestrømmen og Eidsvold. Han blev snekkermester i Kristiania og utvandret som ung mand til Amerika sammen med sin yngre bror Andreas. Paa samme seilbaat over havet medfulgte en familie Saga fra Bærum. Der blev stiftet bekjendtskap; og efter ankomsten til Amerika holdt de to av døtrene i Saga-familien, Haakine og Ingeborg, bryllup med de to brødre Ericksen. Det var dog saa bakvendt, at den ældre bror, Olaus, blev gift med den yngre søster, Haakine. Begge familier bosatte sig først i Harpers Ferry, saa i Lansing, Iowa, hvor de bygget sine hjem væg i væg paa bredden av Mississippien. Olaus Ericksen blev bygmester og kontraktør, mens Andreas blev kjøbmand. Denne bor nu paa sine gamle dage i Luverne, Minn. Han hadde to barn: datteren Milla, som nu er enkefru William Jacobsen i Luverne og har mange barn og barnebarn; og sønnen Eilert, som blev gift med Johanne Hjort og bor i Minneapolis. Nævnte Mrs. Jacobsens barn er meget norske for tredje slegtled i Amerika at være. I 1914 traf jeg to av sønnene og to av døtrene og en svigerdatter i Norge. Den ene av døtrene har været lærerinde ved Bruflat akademi i Portland, N. Dakota, og er nu lærerinde i norsk ved en av skolene i Minneapolis. De folk har

været flinke til i denne lange tid at bevare hvad R. B. Anderson kalder vor fædrenearv.

Olaus Ericksens otte døtre blev alle sammen gift i den rette orden. Han fulgte Labans eksempel, for saavidt som han ikke gav en yngre bort før en ældre. Den ældste, Emma, var som nævnt gift med L. O. Rud i Lansing. Den næstældste var den ved hvis hjælp hendes forældre avancerte til at bli mine svigerforældre. Den næste, Eliza, blev gift med C. G. Leyse, den gang kjøbmand i Brookings, S. Dakota, og senere bankmand i Sioux Falls, hvor de endnu bor. Nora er Mrs. past. N. Førde i Starbuck, Minn. Augusta var gift med assisterende statssekretær Jorgen Lomen i St. Paul; ogsaa en av mine medgraduenter fra Luther College. Effie er Mrs. C. J. West i St. Paul. Denne West er søndmøring og mere norsk end vi andre. Han har i mange aar været ansat i regjeringens "internal revenue service", like siden han som demokrat fik utnævnelsen av præsident Cleveland. Hellen, den næstyngste av søstrene, var gift med prof. Julius E. Olson ved Wisconsins universitet. Og Agnes, den yngste, er Mrs. Frank Seibert i Seattle; den eneste av dem som ikke har holdt sig til vort eget folkefærd. Mrs. Rud, Mrs. Lomen og Mrs. Olson er døde; og det er ogsaa baade svigerfar og svigermor.

Olaus Ericksen var specialist i kirkebygning og har opført mange av de norske kirkehus i Nordvesten. Han var en kunstner i træskjærerarbeide. Formand Hoyme sa til mig en gang, at han aldrig hadde set saa vakkert arbeide av den slags som det Ericksen hadde gjort paa alter og prækestol i den norske kirke i Winona. Jeg lærte svigerfar Ericksen at kjende som en helt igjennem retskaffen mand, for hvem man maatte ha den mest udelte agtelse. Han flyttet fra Lansing til St. Paul, og der var det at han i 1898 døde og blev begravet. I hans sidste aar dreiet hans interesse sig mest om den søndagsskole for hvilken han i lang tid hadde været superintendent.

Ved vor bryllupsmiddag holdt past. Hjort en vakker tale. Og en meget morsom tale blev holdt av den gamle

danske doktor Christensen. Han overrakte os tilslut en liten æske, som han sa indeholdt en medicin der var god for næsten alle sygdomme. Æsken viste sig at indeholde tre eller fire tyve-dollars guldstykker. Og de kom svært vel med, ti jeg hadde bare saavidt penger nok til hjemreisen. Vi mottok ved bordet brev fra en hel del av mine skolevenner; fra past. Langeland i Cresco og fra Otto Hjort, som da var student ved Capitol University i Columbus, Ohio. Og John Ylvisaker skrev mig fra St. Louis en møisommelig og lærd avhandling paa latin efter Baiers mønster om egtestanden: "Matrimonium est institutio divina", osv., med mange underavdelinger og randgloser.

Et par dage senere tok vi fat paa reisen til Hendrum. Vi stanset nogen timer i La Crosse hos past. Frichs, reiste saa til St. Paul og derfra til Glyndon, Minn. Længere kunde vi ikke komme den lørdags aften. Men søndag morgen tok vi hesteskyss til Moorhead, hvorfra vi hadde indbydelse til at stanse over hos Mr. og Mrs. John Thorsgaard.

Om denne mand maa fortælles. Hans hus var i denne tid den almindelige stoppeplads for skikkelige norske folk som besøkte Moorhead. Vi kunde vanskelig ha klart os, hadde det ikke været for John Thorsgaard.

Han hadde været elev ved Luther College før min tid, og jeg hadde ofte hørt om ham. Man kaldte ham nummer 20. Han var nemlig den tyvende av barna i hans forældres familie. Lars Thorsgaard og hans hustru var blandt de tidlige utvandrere fra Gudbrandsdalen og bosatte sig paa Coon Prairie, Wisconsin. Og de fik 24 barn. Den ene av døtrene blev Mrs. P. P. Hektoen paa Coon Prairie og blev mor til den landskjendte videnskapsmand, prof. dr. Ludvig Hektoen i Chicago.

Nu, John Thorsgaard var en av de første norske mænd i Moorhead. Han var, den tid jeg først lærte ham at kjende, countykasserer i Clay county og hadde et pent hjem med hustru og en søn. Han var en svoger av den John Haggard som i de dage var sheriff i Fargo, N. Dakotas politiske boss, og som senere et aar var kandidat for embedet som medlem av landets senat.

John Thorsgaard og hans hustru var overmaate gjestevenlige folk. Past. Førde, som den gang var prest i Fargo, bodde en stor del av tiden hos dem; og i deres hus hadde ogsaa jeg fundet et hjem hver gang jeg hadde været i Moorhead. Da jeg reiste nedover til Lansing for at holde bryllup, satte jeg hest og buggy igjen hos Thorsgaard og lot ham passe dem, indtil jeg kom tilbake. Det var han som hadde hjulpet mig med penger, saa jeg kunde faa kjøpe den buggy; og senere lot han mig ogsaa faa en slæde, som jeg kunde betale for en gang naar det traf sig slik. Han hadde raad og hjerte til ikke at regne det saa nøie med saadant.

Vi kom altsaa til Moorhead og blev mottat som gamle venner i Thorsgaards hus og forblev der nogen dage. Senere var vi hos dem mange ganger paa besøk. Thorsgaards gamle far var der ogsaa en tid den vinter, og man gjorde megen stas for ham. Ved den tid var past. Wisnæs nede i Wisconsin og holdt bryllup med en søster av past. Adolph Bredesen. Og da Wisnæs og hans unge brud kom til Moorhead, tok de selvfølgelig ogsaa ind hos Thorsgaards, hvor min bedre halvdel og jeg tilfældigvis var netop de dage. Huset var mange ganger overfyldt av gjester. John Thorsgaard blev ikke gammel. Et par aar efter denne tid druknet han en kveld han tok sig et bad i Red River like foran sit hjem. Mrs. Thorsgaard døde ogsaa ikke længe derefter.

Fra Moorhead kjørte vi de 30 mil nordover til Hendrum og flyttet ind i vort eget hjem. Dette var ikke flot, og det var heller ikke vort. Vi skulde bare faa bo i det indtil videre.

Paa et for os bekvemt sted inde i skogbeltet ved Wild Rice River, et par mil fra kirken i Hendrum, stod loghytten til Hans Fjerstad, en halvgammel ungkar. Der var et værelse med loft, og saa var der en liten halvfærdig tilbygning. Denne hadde tak og stolper og trængte bare tre vægger for at bli beboelig. Før jeg reiste til Lansing hadde jeg gjort den kontrakt med Hans Fjerstad, at han skulde sætte denne tilbyg-

ning i stand, mot at jeg skaffet materialene tilveie. Og saa skulde vi faa det nye værelse og han beholde den gamle stue, der ogsaa skulde være vort fælles kjøkken. Vi skulde dele utgiftene ved husholdningen.

Til dette hus var det vi kjørte, da vi kom fra Moorhead. Men nybygningen var ikke færdig, og vi maatte for nogen dage faa tinge os ind hos A. L. Gordon. Saa blev Fjerstads hus sat istand, og vi flyttet ind i det. Vor del av det var tolv fot kort og seks fot smalt og hadde bare en eneste tynd bordklædning. Men Hans Fjerstad hadde ofte erend til Moorhead og blev da borte i flere dage eller uker, saa vi hadde ogsaa hans varmere stue til vor raadighet. Og naar han var hjemme reiste vi til Trysil eller ut til Valdrissettlementet.

Hans Fjerstad var i andre maater en bra mand, men hjælpeløst henfalden til drik. Derfor var det at det tok ham saa lang tid at komme hjem naar han hadde kjørt til Moorhead eller Fargo med et læs hvete. Vi bodde hos ham hele den første vinter og hadde ikke andet at klage over end at han altid var fuld naar han kom hjem fra byen. Baade Mrs. Laura og jeg skjendte paa ham for dette. Han blev som alle i settlementet glad i hende og beundret hende; og mange ganger lovte han hende paa tro og ære at nu skulde han ta sig sammen og bli folk. Men han orket det nok ikke. Nogen dage før jul maatte han til byen med et hvetelæs. Han skulde komme hjem julaften, og vi kunde stole paa at han da skulde være ædru og ha med sig en del proviant som vi hadde bruk for. Ja, julaften gjorde vi stuen saa pen som mulig med grønne grankvister, kokte god julegrøt og ventet paa at Hans skulde komme. Men han kom ikke, og vi maatte spise alene. Først i graalysningen næste morgen hørte vi ham ved døren, og han var da overstadig beruset. Vi stelte for ham saa godt vi kunde; men han blev syk og var da meget ulykkelig. Vi maatte gaa fra ham over til Ole Nygaard, med hvem vi skulde kjøre til kirken. Det var koldt med svære snefonner, saa hestene bare saavidt kunde klare det. Og der kom næsten ingen folk til kirken den dag, hvilket ogsaa var en skuffelse. Det var juledag, og vi

hadde glædet os til et pent juleoffer, som vi saart trængte. Men dermed var altsaa intet at gjøre.

Hans fik efter denne tur delirium, og vi maatte pleie ham og holde vakt, saa han ikke skulde volde en ulykke. Han trodde at Thore Venn og andre av naboene stod i doren og vilde skyte ham, og han bad mig ynkelig om ikke at la dem gjøre det. Jeg hadde aldrig før set folk som hadde denne sygdom og visste intet om hvordan den skulde behandles. Heldig var det at Mrs. Laura ikke var ræd, og at hun hadde et svært godt lag til at stelle med syke folk. Jeg vilde stole mere trygt paa hende i saadant tilfælde end paa nogen doktor.

En nat vækket hun mig og fortalte at hun hadde hørt Hans gaa ut i bare hoselæstene. Hun hadde ventet paa at faa høre ham komme ind igjen; men nu var der gaat saa lang tid at noget galt maatte være paa færde. Ja, jeg skyndte mig ut og løp rundt i sneen mellem trærne og søkte ham og ropte paa ham. Han svarte ikke; men jeg fik snart øie paa ham. Han stod da med en taugende i haanden under et træ og holdt paa at prøve den gren paa hvilken han vilde hænge sig. Det var mig umulig at faa en lyd fra ham, men han strittet imot da jeg vilde ha ham med tilbake til huset. Jeg maatte ta ham med magt og trække ham ind, og jeg la ham paa sengen. Han stirret bare paa mig og talte ikke et eneste ord, hvor meget jeg end strævet med at faa skaket ham op. Om morgenen kom han til sans igjen og erklærte da under mange taarer at han aldrig mere vilde smake brændevin. Han var meget glad over at han var blit forhindret fra at ta sit eget liv.

Resten av vinteren holdt han sig hjemme og var lykkelig fordi han endelig hadde overvundet sin svakhet. Saa om vaaren solgte han sin farm til Knud Throndson, en liten laaghalt valdris fra Manitowoc. Knud var en ældre ungkar, og han og Hans Fjerstad skulde bo sammen. Saa vi maatte da være betænkt paa at flytte ut. Vi hadde kjøpt en utmerket vakkert beliggende førti jernbaneland over paa den anden side av elven, en mil i nord for den nuværende by Hendrum. Omtrent tyve acres var skog, og resten var saa godt prærieland som

der fandtes paa de kanter. Prisen paa denne førti var $240, som vi skulde betale i syv aarlige avdrag. Og der var det meningen at vi skulde bygge hus.

Imens fik vi lov til at bo hos Jørgen Nyland. Han var den gang ugift, og hans gamle, snilde mor holdt hus for ham. De hadde en loghytte med et eneste rum nede og et loft. Vi skulde dele stuen med dem og ha loftet for os selv. Svært hyggelig var dette ikke i den varme sommertid. Huset stod ogsaa ute i en myr, og myggen aat os næsten op. Forresten var vi en stor del av tiden ute paa reiser til de andre settlementer eller borte paa vort eget jordstykke, hvor vort vordende hjem skulde bygges.

Kort efterat vi hadde flyttet til Nyland maatte Hans Fjerstad være med Knud Throndson til Moorhead for at faa sig utbetalt kjøpesummen for sin farm; og fra Moorhead skulde de reise til Crookston for at ordne noget ved landkontoret. Jeg saa dem en morgen kjøre sydover paa Moorheadveien og tænkte, at nu kom det vel til at gaa galt med Hans, naar han kom til byen og desuten fik fat i en hel del penger. Jeg spændte for og kjørte efter dem for at være med og se om jeg kunde passe paa Hans og holde ham borte fra fristelsen. Jeg indhentet dem snart. A. L. Gordon var ogsaa med dem, og han lovte mig at han skulde hjælpe til med at bevare Hans fra at komme ind paa John Ericksons farmerhotel og saloon, som den gang var den mest berygtede faldgrupe i Moorhead. Han lovte mig at han skulde stanse sammen med mig hos Thorsgaards. De kjørte urimelig sent, saa jeg blev utaalmodig og kjørte fra dem. Hans skulde melde sig hos Thorsgaards straks han kom til byen.

Men han kom ikke. Da jeg hadde ventet paa ham i syv lange og syv brede, gik jeg bort til Ericksons saloon, og der stod Hans og drak, mens Gordon strævet med at faa ham bort derfra. Han var fuldstændig umedgjørlig, og jeg kunde ikke skaffe mig nogen lovlig ret til at sætte ham fast eller gjøre ham umyndig. Der blev intet andet for mig at gjøre end at reise fra ham og kjøre hjem.

Nogen dage senere — det var endda Kristi himmelfartsdag, husker jeg — som jeg skulde kjøre avsted til en av menighetene ute paa prærien, fik jeg høre at Knud og Hans den foregaaende aften var kommet hjem fra Crookston, men at Hans om natten hadde staat op igjen og strøket sin vei. Man formodet at han hadde gaat over til Elm River paa Dakota-siden, et par mil borte, hvor der var en saloon. Nogen dage senere, da jeg kom tilbake, hadde man endnu ikke hørt noget mere fra Hans. A. L. Gordon og jeg talte om det og hadde en mistanke om at han kanske hadde endt sit liv. Vi fik Ole Ingebretson med os og begyndte at gjennemsøke skogen derborte ved hans hus. Og det var ikke mange minutter før vi fandt ham. Han hadde hængt sig. Vi begrov ham dagen efter. Jeg skrev brev til hans gamle far paa Romerike i Norge og lot ham saa lempelig som mulig vite hvad der var hændt. Og nu er Hans Fjerstad næsten glemt av folk i Hendrum.

Denne Knud Throndson, som hadde kjøpt Hans Fjerstads farm, var en underlig skrue. Han hadde nok ikke nogen boklig lærdom, sa han; men han var begavet med megen praktisk forstand. Han visste raad for alle sygdomme. Især hadde han en likefrem rørende tillid til spikerolje. Han trodde vist at den var kokt av spiker og derfor indeholdt jern og gav styrke. Han sa til mig en gang, at hadde han hat saa mye lærdom som Hans Fjerstad, der kunde regne og skrive saa godt som en prest, vilde han ikke ha gaat her og arbeidet som en simpel farmer.

"Hvad vilde du ha gjort da, Knud?"

"Jo, da vilde jeg ha reist til Shikkago og faat arbeide paa stockyarden."

Da Hans var død paa den maate som er nævnt, blev Knud bange for at han skulde "gaa igjen" og spøke for ham. Han kom til mig og bad mig sørge for at der nu ikke blev "skrømt" ved huset hans.

"Hvordan skal jeg kunne sørge for det?"

"Aa, du vet nok hvad du skal gjøre, du som prest er." Endelig forklarte han, at om ikke andet saa burde jeg

dog ta den forholdsregel at affyre et geværskud ved graven.

Naar vi nu taler sammen om den tid, synes vi — d. e. min hustru og jeg — at vi i grunden hadde det svært godt den første vinteren der hos Fjerstad. Jeg maatte være meget ute; ti der var mange prækepladser, og somme av dem var tredive mil borte. Var veir og føre slik at hun ikke kunde bli med, kjørte jeg hende til Gordons eller til John Brottems, hvor hun kunde være til jeg kom hjem. Eller hun fik Thore Venn til at skaffe hende skyss rundt til folk som hadde syke barn, med hvilke hun kunde hjælpe dem. Hun var bestandig ved godt mod. Og naar vi var i kirken, pleide især de ældre koner at ha en hel kappestrid om hvem av dem skulde faa sitte sammen med hende og være den første til at forære hende en kake eller en ost eller noget andet godt. Naar jeg kom hjem, hadde hun huset feiet og prydet og hadde kokt saa god mat at det var en fest.

Men det var ikke moro hele tiden. Den vinter, den 10de december og følgende dage i 1879, hadde vi en av de værste snestormer som nogen kunde mindes. Jeg hadde kjørt over til Trysil, og hun var alene hjemme. Jeg fik gravet mig frem gjennem den dype sne; men hesten fik en slem medfart, og det var mig i fem eller seks dage umulig at komme hjem igjen. Saa sterk og frisk som jeg var kunde jeg nok ha klaret det tilfots; men jeg maatte prøve at faa hesten med mig, og det gik ikke. Da jeg endelig efter fem dage — tror jeg det var — kom hjem og fik se vort hus, stod der en slæde med fire hester foran den, og Mrs. Laura holdt netop paa at sætte sig tilrette i slæden. Hun hadde faat Thore Venn og A. L. Gordon til at paata sig at kjøre hende over til Elm River, hvor man ifølge et rygte hadde fundet liket av en mand som var frosset ihjel i en snefonn ved veien. Man skulde se efter om det muligens kunde være mig. Men der kom jeg altsaa i bedste velgaaende, og man slap at kjøre til Elm River den dag.

Den samme vinter, da vi en gang var i Moorhead og besøkte Thorsgaards, fik vi i sinde at kjøre sammen med

past. Førde syd til Norman og gjeste vor gamle skoleven past. Jens Bale. Førde var endnu ungkar. Det var vi som senere skaffet ham en hustru. Bale var nylig gift og hadde faat sig et slags hus ikke langt fra den nuværende by Kindred. Det var omtrent saa stort som vort. Det hadde en stue nede med et lavt loft ovenpaa, og saa var der et skur med halvtak ved den ene enden. Der var ikke nogen stige op til loftet, hvor Bale og Førde og jeg skulde sove. Vi maatte klatre opover taket av det nævnte skur og krabbe os ind gjennem vinduet deroppe. Det var en stormfuld nat, og vi hadde vor store nød med at komme over det glatte taket og hekte os fast i vinduskarmen. Men det lykkedes, og vi sov godt paa gulvet derinde, paa nogen havresækker. Vi gjorde nar av Bale, fordi han ikke hadde hat fremfærd nok til at sage et hul i loftet, saa han kunde komme ditop uten at sætte liv og lemmer i fare.

Den samme vinter var det at digteren Kristofer Janson første gang besøkte Amerika. Han kom ogsaa til Moorhead og holdt foredrag, og vi kjørte til byen for at høre ham. Ogsaa han bodde da hos Thorsgaard, saa vi fik anledning til at bli kjendt med ham. Han holdt foredrag over "Hvorledes fjeldet blev klædd"; og jeg syntes at det var ubetalelig vakkert. Efter foredraget maatte jeg om natten kjøre de tredive mil hjem til Hendrum. Jeg maatte være der den næste dag, som var søndag. Men det saa ut til stygveir, saa jeg maatte la min bedre halvdel bli igjen hos Thorsgaards. Da jeg efter at ha kjørt hele natten og mange ganger sittet fast i snefonnene endelig kom hjem, fandt jeg past. Harstad og past. Sagen og Mrs. Sagen der. Og da var det kjedelig at der ikke var nogen husmor til at opvarte dem. Men Mrs. Sagen tok fat som om hun var konen i huset, og vi led ingen nød. Sagen hadde, husker jeg, kjøpt sig en rigtig statelig hest. Men den var ikke saa god som den saa ut til. Sælgeren hadde snytt ham stygt; ti hesten var sta, "balky". Da vi skulde kjøre til kirken med den, maatte Sagen løpe foran og trække i grimen og saa kaste sig op i slæden. Lot han hesten stanse, saa blev den staaende. Sagen

paastod dog at det var et godt dyr, og at han snart skulde faa kurert det for den lille feil.

Jeg fik ogsaa en gang der i Hendrum prakket paa mig en slik sta hest. Og jeg tænkte mange ganger paa at slaa den ihjel. Det var ikke saa værst naar man var alene med den. Men det forargelige var, at andre folk altid skulde komme tilstede og le ad moroen og gi gode raad. Det er nok med en slik hest som med en lei kjærring. "Alle veit raad med ei slem kjærring undtagen han som har henne", staar der skrevet. Jeg forsøkte mange raad med hesten, saasom at ta op dens ene fot og hamre paa den en stund; at la en jordklump falde ned i ørene paa den o. l. Det mest probate var at ha en flaske skarp lut og la nogen draaper av denne brænde dens tunge, saa den glemte at være vrang. Jeg gir her denne værdifulde oplysning gratis til dr. Brunæs og andre dyrlæger. Ingen har hat mere erfaring end jeg med samvittighetsløse hester.

Paa vort eget jordstykke fik jeg om vaaren ryddet plads til huset mellem trærne ved elvebredden. Lars Dokken og Ole Vangberg og A. L. Gordon pløiet op for mig de tyve acres prærie. Og folket fra valdrissettlementet kom i flok og følge med Benjamin Rustvold i spidsen og hadde niste med sig og slog leir i skogen, indtil de hadde tømret op en stald for mig og gjort en del andet rydningsarbeide. Alle folk var svært snilde og overbærende mot mig, fordi de gjerne vilde glæde den der unge og avholdte prestekonen. Da jeg hadde traadt av og gaat ind i en anden livsstilling, og nogen en gang spurte hende hvordan hun hadde det, sa hun at hun kjendte sig tilmode som en avsat dronning. Og jeg kan saa godt forstaa det.

Vi skulde bygge et "framehus". Jeg var selv arkitekt for det. Det skulde være 16x24 fot, halvanden etage høit og ha en liten tilbygning til kjøkken. Nede skulde der foruten kjøkkenet være en gang med trappe, en dagligstue, et soverum og et spiskammer. Jeg begik den feil at gjøre huset for lavt under loftet og at gjøre værelsene for mange og for smaa. Forresten kom vi ikke til at beholde det længe allikevel. Saa det blev

andre som kom til at lide mest for min ukyndighet i bygningskunsten.

Tømmer til huset kjøptes i Moorhead; og jeg fik det hektet sammen i en flaate og lot denne drive med strømmen nedover Red River til Hendrum. Hvor i al verden jeg fik pengene fra, kan jeg ikke nu begripe. Naboene kjørte tømmeret til bygningstomten. Jeg hadde hyret en Ole Oxhovd til at gjøre snekkerarbeidet; men jeg hjalp ham med det, og vi fik huset op. Meget av arbeidet gjorde jeg med egne uøvete hænder. Men huset staar endnu. Det er ikke mange maaneder. siden jeg sidst var inde i det. Det hadde, syntes jeg, skrumpet sig sammen noget i disse 35 aar; men det hadde dog endnu saa nogenlunde hvad vismanden i Madison kalder "rene linjer og rette standpunkter".

Den sommer, medens vi var hos Jørgen Nyland, før vi kunde flytte ind i vort eget hus, holdt Red River specialkonferens møte hos past. Harstad ved Goose River. Det skulde vare en hel uke; der kom mange deltagere, og mange av dem hadde sine hustruer med. Jeg kjørte dithen alene, da jeg kunde formode at der neppe vilde bli plads for resten av familien. Underveis indhentet jeg past. Rosholdt, som med hele sin familie hadde kjørt like fra Norwegian Grove i Otter Tail county. De hadde en "prærieskonnert" med seildukstak, saa de førte sit herberge med sig. Jeg indhentet ogsaa pastor og Mrs. Sagen fra Twin Valley og prestene Bjørgo og Guttebø fra Lake Park.

Da jeg kom frem til Harstad, skjendte han paa mig fordi jeg kom alene. Han laante mig sine smaa, graa hester, saa jeg straks samme nat kunde kjøre tilbake til Hendrum og hente konen. Han trodde det kunde være hyggelig for hende ogsaa at være paa møtet sammen med de mange bekjendte, og det var det ogsaa.

Denne konferens hos Harstad blev en uforglemmelig fest. Vi var et snes personer, som alle bodde hos Harstads, og alle sammen var gode venner. Harstad hadde et noksaa stort hus. Og han hadde som tilbygning opført en lang fløi, hvori han hadde oprettet den kostskole som om nogen aar utviklet sig til at bli det nu-

værende Bruflat Akademi i Portland. Han var for sin egen del uhyre nøisom og brukte bare den gamle del av huset. Ja, past. Harstad var en mand av hvem man kunde lære flid og nøisomhet. I flere aar hadde han trasket rundt tilfots i sine mange menigheter. Saa laget han sig en kjøregreie ved at fæste en kasse mellem hjulene av en utlevd kariol. En gang kom jeg over ham der han sat paa bredden av Goose River og kokte kaffe til sin niste. Hjulene hadde han da tat av sin kariol og trillet dem ut i vandet, for at de kunde svulme op og holde sammen til han kom frem.

De fleste av læserne vet vel at past. Harstad efter at ha gjort fra sig det tyngste rydningsarbeide i sit første kald reiste til Stillehavskysten og paany tok fat paa samme maate og endog tilbragte en tid som baade missionær og guldsøker i Alaska, og fik i gang Pacific Lutheran Akademi ved Tacoma. Han har gjennemlevd nybyggerlivets strabaser mindst fire ganger.

Ved det omhandlede møte hos ham sommeren 1880 forhandledes om den celebre naadevalgstriden, som netop var begyndt i Synoden. Der var ved møtet saa omtrent enighet i den sak; kun at prestene Svennungsen og Vetlesen gjorde en svak motstand mot hvad de kaldte den nye missouriske lære. Under forhandlingene fik Harstad, som var den egentlige leder, en sterk mistanke om at heller ikke jeg var fuldt ut rettroende. Jeg hadde ikke akkurat nogen urokkelig overbevisning i det nævnte lærespørsmaal; og det har jeg forresten ikke hat senere heller. Men jeg tænkte mig bare saadan i al enfoldighet — hvad jeg ogsaa ved en anden leilighet skrev — at man formodentlig ikke kan vente at bli valgt dersom man ikke vil stille sig som kandidat. Harstad fandt denne tanke at være noget mistænkelig; og jeg blev likesom gjort til gjenstand for en smule læretugt.

Under dette møte traf jeg for første gang en ung mand hvis navn blev godt kjendt i statens historie, nemlig John Flittie, den første statssekretær i N. Dakota. Lørdag Aften kjørte han og jeg sammen til Caledonia, da jeg den næste dag skulde være i Polk

City over paa Minnesota-siden, hvor jeg ogsaa skulde forrette en brudevielse. Jeg husker særlig godt denne brudevielse, fordi jeg hadde gjort regning paa at faa et par dollars, slik som skik var; men brudgommen har nok ikke kjendt til den skik, ti han nævnte ikke engang noget saadant som at gi mig honorar. Og jeg fik mig ikke til at minde ham om denne pligt. Saa jeg blev nødt til at la John Flittie betale ogsaa min regning paa hotellet i Caledonia.

Paa denne tur sluttet Flittie og jeg et varig venskap. Senere traf jeg ham mange ganger i Minneapolis, i Sioux Falls og sidst i Williston, hvor han da var de Forenede Staters landkommissær. Han var en ualmindelig begavet mand. Han hadde, som mange kanske vet, en del svakheter, der ogsaa la ham i en for tidlig grav. Men han var en stortænkende mand med ædelt hjertelag og mange kundskaper. Mange av dem jeg har hørt tale nedsættende om ham var ikke værdige til at nævnes paa samme dag som John Flittie. Han vilde den rette vei, men kom bare nogen ganger galt avsted.

Det var stas da vi om høsten kunde flytte ind i vort nye hus, som forresten endnu ikke var plastret eller malt. Og det var heller ikke møblert. Jeg gjorde selv nogen krakker og bænker, og hos en handelsmand i Elm River fik jeg kjøpt en kokeovn med tilbehør. Handelsmanden vilde ikke sælge den paa henstand, saa transaktionen nær hadde gaat overstyr. Men der var tilfældigvis tilstede en ung norsk mand hvem jeg hadde set fuld et par ganger, og som forresten ikke hadde noget godt rygte. Han viste sig at ha et godt hjerte ialfald. Han hørte akkederingen og kom hen og bød sig til at lægge ut pengene. Hvorfor jeg nogen aar senere kjendte mig forpligtet til at ta samme unge mand en smule i forsvar, da han stod for distriktsretten i Ada anklaget for at ha stjaalet en pengerul fra en mand ved navn Aas, der eide en træskemaskine og hadde været ute og indkrævet pengene og derefter hadde drukket sig fuld paa en saloon i Hendrum. Den anklagede blev frikjendt; men hadde han ikke laant

mig de pengene til ovnen, vilde jeg ha været omtrent sikker paa at han var skyldig.

Mellem de norske folk ved Red River bodde ikke langt fra os en irsk katolik ved navn Charles Canning. Han var senere medlem av Minnesotas senat og var en gang demokratisk kongreskandidat mot S. G. Comstock i Moorhead, — eller kanske det var mot Knute Nelson. Nok er det, at denne Canning var en av de første som kom til os i vort nye hjem; og han hadde med sig som foræring en ung gris, som kunde bli fet og kunde slagtes til julen. Vi gav den navnet general Grant, og den nøt god pleie, men fik dog et sørgelig endeligt netop ved den tid vi skulde ha spist steken. Og min kone og hendes søster, Mrs. past. Førde, gjør endnu ved leilighet nar av mig for den historie.

Denne min svigerinde, som den gang var Nora Ericksen, kom op til os paa besøk. Jeg skulde ha møtt hende med skyss i Moorhead. Men der blev forhindringer; og jeg skrev da til past. Førde i Fargo, at han maatte møte hende ved stationen og endelig være saa venlig at kjøre hende ut til Hendrum. Dette gjorde han; og efter den tid utover høsten var han svært flink til at komme paa besøk, angivelig for at være ute med mig og skyte præriehøns. Vi skjøt ogsaa mange av disse fugler og levde mest av dem; men vi hadde nok en mistanke om, at Førde ogsaa kanske hadde en anden grund for at komme saa ofte og gi sig saa god tid. Denne mistanke viste sig den følgende vaar at ha været vel begrundet, da han skrev til os at han hadde været i St. Paul og forlovet sig med Nora Ericksen.

Men det var om general Grants skjæbne her skulde fortælles. Jeg hadde været en tur hos past. og Mrs. Sagen ved Twin Valley; og Mrs. Sagen hadde laget en slags eplekake, eller hvad det var, som smakte makeløs godt. Da jeg kom hjem, skulde jeg absolut forklare for konen og Nora hvor god denne kake var, og hvordan den var sammensat. De skulde lage en av samme slag. De forstod ikke at noget saadant som det jeg beskrev for dem, kunde bli spiselig. Men jeg hadde set Mrs. Sagen lage den kaken og visste akkurat hvor-

dan det dermed gik til. Saa tilslut drev jeg de andre bort fra kjøkkenet; jeg vilde selv bake den kaken, saa skulde de faa smake hvor god den var. Jeg gjorde det ogsaa; men eplekaken blev av en eller anden uforklarlig grund ikke slik at man ustraffet kunde spise den. Jeg kastet den da ut i trauget til general Grant; og næste morgen laa den grisen død med et stykke av den eplekake mellem kjakene. Jeg gik ind og fortalte den sørgelige tildragelse; og da søstrene hadde undersøkt saken, paastod de at det var den kaken som hadde været saa ufordøielig, at grisen maatte krepere. Dette var naturligvis falskt; men jeg led meget ondt for den saks skyld.

Et kjært besøk som vi hadde den høst, mindes jeg godt. Det var den gjæve islandske prest Pall Thorlakson, som en kveld kom kjørende paa veien fra Moorhead hjem til det nye Island, som han hadde grundlagt i Pembina county. Han er nævnt en gang før i disse "Erindringer". Han stanste over natten hos os, og vi blev meget glade i den elskelige og kloke mand. Naar undtages H. B. Thorgrimsen, var han den første islænder med hvem jeg hadde talt. Han var sykelig, men ved godt mod, og han fortalte os paa en meget fængslende maate om sit arbeide og om det islandske folks kaar. Han gjorde sit til, at jeg for min del fik saa høie tanker om islænderne. Senere har jeg truffet mange av det folkefærd; og alle har gjort det samme fordelagtige indtryk. Tilfældigvis har jeg aldrig set nogen islænder som ikke var begavet og hadde gode kundskaper. Det er ogsaa almindelig indrømmet at islænderne gjennemsnitlig er verdens mest oplyste folk.

Vi fik ogsaa en dag besøk av to politikere, som maa nævnes. De kom kjørende til vort hus og meldte sig som Halvor Steenerson og Berhard Sampson. De talte noget om at jeg burde komme til Crookston og søke der at faa dannet en norsk menighet. Men hvad de egentlig vilde, var noget andet. Steenerson var først det aar kommet fra Houston til Polk county, men var allerede kandidat for embedet som countyadvokat. Og Bernhard Sampson beilet til et sæte i statens senat.

Begge valgtes ogsaa den høst, og de takket mig for hjælpen, skjønt jeg ikke kan huske om jeg saa meget som stemte for dem. Det bør bemerkes at Hendrum og resten av det nuværende Norman county den gang var en del av det store Polk county. Dette blev delt det følgende aar (1881), og den sydlige del organisert som nyt county under navnet Norman.

Vi fik vort hus plastret. Manden som hadde lovt at gjøre dette arbeide, kom ikke før vinteren allerede var for kold. Huset hadde ingen grundmur; og det blev os klart at vi ikke kunde bo der gjennem den koldeste vinteren. Nora blev syk og maatte reise hjem til St. Paul; og vi enedes snart om at ogsaa hendes søster fik reise dit og tilbringe en del av vinteren paa besøk hos forældrene. Jeg maatte bli igjen i Hendrum, og jeg frøs jammerlig i det halvfærdige huset. Sommetider da jeg kom hjem til det, var det saa koldt at det simpelthen ikke kunde nytte at tænde ild i kokeovnen, den varmet ikke noget allikevel. Jeg sat da indhyllet i pels og tæpper, til det blev saa sent at jeg anstændigvis kunde krype i seng. Oftest holdt jeg mig dog hos de nærmeste naboer, gamle Jo og Martha Berg; eller hos andre som hadde varme loghus. Men det blev ikke nogen morsom vinter. Der var megen sne, og jeg sat mange ganger fast i fonnene; og jeg kjørte mine hester næsten ihjel.

Her kan jeg likesaa godt først som sidst tilstaa at jeg fik et stygt ord paa mig for at kjøre altfor fort. Mine hestehistorier var mange og tildels kostbare. I de syv aar jeg blev boende i Hendrum og Ada, hadde jeg vist ialt mindst et par snes hester. Denne vinter, som her nu er tale om, hadde jeg faat fat i et spand smaa, brune, flinke dyr, som jeg hadde byttet til mig av en farmergut ved Polk City. Slik kaldte vi den gang strøket paa østsiden av Red River, omtrent hvor man nu har jernbanestationen Nielsville. Den gang var denne og de andre stationer og byer langs den bane ikke til. Der var ikke nogen anden jernbane end Manitobabanen, som gik gjennem midten av countyet mellem Glyndon og Crookston; og den eneste by i hvad der nu

er Norman county var Ada, som heller ikke egentlig var nogen by i den tid.

Den gang jeg kjøpte eller byttet til mig de omhandlede hester, var ogsaa past. H. P. Solstad tilstede, husker jeg; og han og farmeren og jeg sov den nat i samme smale seng. Hestene var rappe paa foten; men jeg kjørte dem snart fordærvet og maatte skaffe mig andre. Og likedan gik det mange ganger senere ogsaa. Jeg hadde en mani for at komme fort frem. Fik jeg se hester som var flinkere end mine, kunde jeg ikke motstaa fristelsen til at kjøpe dem; og paa denne maate fantet jeg bort flere penger end jeg hadde raad til.

Den noget bekjendte Jac. R. Ellerston, som har utgit utallige kortlivete aviser paa mange forskjellige steder, var i nybyggertiden nogen uker i Ada, Minn., og skulde begynde utgivelsen av en engelsk avis ved navn "The North Star" og en norsk ditto, som skulde kaldes "Ada Skandinav". Han kom aldrig saa langt at nogen av disse aviser fik se dagens lys; men han var i Ada længe nok til at bli vond paa mig for en eller anden ting og til at høre rygter om mit hang til at handle hester. Mange aar senere utgav han en tid et ukeblad i Chicago; og som motto paa første side satte han de bevingete ord: "Hensigten helliger midlet, som P. O. Strømme sa, hver gang han bedrog en mand paa en hestehandel". Men dette var en bakvaskelse. Det var tvertimot jeg som næsten altid blev bedrat i den slags handel. Vistnok byttet jeg en gang til mig av en mand i Ada ved navn Sandberg et par ponier for en sta hest. Men da han hadde opdaget den feil, kom han og gjorde vrøvl, saa jeg maatte bytte om igjen. Endda det hadde været en ærlig handel. Ti for loven gjælder den almindelige regel, "Caveat emptor", d. e. la kjøperen ta sig i agt. Jeg kunde godt være sakfører dersom det gjaldt bare lovene med hensyn til kjøp og salg av hester.

En slik handel erindrer jeg med særlig glæde. Jeg hadde et par utmerket pene og fotrappe dyr, hvis eneste feil var at de løp løpsk ved enhver mulig anledning. De tok ofte ut med mig, saa jeg maatte prøve paa at

styre dem ut i en sump eller mot et gjærde. Det bedste var det naar man kunde kjøre dem mot en høistakk. Men ofte gik det galt. Kjøretøiet splintredes i stykker; og jeg har endnu et ar over det ene øie som minde om de vilde hester. En dag efter en slik historie, da jeg kom med disse dyr og en slemt ramponert buggy til Campbells leiestald i Ada, foreslog denne Campbell at jeg skulde sælge ham de hester. De løp løpsk fordi jeg ikke forstod mig paa at haandtere dem ret, sa han. Han derimot, som var hestemand av fag, vilde kunne kjøre dem uten fare. De var vakre og friske, og han hadde ofte tænkt at han kunde ønske at eie dem. Ja, jeg paastod at ogsaa jeg kunde haandtere dem; det var bare at jeg sommetider glemte at være forsigtig og holde øie med dem. Han sa at en flink hestemand aldrig var uforsigtig. Nu, enden blev at jeg paa stedet solgte ham hestene. Saa gik jeg til postkontoret; og nogen minutter senere, da jeg stod der og saa gjennem nogen brev eller aviser, fik jeg høre støi ute paa gaten. Jeg sprang til døren; og der kom mine, eller rettere sagt Campbells hester i vildt firsprang nedover gaten med bare stangen og to hjul av buggyen. Resten av den laa knust op mot fortauget et stykke borte. Jeg turde ikke le, før jeg kort derefter fik se Mr. Campbell komme hinkende rundt gatehjørnet, saa jeg visste at han ikke var farlig saaret. Han hadde straks skullet ut at kjøre med sine nye hester, og de løp løpsk for ham før han kom hundrede fot bort fra stalden. Det var bare uforsigtighet fra hans side, forklarte han; og jeg svarte: "Præcis akkurat som med mig."

Ved Luther College i Decorah blev der i januar 1881 holdt en fælleskonferens av Synodens prester. Ogsaa jeg reiste til det møte og bodde den uke hos prof. Larsen. Ved denne konferens var det at grænselinjen først begyndte at optrækkes mellem missouriere og hvad man kaldte "schmidtianere"; og man begyndte at stille sig paa den ene eller den anden side av denne linje. Næst efter prof. Schmidt selv var det især past. Muus som talte sterke ord mot de tyske missouriere. Jeg var valgt til en av sekretærene og skrev nogen av disse taler. Og

jeg syntes at past. Muus talte godt og hadde ubestridelig ret. Dette fik megen betydning for mit senere forhold og var for saa vidt av vigtighet for mig personlig; skjønt det jo ellers kunde være en temmelig likegyldig sak for andre. Jeg hadde lært at beundre past. Muus fremfor næsten alle andre mænd. Han var en saa overordentlig interessant personlighet. En gang hørte jeg prof. Larsen omtale ham som "den mægtigste kjæmpeskikkelse vi har blandt os." Past. Muus var saa sikker i alle sine meninger, og i alt gik han bent frem som en naturmagt. Netop ved den tid som her er tale om, var han meget omdisputert i avisene, fordi hans hustru, fru Oline, hadde rettet nogen anklager mot ham og begyndt proces og forlangt skilsmisse. Men man kunde ikke skjønne det paa ham, at han i mindste maate hadde latt sig anfegte av denne ubehagelige historie. Den vilde ha knækket en mindre sterk mand. Jeg hørte flere ganger past. Muus nævne den ganske rolig, som om den i grunden slet ikke vedkom ham. Like til han et halvt snes aar senere ved et synodemøte i Kindred, N. Dakota, blev utstøtt av Synoden, vedblev han stadig at være den samme sikre og overlegne mand, som intet hadde at stikke under stolen. Jeg sat netop ved hans side ved det møte. Og da man hadde besluttet at utstøte ham, fordi han stadig holdt paa at rette haarde beskyldninger mot Synodens lære og dens fædre, gik han utenfor kirken, bød mig, som hadde fulgt ham ut, en cigar og tændte en selv; og da jeg paa hans vegne var sint over hvad man hadde gjort med ham, irettesatte han mig for min vrede og sa: "Du har en ond aand, og slike onde aander kan ikke utdrives uten ved bøn og faste."

Under konferensen i Decorah fik jeg brev fra St. Paul, hvor min hustru da var hos sine forældre, med underretning om at vi hadde faat en søn. Denne for mig vigtige nyhet gjorde at jeg straks reiste til St. Paul for at se ham og hans mor. Vi gav ham navnet Einar. Saa maatte jeg reise alene hjem til mit arbeide. Jeg skulde reise med jernbanen til Ada for derfra at kjøre de femten mil eller saa ut til Hendrum. Vi hadde

en slik snestorm at toget blev staaende fast etsteds ikke langt fra Fergus Falls; og det var tre eller fire dage før vi kom løs. Inde i Fergus Falls blev der igjen en lang stans. Jeg var da en dag eller to hos past. O. N. Fosmark, som da hadde været prest i den by et par aar. Hans familie bestod den gang bare av hustruen; de seks barn kom senere. Jeg hadde ikke set hende før; men var likesom kjendt med hende allikevel, da jeg kjendte saa mange av hendes slegt: Hendes bror, past. O. A. Normann, og hendes svogre, past. Erdahl, past. Vetlesen og Lars Lynne. Især var Vetlesen en god ven av mig. Han var prest i Grant county, hvor jeg hadde mange slegtninger, og han var i alle henseender en ædel karakter. En gang holdt han visitas hos mig som stedfortræder for formand Muus; og han gav mig en del paapakning for uforstandig fremgangsmaate. Men det hadde jeg uten tvil ærlig fortjent. Past. Vetlesen og hans hustru er begge døde for mange aar siden.

Det tok en hel uke at komme frem fra St. Paul til Hendrum; og saa begyndte igjen strævet med at komme rundt til de mange menigheter. Foruten Hendrum og Trysil og Valdres settlementet var der Polk City, hvor de ledende mænd var tre brødre ved navn Tronnæs. Saa var det Ada og et settlement ved Marsh River nordvest fra denne by. Og i sydvest, i townet Mary, var der en liten tysk menighet som jeg ogsaa maatte ta mig av indtil videre. Og det var noksaa tungvint. Jeg kunde nok tale tysk; men det gik dog ikke saa let som paa norsk eller engelsk.

Flere ganger den vinter hadde jeg farlige eventyr ute i snestormene. En søndag jeg skulde kjøre til Marsh River, blev der en slik blizzard at jeg kom paa vildspor og kjørte hele dagen uten at finde hus. Endelig om kvelden var jeg saa heldig at finde en liten hytte halvt begravet av sneen. Der var ingen hjemme; men jeg brøt mig ind og fandt ogsaa bakenfor hytten en slags halmstald, hvori min hest kunde berge livet. Inde i hytten var der en gammel, rusten kokeovn; og der var en del brændeved. Og i et hul under gulvet fandt jeg en pose mel og et stykke salt flesk. Jeg smeltet sne og

gav hesten drikke og halm; og jeg blandet mel og vand og stekte et slags brød, og flæsk var der nok av. Stormen blev langvarig, saa jeg maatte bli der alene i hytten fra søndag til onsdag eller torsdag. Og jeg hadde intet at læse og ingen røketobak. Dette er bare en av mange lignende lystelige erfaringer.

Om vaaren var det ofte endnu besværligere at komme frem, særlig naar jeg skulde over til Trysil. Der var ingen bro over Red River mellem Fargo og Grand Forks; og sommetider kunde færgebaaten ved Elm River paa grund av oversvømmelse eller drivis ikke gjøre tjeneste. Mange ganger har jeg svømmet over elven, selv naar vandet var iskoldt. Og det var ikke let at gjøre det og holde klærne i en bylt i veiret med den ene haand for ikke at faa dem vaate. Stundom kunde jeg ro buggyen over i en canoe og la hesten svømme efter. En gang var jeg svært nær ved at drukne. Jeg fik laane en skrøpelig canoe av en mand ved Perley og skulde over til Lars Myhres hus i Trysil. Det var i vaarflommen, og midt ute i strømmen væltet canoen. Jeg lot den drive og søkte at svømme iland. Men med en tung overfrakke paa blev jeg utmattet og maatte rope om hjælp. Heldigvis var der en mand som hørte mig og kom springende med et taug, som han kastet ut til mig og fik halet mig levende i land. Ja, jeg sier heldigvis. Jeg kjendte det virkelig som et held den gang. Det er vist Peer Gynt der sier noget saadant, som at "livet er kjært; og som man sier, besk er døden."

Past. Sagen, som bodde tyve mil øst for Ada, forsøkte i vaarflommen noget endnu mere dumt. Han bildte sig ind at det maatte gaa an at la hestene svømme over elven og trække vognen efter sig; og at han da kunde sitte i vognkassen som i en baat og komme stolte-lig og tør over til den anden side. Han forsøkte det ogsaa. Men vognen væltet med ham; og det var med nød og neppe at hestene berget sig i land paa den ene side av elven og han paa den anden. Han paastod altid senere, at det vilde ha gaat allreit dersom vognkassen bare hadde været tæt.

Ut paa vaaren var jeg igjen i St. Paul og hentet lillegut og hans mor hjem. Vi trodde at det skulde være vaar; men da vi kom til vort hjem i Hendrum, blev det vinter igjen med kulde og sne. Konen blev syk i det kolde hus. Jeg maatte faa nogen til at være hos hende, medens jeg om natten kjørte til Moorhead efter en doktor. Hun blev snart bra igjen; og vaaren kom for alvor, og vi hadde det godt.

Det blev i længden altfor besværlig at bli boende saa langt ute paa landet; og den sommer bestemte vi os til at flytte til Ada, som holdt paa at vokse og bli en pen liten by. Vi fik solgt huset og førtien til en Børre Larsen, som senere har været bankchef i Halstad. Vi fik en rimelig pris, og vi leiet et bedre hus i Ada, indtil vi fik kjøpt det hus som blev vort hjem i fem aar.

De ledende nordmænd i Ada var brødrene Lars og Peter Ramstad. De kom fra Coon Prairie, Wis. Familien er oprindelig fra Gudbrandsdalen — og de hadde den største butik i Ada. Lars Ramstad var stedets postmester og en meget fremstaaende borger. En yngre bror var den prof. Ola Ramstad der døde som lærer ved Luther College. En søster av disse brødre var gift med farmeren A. K. Strand, der har været countykasserer i Norman county og ellers indehat mange tillitshverv. En anden søster blev gift med Peder Rudser, som nu er kasserer i Divide county, N. Dakota, og efter hvem postkontoret og handelsstedet Rudser i det county har sit navn.

Dette skal ikke være nogen adressekalender, saa jeg vil ikke nævne alle de norske folk som den gang var i Ada; kun enkelte av dem som jeg lærte at kjende bedst. Den ene av disse var Norman Hansen, som nu har en bank i Fertile, Minn., og er en meget anset og formuende mand. Han var fra Paint Creek, Iowa, og i Ada var han bestyrer av en butik som eides av et aktieselskap. Han var kjendt som en absolut hæderlig ung mand, og han var ogsaa ved siden av Lars Ramstad den mest paalidelige av samfundets og særlig av menighetens støtter.

Saa var der Larsen & Lystad, som hadde jernvare-

handel, og Gilbertson, som hadde "general store" og hadde ord for at være mægtig i pengeveien. Narum var apoteker og en bra mand, der ogsaa praktiserte en smule som doktor. Louis Hanson og Matt. Olson solgte farmredskaper, og Ole Myran, som senere blev statssenator, hadde hotel og saloon.

Vor nærmeste nabo var Gustav Lysengen, en grei mand og en uhyre flittig og dygtig arbeider. Han var altid hjælpsom og en trofast ven; og det var en sorg for os da han og hans familie flyttet derfra til Walsh county, N. Dakota, hvor han nu er storfarmer ved St. Thomas.

Ovennævnte Ole Myran var en meget interessant karakter. Han samlet en hel del penger og blev egnens mest fremragende politiker. Han hadde aldrig læst nogen ting og visste ikke nogen ting; men han hadde et godt snakketøi og megen energi; og det lykkedes ham at skape sig et ord for næsten at være en statsmand. Noget andet politisk argument kunde han ikke bruke end at ta frem en bunke pengesedler og by sig til at vædde. Vilde man da ikke vædde med ham, saa hadde man jo indrømmet at han hadde bevist sine paastande. Jeg hadde mange sammenstøt med ham og kom altid tilkort, fordi jeg ikke, selv om jeg hadde villet det, kunde lægge saa mange penger paa bordet. Da jeg var blandt dem som søkte at faa saloonene banlyst fra byen, blev Myran en motstander. Ti var der noget han hatet, saa var det avholdssaken. Ofte har jeg spekulert paa den gaate, hvorledes han kunde drive det til at bli countyets politiske stormagt. Det var vist nærmest fordi han var hvad man kalder en "good fellow". Hans forretning var lønnende, og han gav ut mange penger; han var ikke nogen gnier. Da han var statssenator i St. Paul, levet han flot og fort. Jeg traf ham der nogen ganger, og han vilde gjerne ha kjøpt hele Windsor Hotel for mig.

Den første eller anden jul vi var i Ada spillet Ole Myran mig hvad han syntes var et godt puds. Jeg hadde en temmelig slemt ramponert slæde eller "cutter", som han paastod var en skam for mig og menig-

heten. Da jeg juledags morgen kom ut i min stald, hang der pent nyt sæletøi paa væggen,og inde i skuret stod en ny og meget vakker og kostbar slæde. Da jeg undersøkte saken, fik jeg rede paa at det var Ole Myran som hadde bragt mig denne foræring. Han hadde faat et par andre saloonverter til at være med og kjøpe denne stas for mig, da de vilde vise mig og folk i menigheten at ogsaa toldere og syndere kan ha hjertelag. Den anden prest i byen forærte han paa samme maate en melkeko. Myran døde for nogen aar siden i Los Angeles.

Den sommeren (1881) foranstaltet manitobabanen en ekskursion av norske og danske bladmænd, som skulde se det herlige nye Nordvesten og Manitoba. Disse bladmænd kom med ekstratog og skulde ogsaa stanse nogen timer i Ada. Vi gjorde forberedelser til at ta imot dem, og det blev for os en rigtig festdag. Jeg husker ikke nu alle som var med den ekskursion. Men der var F. A. Husher og Markus Thrane; Hushers svigersøn S. Sørensen, nu redaktør av "Minneapolis Tidende"; oberst Chr. Brandt, nu ved "Decorah Posten"s redaktion; vor danske ven Chr. Rasmussen og mange andre, hvem jeg da traf for første gang. Prof. Larsen og prof. L. S. Reque fra Luther College var ogsaa med i følget. Prof. Larsen var med mig hjem, beundret vor lillegut, som laa i vuggen, og nævnte, husker jeg, at han ogsaa selv fornylig hadde faat en søn — den nuværende prof. Lauritz Larsen i Brooklyn.

Alle byens mænd blev med; og vi kjørte vore æresgjester ut til en skoglund ved Marsh River et par mil utenfor byen, for at de kunde se hveten, som stod tæt og gul og kjæk utover prærien. I lunden holdt vi rast og fik os mat og drikke, og jeg holdt velkomsttalen til bladmændene. Jeg ønsket at jeg hadde været en av dem; og jeg tror at det bekjendtskap jeg den dag kom til at stifte med Brandt, Sørensen og Husher, gjorde sit til at jeg senere selv blev bladmand.

Jeg maa vist ha været heldig i den lille talen. Saa sa ialfald alle bladmændene i sine reisebeskrivelser til

sine respektive aviser. De skrev rigtig smigrende om mig; og dette gjorde mere indtryk paa mig den gang end om det hadde hændt nu. Jeg husker bare at jeg utbragte et leve for pressen og sa noget om, at vi var like gode amerikanere for det om vi kunde tale og skrive norsk. Chr. Rasmussen svarte paa dansk; og oberst Brandt kom bort for at klinke med mig og si nogen venlige ord. Det er ikke nogen vigtig historie; men den er saa frisk i mit minde at jeg maatte nævne den. Det var eneste gang jeg saa Markus Thrane, en tør liten pusling av en mand. Han hadde i skoglunden mistet nogen papirer, og jeg fulgte ham tilbake og hjalp ham med at finde dem. Og han var svært høflig og venlig, trods det at jeg den gang altsaa var prest, medens han levde av at være fritænker og skjelde alle prester huden fuld i sit blad, "Den Nye Tid".

Den samme sommer, i august, døde vor lillegut Einar. Past. A. Øfstedal fra Sand Hill var da tilfældigvis hos os, og han holdt tale ved begravelsen; og en utmerket god tale var det. Jeg husker saa godt at han talte om den tanke som Ibsen i "Brand" uttrykker med de ord: "Evig eies kun det tapte."

— Blandt mindene fra denne tid er ogsaa et om en rar brudevielse. Ute paa prærien sydøst for Ada bodde en ung mand med skjærpet sans for greie forretninger. En morgen møtte jeg ham paa gaten i Ada. Han spurte om mit navn var Strømme. Ja, jeg kunde ikke negte det.

"Hvor meget vil du ha for at kjøre ti mil ut paa landet og utføre en liten forretning for mig?" sa han.

"Hvad slags forretning?"

"Det kan vel bli det samme, vet jeg. Det er ti mil."

"Nei, det kan hænde at jeg ikke vil utføre den forretning for nogen pris; eller kanske jeg vil gjøre det gratis. Hvad er det for noget? Kanske du skal gifte dig?"

"Ja, det var tanken. Hvor meget skal du altsaa ha for det?"

"Hvorfor kunde du ikke si det straks. Det er en

ærlig sak. Med hensyn til betalingen, saa pleier vi ikke netop at forlange noget bestemt."

"Ja, du vil vel ikke gjøre det for ingenting; og jeg vil vite akkurat hvad det kommer til at koste."

"Nu, dersom du endelig skal vite det," sa jeg, "saa kan jeg nævne, at er du i nogenlunde gode omstændigheter, saa vil jeg ikke forlange noget; men jeg vilde vente at du gav mig saadan omtrent fem dollars."

Det syntes han ikke var urimelig; men hvordan vilde det bli med skyss ditut? Jeg forklarte at jeg hadde mine egne hester.

"Blir det nogen ekstra betaling for dem da?"

"Nei, vist ikke."

"Hvor meget vil du ha for at la mig kjøre med dig?"

"Jeg vil ikke ha noget for det; du skal være velkommen."

"Altsaa er forslaget det," sa han, "at du bruker dine egne hester, og jeg faar kjøre med dig, og du skal vie os, og det hele skal koste fem dollars. Er det rigtig?"

"Ja, det kan du gjerne ta mig i luggen paa; du har forstaat mig."

Han rakte haanden ut. "All right," sa han; "det er en kontrakt. Shake."

Han hjalp mig med at spænde for; og vi kjørte ditut til en liten hytte, hvor bruden hadde en "homestead claim". Hun var der aldeles alene. Jeg forklarte at man maatte ha mindst to vidner tilstede. Da jeg trods hans indvendinger stod fast paa, at dette var nødvendig, gik han til en av naboene og fik to gamle folk til at komme tilbake med ham. Saa blev vielsen forrettet. Han betalte mig de fem dollars; og saa gik han bort til vinduet for at se paa veiret. Det hadde begyndt at regne litt; og de første ord han talte var: "Jeg er da rigtig svineheldig ogsaa; for nu regner det, saa jeg taper ikke nogen tid paa dette. I regnveiret kunde jeg ikke ha runnet træskemaskinen allikevel."

Dette var et av de noksaa mange rare brylluper. Jeg kommer ved at nævne dem til at tænke paa en historie om en underlig skrue av en norsk prest, som under et

møte fortalte sine standsbrødre: "Dere kan tro at jeg igaar hadde en rar brudevielse. Bruden var en gammel vertshusholderske med mange penger; og brudgommen var en gammel sviregast, som tok hende bare for pengenes skyld. Og gjestene var hans svirebrødre. Saa det var en tvilsom forsamling. Men hvad tror dere at jeg tok til tekst? Jo, den var god. Jeg talte til dem over det sted i det gamle testamente hvor der staar: Drik, herre, og jeg vil ogsaa gi dine kameler at drikke. Var den ikke god? Hvad?"

Det var i den første tid i Ada at jeg først traf den interessante mand P. P. Iverslie. Hans navn var allerede den gang godt kjendt gjennem hans mange skrivelser i avisene. En dag kom der ind i vort hus en middelstor, tarvelig klædt og yderst alvorlig ung mand. Jeg var ikke sikker paa om jeg kjendte ham, og likte ikke at spørre ham hvem han var. Jeg tænkte mig at han formodentlig var fra en av landsmenighetene, og at han skulde ha bryllup. Saa sat jeg og ventet paa at han skulde nævne sit erende. Han spurte endelig hvor jeg hadde studerværelset og min boksamling. Jo, den var ovenpaa; og vi gik ditop. Han tok da nogen av mine bøker ned fra hylden og bladet litt i dem.

"De bor ute i Twin Valley?" sa jeg for at si noget.

"Nei, jeg bor i Iola, Wisconsin."

"Jasaa. Det er jo der den berømte P. P. Iverslie bor. Kjender De ham?"

"Er han saa berømt, han da?"

"Ja, navnet er temmelig godt kjendt. Er De fra Iola, maa De vite om ham."

"Det er jeg som heter P. P. Iverslie."

Slikt var det jeg først blev kjendt med denne mand, der har skrevet saa meget og læst alt mulig; der stadig har været eneboer og bokorm; og der vet alle ting — ogsaa meget som jeg vet ikke er sandt. Der er vel neppe nogen anden blandt os der har gransket saa samvittighetsfuldt i Vinlands-sagaene og runeskrift og middelaldersk teologi m. m. m. Det første indtryk av ham har jeg beholdt: en altfor høitidelig og alvorlig mand med store kundskaper og kemisk fri for al sans for hu-

mor. Paa denne hans begrænsning, der kan gjøre ham saa skrækkelig kjedelig, saa jeg nu fornylig et eksempel, der maatte bekræfte det første indtryk: I en avisartikel kom jeg til at nævne Hjalmar Rued Holand og hans Kensington runesten; og jeg lot falde den bemerkning, at jeg hadde forsvaret stenens egthet "nærmest av den grund at prof. R. B. Anderson ikke trodde paa den." Dette læste Iverslie og skrev straks til et av bladene at jeg altsaa her selv hadde bentfrem indrømmet at jeg var en uvederheftig person, som hadde en overbevisning bare fordi en anden mand hadde en motsat mening. Og i samme avisartikel skrev Iverslie om nogen andre folk, at de syntes at være fuldstændig blottet for al sans for humor. Han kjender alt andet og alle andre; men det er klart nok at han ikke kjender sig selv.

Forresten vil jeg si at folk burde læse Iverslies grundige og meget interessante bok om vinlandsreisene, hvori han paaviser at prof. Gustav Storm har mistydet sagaene og er aldeles upaalidelig.

En anden interessant bekjendt fra de dage i Ada var redaktør Jørgen Jensen. En aften jeg holdt et foredrag i skolehuset, var der i forsamlingen en fremmed mand som var litt omtaaget, og som nogen ganger ropte til mig sigende: "Det er løgn." Vi fik ham til at forholde sig rolig; og efter foredraget gik jeg bort til ham og spurte ham, om han kunde fortælle mig hvad jeg hadde sagt som ikke var sandt. Det kunde han ikke; men jeg fik vite, at han var Jørgen Jensen. Han vilde disputere; men da han var fuld, bad jeg ham komme bort og besøke mig naar han blev ædru, saa kunde vi tales ved. "Jeg er aldrig ædru," sa han.

Siden talte jeg mange ganger med ham og forbausedes over hans kløkt. Han var et lyst hode. Han hadde været lærer ved Augsburg Seminar og redaktør av "Budstikken" i Minneapolis og av et litet blad i Fargo. Han forblev i Ada hele sommeren; og ingen visste hvad han levet av. Han sov i en haug høvelflis ved en ny elevator, og han fik sig vel mat paa de norske salooner. Trods dette liv holdt han sig merkelig ung. Jeg saa

ham sidst i Fargo for et par aar siden, og hans utseende hadde forandret sig meget litet i de tredive aar. De som har læst noget fra Jørgen Jensens pen, vil vite at han hadde stor begavelse som stilist og polemiker. Det var ikke behagelig at bli tat under behandling av ham, slik en mester han var i den kunst at klæ en motstander av og vise ham frem til spot og spe for læserne. — Jeg vil ikke forstaaes derhen, at jeg anbefaler hans levevis som et middel til bevarelsen av evig ungdom; men han var virkelig langt oppe i sekstiaarene urimelig ung for sin alder. Hvad man kan lære herav vet jeg ikke.

Det var, tror jeg, det samme aar jeg første gang traf vor nu mest navnkundige norske amerikaner, Knute Nelson. Jeg sat i en jernbanevogn og skulde til St. Paul. I et par sæter nær mig var der tre eller fire mænd som talte politik. Den ene av dem var en kraftig, undersætsig mand, som jeg syntes saa ualmindelig godt ut. Han talte meget interessant, og jeg la særlig merke til hans korrekte og klingende engelske sprog. Det faldt mig aldrig ind at han var nordmand, før jeg hørte ham nævne det sted i gamlelandet hvor han var født. Da de andre hadde gaat fra ham, var jeg saa fri at spørre ham om han kanske var senator Knute Nelson. Han var nemlig den gang medlem av statens senat, og jeg kjendte ham naturligvis av omtale. Jo da, han var Knute Nelson; og vi hadde en lang samtale. Senere traf jeg ham ofte; og i hans første kampagne for at bli kongresmand hjalp ogsaa jeg ham saa godt jeg kunde. Men herom skal i sin rette tid videre fortælles.

I Ada og omegn begyndte sommeren 1881 en livlig agitation for at faa delt Polk county og av den sydlige del danne et nyt county; som, fordi de fleste av settlerne var norske, skulde kaldes Norman. Vi hadde i Ada et litet filleblad paa engelsk, utgit av en Fred Puhler. Han var en temmelig mangfoldig person forresten, men brukte nu sit blad og al sin styrke og fornuft til denne agitation. Ada skulde snart, skrev han, bli en meget større by end Crookston; og dersom countyet

ikke blev delt, burde vi ialfald faa flyttet countysætet fra denne fillebyen til Ada, Red River dalens vordende hovedstad. Alle vi som hadde vort hjem i Ada, var enige med ham og hjalp ham med at skrive spydigheter mot Halvor Steenerson og Bernhard Sampson og de andre slyngler i Crookston, som arbeidet mot delingen av countyet. Striden blev latterlig bitter, men endte dog med at vi vandt seir ved folkeavstemningen. Norman county besluttedes organisert. Statens guvernør skulde utnævne en kommission, som igjen skulde utnævne de fornødne embedsmænd, indtil der næste aar kunde holdes det regulære valg. Der blev næsten borgerkrig om hvem der skulde anbefales som medlemmer av denne kommission. Fred Puhler hadde sine kandidater, av hvilke ingen var norske. Og de norske ledere, saasom Lars Ramstad, Alex. Running, Louis Jacobsen, Nils Kjeldsen og Elias Salveson, vilde ha norske folk til ogsaa at styre; og de fik sin vilje frem. Guvernøren utnævnte en norsk kommission, og denne valgte nordmænd til næsten alle embeder. Jeg kan ikke huske dem alle. Men Alex. Running blev auditør, hans svoger Elias Salveson blev sheriff, Kjeldsen blev register of deeds, Gabriel Bjørnson skifteretsdommer osv. Og jeg blev utnævnt til skolesuperintendent.

Da jeg tok imot denne utnævnelse forstod jeg naturligvis at jeg vilde komme i unaade hos nogen av de kirkelige foresatte. Men jeg trængte til de penger hvormed embedet var avlønnet; og jeg maatte jo allikevel besøke alle dele av distriktet og kunde da paa samme tid ha tilsyn med skolene. Desuten var der neppe nogen anden i det county som sat inde med de fornødne kundskaper til dette arbeide. Superintendenten maatte eksaminere dem som vilde holde skole, og desuten faa istand sommerskoler for dem og gi dem veiledning. Vi hadde næsten ingen utdannede lærere. De fleste av de halvt hundrede lærere var unge piker som bare hadde lært litt mere end de andre i distriktet.

Nu, for straks at bli færdig med dette om erfaringen som skolesuperintendent: Jeg hjalp til at faa organisert skoler hvor de trængtes, og skaffet tilveie saa dyg-

tige lærere som vi under omstændighetene kunde faa. Ved det regulære valg høsten 1882 blev jeg enstemmig gjenvalgt; samtidig med at Knute Nelson første gang valgtes til kongresmand. To aar senere blev jeg ikke gjennominert. Der var i den republikanske countykonvention forslag om igjen at sætte mit navn paa valgseddelen. Men en av delegatene gjorde indvendinger, idet han kunde oplyse at dette var en republikansk konvention, og at jeg var demokrat. Jeg holdt det ikke hemmelig at jeg vilde stemme paa dette partis præsidentkandidat, Grover Cleveland. Med en knepen majoritet nominerte da konventionen en anden mand, Farnsworth, til skolesuperintendent. Han var principal for byens skole og en dygtig skolemand. Saa dermed troddes den sak at være avgjort. Jeg husker at past. Bjørgo fra Lake Park traf til at være i Ada den dag, og at han agiterte litt for at man skulde opstille mig som uavhængig kandidat. Men demokratene var faa og hadde ingen organisation, saa Farnsworth blev alene om budet. Imidlertid gik det ikke efter beregning. Den gang bruktes ikke det australske valgsystem. Og dagen efter valget blev det rapportert til baade Farnsworths og min store forbauselse, at 1200 av de 1600 vælgere hadde strøket hans navn av valgseddelen og skrevet mit i stedet, og at jeg altsaa var gjenvalgt. Jeg beholdt da embedet indtil januar 1886, og saa resignerte jeg og fik av countykommissærene lov til selv at utpeke den lærer som skulde ha embedet det sidste aar av terminen. Det blev ikke Farnsworth, men Sylvester Peterson, som var den flinkeste av lærerne ute i landdistriktene. Det kan nævnes at paa samme tid som jeg var det i Norman county, var min søster, Mrs. Martha Sauby i Elbow Lake, skolesuperintendent i Grant county; og senere har vor yngste bror ogsaa indehat samme slags embede.

I de fire aar jeg var skolesuperintendent overvar jeg hver vinter lærerforeningens aarsmøte i St. Paul og blev godt kjendt med statssuperintendent D. L. Kiehle. Han var en utmerket dygtig skolemand og kunde gi os mange gode raad. Der var et halvt snes superinten-

denter som var nordmænd, og vi holdt nogen møter for os selv og talte ogsaa om hvorvidt vi skulde arbeide for at faa det norske sprog indført som et av skolefagene; men der var den gang ikke nogen stemning for den sak.

I disse aar maatte jeg jo næsten dagstøt holde taler for skoleungdommen; og det var da jeg vænnet mig til stadig at indprente den, at man gaar paa skole ikke for at lære hvorledes man skal skaffe sig noget at leve av, men for at lære de ting som kan gjøre livet værd at leve. Jeg søker at tro at jeg i det stykke fik utrette noget godt.

Der var ikke saa faa unge mænd av dem jeg kjendte fra Decorah, som kom op til Norman county for gjennem mig at faa enten en skolepost eller andet arbeide. Den første av dem var K. O. Gigstad. Senere kom Ahlert Koren, Jørgen Lommen, Fr. Voss Mohn og andre. Gigstad, som nu er den ledende borger i St. Hilaire, kom til Hendrum allerede i 1880, straks vi hadde flyttet ind i vort eget hus, og han blev hos os en tid utover høsten. I harvesten arbeidet han for Thore Venn, og saa hjalp han mig med at bygge stalden færdig og med at skaffe frem brændeved til vinteren. Han var bestandig i perlehumør og hadde en saa aktiv mathelse, at konen min endnu sommetider nævner den med beundring og snakker om hvor morsomt det var at ha Knud Gigstad i huset.

Den uten sammenligning bedst utrustede lærer som kom til Norman county den tid jeg hadde tilsynet med skolene, var Samuel Torgerson. Høsten 1882 kom han til Ada fra Waupaca, Wis. Han spurte sig frem til vort hus, da han vilde høre efter om der kunde være arbeide at faa som skolelærer. Han var da 26 eller 27 aar gammel og av et meget gentilt utseende. Han hadde allerede hat adskillig erfaring som lærer i New London og paa andre steder i Wisconsin og hadde saa solide kundskaper, at han for den saks skyld godt kunde været universitetsprofessor. Saa jeg kunde naturligvis uten betænkning gi ham et first grade certificate og love at finde ham en ledig skole. Vi trængte saart netop

nogen saadanne lærere. Forresten fik vi ikke beholde ham længe.

Der vilde hengaa nogen uker før han kunde begynde sit skolearbeide, og imens vilde han gjerne se sig om i det nye Nordvesten. Det traf sig saa at jeg netop skulde ta mig en længere kjøretur ind i Dakota, og Torgerson blev da med mig. Jeg hadde flinke indianske ponies og en let vogn. Vi kjørte til Hendrum, satte med færgebaat over Red River og naadde om aftenen frem til past. Harstads hjem ved Stony Point. Derfra kjørte vi nordover til Larimore, hvor der da var begyndelse til en by, som drømte om engang at bli stor. Torgerson var saa pent antrukken og hadde et saa gentilt ydre sammenlignet med mig, at naar vi kom til et fremmed sted trodde man bestandig at han var en fornem herremand, og jeg var hans tjener og skyssgut. "Værsaagod at gaa ind," sa man til ham; "drengen din kan vel stelle med hestene. Han skal vel ogsaa ha mat; men du vil kanske ikke ha ham ved samme bord." Saa maatte vi da forklare at vi var jevngode, av samme ære og værdighet.

Det var mig i den tid en stor plage mange ganger, at jeg ikke saa ældre og mere værdig ut. Den gang fik prester reise for halv pris med jernbanene. Men ofte hændte det, naar det gjaldt bare en kort reise, at jeg kjøpte billet til fuld pris for at undgaa den ydmygelse at bli mistænkt og eksaminert med hensyn til hvor jeg hadde faat fat i den "half fare permit". En konduktør vilde engang uten videre ta den fra mig. Jeg maatte foreholde ham at jeg virkelig var en voksen og hvit mand, og at der kunde være mangt et godt hode under en gammel hat; og han lot sig endelig overbevise om at jeg ikke var nogen almindelig landstryker. Ansigtet var den gang freknet og saa glat som et nyverpet egg. Past. S. O. Braaten skrev engang et digt om den ting. Ja, for Braaten, som nu er prest i Walle, litt syd for Grand Forks, er nemlig digter. Nu har han i lang tid latt sin vingete hest hvile; men før i tiden brukte han den flittig. Han skrev saaledes engang og sendte mig et haarreisende digt om naadevalgstriden i

Synoden. — Synodens Ragnarok kaldte han den. Jeg har desværre mistet det. Men der stod noget saadant som at

"Midgardsormens glatte bukter
vælter op av havets skjød;
Thor ham med sin hammer tukter,
begge finder der sin død.
Dypt fra dypets skjulte gruber,
dypt fra Helheims labyrinth
høres skrik fra hæse struber
som av sjæle helvedpint."

Og som overskrift over dette digt hadde han sat: "Hjertesuk for Barn".

Av de vers som jeg kom til at tænke paa, og som han skrev til eller om mig, en gang nogen av os i nybyggertiden var samlet i Grand Forks — og det traf til at være min fødselsdag — husker jeg nu bare noget hvori han berørte mit utseende:

"Det er fra skolens dage
jeg kjender Strømme bedst;
da var han glat paa hage
som nu ved denne fest.
Men det er ingen lyde
hvorfor man dadles kan;
ti hvo vil skjegget byde
at vokse paa en mand?
Her gjælder just de slitte ord
vi hører tidt paa denne jord:
Vi intet av os selv formaa,
ei engang skjeg paa kind at faa."

Nu, dette var en digression. Torgerson og jeg kjørte fra Larimore til Bachelors Grove — Groven som man nu kalder den — nogen mil fra det nuværende McCanna, og saa gik turen til Park River og østover til Grafton. Denne by var da flunkende ny. Den hadde nogen færdige huse, og endda flere som var bare halv-

færdige; og den hadde netop faat jernbane. Der var en norsk menighet med den danske past. Søren Hansen som prest; og hos ham stanset vi over natten. Han var gift med en datter av bygmester Anderson i Decorah; en bror av den mere bekjendte arkitekt A. Anderson, som den gang var i Des Moines, og som nu bor i Madison, Wis., og er over 90 aar gammel. To av denne arkitekt Andersons sønner er ansette bladmænd i New York, og en anden søn er kaptein i den amerikanske marine og kommanderte et av vore krigsskibe i ugreien med Spanien.

Da past. Søren Hansen hadde været seks eller syv aar i Grafton, fik han lungetæring. Saa foretok han med sin kone en reise til Danmark og døde hos sit eget folk i Esbjerg. Under reisen dithen besøkte de os et par dage i Chicago; og han talte da med godt mod om hvorledes han haabet at komme frisk tilbake om nogen maaneder, og om hvor snilde hans venner i Grafton hadde været med at skaffe ham penger til reisen. Men Mrs. Hansen kom tilbake alene og har siden hat sit hjem i Decorah.

Fra Grafton kjørte Torgerson og jeg til Grand Forks og stanset over natten paa et hotel akkurat der hvor Scand. Am. Bank nu har sin gjilde nye bygning. Det var første gang nogen av os saa Grand Forks, som allerede den gang var et livlig handelssted. Derfra kjørte vi syd til Walle, hvor vi var indom hos past. Braatens forgjænger, past. O. H. Aaberg, der en tid hadde været i samme klasse med mig ved Luther College. Han reiste fra Walle til Minnewaukan og derefter ut til Parkland i Washington, hvor han nu tilbringer sine gamle dage.

Saa reiste vi hjem til Ada, og Torgerson tok fat som lærer i en skole ute paa landet. Men det var ikke noget til at bli fet av, og han fik snart en bedre post i Becker county. Saa blev han superintendent i Clay county. Han fik da denne verden kjær og kom ind i bankforretning sammen med sin gamle nabo fra Wisconsin, Julius Rosholdt. Han er den samme Samuel Torger-

son som nu er kasserer i Scand. Am. Bank i Grand Forks.

Denne høst (1882) var jeg en av delegatene fra Norman county til den republikanske statskonvention i St. Paul. Man hadde gaat ut fra det som en selvsagt ting, at jeg vel maatte tilhøre det parti. Selv visste jeg det ikke saa nøie. Jeg hadde stemt ved bare et valg, og det var ved et statsvalg i Missouri, og jeg stemte da for den demokratiske valgseddel. Jeg deltok altsaa i konventionen i St. Paul og var med paa at opstille L. F. Hubbard, tror jeg det var, som republikansk guvernørkandidat. Mine hester hadde løpet løpsk med mig, saa jeg hadde en skramme i ansigtet; og det blev nævnt at jeg tydeligvis kom fra "det blodige femte". Saa kaldte man statens femte kongresdistrikt, i hvilket vi den høst hadde den bitre kamp mellem Knute Nelson og C. F. Kindred, som begge paastod sig at være den regulære republikanske kongreskandidat i det distrikt.

I denne valgkamp kom jeg til efter fattig evne at ta virksom del og faar berette litt om den; særlig fordi den blev bestemmende for Knute Nelsons glimrende politiske karriere.

En av Minnesotas mest aktive og indflydelsesrike norske politikere i den tid var senator Lars K. Aaker i Alexandria. Mange av de ældre blandt os vil erindre ham. Han var varmt interessert i vore kirker og skoler og var næsten altid tilstede ved synodemøtene. En av hans døtre er gift med bankier E. B. Steensland i Madison, Wis., og en anden med prof. George Taylor Rygh, nu i Columbia, S. Carolina. Lars Aaker og Knute Nelson var barndomsvenner fra Koshkonong. Da Aaker hadde været en tid i Alexandria, Minn., og begyndte at komme godt ivei som forretningsmand og politiker, fik han bevæget Knute Nelson til ogsaa at komme til Alexandria og der begynde sin sakførerpraksis. De to mænd vedblev at være fortrolige venner; og det var Lars Aaker som satte igang en agitation for at femte kongresdistrikt, som omfattet den nordvestlige tredjepart av staten, burde sende en nordmand til kongressen, og at denne nordmand burde være

Knute Nelson, den gang medlem av statens senat. Tanken slog an; og Nelson stillet sig som kandidat; og under ledelse av Aaker begyndte kampen for at faa ham valgt.

Den anden republikanske kandidat for nomination var C. F. Kindred fra Brainerd. Han var agent for N. P. banens jernbaneland og sagdes at ha mange penger, likesom han ogsaa hadde det mægtige baneselskap til rygstød. Han brukte ogsaa mange penger og leiet mange hjælpetropper for at slaa Knute Nelson av marken. I vort county, Norman, hadde nordmændene overmagten, og de var alle sammen for Nelson. "Knute" skulde til kongressen, om de saa skulde ofre liv og blod for det. Men der var ogsaa i countyet en del folk som ikke var norske; saaledes et par unge sakførere i Ada og nogen av byens ledende forretningsmænd. Og næsten alle disse var i Kindreds sold.

Der blev saaledes hos os en kamp mellem de norske og de andre amerikanere. De sidste, med vor avismand Fred Puhler og vore to saakaldte sakførere Fisk og Martin i spidsen, syntes at nordmændene var altfor embedsgraadige; og de vilde kurere os ved at slaa Knute Nelson av marken og dernæst ved ogsaa at ta fra os alle countyembedene. De holdt sit lille private møte og enedes om en valgseddel paa hvilken der var bare et par norske navn. Vi holdt da ogsaa møte og opstillet en valgseddel som var norsk fra øverst til nederst. Og vi var saa mange at vi kunde vælge dem; hvad vi ogsaa virkelig gjorde.

Saa blev der i Ada sammenkaldt en countykonvention som skulde vælge delegater til kongreskonventionen, der var bestemt at skulle avholdes i Detroit i Becker county. Næsten alle de lovlig valgte delegater til møtet i Ada var inde for Knute Nelsons nomination. Men Kindreds haandgangne mænd samlet sig i et hjørne av salen og valgte sig selv som delegater til konventionen i Detroit, medens de andre paa ordentlig maate valgte delegater som forpligtedes til at arbeide for Nelsons nomination. Til Detroit kom saaledes to delegationer fra Norman likesom fra mange andre

countyer. Kindreds folk holdt der i Detroit et slikt leven at Nelson og hans venner fandt det rettest at trække sig tilbake til et telt i nærheten av konventionssalen; og der blev da Nelson kaaret til kandidat, og Halvor Steenerson holdt en tordentale om Kindreds uforsvarlige fremgangsmaate. Baade Nelson og Kindred gjorde nu fordring paa at være den regulære kandidat; og det gjaldt for begge at hverve stemmer til valgdagen i november. Man kunde jo forutse, at Nelson vilde bli valgt; men han vilde gjøre dette dobbelt sikkert ved ogsaa at reise rundt i distriktet og holde valgtaler.

Det var kort efter konventionen at han holdt den første av disse taler i Ada. Og den var, syntes jeg, knakende god. Han paaviste at han paa regulær maate var kaaret som partiets kandidat, og at motparten hadde faret med fusk. Og saa forsvarte han sig mot den beskyldning — som motparten hadde gjort meget væsen av for at sværte ham i hans landsmænds øine — at han var fritænker og en fiende av kirken.

Lars K. Aaker var med ham og holdt ogsaa en kort tale om samme sak. Og saa hadde han med sig i hele denne valgkampagne en liten mand ved navn Schrøder fra Fergus Falls. Schrøder utgav i den by et litet norsk blad. Han kunde ikke holde nogen tale; men han sang en nidvise som han hadde forfattet om Kindred, og som var det tommeste vrøvl, men gjorde megen lykke. Den var morsom fordi den var dum, og fordi Schrøder ikke kunde synge, men allikevel sang. Visen som han hadde lavet istand og søkt at synge, var en slags parodi:

"Kindred satte sig paa purka og rei,
Hei fallerite hei,
Saa red han da til Jim Hill hen,
Hei fallerite hei,
'Aa, kjære Jim Hill, kan du skrifte mig?
For jeg har stjaalet nominationen jeg.'
'Nei, jeg kan ikke skrifte dig,
For jeg har paven over mig'." osv.

Da Knute Nelson var valgt til kongresmand og hadde flyttet til Washington, vilde gamle Schrøder ha betaling for hjælpen. En vakker dag indfandt han sig med hele sin store familie i Washington; og Nelson maatte fø og klæ ham og familien, indtil der kunde bli en eller anden post ledig for ham. Der blev skaffet ham noget at gjøre i et av departementene, men han kunde ikke gjøre det. Saa fik han endelig en liten konsulatpost etsteds i Mellemamerika. I sin første rapport som konsul forklarte han omstændelig hvor de Forenede Stater med lethet vilde kunne erobre det sted. Han trodde han var utsendt som en slags spion. Man lo og moret sig over denne rapport, men lot ham dog beholde sit lille embede. Han døde dernede; og nogen av hans sønner blev boende der og blev spaniere og skal nu være rike handelsmænd og fabrikeiere.

Den ene sommer hadde vi virkelig nær faat borgerkrig i Ada. Da var det ogsaa nordmændene og de andre som stod mot hverandre i en alvorlig strid. Vi hadde i byen en amerikansk læge, som vist var flink i sit fag, men ellers var en uvidende og brutal fyr. Og saa hadde vi en norsk apoteker Narum, som ikke gjorde fordring paa at være læge, men som dog hadde litt praksis som saadan og ofte blev titulert som doktor. Mellem ham og den anden læge var der fiendskap, formodentlig nærmest foraarsaket av brødnid. Narum var "coroner" og holdt en dag liksyn over en ung mand som var fundet død inde paa et andet apotek. Og doktor S., som hadde fundet ham, var indstævnt som vidne. Doktoren gav fra sig en del spydigheter angaaende Narums kvaksalveri, som han kaldte det; og saa blev der opstuds, som endte med at doktoren angrep Narum med nævene og skamslog ham. Doktoren var en stor, sterk mand, medens Narum var liten og verkbrudden. For dette blev doktoren arrestert. Man kunde ikke faa saken paadømt i byen, hvor alle folk hadde tat parti for enten den ene eller den anden av partene. Forhøret skulde derfor holdes ute hos Tom Torgerson, en norsk fredsdommer ute paa landet et snes mil østenfor Ada. En hel stor flok av os maatte da en stormfuld vinterdag

kjøre ditut, Narum og doktoren og deres sakførere og mange vidner. Jeg maatte være med, da jeg hadde været tilstede og set slagsmaalet. Somme hadde brændevinsflasker med sig, og der blev ute hos dommer Torgerson et forfærdelig leven. Det var med yderste nød at Peter Ramstad og jeg og et par andre skikkelige folk var istand til at forhindre at der blev nyt slagsmaal. Proceduren varte til langt paa nat og endte med at doktoren maatte betale en mulkt paa 50 dollars og sakens omkostninger. Imens blev snestormen værre, saa vi alle sammen maatte bli der i hytten til næste dag.

Litt senere var der igjen et sammenstøt mellem de samme to mænd inde paa Narums apotek, og i dette blev Narum dræpt. Doktoren slog til ham saa han tumlet overende og fik en skade, hvorav han et par dage senere avgik ved døden. I byen blev der da naturligvis stor ophidselse. Der var endog dem som talte om at doktoren burde lynches. En opbrusende fyr kom til mig og begyndte at snakke om, at nu burde vi norske sandt for dyden gi jenkiene hæl Columbia og finde ut en gang for alle, hoffersomatte de skulde ha lov til at slaa norske folk ihjel.

Slikt uvetugt snak hadde jo ingen betydning. Men da doktoren efter at være arrestert slap ut mot at stille kaution, blev han nøie passet op, saa han ikke skulde faa anledning til at fordufte før saken mot ham kunde komme op for distriktsretten. I Norman county var det umulig at faa nogen jury, da alle folk hadde drøftet historien og opgjort sig en mening om den. Saa blev det bestemt at saken skulde op for distriktsretten i Detroit, Becker county.

Vi hadde en stakkar av en countyadvokat, som var valgt bare fordi han var den eneste sakfører i countyet som hadde hat forstand nok til likesom at stille sig paa Knute Nelsons side i kampen mot Kindred. Saa Narums venner fandt det nu raadelig at faa nogen anden til at hjælpe denne countyadvokat i mordsaken mot doktoren. De skillinget sammen og engagerte den navngjetne J. Dobbelve Arctander av Minneapolis, medens doktoren som sin forsvarer hadde tinget den i de

dage meget bekjendte W. W. Irwin av St. Paul. Det tegnet saaledes til at bli en kamp mellem stormagter, og alle folk i Ada vilde gjerne se den.

De fik ogsaa anledning til det. Ti staten indstevnet som vidner omtrent alle mænd som kunde og vilde reise til Detroit, og som var norske; og forsvaret indstevnet som vidner for doktoren resten av Adas befolkning.

Narum hadde været en hæderlig mand og min gode ven. Jeg hadde vidd ham og jordfæstet hans hustru, som døde et halvt aar før ham; og jeg var hos ham da han døde, og hørte hans sidste erklæring om hvad der gik for sig mellem ham og doktoren. Han var ved fuld sans like til det sidste; visste at han straks skulde dø, men tok det fuldkommen rolig og forklarte for mig hvad der skulde gjøres med hans penger og andre efterlatenskaper. Av disse grunde blev ogsaa jeg indstævnt som vidne ved forhøret og fulgte hele resten av Ada til Detroit. Der fik jeg for første gang se og høre denne merkelige og mangfoldige advokat Arctander. Han var som en brutal og hensynsløs naturmagt. Han kjæmpet tappert for at faa doktoren dømt skyldig i overlagt mord. Men i W. W. Irwin hadde han en værdig motstander; og retssaken endte med, at den anklagede doktor blev dømt skyldig i manddrab i fjerde grad og slap med at betale en mulkt av $500.

Vi var næsten bange for at komme hjem til Ada med denne underretning om utfaldet. Men uveiret gik jo snart over; og vi fik igjen en skyfri himmel, under hvilken nordmænd og jenkier levet sammen i fred.

— Det var min første — eller anden — vinter i Ada, at der i Chicago blev holdt en stor frikonferens av de forskjellige norsk-lutherske samfund; og jeg overvar den. Past. Gerhard Rasmussen og jeg var under dette møte gjester hos konsul Svanøe ute ved Wicker Park. Like i nærheten bodde J. T. Relling av Relling & Co., som utgav bladet "Norden". Konsul Svanøe var hans kompagnon. Jeg blev et par ganger indbudt til Rellings og blev der kjendt med hans svoger Ivar Daae og dennes bror dr. Anders Daae og andre av spidsene i Chicagos norske koloni. En følge herav var den, at de

begyndte at tale om muligheten av at faa mig knyttet til nævnte blads redaktion. Og jeg begyndte selv at tænke paa, at det kunde være interessant at bo som bladmand i den store by og vinde mig en stilling blandt disse fine og belevne mennesker.

Under diskussionene i denne frikonferens fik jeg høre taler av prof. Sven Oftedal, past. P. A. Rasmussen og mange andre hvem jeg længe hadde ønsket at træffe sammen med. Mit sterkeste indtryk blev, at de to nævnte mænd var de overlegen dygtige ledere i diskussionen; skjønt ogsaa past. Koren og prof. F. A. Schmidt gjorde sig sterkt gjældende.

Fra denne frikonferens i Chicago reiste jeg sammen med past. Gerhard Rasmussen til hans hjem ved Clinton, Wis., og var der nogen dage. Det var avtalen at han og jeg skulde reise til verdensutstillingen i New Orleans. Men der kom et saa svært snefald, at vi sat fast i Clinton indtil det blev for sent at gjøre den turen. Saasnart jeg kunde komme løs, reiste jeg da hjem til Ada. I St. Paul, husker jeg, tok jeg en del av de penger jeg hadde sparet ved ikke at reise til New Orleans og kjøpte for dem en vakker vinterkaape til konen og bragte den hjem til hende som et slags sonoffer for at jeg hadde været saa længe borte. Den var av rigtig fin plyss og var ialfald det mest kostbare klædesplagg jeg nogen gang hadde kjøpt; saa jeg var stolt av at se hende vise sig frem i den kaapen.

Av de store kirkemøter fra disse aar staar mig i særlig frisk erindring, næst efter det i Chicago, en lignende frikonferens som enten litt før eller senere — det husker jeg ikke sikkert — blev holdt i St. Ansgar, Iowa. Ved denne konferens var det de samme mænd som førte ordet i diskussionen om de lærespørsmaal der skulde skille "Synoden" og "Konferentsen". Jeg var sekretær ved møtet og strævet som en slave med at nedskrive de taler; og ikke kunde jeg faa rigtig tak i hvad det egentlig var man hadde at stride om. Ved dette møte blev jeg rigtig godt kjendt med "Konferentsen"s formand, den venlige og aandfulde past. Johan Olsen, som den gang var prest i St. Ansgar. Og senere besøkte jeg

past. Saugstad fra Bygland, Minn., og talte videre med ham om de ting og kunde mindre og mindre forstaa hvorfor vi i Synoden skulde være forpligtet til at ha noget utestaaende med de folk.

Under dette møte i St. Ansgar bodde jeg hos en skoleven fra Decorah, Jacob Brørby, sammen med prof. Schmidt og redaktor Hallvard Hande av "Norden" i Chicago. Hande var da tæringssyk. Dette var vel aarsak til at han var meget bitter mot dem som ikke i ett og alt delte hans opfatning. Han var klok og skarpsynt og førte en overordentlig god pen, men var forfærdelig intolerant. Om han fik det indtryk at jeg i det stykke slegtet paa ham, kan jeg ikke vite; men under dette vort samvær i St. Ansgar satte han mig fluer i hodet ved at tale om, at han vilde anbefale mig som sin eftermand i bladets redaktion, naar han nu snart selv maaske kom til at maatte slutte sit arbeide. Jeg maatte love ham imidlertid at skrive en del bokanmeldelser og andre artikler for ham.

Siden vi nu er inde paa dette kapitel om kirkemøter fra den tid, kommer jeg til ogsaa at erindre to store fælleskonferenser av Synodens presteskap, i Madison og i La Crosse, for at søke at komme til forstaaelse i den omstridte lære om naadevalget. Men omtrent det eneste som fra disse møter har hektet sig fast i erindringen, er mindet om at gamle past. J. A. Ottesen under møtet tok sig venlig og faderlig av mig unge mand og strævet med at faa mig bragt paa ret kjøl igjen, da han trodde sig at ha forstaat at jeg hadde nogen gale meninger. Fra den tid kom jeg til at holde svært meget av denne ædle og fint dannede mand. Han skrev mange brev til mig og underviste mig baade i norsk sprog og i gammelluthersk teologi. Da han paa sine gamle dage hadde sit hjem i Decorah, besøkte jeg ham ret ofte og syntes altid at være velkommen. Jeg saa ham sidste gang ved jubelsynoden i Decorah, 1903, da han med skjælvende lemmer og med sit nye ridderkors av St. Olav stod oppe paa tribunen og med svak stemme lyste velsignelsen over forsamlingen.

Det var først ved aarsmøtet i 1882 av Synodens Min-

nesota distrikt, at jeg meldte mig ind som staaende medlem av Synoden. Dette møte blev holdt ved Watson i Chippewa county, hos past. Solseth. Denne past. Solseth, som nu er død, var en stilfærdig og faamælt mand; men hans folk sa at han sat inde med megen visdom, bare han vilde rykke ut med den. Der var en av dem som gav sin beundring for sin prest dette uttryk: "Yesseri, han er en klok mand. De kan ta prof. Smitt og prof. Mohn og past. Myklebust, eller Hoff som de kalder ham, og saa mange til de vil av antimissouriene; og jeg skal sætte op Solseth mod dei allesammen og vauga en hest paa'n."

Den er rørende, denne beundring hvormed saa mange av vort folk trods alt ser op til sin prest. Der var en halling som — delvis kanske paa landsmandsskapets vegne — med særlig høiagtelse betragtet past. S. O. Braaten og sa: "Han er saa klok; det er han som har skrevet evangeliet om fariseeren og tolderen. Men han bruker sommetider fyriske uttryk." Og det var en taknemmelig læser som sa til past. A. Mikkelsen: "Jeg har læst boken din om nogen av en byprests erfaringer. Og den er hoggande god. Saa god en bok har jeg ikke læst siden jeg læste Gjest Baardsen."

Saa var det Minnesota distrikts synodemøte i Zumbrota sommeren 1883. I det møte gik det hett under skjoldene til. De to partier i Synoden stod skarpt imot hinanden med styrkebelte paa og sverd i haand. Den egentlige styrkeprøve kom da man skulde vælge distriktets formand. Past. Muus indehadde dette embede; og han vilde under fredelige omstændigheter ha været selvskreven til at bli gjenvalgt, da han jo, som jeg sa under en bevinget tale for hans valg, unegtelig var et hode høiere end alt folket. Men den missouriske fløi vilde ikke længer ha ham over sig og enedes om at staa sammen om at faa valgt past. Harstad som distriktets formand. Harstad blev ogsaa valgt med en stemmes overvegt over Muus. Men apoteker Kyllo fra Red Wing, som stod paa Muus' side, fik paa grund av nogen uregelmæssigheter ved hans valg som delegat, ikke lov til at ta del i avstemningen; og Ole Fingarsen fra

Rock Dell oplyste forsamlingen om, at han vilde ha stemt for past. Muus, men hadde ikke vovet at gjøre det av frygt for at bli tat i tugt av past. J. A. Thorsen. Hvorfor past. Muus negtet at anerkjende Harstads valg som lovlig; og det saa en tid ut til at vi kunde faa en gjentagelse av pavekirkens historie, den gang den ene pave opholdt sig i Avignon og den anden i Rom og gjensidig satte hinanden i ban. Det blev dog en overgang ogsaa hos os, og Harstad grep tøilene med sterk haand og fik sitte uantastet i formandssætet.

Ved samme møte hadde valgkomiteen foreslaat past. Fosmark som distriktets sekretær. Men senator Lars K. Aaker, Knute Nelsons før nævnte politiske fadder, gjorde det bænkeforslag, at man skulde vælge mig til sekretær. Og ved voteringen fik jeg nogen faa stemmers flertal over Fosmark og var saaledes valgt til dette brødløse embede, som jeg ikke hadde søkt. Jeg har vanskelig for rigtig at tro det nu, at jeg en gang virkelig var en av Synodens valgte embedsmænd. Denne ære hadde forresten ingen anden følge end den, at jeg ved det følgende aarsmøte, som holdtes i Norway Lake, hos past. Markhus, maatte arbeide tidlig og sent med referatene og senere med at redigere og utgi aarsberetningen. Som betaling fik man sig fra Luth. Pub. House tilsendt gratis et indbundet eksemplar av denne beretning; det var alt.

Under reisen hjem fra møtet i Zumbrota, tror jeg det var, traf jeg paa jernbanetoget sammen med prof. Georg Sverdrup, bestyreren av Augsburg seminar, og kom i samtale med ham. Jeg husker godt at jeg kjendte mig pinagtig liten; han var en slik overlegen høvdingnatur, likesom alle av den slegt. Han var ellers venligheten selv; og i hans "Samlede Skrifter", som utkom efter hans død, er der et kapitel hvori han ogsaa fortæller om dette møte med min ringhet. I de senere aar har jeg nogen ganger baade her og i Norge truffet hans søn, som har sin fars store navn og tillike hans plads som bestyrer av seminariet. Og man kan straks skjønne at eplet ikke faldt langt fra stammen. Denne unge

prof. George Sverdrup har et overordentlig indtagende væsen og er likesom skapt til folkehøvding.

Naturligvis kunde jeg berette litt fra en hel del andre synodemøter og konferenser; jeg overvar næsten alle sammen. Men med dette faar det nu foreløbig være nok. Jeg vedblev imens at bo i Ada; og vi hadde det godt. Vistnok var det strengt arbeide med mange tunge strabaser i snefonner og oversvømmelser og i sammenstøt med vrange mennesker; men vi hadde et nogenlunde komfortabelt hjem og mere end nok at leve av. Vi hadde ogsaa gode venner, gode naboer og saadanne ting. Og jeg var velsignet med ypperlig helse og hadde en god egtefælle og lydige barn og holdt paa at faa mark og fæ og alt det som godt er, og som ifølge katekismen hører til det daglige brød. Jeg kunde snart ha været en holden mand, dersom jeg ikke hadde hat det uheldige hang til at kjøpe altfor mange hester og tape penger paa dem; og dersom jeg ikke allerede den gang hadde hat denne slemme "wanderlust", der senere har utviklet sig saa sterkt og koster urimelig meget. Den tid jeg var i Ada eide jeg engang tre kvartsektioner godt land foruten vort hus i byen. Men jeg solgte landet for næsten ingenting. Hvad skulde vi med det? Den ting at samle gods har aldrig interessert mig. Jeg har været mest tilbøielig til at tænke som Garborg, at den ting at tjene penger kan være en noksaa respektabel haandtering for saadanne som ikke duer til at gjøre noget andet.

Det var ikke noget flot hus vi hadde. Jeg kjøpte det med en femti fots tomt for $550; og saa anvendte vi kanske et halvt saa stort beløp paa reparationer og en liten tilbygning. Huset hadde da fire værelser nede og to ovenpaa.

Vi kunde hat bruk for et større hus. Vi hadde mange gjester; og et par aar var vi en noksaa stor familie. Nogen spredte tyske menigheter paa de kanter hadde faat sin egen prest, en utmerket hyggelig ung mand ved navn Engel, som var en samtidig av mig i St. Louis. Og i to aar bodde han hos os, indtil han blev gift og kort tid derefter flyttet til Fergus Falls. Og paa sam-

me tid hadde vi boende hos os to av vennene fra Luther College, Jørgen Lomen og Ahlert Koren. Desuten ogsaa en lærerinde ved navn Miss Livermore fra Chicago og min svigerinde Augusta Ericksen fra St. Paul. Og vort hus blev paa en maate et samlingssted for byens bedste ungdom. Min kone gav undervisning i musik og paatok sig ogsaa at veilede et par elever i norsk. En av disse elever var Miss Hampson, en ualmindelig tækkelig og begavet ung dame, som bodde hos sin bror Fred Hampson, der var og endnu er en av stedets bedste mænd. Hun var interessert i at lære noget norsk, da hun var forlovet med en nordmand, nemlig den bekjendte advokat og dommer Andreas Ueland i Minneapolis, en søn av den norske bondehøvding Ole Gabriel Ueland. Og forlovelsen var nok alvorlig ment. Hun blev gift med dommer Ueland og er det endnu og er desuten præsident i statsforeningen i Minnesota for kvindens stemmeret.

Jørgen Lomen kom til Ada sammen med en anden Luther College graduent, Olaf Larsen. De hadde kjøpt et par snes hester og reiste til Nordvesten for at sælge dem. Da de kom til Ada, hadde de bare nogen faa igjen, og disse blev de av med paa det sted. De solgte den sidste av hestene til mig, en stor, mørkebrun hoppe ved navn Perla, som hadde tilhørt prof. Reque i Decorah og engang hadde været en flink traver; men det var nok længe siden, i vikingetiden. Lomen likte sig i Ada og gjorde nu stedet til sit hjem. Han holdt en tid skole ute paa landet og blev derefter bestyrer av byens høiskole. Senere var han countyets retsskriver; hvorefter han flyttet til St. Paul, hvor han i en lang række av aar var assisterende statssekretær. Medens Lomen hadde sit hjem hos os, var det at Augusta Ericksen kom til vort county for at holde skole. Hun fik ogsaa en post i byens høiskole, og en dag tok Lomen mig tilside og bad mig skrive til mine svigerforældre i St. Paul og fortælle dem at han var en hæderlig mand, og spørre dem om de vilde samtykke i at bli ogsaa hans svigerforældre. Jo, det var der intet i veien for. I sømmelig tid derefter egtevidde jeg Jørgen Lomen og Au-

gusta i kirken i St. Paul, likesom jeg paa samme sted hadde egtevidd past. Førde og Nora Ericksen. Blandt de mange gjester ved Lomens bryllup var prof. Larsen og past. Vangsnes. Jeg husker specielt denne sidste, fordi han fortalte mig at jeg ved messingen hadde skiftet over i en ny toneart ikke mindre end tre ganger. Jeg hadde strævet med at lære at synge; men det gik ikke.

Ahlert Koren, ældste søn av formand Koren, var ingeniør og landmaaler. Han kom til Ada og var en tid vor gjest. Saa blev han ved min hjælp utnævnt til county surveyor. Han var meget sykelig, men bestandig i godt humør allikevel, og det var os alle en stor glæde at ha ham i huset. Skjønt min kone sommetider sa at det var aldeles forskrækkelig saa mange pandekaker han og Engel og Lomen og jeg tilsammen kunde spise til frokost. Ahlert Koren var en prægtig fyr. Han blev, som jeg før har nævnt, gift med en av døtrene til past. Hjort og døde som ung mand, mens han hadde en bestilling som grubeingeniør etsteds ute mellem Klippebjergene.

En av vore stadige husvenner, paa hvem jeg ofte tænker, var Joris C. Nordby, en bror av past. O. J. Norby av Den Forenede Kirke. Han hadde været skolelærer og var en vel oplyst ung mand. Han blev valgt til retsskriver og begyndte ogsaa at utgi og redigere et engelsk blad i Ada. Desuten drev han en farm eller to og blev en temmelig formuende mand. Efterhaanden blev han den av nordmændene i Norman county som hadde størst politisk indflydelse, og han var en virksom og nyttig borger i stat og kirke. Nogen aar efter at vi forlot Ada besøkte Nordby os i Chicago paa gjennemreise til Norge. Like før den reise hadde han i La Crosse holdt bryllup med en søster av Mrs. Peder Ramstad. Ikke mange aar derefter omkom han ved et ulykkestilfælde under arbeidet ute paa sin farm. Det var et tap for hele egnen, ti han hadde været en foregangsmand paa næsten alle omraader.

Naar jeg nu tænker tilbake paa dem som besøkte os de første aarene i Ada, husker jeg særlig godt at vi

en gang hadde som vor gjest nogen dage den ærværdige formand H. A. Preus. Det var da Red River specialkonferens møtte i Ada. Medlemmene indlogertes hos norske familier i byen, og hos os hadde vi foruten formand Preus ogsaa past. Thorgrimsen, som den gang var prest blandt islænderne i Pembina county. Vi hadde ogsaa besøk av prof. Ylvisaker, av formand Norby og hans hustru, av Kristofer Janson og andre noksaa bekjendte størrelser. Jeg kan ikke nævne alle, men har nævnt disse med stolthet som bevis for at vi lærte at omgaaes med hvad jeg i barndommen hadde lært at nævne med ærefrygt som "konsjonerte" folk. Denne sætning er ikke saa godt bygget som ønskelig kunde være; men den hænger kanske sammen indtil man faar trykt den.

Naboprestene var alle sammen unge mænd, de fleste av dem gode bekjendte fra skoledagene. A. K. Sagen hadde flyttet til Calmar, Iowa, som formand Korens hjælpeprest; og i hans sted ved Twin Valley og Fossum østenfor Ada var kommet past. Hans Johnson. Denne hadde tidligere været i Chicago. Senere fik han en politisk utnævnelse som hvad man i Norge vist vilde kalde stempelpapiragent og hadde sit hjem i Crookston. En tid var han ogsaa redaktør av det norske blad i den by og gjorde det som saadan til sin specialitet at bekjæmpe prohibitionsbevægelsen. Han holdt det for en vigtig sak at faa indprentet folk at det ikke er galt at drikke brændevin dersom man bare ikke drikker for meget. Det var da han holdt paa med denne undervisning at jeg skrev et litet indlæg i saken, for hvilket jeg fik hæderlig omtale av A. H. Lindelie i "Normanden". Jeg hadde skrevet noget saadant som at Johnson syntes at nære unødig stor frygt for den fare at folk kunde komme til at drikke for litet. Der var ikke, mente jeg, nogen stor fare paa den kant. Johnson holdt paa likesom at bygge muren paa den øvre side av veien, for at folk ikke skulde falde opover fjeldet.

Past. Førde var flyttet fra Fargo til Amherst, Wis., og i hans sted i Fargo var kommet J. O. Hougen. Over strøket rundt Hatton og Northwood regjerte past.

Grønlid; og i Fisher, Minn., var past. A. C. Andersen og hans hustru fru Kalla. Og vi alle besøkte hverandre temmelig flittig. A. C. Andersen var fra Manitowoc, Wis., søn av en gammel krigsveteran, der hadde en post som vogter av et fyrtaarn i den by. Han var først prest blandt sjømændene i Baltimore, og kom saa til Fisher. Han var uhyre virkelysten, men han var spinkel og svakelig og taalte ikke strabasene i et saadant nybygge av stridbare sætersdøler. Han blev forflyttet til Albert Lea og derfra til Chicago, hvor han ute ved Humboldt Park fik samlet en stor menighet og især en stor søndagsskole og ungdomsforening. Han hadde usedvanlig begavelse som ungdomsleder. Efter nogen aars arbeide i Chicago var han utslitt og døde. Som ung mand hadde han en kort tid været skolelærer i Madison, Wis., og der blev han gift med en datter av Ole Torgerson, den første norske bladutgiver i den by. Allerede i tiden før borgerkrigen hadde nemlig Torgerson grundlagt et blad som han kaldte "De Norskes Ven", men som fik bare en kort levetid. Andersons enke bor nu i sit barndomshjem i Madison. Den ældste av hendes to døtre er videnskapsdame, dersom man har lov til at bruke det ord, og er lærer i kemi ved et universitet i California.

De sidste to eller tre aar jeg var i Ada var J. M. O. Ness prest i Hendrum og Trysil og Perley. Han hadde sit hjem i Perley, ved Red River, en mils vei fra den nye jernbanestation. Navnet Perley skal stedet ha faat efter en av de første settlere, Per Lie, en svoger av formand Bjørgo i Red Wing. Denne Per Lie døde kort før jeg flyttet fra Ada. Bjørgo var boets administrator og lot holde en auktion paa farmen. Tilfældigvis kom jeg kjørende forbi den dag, netop som auktionsmesteren holdt paa at sælge en hest. Den saa godt ut, og jeg kunde ikke motstaa fristelsen til at kjøpe den, endda jeg ikke hadde nogen verdens bruk for en ny hest. Da jeg kom trækkende hjem til Ada med den, hadde jeg rent ut sagt ikke mod til at la konen se den, men fik den hemmelig praktisert ind i stalden. Om en dag eller to blev jeg ogsaa av med den; og det var, tror

AUGSBURG COLLEGE AND SEMINARY
LIBRARY - MINNEAPOLIS 4, MINN.

jeg, den eneste gang jeg virkelig tjente nogen dollars paa en hestehandel.

I Ada hadde vi ingen kirkebygning; menigheten benyttet til sine møter enten courthussalen eller skolehuset. Likedan var det i landsmenigheten i Marsh River, et halvt snes mil i nordvest, og i Wild Rice, paa den motsatte kant av byen. Marsh River settlementet var et av de bedste strøk i countyet, eller i hele Nordvesten. Der er utmerket godt land, ikke fuldt saa flatt som de fleste andre strøk i Red River dalen. Og de fleste av nybyggerne i denne Marsh River menighet var ualmindelig bra folk, retskafne, greie og vel oplyste. En hel del av dem hadde tidligere bodd i og omkring Big Canoe og Decorah. En av de fornemste var Halvor Helgesen, rigtig en kjernekar. En av hans sønner driver nu bankforretning i Osnabrock, N. Dakota. Saa var der Helgesens svigermor, enken Agathe Olsen, og hendes tre sønner, Ole, Hans og Peder. Disse blev velholdne og ansette mænd. Den yngste, Peder, har nu i mange aar drevet landhandel nær det gamle hjem. Det er kanske for somme norske amerikaneres skyld nødvendig at gjøre opmerksom paa, at landhandel paa norsk ikke betyr handel med land, men kjøbmandsforretning ute paa landet.

Saa var der en anden nabo og svoger av Helgesen, Nils Rude; Alex. Running og Louis Jacobsen, som ellers en stor del av tiden bodde i Ada, da den første var county auditør og den anden countykasserer; to brødre Rasmussen og deres søskendebarn, fem brødre med samme navn, alle staute og agtværdige mænd. Og der var Haugen med stor familie; de to valdriser, brødrene Andrew og Gilbert Estrem, slegtninger av Lomen familien i Decorah. Andrew Estrem er, likesom ogsaa ovennævnte Running og Jacobsen, død for mange aar siden; men Gilbert lever endnu som farmer etsteds ute i Washington. Og saa var der vor klokker Ole Sandvold med kone og to flinke sønner. Han var en hædersmand, men i somme ting noget av en særling. Naar han som kirkesanger skulde nævne salmenummeret, harket han nogen ganger, og dersom han da saa at min kone

var tilstede, sa han: "Vi skal til indgang synge salmen nummer 6, og jeg vil be fruga om at begynde, for jeg er saa krimfuld idag."

Andre bra folk i Marsh River kunde nævnes; men de nævnte er de som jeg efter disse mange aar husker bedst. Der har neppe været noget settlement som hvad nybyggernes karakter angaar, har staat høiere. Næsten uten undtagelse var de slike folk at man maatte betragte det som en ære at bli regnet for deres ven.

Man blev træt av de mange og lange kjøreturer i sne og søle, og jeg begyndte at længes efter at komme ind under andre forhold. Værst var det i vaarbløten, da jeg mange ganger næsten dræpte hestene og allikevel blev sittende fast. Den ene vaar hadde vi en slik oversvømmelse at hele prærien fra Ada vestover de femten mil til Red River var en sjø. Og det syntes mig at vi i de aar hadde voldsommere snestormer end nu er almindelige. Eller kanske det er fordi jeg saa ofte maatte være ute i dem. Konen, som ellers bestandig var sommer og sang, hadde det dog med at være ræd lynild og orkaner. Naar jeg var langt borte i et hjørne av countyet, og det da om aftenen kunde tegne til at bli uveir, maatte jeg for hendes skyld spænde for og kjøre hjem. Saa jeg mange ganger var ute paa nakne prærien naar det hylte og haglet og lynte.

Sommeren efter den slemme oversvømmelse kom lægprædikantene. Ja jeg vil naturligvis ikke si noget mot dem i sin almindelighet; men Ada og omegn blev virkelig slemt plaget av nogen saadanne omreisende specialister i den kunst at faa istand noget som de kaldte vækkelse. De gjorde somme av kvindfolkene gale, og enkelte av mændene med. Et par av vore naboer maatte sendes paa asylet. En av vækkelsesprædikantene, som en tid bodde uindbudt hos os, var saa dum og saa gruelig kjedelig at vi bent frem maatte jage ham paa dør for at faa litt husfred. Jeg for min del var ofte fristet til at tro at der kunde være nogen sandhet i den paastand, at jo mindre sjæl en mand har des mere staaker han med at faa den frelst.

Der var ellers mange forskjellige omstændigheter som litt efter litt bestyrket mig i den tanke, at jeg helst burde flytte fra Ada og derpaa saa ubemerket som mulig komme over i en anden livsstilling. Det var nu for det første det, at jeg jevnlig fik litt skrub av past. Harstad og nogen av de andre, fordi jeg hadde latt mig vælge til skolesuperintendent og desuten ogsaa hadde blandet mig op i politikken. Men jeg kunde ikke la dette være; dertil interesserte det mig for meget. Det var en av de gamle romere, som sa: "Homo sum; ergo nihil humanum a me alienum puto". Hvilket betyr: Jeg er et menneske, og derfor er der intet menneskelig som ikke ogsaa er min sak. Og slik hadde det sig med mig ogsaa.

Dernæst hadde jeg hat en liten kollision med Harstad og nogen av de andre, fordi jeg overtraadte nogen, som jeg syntes, vilkaarlige regler. Jeg hadde da som altid den høieste agtelse for Harstads solide kundskaper og karakter og hadde aldrig noget utestaaende med ham personlig. Men han var paastaaelig og streng og visste paa en prik akkurat hvad der var det rette i ethvert tænkelig opkommende tilfælde. Han tok mig saaledes i tugt, fordi jeg hadde egtevidd en enkemand og dennes første hustrus søster. Synodalkonferensen hadde med dr. Walther selv i spidsen behandlet den sak og besluttet at et saadant egteskap skulde være forbudt. Og deri var Harstad — naturligvis hadde jeg nær sagt — enig.

Men det begav sig at jeg blev anmodet om at forrette en saadan egtevielse. Det var Paal Mortensen, den bedste av kirkens og samfundets støtter i Trysil settlementet, som kom til mig og fortalte at han skulde ha bryllup med en søster av hans første kone. Jeg svarte ham at dette vist ikke gik an. Jeg hadde ikke netop ligget vaaken om nættene for at grunde over den ting, men jeg var dog vidende om at vore kirkelige ledere hadde erklært et saadant egteskap for at være forbudt. Ja, det visste Paal Mortensen ogsaa, og han hadde sat sig grundig ind i den sak; og han overbeviste mig med gode grunde om, at angjældende forbud var

grepet ut av luften. Saa jeg forrettet altsaa vielsen og fik av den grund past. Harstad paa nakken.

Og saa var det avholdssaken. I Ada maatte somme av os føre en stadig kamp mot saloonene. Byen var velsignet med et halvt snes norske saloonholdere; og somme av dem var virkelig sandt at si ikke av mors bedste barn. En norsk-amerikansk saloonvært er som regel en dum og doven slyngel av en fyr, som ingen samvittighet har, men som dog skammer sig over sin haandtering. Jeg husker et slaaende eksempel herpaa. Jeg traf en ung landsmand hvem jeg ikke hadde set paa nogen aar, og jeg spurte ham hvor han nu bodde. Jo, han fortalte mig det. Saa spurte jeg hvad han bestilte. Aa, han drev handel, sa han.

"Hvad slags handel?"

Han holdt paa en stund at vri og vende paa sig og vilde ikke ut med sproget. Men endelig blev det til at han solgte "forfriskninger". Da gik der et lys op for mig.

"Aa, du driver saloonforretning?"

"Ja, det er saa man kalder det."

"Det gjør mig ondt at høre at du har gaat ind i den slags forretning, en bra ung mand som du har været."

Han begyndte da at argumentere om at den forretning var likesaa respektabel som anden handel, naar man ellers drev den paa ærlig maate.

"Men kjære dig," sa jeg, "du har jo selv indrømmet at du skammer dig over den. Her har du staat en lang stund og snakket om handel og kjøbmandskap og ikke villet fortælle mig akkurat hvad slags forretning det var. Du har derved netop tilstaat at du selv ikke betragter den som respektabel."

I Ada var der i min tid en metodistprest ved navn Hunter og en presbyterianerprest ved navn Wells. Denne sidste var en utmerket bra mand, og det var han og den før nævnte Fred Hampson som førte an i kampen for at faa saloonene banlyst fra byen. Norman Hansen og Peter Onstad og jeg og andre hjalp dem saa godt vi kunde; men vi kunde i flere aar ikke naa langt nok til at seire ved avstemningen over den

sak. Nu, der var i den anledning mange ubehageligheter, og jeg kom kanske til at blande mig altfor meget op i dem. Jeg har aldrig hat let for at være neutral.

Den tid jeg var i Ada kom der en gang kald til mig fra den gamle Muskego menighet i Wisconsin. Og jeg var til sinds at ta imot det; men menighetene i Ada og ved Marsh River gjorde indvendinger. Desuten tænkte jeg i den tid sterkt paa at søke en post som lærer ved en eller anden av vore skoler. Saa jeg sendte avslag til Muskego og forblev en tid til i Ada.

Saa begav det sig at der høsten 1885 blev holdt et møte av saakaldte antimissouriere i Red Wing. Det var sammenkaldt av past. Muus, og han var den av alle mænd blandt os til hvem jeg hadde mest tiltro. Jeg var den gang færdig til at følge ham gjennem tykt og tyndt. Derfor reiste jeg ogsaa til møtet i Red Wing. Og under det møte hændte der noget som hadde til følge at jeg kort tid derefter flyttet bort fra Ada og Red River dalen.

Av selve forhandlingene ved denne private konferens husker jeg nu ikke stort andet end at past. Muus selvsagt var den styrende, og at han fik mange av os til at stemme for en resolution hvori vi erklærte som vor mening, at menigheter som hadde missourisk sindede prester der hadde tilstedt den saakaldte "redegjørelse", burde avsætte dem.

Da denne resolution kom ind i avisene, voldte den stor staahei; og Synodens "Kirketidende" forlangte at faa vite hvem de mænd var som hadde resolvert noget saadant i et hemmelig møte. Jeg var, saavidt jeg erindrer, den eneste som skrev og navngav mig selv som en der hadde stemt for resolutionen. Og jeg fik en alvorlig og velfortjent tilrettevisning fra formand H. A. Preus og andre av lederne.

Jo, en anden ting husker jeg godt fra det møte i Red Wing. I en eller anden forbindelse kom past. Muus til at tale om Hauges Synode. Og jeg glemmer ikke det sterke eftertryk hvormed han sa: "Jeg skulde ønske at vi kunde faa disse Hauges folk med os. Deres samfund har i somme ting handlet uforstandig; men

jeg har altid trodd at de er meget bedre folk end vi." Hvad jeg imidlertid skulde fortælle: Der kom til møtet et par utsendinger fra Lyster menighet i Buffalo county, Wis. Majoriteten i denne og de annekterte menigheter hadde avsat sin gamle prest, F. A. Møller, og deres utsendinger vilde faa past. Muus eller nogen anden til at komme derned og hjælpe dem med at greie flokene. Muus hadde været der og hjulpet dem med Møllers avsættelse; men nu hadde han ikke tid til at reise dit igjen. Han la mig og gamle past. Hagen paa hjerte at reise i hans sted, og vi gjorde. Vi var der over søndag, og meget folk var samlet. Jeg for min del kunde ikke skjønne andet end at de hadde handlet med fuld ret da de avsatte F. A. Møller; særlig da dette ogsaa var past. Muus' mening. Møller var min gamle nabo fra barndomsdagene i Winchester, og han hadde aldrig gjort mig noget ondt. Men han var stivsindet og en yderst yderliggaaende missourier. Jeg lot mig overbevise om at han ogsaa i mange andre ting hadde været svært umedgjørlig og urimelig mot de sogningene dernede, og at det vilde være en god gjerning at hjælpe dem mot ham.

Merkelig nok maa jeg ha gjort et godt indtryk paa folk i Lyster, ti ikke lang tid efter hjemkomsten fra det første besøk fik jeg kaldsbrev fra dem. Og tilskyndet dertil av past. Muus antok jeg det og lovte at flytte dithen i begyndelsen av det nye aar.

Vilde jeg, og var det ellers nødvendig, kunde jeg virkelig fremlægge skriftlig vidnesbyrd for, at folk i Ada og Marsh River gav mig godt skudsmaal for flid og skikkelighet og erklærte at de nødig vilde ha mig til at reise fra dem. Men ingen vilde nu tro det vidnesbyrd, og det kan ogsaa være det samme. Jeg tænker ikke paa at søke prestekald.

Vi fik solgt vort hus i Ada til Gilbert Estrem og blev av med hestene og vort øvrige lille habengut som vi ikke vilde ta med os. Av vore eiendele som vi bestemte os til at ta med til det nye hjem, kan nævnes vore to barn, Olaf og Esther. Han graduerte for et halvt snes aar siden fra Wisconsins universitet, har væ-

ret lærer i geologi og ansat ved den geologiske opmaaling i Washington og er nu, da dette skrives, frugtavler ved Wenatchee, Wash., og har selv kone og barn. Og Esther er nu Mrs. Samuel W. Chase i Worcester, Massachusetts.

VIII

PREST I BUFFALO COUNTY, WIS.

FOLK i Ada holdt et pent avskedsgilde for os, og ved nyaarstid reiste konen med barna foran til St. Paul, mens jeg endnu hadde en del ting at ordne i Ada. Da det var ordnet, reiste jeg først en tur til Hatton, N. Dakota, og stanset nogen dage hos past. Grønlid; nærmest for da ogsaa at besøke vor kjære gamle Mari Sponheim, mor til den nuværende formand Nordby. De sidste aar av min tid ved Luther College forestod hun skolens bakeri, og alle guttene holdt av hende som av en mor. Mangfoldige ganger gav hun os ferske hveteboller og en kop kaffe mellem maaltidene. Senere tok hun ophold paa en farm ved Hatton, hvor hun hadde sine sønner Haldor og Per Sponheim. En sommer kom hun da paa besøk til os i Ada og blev hos nogen uker, hvad der var os en stor glæde. Hun var da gammel, men saa blid og venlig som dagen var lang.

Hvordan det hænger sammen dermed, at den ene av hendes sønner har navnet Nordby? Jo, det er hans døpenavn. Familienavnet er Sponheim.

Jeg søkte ovenfor at være høflig og skrive Mrs. Sponheim, men det blev saa fremmed. Fru Sponheim kanske? Nei, mot det vilde hun ha protestert. Vi kaldte hende ret og slet Mari Sponheim. Hun vilde ikke være fornem og fin paa det; men der slog et adelig hjerte i hendes barm.

Jeg kunde ikke forlate Red River dalen uten at ha sagt tak og farvel til hende. Men forresten fik jeg se hende flere ganger siden og si det om igjen, da hun i sin høiere alderdom bodde hos sin søn past. Nordby i Lee, Illinois.

I Lyster settlementet i Buffalo county kom jeg midt

op i en varm kirkestrid. Omtrent en tredjepart av medlemmene av den gamle Lyster menighet holdt fast ved sin gamle prest og anerkjendte ikke hans avsættelse som retmæssig. Der var bra og forstandige mænd paa begge sider; men stemningen var bitter og der var fare for at man skulde faa kostbare og forargelige processer om kirkeeiendommen. Vi fik østlige synodedistrikts daværende formand J. B. Frich til at komme til Lyster og søke at mægle fred. Og dette gik, for saa vidt at man enedes om i mindelighet at dele eiendommen paa den maate, at den antimissouriske majoritet beholdt kirken, mens minoriteten fik beholde prestegaarden. Saa past. Møller vedblev uforstyrret at bo i sit gamle hjem. Hans folk tok da fat paa opførelsen av en ny kirke nær ved den gamle, og de andre kjøpte en farm med tilhørende hus for mig, like over veien fra den gamle prestegaard. Saa Møller og jeg blev igjen nære naboer.

Postkontoret hadde navnet Urne; men ellers gik settlementet under navnet Lyster. Det er et ulændt strøk med dype dalfører og skogklædde aasrygger. Den brede dal hvor kirkene staar og tyngden av befolkningen bor, kaldes kirkebygden. Og saa var der Norske dalen, Sterreids dalen og Peter Jensen dalen, foruten nogen mindre dalfører, som intet navn hadde. Der var nogen faa valdriser, men ellers var næsten alle folk fra Lyster i Sogn.

Jeg var der et par maaneder alene og bodde nær kirken hos den familie som hadde det største hus, nemlig hos Thomas Thompson eller Hatlevik. Det var vanskelig at faa rede paa navnene i Lyster; de fleste av disse sogninger hadde saa mange navn at de neppe selv hadde fuld rede paa dem alle sammen. En mand kunde ha et norsk navn, hete noget andet, kalde sig for endnu noget andet, og endelig "skrive sig for" noget derfra helt forskjellig. Sjur Sjursen skrev sig Syver Syverson, og alle naboene kaldte ham enten Bakkesjur eller Sjur i Bakken.

Der var, husker jeg, en mand hvem jeg ikke hadde hørt kalde noget andet end Anders Springen. Han

skulde staa fadder ved en barnedaab og jeg skulde altsaa nedskrive hans navn.

"Du heter Anders Springen, vet jeg; det er vel rette navnet?"

"Nei, de bare kalder mig saa. Mit rette norske navn er Anders Rønningen."

"Skal jeg skrive det da?"

"Nei, jeg skriver mig for Anders Kristensen; men forresten heter jeg egentlig Anders Kjos."

"Jasaa?" utbrøt hans gamle ven og nabo; "er det slik du heter? Jeg har bestandig trodd at dit navn var Anders Flathammer."

Det er ikke sikkert at netop alle disse navn er de rette; men omtrent saa mange hadde han.

Her skal fortælles noget mere om Lyster-folket, naar jeg blir litt bedre kjendt i settlementet; men jeg vil først bli færdig med noget andet.

Om vaaren kom min familie efter, og vi flyttet ind i det hus som var kjøpt til os. Der var da et barn til i familien ved siden av de to som blev tat med fra Ada. Dette pikebarn var født i St. Paul, blev døpt i Lyster og fik navnet Augusta og er nu Mrs. Lucian Cary i Chicago.

Sommeren 1886 overvar jeg østlige distrikts synodemøte i Ashippun ved Oconomowoc, Wis. Der er det gjildeste norske settlement jeg har set; kanske med undtagelse av nogen bygder i Goodhue county og strøket omkring St. Ansgar, Iowa. Vore farmere paa de fleste andre steder er som husmænd sammenlignet med dem i Ashippun. Ved synodemøtet var der en fortsættelse i lærestriden om naadevalget; ellers intet av særdeles betydning. Jeg bodde hos en av storfarmerne, Solverson, som ogsaa kaldtes "den norske konge" — sammen med prestene H. Halvorsen fra Coon Prairie og nu avdøde O. Juul fra Chicago. Med Halvorsen, som hadde været mig en fremmed, blev jeg rigtig godt kjendt. Og da var det umulig andet end at man maatte faa den høieste grad av agtelse for hans karakter og hans kundskaper. Jeg syntes at jeg aldrig hadde hørt nogen anden der kunde gi saa greie grunde for sit

standpunkt i det stridsspørsmaal som da var oppe. Skjønt jeg likesom skulde staa paa den anden side, var han fra den tid av i mine Øine ridderen uten frygt og dadel. Past. Halvorsen redigerte det tidsskrift som utgaves for at forsvare "missouriene" mot prof. Schmidts angrep. Da jeg senere var redaktør av "Norden", blev der sendt mig et smædedigt om Halvorsen; men det blev ikke offentliggjort, og jeg har nu glemt det meste av det. Det var skrevet av en mand som nu er død, og som skal faa lov til at forbli anonym; og det var en efterligning av Welhavens digt om Goliath. Halvorsen var Goliath, og Schmidt var David. Den store rise stormer frem mot den lille David; men

"Saa fik han et slag, hvor panden var tom,
og skamfuld han faldt til jorden om.
Kalvinistene tænkte: Hvad kan det dog hænde,
at saadan en karl falder plat overende;
for tretten 'berichte', det svor de paa,
han da hadde slukt med hud og haar.
Men lutherfolket med sang og trommer
sig flokker rundt Schmidt, som fra kampen kommer,"
osv.

Og slikt kunde somme folk i de dage gotte sig over og finde at være rasende morsomt.

Dette skal ikke være nogen reklame; men jeg maa nævne at past. Halvorsen nu i sine ældre og fredeligere dage har skrevet en bok om profeten Jonas, "Duen i den gamle Pagt", som er noget av det vakreste jeg paa lang tid har læst. Man kan vente mere saadant fra hans pen; han er endnu ikke en gammel mand. Han er nemlig født borte i Stavanger den 15de september 1845. Ja, jeg har ikke set efter, men man behøver ikke at forbauses over min gode hukommelse, som enkelte av mine bekjendte gjerne taler om. Jeg husker bare tilfældigvis past. Halvorsens alder, fordi han er akkurat paa dagen elleve aar ældre end jeg.

Med past. O. Juul var jeg litt kjendt fra tidligere

møter. Og det var altid morsomt at være sammen med ham; blandt andet fordi han var en uopnaaelig mester i den kunst at fortælle morsomme historier. Det er ikke meningen at insinuere at han ikke hadde mere solide dyder; men han var begavet med utpræget sans for det komiske, og han var derfor aldrig kjedelig. Jeg har hørt ham og prestene V. Koren og M. Fr. Wiese sitte sammen og kappes om at fortælle, og skjønt jeg ogsaa selv sommetider har søkt at være vittig, kjendte jeg mig da som et nul i fattigkommissionen.

Midt i september dette samme aar (1886) blev der ved St. Olaf College i Northfield holdt et stort møte av "antimissouriere" for at forhandle om oprettelsen av en egen presteskole; og det møte har hektet sig merkelig godt fast i min erindring. Past. Muus var den selvskrevne leder, og av de mange tilstedeværende lægmænd var det især to brødre Sættre fra Rock Dell, som gjorde sig sterkt og fordelagtig gjældende. Past. O. A. Bu holdt en glødende lovtale over disse "gjæve brødre". Den ældre av dem, A. S. Sættre — medlem av Minnesotas legislatur og far til past. T. A. Sættre i Evansville — blev likesom møtets helt. Og næst efter ham kom hans litt mindre talefærdige bror — svigerfar til past. F. Jørgensen i Grand Forks.

Past. Muus gav møtet et heltigjennem krigersk anstrøk. Han aapnet det ved at la forsamlingen synge: "Staa fast, min sjæl, staa fast i Herrens krige". Og han oplæste 7de kapitel av femte Mosebok, hvori israel faar den befaling at de ikke skal slutte pakt med hevitene og jebusitene og de andre hedninger, men skal aldeles utrydde dem. Og jeg kan endnu høre den kraftige stemme hvormed past. Muus læste: "Dersom du hører disse befalinger og holder dem, skal Herren velsigne dig og mangfoldiggjøre dig. Han skal velsigne dit livs frugt og dit lands frugt og dit korn og din nye vin og dine oksers avfødning og dit smaa kvægs megen yngel, og der skal ingen ufrugtbar han eller hun være blandt dig eller blandt dit kvæg." Og han holdt en bøn adressert til den "sterke Gud", der blev anmodet om at forstyrre de missouriske motstanderes anslag.

Past. Muus mindet mig altid om general E. S. Bragg, chefen for den saakaldte jernbrigade i borgerkrigen. Ogsaa av utseende lignet han denne lille krigsmand. Og han likte at gi alting en slags krigersk farve. Muus' ideal av en helt var den finske digter Runebergs "tapre løitnant Zideen". — Somme av læserne ialfald har noget kjendskap til Runebergs "Fænrik Staal", en række av herlige finske nationaldigte. Muus var svært glad i disse digte om de finske krigshelter, Von Konow, Sven Dufva og andre, og især holdt han meget av den nævnte fusentast av en løitnant som hadde for vane at storme frem mot russerne; og dersom løitnanten da fik se at hans mænd var med ham, ropte han: "Hurra, det var flink manøvre".

I mange hus i Goodhue county pleide man før i tiden ialfald at ha liggende paa bordet en "autograph album". Jeg har gjennembladet ikke saa faa av dem, og hadde past. Muus skrevet noget i dem, var det altid et vers om denne tapre løitnant. Her fornylig var jeg i Northfield og der saa jeg en slik "autograph album" paa bordet hos prof. Felland. Jeg bladet litt i den og snublet over past. Muus' navnetræk. Og ganske rigtig; ogsaa i den hadde han skrevet:

"Det var den tapre løitnant Zideen,
han hadde sin egen sed;
for fronten vilde han gaa alen.
Hurra, mine vasagossar,
nu gæller at hinna med."

Muus var altid rede til kamp. Kristofer Janson, som var blit unitar, fortæller med stor indignation, at da han en gang spiste middag med past. Muus, fandt denne det at være sin vidnepligt at ændre bordbønnens ordlyd og læse: "I Jesu navn gaar jeg tilbords."

Men allikevel tok jeg for min del hatten av, da jeg for nogen aar siden engang stod ved Muus' grav i Trondhjem.

Lyster settlementet i Buffalo county var vist det mest norske og gammeldagse av alle norske settlemen-

ter i Amerika. De sogningene som bodde der i de trange dale, var kommet direkte fra gamlelandet, og mange av dem hadde ikke været paa noget andet sted i Amerika. Forholdene var i det hele merkelig primitive. Konene kom til kirken i verkenskjoler og med norske skaut paa hodet; og enkelte av dem forargedes over at min hustru brukte hat med de sedvanlige blomster og kjøkkenurter og fjerkræ paa den. Somme hadde ogsaa sine tvil om hvorvidt det var ret av hende at hun hadde oplært en del ungdom til at synge nogen norske nationalsanger, som ikke hadde religiøst indhold og ikke gik efter nogen av de kjendte salmetoner. Ved et bryllupsgilde lot hun dem synge "Se Norges Blomsterdal" og andet saadant; og der var nogen av de ældre som rystet paa hodet og spurte mig om slikt kunde kaldes kristelig sang.

Alt skulde gaa paa gammeldags vis. Man vilde saaledes ikke gi slip paa den pene norske skik med barselkoners kirkegang. Dette var forresten den ting past. Muus nævnte for mig som en av grundene til, at han hadde stor beundring for Lyster menighet. Ved begravelser hadde man gjestebud og bevertning med drikkevarer og en overflod av mat. Naar man kom til sørgehuset, stod kjøgemesteren i døren og ventet med glas og flaske. Og da husene ofte var smaa og gjestene mange, kunde det ta lang tid at faa bespist alle sammen. Saa meget mere som der kunde være megen akkedering om hvem som skulde utgjøre første bordlag. Jeg visste at jeg skulde være med ved første bordet, saa jeg tok min plads og opfordret Jens Syverson og Thomas Thompson og Ole Torgerson og Næs og Bloom og de andre likeste mænd til at komme tilbords uten at la sig nøde. Naar bordet var fuldt besat, sa klokkeren, gamle Nils Kjos: "Nu, godtfolk, maa De ikke glemme at be Gud velsigne maten. Enhver læse sin vanlige bordbøn. Alles øine vogte paa dig, Herre." Og saa sang han en gravsalme, mens vi spiste. Saa sa han: "Ja, er De nu mætte, godtfolk, saa glem ikke at si takker Herren, fordi han er god. Enhver takke sin gode ven og sidemand for maten. Haand og mund er like kjær." Vi takket da med haandhilsen til begge si-

der; og saa blev der ryddet og gjort istand for næste bordsætning.

Svært bra folk var de, men jeg vil ikke nævne alle eller søke at holde nogen mandejevning. De mest fremstaaende ved siden av før nævnte Thomas Thompson Hatlevik var hans svoger Jens Syverson, som gjaldt for at være bygdens rikeste mand, og som var den største bidragsyder til alle kirkelige gjøremaal; Ole Urnes, efter hvem posthuset var opkaldt; en anden svoger av Thompson, Ole Torgerson, en av hvis døtre nu er gift med Oscar Knutson, den bekjendte hotelvert i Grand Forks. Og der var Erik Næs og lærer Johannes Næs; lærer Bloom, en meget vel oplyst mand; brødrene Herman og Nils Kins. En datter av sidstnævnte er gift med past. Bursett av Den Forenede Kirke. Og der var valdrisene Ole Myhren og Knut Jordet og Halvor Lie. Denne Lie var lederen i politik og var en tid countykasserer, hvorefter han flyttet til Minneapolis. Men jeg har gjort det løfte ikke at levere nogen fuldstændig navneliste. I past. Møllers del av menigheten var der desværre ogsaa bra folk, med Erik Alme som den fornemste leder. Og saa var det Nerby, Møllers svigerfar. En bror av denne var der en del av tiden, men var ellers handelsreisende og bodde i Winona. En datter av ham er gift med past. Fonkalsrud, som i sin tid var i Fargo og nu er rektor ved et diakonissehospital i New York. Som karakteristisk for forholdene kan nævnes, at somme folk hadde for vane at omtale Mrs. Møller som Mathia Nerby. Sommetider lot jeg da som om jeg ikke forstod dem.

"Hvem er det du taler om?"

"Jo, du kjender da hende, kjærringa til Møller."

"Vilde det ikke være mere passende at kalde hende Mrs. Møller eller fru Møller?"

"Jo, naar du sier det, saa kan jeg vel det, dersom det gjør nogen forskjel."

Eller de sa til mig:

"Haa heitar kjærringa di da?"

"Hun heter Mrs. Strømme."

"Ja, det skjønner jeg, men første navnet hendes, mente jeg."

"Aa, det er Laura."

Saa kaldte de hende Laura og mente det inderlig snildt og godt.

Vi har aldrig hat bedre naboer. Det var skik og bruk at bringe os kjøt og smør og egg og ost, saa vi hadde slike varer at sælge naar vi kjørte til Alma eller til Wabasha over paa Minnesotasiden av Mississippien. Og de ældre kvinder strikket strømper og skjorter til os og vore barn, saa vi ikke hadde behov at kjøpe noget av den slags. Vi kunde ha klaret os godt i Lyster, selv om jeg ikke hadde hat nogen løn i penger. I det stykke har vi aldrig hverken før eller senere hat et saa sorgfrit utkomme.

Ved siden av hovedmenigheten Lyster var der en liten menighet femten mil mot nordøst i Thompson Valley, nær byen Mondovi. Den besøkte jeg dog bare nogen faa ganger. Det var den anden side som der var sterkest og hadde som sin leder skolelæreren S. E. Ødegaard, en meget aktiv mand, hvis navn man endnu jevnlig faar se under avisartikler om politik og kirkestrid.

Et halvt snes mil fra Lyster er Beef Slough, nede ved Mississippien et stykke ovenfor countysætet Alma, omtrent midt mellem denne by og Wabasha, Minn. I Beef Slough var der megen travelhet vaar og sommer med at "rafte", spikre eller binde sammen de store tømmerflaater, som skulde fløtes nedover til sagmøllene i Dubuque og Clinton og Burlington og Davenport, eller kanske like ned til St. Louis. De fleste av de hundreder av arbeidere for Beef Slough Logging Co. var norske eller svenske. Jeg besøkte dem ofte — for hvilket selskapets bestyrer paa stedet betalte mig en liten aarsløn. Arbeiderne var flinke til at komme sammen; jeg kunde altid gjøre regning paa mange tilhørere. Men ellers var det et fælt liv de folk førte. Der var salooner og spillebuler og endnu værre ting paa prammer, som var ankret fast til trær langs flodbredden; og der var det at arbeiderne blev av med alle sine pen-

ger. Naar jeg kjørte til eller fra Alma og hadde konen med, maatte jeg for skams skyld gjøre en lang omvei for at undgaa Beef Slough og den lidderlige snak hvormed somme av de arbeidere moret sig naar de saa nogen kjøre forbi.

De fleste av disse folk arbeidet om vinteren som "lumber jacks" i skogene. Om vaaren reiste de til Winona eller La Crosse og sviret bort sin vinterfortjeneste paa nogen faa dage. Naar en agent fra Beef Slough da fandt dem og tinget dem for sommeren, maatte de betinge sig at han skulde la dem faa i forskud en dollar til jernbanebillet fra La Crosse til Alma.

Om de svenske skogarbeidere er værre end andre, tør jeg ikke avgjøre. Men jeg synes ialfald at jeg aldrig ellers har truffet saa gjennembarkete raa mennesker som disse svenske "lumber jacks". Kanske det er fordi det svenske sprog er saa rikt paa de raaeste eder. Jeg fik samlet en mængde folk i Beef Slough en søndag eftermiddag og talte til dem over de ord: "En mand som sverger meget, skal fyldes med uret, og plage skal ikke vike fra hans hus." De hørte opmerksomt paa mig, og somme av dem lovte at ta det til hjerte. Andre bandte paa at jeg hadde talt sandhet; men jeg kunde ikke merke at der blev mindre banden og svergen end før.

En gang om maaneden eller saa skulde jeg ogsaa besøke en menighet i Pigeon Falls, et halvt hundrede mil borte i Trempealeau county. Var det godt veir og føre kjørte jeg med hest, gjennem byene Independence og Whitehall. Pigeon Falls er en liten by ute paa landet, fem—seks mil i nord for Whitehall. Der bodde nu avdøde past. Emanuel Christopherson. Men ogsaa han var blit avskediget av en del av sin menighet. Hans fornemste motstander var kongen i Pigeon Falls, Peder Ekern, far til den i Grand Forks bekjendte dr. Ekern. Og saa var der i Whitehall Peder Ekerns bror, far til den i Wisconsin bekjendte politiker og forhenværende assurancekommissær og "speaker" i legislaturen, H. A. Ekern, senator La Follettes fornemste vaabendrager. Av andre ledere i Pigeon Falls i opposi-

tionen mot past. Christopherson kan nævnes H. A. Fremstad, hvem jeg har truffet flere ganger i Norge, og som sammen med Waslien er en av lederne i Landingslaget. Og saa var der Hegge, bror til M. F. og far til dr. Hegge i Hatton, N. Dakota.

Jeg kunde nævne andre og angi slegtskapsforholdet mellem dem og resten av det norske Amerika; men paa den maate blir vi aldrig færdig med disse erindringer. Jeg kjender nok altfor mange folk og har altfor god greie paa hvem de er gifte med, og hvilke tremenninger og søstersønner de har. Den enes navn leder tanken hen paa den anden, og saa videre i det uendelige. Det var saaledes svært nær paa at jeg ovenfor skulde ha skrevet ogsaa, at dr. Hegge er gift med en datter av Halfdan Foss, en bror av H. A. Foss; og at en søn av H. A. Foss er bygmester i Elbow Lake og er gift med — nei, dette gaar ikke. Vi faar holde os indenfor de opstukne grænser. Vi skal huske paa at det ikke er Heggeslegten, men jeg som — næst efter prof. Rasmus B. Anderson — skal være hovedpersonen i denne sandfærdige og spændende fortælling.

Naar der ikke var godt veir og føre, maatte jeg for at komme til Pigeon Falls kjøre ned til Mississippien og sætte over med færgebaat til Wabasha, reise derfra med jernbanen syd til Winona, stanse der over natten og saa reise østover med Green Bay banen til Whitehall, hvor Hegge eller Fremstad eller Ekern møtte mig og transporterte mig videre til Pigeon Falls. Det var meget ubekvemt. Værre vilde det ha været, dersom jeg ikke i Winona hadde kunnet ta ind hos past. A. Hauge, som hadde et hyggelig hjem og som var gift med en søster av "Normanden"s egen past. I. G. Monson i Williston. — Nei, nu kommer vi igjen ind paa den gamle avvei.

De folk i Pigeon Falls som hadde søkt at avsætte sin gamle prest og hadde anmodet mig om at komme dithen indtil de kunde faa fat i nogen anden, hadde ved et møte bl. a. vedtaget den erklæring, at de "forkastet alle missouriske satser og lærdomme". Dette skulde ogsaa jeg gaa med paa; men det kunde jeg virkelig

ikke. Jeg var vidende om at der var ialfald somme missouriske satser, hvis rigtighet ingen tidligere hadde bestridt. Saa blev det til det, at jeg kom i en smule unaade hos Peder Ekern og sluttet med at reise til Pigeon Falls.

Ved Belvidere i Goodhue county, Minn., var der ogsaa en liten menighet som jeg maatte besøke hver maaned eller saa. Den bestod næsten utelukkende av velstaaende farmere, der hadde meget vakre hjem. De ledende var den talrike familie Bollum, Amundsen og to eller tre brødre av den slegten Boxrud, hvis mest bekjendte medlem er C. H. Boxrud, i sin tid den ledende kjøbmand i Red Wing. For at komme til Belvidere fra Lyster maatte jeg kjøre til Wabasha, derfra ta med jernbanen til Red Wing, og derfra kjøre de ti eller tolv mil ut paa landet. Saa det var temmelig ubekvemt; men folk hadde god raad og gav mig, hvad pengene angaar, rikelig erstatning for bryderi og utlæg. I Red Wing indlogerte jeg mig næsten altid enten hos apoteker J. E. Kyllo eller hos hans bror, kjøbmand O. Kyllo. Denne sidste er gift med et søskendebarn av mig og bor nu i Goodhue. J. E. Kyllo, som var en av de bedst kjendte mænd i Red Wing, er nu bosat i Duluth. Han har apotek baade i den by og i Superior, Wis., og driver forretningen i forening med sine to sønner, av hvilke den ene er læge. Der er en tredje av disse Kyllo brødre, som er apoteker i Zumbrota, og som ved siden av Tofthagen i Lakota og mig selv er en av de mest bereiste nordmænd i landet. Jeg har truffet ham mange ganger og paa mange steder i forskjellige land i Europa. En staut kjæmpekar er han, som forstaar at leve godt under sine reiser, og som har raad til det.

I settlementet ved Belvidere var der en hel del norske farmere som i sin nidkjærhet for avholdssaken gik videre end selveste Waldemar Ager. Somme av dem som hadde leilændinger paa sine farme, lot skrive i leiekontrakten, at der paa deres land ikke skulde avles byg. Første gang jeg fik se en slik kontrakt, forstod jeg ikke den bestemmelse, indtil man forklarte at det

var synd at avle byg, fordi man av den pleide at brygge øl. Efter samme ræsonnement maatte det da vel ogsaa være synd at avle rug og hvete, og poteter og meget andet hvorav der efter sigende ogsaa kan laves rusdrikke.

Sommeren 1887 holdtes synodemøte i Stoughton, Wis. Ved det møte stod det egentlige store slag mellem de to partier i synoden, og "missourierne" vandt en avgjørende seier. De besluttet at misbillige oprettelsen av den nye "lutherske presteskole" ved St. Olaf College i Northfield, og som en følge herav var der mange prester der enten under møtet eller straks efterpaa meldte sig ut av Synoden. Jeg meldte mig ikke ut, men kom til at bli utenfor allikevel. Jeg hadde været staaende medlem av Minnesota distrikt, og da jeg ikke efter at ha flyttet til Wisconsin hadde meldt mig til optagelse i Østlige distrikt, avgav formand H. A. Preus den erklæring at jeg altsaa ikke var medlem av Synoden. Der var litt diskussion om den sak, da det kunde paavises at formand Preus tidligere hadde hævdet den opfatning, at naar man var optat som medlem i et av Synodens distrikter, saa var man senere uten videre medlem av det distrikt hvori man bodde. Ved møtet i Stoughton sa han mig at var jeg ikke tilfreds med hans erklæring om at jeg ikke var medlem av Synoden, kunde jeg naturligvis appellere til synodemøtet.

Dette gjorde jeg dog ikke. For det første var der jo ingen tvil om at møtet vilde ha bifaldt formandens decision, og dernæst hadde jeg ved den tid avgjort det hos mig selv at jeg snarest mulig vilde komme mig over i en anden livsstilling. Menigheten i Lyster sa sig ikke at ha noget at utsætte paa mig. Man holdt mig for at være veltalende, og jeg hadde ikke opført mig usømmelig. Men selv forstod jeg stadig bedre og bedre — hvad jeg ogsaa tilstod for formændene Preus og Koren — at jeg i mange maater var et tarvelig surrogat for en virkelig prest. Jeg vilde derfor endelig slutte; derpaa var jeg fast bestemt.

Endnu hænder det altfor ofte at folk spør mig om

den egentlige grund til at jeg forlot presteembedet. De synes ikke at skjønne at et saadant spørsmaal i grunden er en næsevishet. En saadan ting faar en mand avgjøre selv. Han kan formodentlig ha gode grunder for sin handlemaate, selv om han ikke netop finder at kunne lægge dem frem for andre uten at krænke den sømmelige aandelige blufærdighet.

IX

LÆRER VED ST. OLAF COLLEGE

DET traf sig saa heldig for mig at man høsten 1887 trængte en ny lærer ved St. Olaf College, og det fornemmelig en lærer i matematik, som netop var mit kjæreste skolefag. Den tid jeg var superintendent og ellers ogsaa hadde jeg anvendt en ikke saa liten del av tiden med at lære noget mere matematik end vi hadde lært ved Luther College. Forresten hadde jeg ogsaa flittig læst verdenshistorie og litteraturhistorie, saa jeg tok nu ikke i betænkning at forsikre prof. Mohn, bestyreren av St. Olaf College, at jeg var fuldt kapabel til at overta undervisningen i næsten hvilketsomhelst fag ved skolen undtagen i skjønskrift og musik. Prof. Mohn trodde mig paa mit ord og sørget for at jeg blev valgt til den ledige lærerpost. I Lyster fik jeg med en del nød menigheten til at la mig fare med fred og kalde pastor H. C. Wik i mit sted, og saa pakket vi sammen og flyttet til Northfield.

H. C. Wik var netop uteksaminert fra Luthersk Presteskole i Northfield. Han var allerede noget langt ute i aarene og hadde kone og barn, og han var glad ved straks at komme som prest ind i et vel ordnet kald. Han kom altsaa til Lyster; og jeg fik pastor L. M. Biørn til at komme derned og ordinere ham. Og en av mine mest levende erindringer er den, at jeg kjendte mig saa uendelig glad da Wik var indført som prest og jeg kunde si at jeg var en fri mand.

Der var ingen unge folk i Lyster som hadde været paa nogen høiere skole borte fra hjemmet. En mængde av de voksne gutter og jenter var født der i dalen og hadde aldrig reist med jernbane og hadde vanskelig for at tale engelsk. Da vi nu skulde til Northfield,

fik vi en pen flok av dem til at bli med og tilbringe nogen tid ved colleget. Av dem som saaledes fulgte os dit, var der en Syverson, som gjennemgik colleget og graduerte med utmerkelse. En anden av de unge mænd blev prest, men døde efter bare en kort tid i arbeidet. Og to av pikene som reiste til skolen, blev prestekoner: Jennie Quarberg blev gift med en pastor Swenson, og Kari Kins med pastor Bursett.

Det var altsaa i august 1887 at pastor L. M. Biørn, som den gang var formand for det Antimissouriske Broderskap, kom fra Zumbrota ned til Buffalo county, Wis., og i Lyster indvidde H. C. Wik til prest og indførte ham som min eftermand. Og det staar levende for mit minde hvor glad jeg var da jeg saaledes definitivt og for bestandig var løst fra det ansvar. Jeg har aldrig kunnet rigtig forlike mig med det ord sjælesørger. Jeg vet ikke akkurat hvor man har det ord fra; men det har en ubehagelig klang i mine ører. Jeg kunde aldrig faa mig til at bruke det om mig selv eller andre eller høre det uten at bli ilde berørt.

Nu, vi flyttet da til Northfield og fik os et pent hjem like ved siden av det som beboddes av prof. M. O. Bøckman ved den netop da i forbindelse med St. Olaf College oprettede anti-missouriske presteskole. Og vi hadde megen hygge av dette vort nære naboskap med prof. Bøckman og hans familie. Vi stak indom hos hinanden næsten hver dag. Ingen kunde bli kjendt med prof. Bøckman uten at holde av ham og faa den høieste agtelse for hans greie og retskaarne karakter. Hans familie husker jeg ikke saa godt, at jeg nu kan skjelne barna fra hverandre. Det var temmelig mange av dem. Hvad jeg nu husker bedst er, at en av smaapikene hans hadde det ualmindelige navn Thusnelda. Der er en svensk roman i hvilken heltinden har det navn. Jeg hadde læst den og syntes saa godt om hende, at ogsaa jeg gjerne vilde ha kaldt en av vore smaapiker Thusnelda; men jeg kunde ikke faa hendes mor til at samtykke heri. Prof. Bøckman maa altsaa enten ha været mere paastaaelig end jeg eller hat mere myndighet overfor sin hustru. Han fortalte mig paa fore-

spørsel at det var fra den samme svenske roman han hadde faat den indskydelse at gi sin datter det vakre navn. Der kan ikke være mange blandt os som heter Thusnelda. Jeg gjætter at Thusnelda Bøckman er den eneste. Navnet er, synes jeg, meget vakkert; desuten er det ogsaa godt, fordi saa faa bærer det. Det er jo derfor vi har navn, for at man lettere kan skjelne os fra andre folk, og jo mere ualmindelig et navn kan være, des bedre er det som navn. At hete Ole Johnson, for eksempel, er omtrent det samme som slet ikke at ha noget navn. Tar jeg ikke feil, blev Miss Thusnelda Bøckman gift med pastor Hartmann, søn av pastor H. A. Hartmann, som længe var prest i Paint Creek, og saa fik et kald ved Lillehammer i Norge.

Med de andre lærere ved St. Olaf College saa vel som ved presteskolen var jeg godt kjendt før, og det var naturligvis en behagelig forandring for mig og konen, da vi nu kom til at bo midt oppe i denne kreds av gamle skolevenner. Der var nu den mand som hadde været min lærer, dr. F. A. Schmidt, ved presteskolen. Han var den gang i Northfield akkurat i sin kraftigste alder. Vinteren før jeg kom til colleget hadde jeg et par dage været i Northfield paa besøk hos prof. Felland, og jeg var med ham og de andre lærere i gjestebud hos dr. Schmidt i anledning av dennes femtiende fødselsdag. Han hadde netop kjøpt sig et pent hjem i nærheten av skolen, og huset var saa stort at det ved siden av plads for hans meget rikholdige boksamling ogsaa var litt plads tilovers for husets folk.

Collegets bestyrer, med hvem jeg jo fik mest at bestille, var prof. Th. N. Mohn. Jeg har allerede nævnt ham flere ganger. Han var en av de mest noble personligheter jeg har lært at kjende. Han tænkte stort og ædelt om alle ting, og man maatte beundre den klare forstand og den sikkerhet hvormed han kunde skille mellem det gode og det slette i guttenes karakterer. Ved siden av at være skolens præsident var Mohn ogsaa prest for menigheten i Northfield, og han var en varmhjertet og dygtig prædikant. Han var ikke netop saa særdeles veltalende; men han talte greit og

godt og man kunde forstaa at han hadde tænkt over saken paa egen haand og ikke bare samlet sammen en del fromme talemaater. Jeg kjender mange av vore prester som vilde være meget bedre prædikanter dersom de hadde mindre let for at tale og derfor ikke turde forsømme en grundig forberedelse.

Da vi nu kom ind paa dette kapitel om flinke prædikanter, minder det mig om de mange som ved leilighet utber sig min mening om hvem som staar øverst blandt vore prestelige talere. De spør gjerne: "Du, som har reist saa meget i vore settlementer, maa ha hørt svært mange av vore prester, og hvem blandt disse synes du bedst om? Og hvorledes vilde en sammenligning falde ut mellem dem og prestene i Norge?"

Det er sandt, at jeg har hørt svært mange forskjellige prædikanter her og temmelig mange ogsaa i Norge. At avgjøre hvem som er den flinkeste har jeg ikke faat bemyndigelse til; men det gaar dog an at si sin mening. Jeg har ikke hørt nogen norsk-amerikansk prest der som hjertevarm og veltalende og interessant prædikant kan stilles ved siden av en saadan som stiftsprovst Otto Jensen i Kristiania. Men paa den anden side har jeg i Norge hørt prædikanter der var saa fattige og kjedelige, at dersom nogen av vore prester skulde vove at by sin menighet slikt tomt prat, vilde han snart faa avsked paa graat papir. I den norske statskirke maa man taale det, da presten jo er en av statens embedsmænd og ikke kan avskediges av menigheten.

Som utmerket dygtige prædikanter hører vi ofte nævne slike som avdøde formand Koren og formand Hoyme og pastor M. F. Gjertsen, og av de nulevende slike som prof. Stub og prof. Kildahl. Jeg har hørt alle disse nok saa mange ganger, og om dem alle, med undtagelse av dr. Koren, gjælder det, tror jeg, at de vilde tale endnu bedre dersom de var i besiddelse av mindre naturlig veltalenhet. Pastor I. B. Torrison i Decorah er ikke særlig begavet i dette stykke, men hver gang jeg har hørt ham, har han sagt en del træffende ting paa en saa træffende maate at de har bitt sig fast i min hukommelse og git stof til eftertanke.

Omtrent det samme vilde jeg si om nu avdøde pastor Adolph Bredesen. Hans prækener var altid interessante og vidnet om at han hadde tænkt over saken paa egen haand og gjort en del opdagelser.

I nogen aar hørte jeg næsten hver uke pastor M. C. Waller i Madison, Wis., ham som nu er ved indianermissionen i Wittenberg. Og ham har jeg siden den tid stadig holdt for en av de allerbedste av vore "pulpit orators". Hans prækener saavel paa engelsk som paa norsk var altid utmerket gode baade fra indholdets og fra formens side. Næsten hver søndag, naar vi gik hjem fra kirken, enedes vi om at den dag hadde vi hørt den allerbedste præken som var holdt i den kirke, og vi ønsket stadig at han ikke hadde gjort den saa kort. Pastor Waller er uten tvil en av de ypperste mænd og prædikanter som vi har blandt os. En eneste gang har jeg hørt pastor Ivar Havneros i Maddock, N. Dakota. Og jeg syntes det var en mønsterpræken. Han talte over det skriftsted som sier at av alle som er født av kvinder, er ingen større end døperen Johannes; men den mindste i himmerikes rike er større end han. Og dette forklarte han paa en maate som baade var interessant og opbyggelig, saa jeg syntes det var den bedste norske præken jeg nogen gang hadde lyttet til. En anden prest, hvem jeg har hørt bare en enkelt gang, og som da holdt en aldeles ypperlig præken baade hvad indhold og form angaar, var pastor Lauritz Larsen i New York, næstældste søn av prof. Laur. Larsen.

Nu ja, hvem har git mig nogen ret til at dømme i de ting? Jeg faar la det være og vende tilbake til St. Olaf College.

Vi hadde det overmaate hyggelig sammen, lærerne og deres familier, og samledes ofte i hverandres hjem til et koselig aftenselskap. Prof. Mohn hadde hustru og seks barn — fem sønner og en datter. Det kan nævnes som et kuriosum, at det nok er en slags uskreven lov ved St. Olaf College, at bestyreren skal ha en netop saaledes sammensat familie. Prof. Mohns eftermand, dr. J. N. Kildahl, har ogsaa fem sønner og en datter.

Da Kildahl avløstes av prof. A. L. Vigness, undersøkte jeg om denne var valgbar ogsaa i det stykke, og ganske rigtig, det oplystes at ogsaa han hadde fem sønner og en datter.

Mrs. prof. Mohn hadde været Miss Anna Ringstad, en søsterdatter av gamle pastor Brandt. Hun er altsaa av valdrisslegt, mens St. Olaf College ellers var likesom en telemarkisk skole. De ældste lærere — Mohn, Teisberg, Felland og Ytterbøe — var alle sammen telemarkinger.

Tre—fire mil i syd fra Northfield er stationen Dundas, og der bodde Mrs. Mohns bror, John Ringstad. Vi reiste ofte derned paa besøk hos ham og hans venlige hustru. Hun var en søster av bankier Edgar Anderson i Crary, N. D., og av den bekjendte sakfører og politiker Anderson i Devils Lake. Nogen aar efter John Ringstads død blev hun gift igjen med den landskjendte valdrishøvding og bygdelagsbevægelsens far, prof. A. A. Veblen, Minneapolis.

Prof. Mohn var, den tid jeg var en av hans medlærere ved St. Olaf College, en sterk og vakker mand. Ti aar senere, da Den Forenede Kirke formelt overtok St. Olaf College som samfundets skole og valgte pastor Kildahl til bestyrer i Mohns sted, var denne allerede nedbrutt av sygdom. Og de omstændigheter under hvilke han fik sin avsked som bestyrer av den skole han hadde bygget op, maa ha været saarende for ham. Han sa ikke noget om det; men jeg har ingen tvil om at hans død blev paaskyndet av den historie. For min del tror jeg endnu, at Kildahl burde ha negtet den gang at motta valget, ved hvilket Mohn blev fortrængt fra sin stilling. Da prof. Mohn kort derefter døde, viste det sig bedst hvor avholdt han var blandt folk i Northfield og omegn. Jeg var ogsaa blandt dem som kom til begravelsen. Hele byen hadde sorg. Alle forretningshus var lukket, og byens borgermester holdt en mindetale over "vor bys første borger". Av de andre som holdt taler ved den sørgefest, husker jeg dr. Kildahl, prof. Ytterbøe og præsidenten for Carleton College, hvis fakultet overvar begravelsen in corpore.

Prof. Mohns sønner vokste op til at bli dygtige og hæderlige mænd. Der er to av dem som utgir og redigerer "Norwegian-American" og en anden avis i Northfield.

De andre lærere ved St. Olaf paa min tid — som jeg allerede ofte har nævnt, var prof. O. G. Felland og H. T. Ytterbøe. Og saa var det dr. Albert E. Egge. Dennes specialitet var engelsk sprog og litteraturhistorie, i hvilke fag han hadde utmerket sig og faat sin filosofiske doktorgrad ved Johns Hopkins universitet i Baltimore. Dr. Egge er en beskeden og faamælt mand og har stadig holdt sig i bakgrunden. Den eneste gang han kom noget mere frem i lyset, var en gang under striden i Den Forenede Kirke om eiendomsretten til Augsburg seminar. Han skrev da under navnet A. Eriksen nogen opsigtsvækkende avisartikler, hvori han brukte satirens svøpe paa professorene Sverdrup og Oftedal; og i den anledning fik han av prof. Sverdrup en flaaende overhaling ved Den Forenede Kirkes aarsmøte (1892) i Dawson, Minn. Nu har dr. Egge i mange aar været lærer ved statens landbruksskole i Pullman, Washington. En søster av dr. Egge er Mrs. pastor C. S. Everson i New York, svigermor til pastor Turmo og dr. Reque i samme storby. Og en anden søster er enkefru Ingerid Markhus, som i nogen aar har været lærerinde ved Lutheran Ladies' seminar i Red Wing, og som blandt andet har gjort sig fortjent ved sin utmerkede oversættelse til engelsk av Friis' ypperlige fortælling "Laila" med sine skildringer av livet i Finmarken.

Der er enkelte minder fra høsten 1887 som holder sig særlig friske hos mig. Paa reformationsdagen den 31te oktober den høst indviddes en ny bygning ved de svenske lutheraneres Gustavus Adolphus College i St. Peter, Minn. Der blev sendt indbydelse til lærerne ved St. Olaf College til at overvære den festlighet, og de anmodedes ogsaa om at vælge en av sin midte til at holde tale ved det svenske college. Vi reiste derfor til St. Peter, lærerne Egge, Felland, Ytterbøe og jeg. Prof. Mohn kunde ikke være med. Og man gjorde mig

den ære at paalægge mig at være forberedt paa at tale paa St. Olaf Colleges vegne. Ved Gustavus Adolphus College mottoges vi med den største elskværdighet og med den utsøkte høflighet, hvorved vore svenske brødre utmerker sig fremfor os nordmænd. Det blev en overmaate hyggelig fest. Reformationspræken blev holdt i kirken av pastor Ewald fra Chicago. Det var baade første og sidste gang jeg saa ham, men jeg husker godt den kraftige præken og den vældige røst hvormed han sa sin hjertens mening om den romerske pavekirke. Ved indvielsesfesten ved skolen blev der holdt taler av statens guvernør, H. R. McGill; av dr. C. A. Swensson, den bekjendte, nu avdøde grundlægger og præsident av Bethany College i Lindsborg, Kansas; av Minnesotas svenske statssekretær, oberst Hans Mattson; samt altsaa av mig som repræsentant for lærerne ved St. Olaf College.

Dr. Swensson var en ualmindelig veltalende mand og en vældig kraft blandt de svenske lutheranere. I manges øine var han anset som dette folkefærds ypperste repræsentant i Amerika. Oberst Mattson, som var den anden av de svenske talere ved festen, gjorde det ogsaa godt. Han var den gang statens mest fremstaaende svenske politiker, men var ogsaa ellers en mand med mange interesser. Han har saaledes skrevet et verk som han kaldte "Minnen", eller Erindringer, hvori han paa en meget interessant maate beskriver nybyggerlivet blandt svenskene i Goodhue county og sine oplevelser som oberst i borgerkrigen og senere som amerikansk konsul i Calcutta, Indien. Han hadde hat et meget bevæget liv og samlet mange kundskaper og erfaringer. I hans senere aar lærte jeg ham rigtig godt at kjende. Trods det, at jeg ved den omhandlede fest ved Gustavus Adolphus College talte fra samme tribune som guvernøren og dr. Swensson og oberst Mattson, paastod denne senere ved hver leilighet at jeg holdt den bedste talen den dag. Kanske det er derfor, at jeg siden altid har likt ham og beundret hans gode smak og dømmekraft. Oberst Mattson efterlot sig en søn, som nu er en av de ledende bankmænd i Minneapolis,

og en datter, som er gift med vor bekjendte landsmand Luth. Jaeger i samme by. Og i dennes gjestfri hjem har jeg spist middag mangfoldige ganger. En gang oberst Mattson var republikansk kandidat for embedet som statssekretær, var hans svigersøn Luth. Jaeger hans demokratiske motkandidat. Men svigerfaren gik paa valgdagen av med seieren.

Under opholdet i St. Peter var vi gjester hos collegets daværende bestyrer, pastor Wahlstrøm, og hos dr. Uhler, læreren i matematik. Jeg sat oppe om natten og talte med denne mand om alle slags matematiske problemer, og skjønt jeg jo skulde være lærer i samme fag som han, var jeg dog i sammenligning med ham bare som en skolegut paa det omraade.

Prof. Halvor Thygesen Ytterbøe ved St. Olaf College var i mange aar en av mine allerbedste venner. Han var ikke netop nogen lærd mand; men han var en flink lærer, især for de mindre gutter i de nederste klasser. Han hadde en saa grundærlig karakter og forstod saa godt at indprente streng ærlighet og retsfølelse i guttene, at han vilde været en av de bedste mænd ved skolen, selv om han slet ikke hadde kunnet undervise i noget skolefag. Netop da han stod i sin fulde kraft paadrog han sig en sygdom der la ham i graven. Han hadde været en flink og ivrig atlet og saa frisk at det var vanskelig at tænke sig ham som en syk mand. Kort før han døde, var jeg i Northfield og holdt et foredrag ved colleget. Jeg var da før hjemreisen indom hos Ytterbøe for at si ham det sidste farvel. Han kunde da bare saavidt tale nogen faa ord. Han fik dog spurt mig om guttene hadde betalt mig et rimelig honorar for foredraget. Det laa ham paa hjerte at de skulde gjøre det som ret var imot mig, og han var bange for at jeg kunde la dem glemme denne pligt. Da jeg kort derefter fik besked om at han var død, skrev jeg til Mrs. Ytterbøe at hun burde være stolt ved det og takke Gud for at hun hadde været en saadan mands hustru. Hun er, som jeg vist en gang før i disse "Erindringer" har nævnt, en datter av den gjæve farmer Anders Kittelsby ved Calmar og altsaa en søster av pastor Kit-

tilsby i Chicago og en kusine av Mrs. prof. Ongstad ved Bruflat akademi i Portland, N. Dakota.

Den av lærerne ved St. Olaf hvem jeg kjendte bedst, var min gamle skoleven og klassekamerat fra St. Louis, prof. O. G. Felland. Han har holdt trolig ut i sit lærerarbeide i alle disse mange aar og er som bekjendt ved skolen endnu. Han er en næsten eksempelløst alsidig utdannet mand. Han har hele tiden været som en slags "general utility" mand blandt lærerne, idet han har kunnet overta undervisningen i omtrent hvilketsomhelst fag med undtagelse av musik. Han har hat klasser i norsk, tysk, engelsk, latin, græsk, hebraisk, fransk, plantelære, gudelære, skjønskrivning, bokholderi, og jeg vet ikke hvad ellers. Nu i de sidste aar har han arbeidet som collegets bibliotekar.

Felland var, inden han blev lærer, et par aar prest i Hayfield, Minn. Han blev gift med Miss Midtboe, som var ham en god medhjælp. Hun fik lungetæring og døde for et halvt snes aar siden fra ham og en pen barneflok. Den ældste datter har det ualmindelige navn Thonny og har utmerket sig i musik — noget som hun nok ikke har faat i arv fra sin far. En anden datter, Elsie, reiste for nogen aar siden til Kina og blev lærerinde ved Den Forenede Kirkes missionsskole for piker i Kikungshan, eller hvad den by i Central-Kina heter. Da jeg sidste gang var i Kina, høsten 1913, kom en vakker og lys ung dame hen til mig, som jeg stod ved jernbanestationen i Hankow; og da jeg ikke straks kjendte hende, spurte hun om jeg ikke kunde huske Elsie Felland. Hun er nu gift med en amerikansk forretningsmand derute og har sit hjem i Shanghai. Næste gang jeg reiser til Kina skal jeg trække prof. Felland med mig, saa han kan besøke sin datter og bli kjendt med sin svigersøn, hvem han aldrig har set, og hvem jeg bare saavidt husker at ha talt nogen faa ord med i en liten by nær Hankow.

Av de lærere ved St. Olaf College som kom dit efter min tid, men nu har været der i en lang række av aar, kjender jeg godt Olav Lie, P. J. Eikeland og især I. T. Grose. Denne er nu nok efter Felland den ældd-

ste i tjenesten blandt skolens lærere. Og en prægtig kjernekar er han og egte norsk, trods sit tyske navn og avstamning. For at vise mit nøie kjendskap til de norsk-amerikanske slegtsforbindelser kan jeg ogsaa nævne, at prof. Grose er gift med en datter av den navnkundige pioneerprest og farmer og legislaturmedlem Abraham Jacobsen, der for nogen aar siden døde paa sin farm nær Decorah. Mrs. Jacobsen er en søster av brødrene Anton og Johan Hegg og altsaa faster til Mrs. pastor A. K. Sagen. En søster av Mrs. Grose er gift med prof. L. W. Bøe, i mange aar bestyrer av Waldorf College i Forest City og en termin ogsaa medlem av staten Iowas senat. — De norske amerikanere burde igrunden hyre mig for god betaling til at fungere som en slags "information bureau" eller "clearing house" for oplysninger om deres personalhistorie.

Høsten 1887, mens jeg var lærer ved St. Olaf College, utførte jeg min sidste prestelige forretning ved at vie et par i menigheten ved Belvidere i Goodhue county. Brudgommen og et par venner av ham kom til Northfield for at be mig om at komme ut til Belvidere og forrette denne brudevielse. Han og bruden tilhørte to av de bedste familier paa stedet; men jeg kan nu ikke for mit liv huske navnene. Jeg husker dog godt den vielsen, blandt andet fordi man gav mig et saa vakkert honorar, at jeg næsten var fristet til at angre at jeg nu ikke mere skulde ha den slags forretning. Det almindeligste var at presten fik et honorar av fem dollars for en brudevielse. Oppe i Red River dalen var det dog ofte ti dollars og i somme tilfælde ingenting. Men ved den omhandlede anledning i Belvidere gav brudgommen og hans far og brudens far mig tyve dollars hver. Saa tror jeg det var; ialfald fik jeg seksti dollars eller saa omtrent for den forretning. Tilfældigvis husker jeg ogsaa at min hukommelse eller tankeapparat gik istaa, saa jeg i talen til brudeparret nævnte Ruth og Naomi i den tanke at Naomi var en mand i stedet for at være Ruths svigermor. Der var kanske ingen av tilhørerne som la merke til den bommert.

Det er rart med det, hvorledes tankemaskineriet

stundom kan slaa sig vrangt, selv om det ellers til daglig bruk er i den bedste orden. Slikt kan hænde den bedste. Apropos om dette og om brudevielser: I en trykt præken av pastor Mueller-Eggen om egteskapet taler han om at man i valget av hustru bør være forsigtig og særlig tænke paa at faa sig en hustru som er from. Og da han skal peke paa et avskrækkende eksempel, sier han: Se paa Adam, hvor ilde det gik ham, fordi han tok Eva til hustru og lot sig forføre av hende til at ta sig en bit av det ulykkelige eple av kundskapens træ. — Gamle pastor O. P. sa en gang i en tale til et brudepar: "Dersom Dere nu tilfældigvis skulde faa barn eller noget slikt." — En av vore gamle prester som endnu lever, talte en gang ved en vielse hvor bruden to ganger hadde været enke, og han var da saa taktfuld at begynde sin tale saaledes: "Der er et gammel-norsk ord som sier, at alle gode ting er tre."

Arbeidet som lærer ved St. Olaf College vilde været behagelig og interessant nok for mig, dersom jeg bare hadde faat lov til at sysle utelukkende, eller ialfald det meste av tiden, med det som skulde være mit hovedfag, nemlig matematik. Men der var ikke et stort nok antal lærere, og jeg maatte ta de klasser i hvilke det trængtes. Jeg hadde geografi, historie, engelsk, norsk, tysk og hvad det ellers kunde falde sig. Det blev altfor vidtløftig en sak. Forresten husker jeg bedst den øverste klasse i geometri og algebra. I den hadde jeg nogen utmerket flinke elever. Den allerflinkeste var, tror jeg, en Ingebretson, som et par aar senere døde. Jeg husker at han ogsaa var en dygtig ung mand i legemlig idræt, og jeg tænkte ofte paa at han hadde alle betingelser for at utmerke sig som en sjelden begavet og bra mand.

Andre av mine flinke elever var Adolph Johnson fra Granite Falls, søn av en formuende bankmand i den by; Dahl og Thorstensen, sønner av pastor J. M. Dahl eller "Indi-Dahl", som man kaldte ham, fordi han hadde været missionær i Indien, og av pastor Thorstensen i Hanley Falls. Saa var det A. G. Bjørneby, som senere et aar var min medlærer ved akademiet i Mt. Horeb, Wis. Han blev gift med en datter av den be-

kjendte pioneer Ole Finseth ved Kenyon, Minn., og er saaledes en svoger av past. J. C. Roseland, Den Forenede Kirkes sekretær. Senere har jeg ikke set Bjørneby; men jeg har hørt at han skal være en slags doktor eller drive med "chiropractice" eller noget saadant i Chicago. Han var som skolegut og som lærer meget dygtig og paalidelig. En anden av mine elever som ogsaa senere blev medlærer i Mt. Horeb, var E. H. Biørn, ældste søn av pastor L. M. Biørn i Zumbrota, der i nogen aar var Den Forenede Kirkes viceformand. E. H. Biørn er nu en anset sakfører i St. Paul. En anden av de flinke unge mænd i den klasse ved St. Olaf College var Sortedahl, som nu vist er eiendomshandler i Red Lake Falls, og hvis søster er gift med bankier Niels Muus, ældste søn av pastor J. B. Muus. Jeg kunde nok nævne flere av disse mænd, der i min korte tid som lærer ved St. Olaf College nøt godt av min undervisning i regnekunsten; men dette faar nu være nok.

X

REDAKTØR FOR "NORDEN" I CHICAGO

DET var i december 1887 at Hallvard Hande, redaktør av J. T. Relling & Co's blad "Norden" i Chicago, avgik ved døden efter mange aars sykelighet av lungetæring. Jeg hadde som før nævnt skrevet en hel del bokanmeldelser og referater for ham; og kort før sin død hadde han raadet Relling til om mulig at sikre sig min tjeneste som bladets redaktør. Relling raadførte sig ogsaa med sin kompagnon konsul Svanøe og med dr. Anders Daae; og de bifaldt hvad Hande hadde sagt om den sak. Relling telegraferte da til mig om at møte ham en bestemt dag paa Merchants Hotel i St. Paul. Det er bare 40 mil fra Northfield til St. Paul, og jeg reiste ditop og tilbragte en dag der sammen med Relling. Vore forhandlinger endte med, at han tilbød mig redaktørposten paa hvad jeg syntes var meget gode vilkaar. Jeg kunde ikke svare straks, men skulde tænke over saken og raadføre mig med prof. Mohn. Relling gav mig jernbanebilletter, saa jeg i juleferien uten utlæg for mig kunde komme til Chicago og undersøke forholdene.

Prof. Mohn var saa venlig at si mig at han nødig vilde miste mig som lærer ved colleget; men han fandt det dog rimelig at jeg ønsket at faa det nye arbeide som nu tilbød sig, og han vilde ikke gjøre indvendinger. "Norden" hadde tele tiden under redaktør Handes ledelse været saadan halvveis et kirke-politisk blad, og under naadevalgstriden hadde det været regnet som det Antimissouriske Broderskaps halv-officielle organ. Prof. Mohn og pastor Muus la megen vegt paa, at bladet skulde fortsætte i samme retning; og jeg fik deres samtykke til at opsi min post ved skolen og flytte til Chicago.

Altsaa, i juleferien reiste jeg ned til Chicago, hvor jeg paa jernbanestationen blev møtt av min ven O. M. Kalheim, redaktøren av "Amerika". Kalheim hadde ogsaa været lærer ved St. Olaf College; og siden han blev redaktør av synodebladet "Amerika", hadde der været en het kappestrid mellem det blad og "Norden". Og vi visste, at kom jeg til at overta Handes plads ved "Norden", vilde den konkurranse bli endnu mere skarp. Men Kalheim og jeg var like gode venner for det, og jeg var hans gjest det meste av tiden, mens jeg de juledagene opholdt mig i Chicago. Ellers var jeg hver dag ogsaa paa "Norden"s kontor og i Rellings hjem og satte mig ind i forholdene. Og resultatet blev, at jeg tok imot det gjorte tilbud. Jeg maatte hjem til Northfield for at ordne en del affærer, men lovte at komme tilbake til Chicago om et par uker og da begynde mit nye arbeide. Kalheim fulgte mig til stationen og sa at han var glad ved utsigten til at faa mig til at slaas med i al kollegial venskapelighet. Vi stod imot hinanden ogsaa i politikken, idet han den gang var rettroende republikaner, mens jeg regnet mig som medlem av Grover Clevelands demokratiske parti.

Jeg fik ordnet det nødvendige i Northfield, og omtrent midt i januar 1888 sa jeg altsaa farvel til min lærerpost ved St. Olaf College og drog tilbake til Chicago og begyndte straks paa det nye arbeide. Min familie maatte jeg la bli i Northfield til vaaren. Da skulde den komme efter, naar jeg hadde fundet et hus og faat spart sammen penger til flytningen. I Chicago hadde jeg for det første værelse og kost i huset hos enkefru Hande og led ingen nød. Ellers tilbragte jeg den største del av min fritid sammen med Kalheim, som den gang endnu var ungkar. Og vi sat ofte sammen og skrev, han angrep paa mig og "Norden", og jeg angrep paa ham og "Amerika". Vi la ikke fingrene imellem. Men vi læste op for hinanden hvad vi hadde skrevet. Og hvad politikken angaar fik jeg Kalheim halvveis omvendt, saa han forlot det republikanske parti og blev hvad den gang kaldtes en "mugwump" og

frihandelsmand. Senere sluttet han sig til en del reformatorer som kaldte sig kristne socialister.

Om O. M. Kalheim kommer jeg til at ha meget at fortælle. Jeg fik saa meget med ham at bestille. Han var en av de ædleste karakterer jeg har lært at kjende, og jeg har aldrig truffet nogen anden mand der efter min mening var saa gløgg og vittig eller hadde en saa skarp forstand.

J. T. Relling, "Norden"s bestyrer og hovedeier, med hvem jeg nu var sammen dagstøt et par aar, var en bra mand at arbeide for. Han var gentleman like ut i fingerspidsene og til det yderste høflig og hensynsfuld mot sine undergivne ved bladet og ved hans store bokhandel. Da jeg en av de første dagene talte til ham som min "hr. principal", lot han mig forstaa at det skulde jeg ikke gjøre. Jeg var chef for bladets redaktion, sa han, og han hadde fuld tillid til mig og vilde ikke som principal hævde nogen myndighet likeoverfor mig. Vi skulde omgaaes, haapet han, som jevnbyrdige venner. Jeg blev stadig indbudt til hans hjem, og han skaffet mig lignende indbydelser fra de andre notable nordmænd i Chicagos "Homandsby" ute ved Wicker Park, saa jeg snart begyndte at bli rigtig en selskapsmand. Jeg maatte endog av hensyn til hans meninger om min værdighet som "Norden"s redaktør lære mig til at bruke diplomatfrakke og silkehat til hverdags. Relling hadde ellers saa mange egenheter, at folk som lærte ham bare løselig at kjende, kunde faa sine tvil om hvorvidt han altid var vel bevart. Da jeg første gang indfandt mig paa bladkontoret, 369 Milwaukee avenue, for at begynde mit arbeide, stod han bak sin pult nær døren og holdt paa at aapne dagens post. Da vi hadde hilset godmorgen, sa han: "Hr. redaktør, hvad er altsaa Deres mening angaaende bortfjernelsens ablativ?" Jeg maatte indrømme at jeg i øieblikket ikke kunde huske akkurat hvad bortfjernelsens ablativ var for noget. "Ja, det kan være det samme," sa han; "men har De en blaa blyant?"

"Nei, det har jeg heller ikke."

"Her har De en saadan," sa han. "For man kan

godt redigere bladet uten at huske Madvigs latinske grammatik; men man kan ikke gjøre det uten at eie en blaa blyant."

Og dermed tok han igjen fat paa sit arbeide og lot mig finde mig tilrette og sætte mig til at skrive for avisen.

Han hadde ogsaa den vane aldeles malapropos at bemerke: "Saa sier De, ja; men hvad mener De?"

En morgen kom der en mand ind paa kontoret, og han var ingen mindre end prof. F. A. Schmidt. Men Relling kjendte ham ikke. Da prof. Schmidt sa godmorgen, fik Relling det indtryk at han var en dansk mand, og svarte derfor ikke paa norsk, men paa dansk: "Hvordan staar det til?"

"Jo tak, bare godt."

"Det var saamen fornøielig at høre."

"Jeg heter Schmidt, prof. F. A. Schmidt."

Relling stirret forbauset paa ham: "Saa sier De, ja; men hvad mener De?"

Prof. Schmidt fik, som rimelig var, det indtryk, at han hadde at gjøre med en raring; indtil jeg kom tilstede og fik paa en maate reddet situationen.

Efter at ha været nogen uker i Chicago, hadde jeg faat arbeidet i saadan gjænge at jeg kunde reise fra det nogen dage, og jeg tok da en tur til Northfield igjen for at hjælpe konen med at faa ordnet det nødvendige til flytningen. Vi pakket sammen det som skulde tages med; og saa skulde hun og barna reise til Amherst, Wis., og være der et par uker paa besøk hos hendes svoger og søster, pastor og Mrs. Førde. Derefter reiste de til mit fødested, Winchester, og besøkte mine derboende søskende og særlig min ældre bror Hans, som der hadde farm og et stort hus, saa han godt kunde ta imot dem. De faa dage i Northfield benyttedes ellers til avskedsbesøk hos Mohns, Fellands og Ytterboes. Og vi var i Dundas for at si farvel til Mr. og Mrs. John Ringstad. I Northfield hadde vi ikke mange bekjendte utenfor skolen. Blandt dem vi kjendte bedst, var kjøbmand H. A. Boe, som nu i en menneskealder har bodd paa samme sted og stadig har

været en av collegets bedste venner og støtter. Harald Thorson var ved denne tid flyttet fra Northfield til Elbow Lake, Minn. Hans prægtige hjem i Northfield var solgt til en Mr. Archibald, husker jeg, en mølleeier, der i sine gamle dage giftet sig med Miss O'Brien, som i mange aar hadde været lærerinde i musik ved St. Olaf College. Ved Harald Thorsons bortreise hadde skolen lidt et følelig tap. Skjønt han jo ogsaa senere har været rundhaandet med sine pengebidrag til den. Han hadde ord for svært gjerne at ville tjene paa en handel; men han var altid paa samme tid ogsaa flittig i velgjørenhet, naar dette trængtes. Jeg vet saaledes tilfældigvis at gamle kaptein og fru Crøger, som i min ungdom hadde forestaat husholdningen ved Luther College og derefter flyttet til San Diego, Cal., i sine sidste leveaar fik en regelmæssig maanedlig pension av Harald Thorson, bare fordi han likte dem og visste om at de hadde for litet at leve av. Jeg kunde nævne flere lignende træk om denne valdris, der nu bor i Drake, N. Dakota, og sies at eie noget saadant som treogtredive trillioner, eller hvor meget det er.

I Chicago fik jeg leiet en pen leilighet paa syv værelser, 54 Fowler street, like ved Wicker Park, den gang byens mest fashionable norske strøk. Huset tilhørte dr. N. T. Quales, som med sin familie bebodde huset ved siden av os. Paa den anden side var et stort hus tilhørende kapt. Halvor Mikkelsen; og i den del av dette som var os nærmest, bodde dr. B. Meyer, mens kapt. Mikkelsen og hans store familie hadde sit hjem i bygningens hoveddel paa hjørnet av Fowler street og Hoyne avenue. Nær ved os bodde ogsaa Relling, konsul Svanoe, Paul O. Stensland, den rike stolfabrikant A. P. Johnson, den politiske boss, danskeren Henry Hertz, og en hel del andre slike størrelser. Vi kom saaledes til at faa finere og mere fornemme og formuende naboer end vi har hat før eller senere; og det vilde snart ha gaat i hundene med os, dersom vi hadde drømt om noget forsøk paa at holde skridt med i denne fine selskapsverden.

Da min familie om vaaren kom efter til Chicago, og

vi var kommet nogenlunde i orden i vort nye hjem og møblert dette litt bedre end vi hadde raad til, fik vi nok-saa mange visitter og indbydelser. Men vi holdt os mest sammen med dem av vore nye naboer som stod os nær-mere med hensyn til formuesomstændigheter. Der var nu min gamle skoleven fra Decorah, Lauritz Thoen. Han hadde i mange aar været lærer ved Vor Frelsers kirkes skole i Chicago, og saa kom han litt op i poli-tikken og var et par terminer "collector of taxes" i West Chicago. Han hadde faat sig en utmerket hustru, og de hadde et meget hyggelig og ikke for fint hjem; og i dette var vi oftere end i noget andet hjem utenfor vort eget. Lauritz Thoen har ellers hat et meget avveks-lende liv med mange "ups and downs". En tid var han bestyrer av Den Norske Synodes barnehjem ved Stoughton, Wis. Saa drev han landforretning i Pecos Valley i Texas; og derefter bodde han nogen aar i Madison, indtil han for ikke længe siden flyttet tilbake til Chicago.

Saa var det past. Otto Hjort. Han bodde bare et kvartal fra os, og vi omgikkes daglig. Han og jeg hadde været som brødre fra ungdommen av. Han og min kone hadde været barndomsvenner, og han var blit gift med Miss Lena Johnson fra Milwaukee, en søster av en anden av skolevennene i Decorah, Martin Johnson. Vi vilde i Chicago ha sluttet os til Otto Hjorts menighet av Synoden. Den kirke laa mest be-kvemt for os, og vi syntes svært godt om presten. Men Hjort var samvittighetsfuld og trodde at jeg da maatte offentlig bekjende mig til Synodens lære om utvælgel-sen i motsætning til det anti-missouriske standpunkt. Jeg forklarte for ham at den sak for mig ikke var vig-tig. Jeg vilde gjerne være i hans menighet; men maatte jeg absolut underkaste mig en rettroenhetsprøve i den omstridte lære, vilde jeg ikke kunne bestaa den eksa-men. Han holdt paa sit og jeg paa mit. Og saa blev det til at min familie og jeg lot os opta som medlem-mer av Bethlehems menighet, hvis prest den gang var N. C. Brun av "Konferentsen"; men den hadde optat i sig de av Vor Frelsers menighet uttraadte anti-mis-

souriere og fik snart J. N. Kildahl til prest og sluttet sig til Den Forenede Kirke. Imidlertid gik jeg oftest i Hjorts kirke allikevel; og skjønt jeg altsaa ikke kunde bli medlem av hans menighet, blev der ikke av den grund noget avbræk i vort gamle fortrolige venskap.

Til vor nærmeste kreds i Chicago hørte desuten de andre "Decorah-gutter". Der var foruten Kalheim ogsaa George Markhus, "Amerika"s forretningsbestyrer, som senere i en række av aar var lærer ved Luther College og saa blev musikhandler i Minneapolis. Han var blit gift med Miss Brecke, en søster av dampskibsagent O. E. Brecke, Minneapolis, og av Mrs. past. Vangsnes. Saa var der dr. Nils Remmen, der endnu er i Chicago og har vundet et navn som specialist i øien- og øresygdomme, og hvis hustru var Miss Kiland, i slegt med Torrison-familien i Manitowoc og en søster av G. H. Kiland. Denne var i mange aar sakfører i Sioux Falls og medlem av Synodens kirkeraad og er nu bosittende i Madison, Wis., som statens "firemarshall". Ja, og saa var det Kalheims assistent ved "Amerika"s redaktion, O. M. Eidsmore, gift med en datter av skolelærer og farmer O. M. Helland i Black Earth, Wis. Eidsmore, som var en meget habil mand i bladarbeide, utgav senere et engelsk blad i Mt. Horeb, Wis., og døde dersteds om vinteren 1915—16.

Og der var de tre brødre Torrison: Past. I. B. Torrison, svigersøn til formand Koren og nu prest i Decorah; sakfører, nu dommer Oscar Torrison, svigersøn til kapt. Halvor Mikkelsen i Chicago; og dr. George A. Torrison, gift med en pleiedatter av den før nævnte stolfabrikant A. P. Johnson. Disse to sidstnævnte brødre Torrison bor fremdeles i Chicago.

Vi "Decorah-gutter" og vore hustruer og enkelte andre i vor kreds dannet en "Chautauqua Reading Circle" og holdt vore regelmæssige møter med foredrag og diskussion; og det var Kalheim som var sjælen i disse møter. Han hadde et saa stort fond av kundskaper og var saa levende interessert i dagens brændende spørsmaal og i ellers alt mulig, at det altid var en for-

nøielse at høre hans temmelig dristige meninger. Især hadde han forelsket sig i den engelske forfatter John Ruskin og tilegnet sig dennes syn paa samfundets skrøpeligheter og disses rette botemiddel. Det andet mest aktive og interesserte medlem av vor "Chautauqua Circle" var nu avdøde Mrs. past. Torrison.

Vor nærmeste nabo, som ogsaa blev en av vore venner, var dr. Meyer. Han hadde i Norge været distriktslæge i Biri og hadde nu i nogen aar været bosat i Chicago. Hans hustru hadde før sit giftermaal været frøken Lagertha Møller i Kristiania. Nu hadde de et overmaate hyggelig hjem og var blandt de mest gjestevenlige folk man kunde træffe. En tid var vi næsten dagstøt indom hos dem, blandt andet for at la fru Meyer underholde os med musik, hvori hun var meget flink. Hun og doktoren bidrog ogsaa ellers meget til at gjøre de fire—fem aars ophold i Chicago behagelig for os.

Man vil maaske erindre at der er en prof. Meyer som er formand i de Forenede Staters "Interstate Commerce Commission". Han er ikke norsk, og han og dr. Meyer vet ikke av at de er i slegt med hinanden. Men de maa vist være det allikevel. De er hinanden paafaldende like av utseende, og begge har det sjeldne fornavn Balthazar. Og naar to mænd ligner hinanden og begge heter Balthazar Meyer, kan det vanskelig være bare et slumpetræf. Det er rimelig at slutte at etsteds tilbake i slegten maa de hænge sammen.

Naar jeg nu sitter og tænker tilbake paa den tiden i Chicago, er det altid først og fremst O. M. Kalheim som kommer mig i sinde. Vi saa hinanden hver dag det første aaret og hadde mange diskussioner. Han var begeistret for Benjamin Harrison, som i det aar (1888) var republikansk præsidentkandidat; mens jeg ønsket og efter ringe evne arbeidet for præsident Clevelands gjenvalg.

Der er en liten episode som har bitt sig særlig fast i min erindring: "Norden" gik i pressen mandag aften, mens "Amerika" ikke gjordes færdig før tirsdag middag. En tirsdag morgen, da jeg altsaa hadde litt

pusterum, gik jeg som ofte før til "Amerika"s kontor for at faa Kalheim med paa en seiltur ut paa Lake Michigan. Men han var ikke rigtig færdig, sa han; han hadde en del korrektur at læse, og desuten maatte han skrive en kort redaktionsartikel som svar paa noget jeg uken før hadde skrevet i "Norden". Han vilde ta mig ordentlig i skole og rigtig kjøre mig tilvands. Ja, jeg visste akkurat hvad han vilde si, og for at vi saa meget snarere kunde komme avsted paa vor seiltur, bød jeg mig til at skrive artikelen for ham, mens han blev færdig med sin korrekturlæsning. Og jeg saa gjorde og gav mig selv alvorlig paapakning. Kalheim gjennemløp artikelen i en hast og sa at saa grov hadde han ikke tænkt at være mot mig; men pyt, la gaa. Senere viste han mig et brev han hadde faat fra en abonnent som ikke vilde ha "Amerika" længer, da det hadde været uforskammet urimelig i den artikel mot mig. Og Kalheim syntes ikke at han godt kunde oplyse den ærede abonnent om at det var mig som hadde skrevet den artikel for ham.

Den mand med hvem Kalheim og jeg ofte var ute paa seilturer paa Lake Michigan, var en gammel norsk sjømand ved navn Robertson. Han hadde faret tilsjøs hele sit liv siden han var unggut. Ved den tid da vi blev kjendt med ham i Chicago, var han omtrent 80 aar gammel. Han hadde en seilbaat og ernærte sig ved at ta folk ut paa seilturer. Sommetider kunde der være saa mange som en snes av os der var ute med ham, og da hadde han god fortjeneste. Han likte sig ikke paa land; kjendte sig mest tryg ute paa vandet. Det er bokstavelig sandt, at gamle Robertson pleide at heise seil og sætte ut paa indsjøen naar han syntes at veiret saa truende ut. Han var bange for at de høie bygninger i byen kunde blæse overende, og for sikkerhets skyld tok han da sin lille baat og kom sig ut i rum sjø, hvor han visste sig sikker. En snild og bra gammel mand var han. Nu maa han for mange aar siden være død, og forhaabentlig er han kommet godt i havn.

Av bladmændene i Chicago var det Kalheim som kom til at staa mig nærmest, eftersom "Norden" og

"Amerika" var rivaler, og desuten holdt jeg meget av Kalheim og beundret ham. Men ogsaa med redaktøren av "Skandinaven" og med de andre mænd ved det blads redaktion blev jeg noksaa godt kjendt. "Skandinaven" var den gang som nu det norske storblad. Da det utkom daglig, kunde redaktøren ikke være med os paa seiltur; han var stadig bundet til kontoret. Og bladets utgiver, John Anderson, var ikke den som lot sine folk faa for megen frihet. Selv var han rent utrolig flittig, og han forlangte at alle som var i hans brød, skulde lægge sig ordentlig i sælen.

John Anderson, for hvem jeg senere ofte kom til at arbeide, særlig som referent fra kirkelige aarsmøter og som oversætter av engelske bøker han vilde ha i norsk dragt for sin store bokhandel, var saa grei en mand som man kunde ønske sig at ha med at gjøre. Hans ord var altid saa godt som guld. Siden han som smaagut kom til Chicago fra Voss, hadde han stadig arbeidet strengt. Han var som ung mand typograf ved "Chicago Tribune", og jeg har hørt at han var saa flink og flittig, at han tjente større ukeløn end nogen anden sætter i Chicago. Da han senere blev utgiver og bestyrer av "Skandinaven", fik han det ikke mindre travelt. Han hadde saaledes ikke nogen tid til læsning av skjønliteratur, og han hadde kanske heller ikke smak for en saa unyttig ting. Men han hadde en merkelig evne til at vite hvad slags læsning hans publikum vilde kjøpe, og hvordan en norsk-amerikansk avis maatte være for at vinde folks yndest. Med hensyn til kirkesamfundene stod han Hauges folk nærmest, og han hadde nogen merkelig naive forestillinger om "statsprestene" i hvad han altid kaldte "Wisconsinsynoden".

Jeg lærte John Anderson godt at kjende. En gang mens vi bodde i Ada, Minn., besøkte han os, og senere hadde jeg truffet ham nogen ganger. I hans sidste leveaar kom jeg ham nærmere og lærte at sætte pris paa ham for hans usvikelige dømmekraft og hans varme hjerte. Han hadde hang til at optræ som formynder for yngre folk der ikke var saa flinke som han i forretningsveien. Ikke lang tid før han døde, holdt

han for mig en ordentlig skjendepræken, fordi jeg i en viss sak ikke hadde stelt mig forstandig, og jeg maatte spørre ham hvad i al verden det kom ham ved, eller hvorfor jeg skulde være forpligtet til at spørre ham tilraads om hvorledes jeg vilde indrette mit liv.

Han var meget interessert i at hjælpe unge mænd frem som gav løfte om at kunne due til noget. Han var strengt retskaffen og forlangte det samme av andre. Og jeg lærte ham at kjende som en mand der var dypt sympatisk og ømtaalig for andres smerte. Og han kunde være meget fintfølende med hensyn til hvad der vilde være hensynsfuldt. Den gang "Norden"s utgiver, J. T. Relling, hadde tat sig av dage, var R. Monrad reporter ved "Skandinaven" og fortalte nyheten i bladet under den kolde overskrift: "Relling har dræpt sig". Da John Anderson fik se dette, kom han i et forfærdelig oprør over taktløsheten, og det var nær paa, at han straks hadde git Monrad avsked. Han graat av harme og bedrøvelse. Prof. Peter Hendrickson, som var "Skandinaven"s chefredaktør, skrev da for den følgende dags nummer av bladet en vakker og taktfuld beretning om Rellings tragiske endeligt. Og han har fortalt mig at John Anderson da kom ind paa redaktionskontoret og takket ham hjertelig, og det var en speciel anerkjendelse som bare tre—fire ganger kom Hendrickson til del i alle de otte aar i hvilke han stod i spidsen for "Skandinaven"s redaktion.

Med redaktør Peter Hendrickson blev jeg ikke saa godt kjendt som med Kalheim; men jeg kom jo ofte i berøring ogsaa med ham. Og senere da han hadde fratraadt sin stilling ved bladet, traf jeg ham oftere og fik den høieste agtelse for ham.

Da prof. Peter Hendrickson har spillet en saa betydelig rolle blandt os og hat en betydning som faa andre mænd for det norske Amerika, faar jeg fortælle litt mere utførlig hvad jeg vet om ham. Først til orientering litt om hans barndom og tidlige omgivelser, der satte sit præg paa hans karakter.

Peter Hendrickson vokste op i det gamle Muskego settlement i Wisconsin. Han levde med sine forældre

og tre brødre i den del av Muskego menighet som kaldtes Yorkville. Han er født den 6te juni 1842. Han har fortalt mig at hans tidligste erindring er den, at han krøp ind og ut i en kjelder eller "dugout", som var familiens første amerikanske hjem. Dette var i Muskego paa et hjørne av et landstykke som i mange aar tilhørte og blev opdyrket av den navngjetne prædikant og samfundsleder Elling Eielsen. Senere kom Hendrickson familien til at bo paa sin farm en mil i nord for Elling Eielsens hjem. En fjerdedels mil længere nord var hjemmet til Knud Langeland, der blev "Skandinaven"s første redaktør. Og en halv mil i øst derfra bodde Hermod Nelson Tufte og hans hustru Kari og deres døtre. Den ældste av disse døtre, Sigrid, blev Elling Eielsens hustru. Den næste datter, Betsey, blev gift med den senere saa rike og bekjendte kjøbmand O. B. Dahle i Perry og Mt. Horeb, Wis., og de blev forældrene til H. B. Dahle, som i to terminer har været medlem av landets kongres, og ellers til en talrik slegt med mange bekjendte medlemmer. Prof. Hendrickson har skrevet at Betsey Nelsons giftermaal med O. B. Dahle var en stor og glædelig begivenhet for hele Muskego settlementet. Hun var nemlig en skjønnhet og blomsten blandt stedets unge piker, og hadde sat saa mange av de unge mænd fluer i hodet, at det av hele bygden blev betragtet som en lettelse da hun valgte O. B. Dahle, saa de andre unge mænd maatte se sig om andetsteds efter en brud. Den tredje og yngste datter av Hermod og Kari Nelson Tufte, Jøran — eller Julia — blev gift med Thomas Adland ved North Cape, en søn av pioneeren Mons Adland, en halvbror av Knud Langeland og i en hel menneskealder betragtet som den rikeste norske farmer i Amerika. Jeg har nogen ganger været gjest hos denne Thomas Adland, som i politikken var ivrig demokrat og længe var den mest fremstaaende mand ved North Cape. Hustruen Jøran bor nu som enke i et vakkert hjem i Milwaukee. Hendes mands søster, Martha Adland, blev gift med past. A. C. Preus og flyttet med ham til Norge, hvor hun døde for mange aar siden. Hun var past. Preus' anden hu-

stru — han hadde tidligere været gift med en sønnedatter av den berømte bergenske biskop og digter Johan Nordahl Brun, og altsaa en søster av den Fred Brown som i sin tid var statssekretær i Minnesota.

Men vi er kommet noget langt bort fra prof. Peter Hendrickson. Dennes far og Hermod Nelson Tufte i forening var eiere av den første træskemaskine i settlementet. Hermod hadde blandt andet den egenhet, at han ikke vilde arbeide naar det saa ut til at bli regn. Da maatte træskemaskinen ind under tak. Det blev til et mundheld i bygden: "Nei, stop no, som Hermod Nelson sier; det duer inkje, for der kjem regn."

Den første kirke som Peter Hendrickson besøkte, var den gamle Muskego logkirke, som er flyttet til Den Forenede Kirkes seminar i St. Anthony Park og staar der som et museum, den ældste norske kirkebygning i Amerika. Den blev bygget av brødrene Jacobson. Andrine, en datter av en av disse, blev Mrs. past. Tobias Larson. Denne mand var Peter Hendricksons første lærer og faderlige ven, hvem hans elev ofte omtaler og det altid med den største sønlige ærbødighet. Prof. Hendrickson har sagt mig at han fra sin barndom husker særlig godt past. H. A. Stub, den første i Muskego fast bosatte prest, og dennes ældste søn, som den gang kaldtes Hansemand, men som nu er prof. dr. H. G. Stub. Da denne var stor nok til at tale og ved gudstjenestene sat i sin mors fang, hadde han for vane at gjenta høit de sidste ord av sætningen i sin fars præken. "Vi er utlændinger i denne verden," kunde past. Stub bemerke; og gutten gjentok da høit og alvorlig: "I denne verden," saa hele menigheten maatte le.

Peter Hendricksons ældste bror Hans var en av de første norsk-amerikanske gutter som utmerket sig ved et amerikansk college. Han blev i 1849 student ved det nye Beloit College og var næsten færdig for slutningseksamen, da han i 1854 døde av koleraen, som det aar herjet slemt i settlementet. Der gaar frasagn om denne Hans Hendricksons merkelige begavelse. Han skal ha været meget sterk baade kropslig og aandelig. Ifølge Beloit Colleges annaler har skolen aldrig hat no-

gen anden elev der stod saa høit som han i alle skolefag og i mandig idræt.

Først fem aar efter brorens død, da han var 17 aar gammel, kunde Peter Hendrickson begynde som elev ved samme Beloit College, hvor han graduerte i 1867 og senere i en række av aar var lærer. Saaledes fik han sin professortitel. I 1867—68 studerte han ved universitetet i Kristiania. Han blev vist den første emigrant som efter at ha gjennemgaat et amerikansk college, reiste til Norge for der at fortsætte sine studier.

Men jeg er mest interessert i Peter Hendrickson som redaktør for "Skandinaven". Han forlot Beloit College og overtok denne stilling, som hadde været beklædd før ham av Knud Langeland og prof. Svein Nilsson. Den førstnævnte av disse to har jeg aldrig set; men med Svein Nilsson blev jeg godt kjendt i hans gamle dage, og en interessant gammel raring var han.

Hendrickson var ualmindelig godt utrustet for arbeidet som redaktør av et saadant blad som "Skandinaven". Han hadde været fattiggut og hadde med sine hænders arbeide fortjent de penger han brukte under sin skolegang. Han var en flink snekker og var ogsaa ellers meget "hændig" i alt arbeide. Og han hadde god greie paa landbruk, noget som kom meget vel med i arbeidet som redaktør av farmernes blad. Hendrickson utarbeidet for "Skandinaven" sin bok "Farming med Hoved og Hænder", som fik stor utbredelse. I Norge har jeg truffet en driftig og formuende gaardbruker som fortalte mig, at Hendricksons "Farming med Hoved og Hænder" var den bok som hadde gjort ham til en heldig gaardbruker. Han trodde, sa han, at dette verk næst bibelen var den nyttigste av alle bøker. Jeg sa, husker jeg, at han kunde skrive dette til Hendrickson, og det lovte han at gjøre.

Hendrickson gjorde utmerket godt arbeide ved "Skandinaven" og var i alle maater en hædersmand; skjønt han i politik hadde en tro som var akkurat den motsatte av min. Efter otte aar som redaktør var han temmelig nær utslitt. Han taalte ikke strid; var altfor ømfindtlig for spydigheter fra mig og andre. Og John

Anderson kunde ikke faa Hendrickson med naar han vilde benytte bladet til at straffe sine uvenner. Saa blev det til at Hendrickson traadte av og blev ung igjen i skolearbeide og farmarbeide.

Prof. Hendrickson kjøpte Albion Academy ved Deerfield, Wis., og drev skolen nogen aar for egen regning og hadde nogen av sine barn som medlærere. Jeg besøkte ham der et par ganger og beundret den dygtighet hvormed han med sine egne hænder hadde snekkert stoler og skrivepulter og sat bygningene i stand. Selv er jeg nemlig en forfærdelig ubehjælpelig trænæve i alt saadant. Hendrickson var imidlertid mest interessert i farming. Han solgte skolen til en del synodemenigheter i den kreds, og siden har den været drevet som H. A. Preus Lutheran Academy. Det var prof. R. B. Anderson som gav skolen dette navn. Han er jo en av de navnkundige mænd der har været knyttet til den baade som lærer og elev.

Prof. Hendrickson bodde derefter en tid i Madison, Wis. Saa tok han sig land oppe i det nordvestlige hjørne av Nord Dakota, og derfra flyttet han for et halvt snes aar siden til Maine og bor nu der paa sin farm ved Foxcroft. Hans prægtige hustru var Miss Engerud og er en søster av vor bekjendte advokat og dommer Edw. Engerud i Fargo og av Mrs. pastor Tharaldsen i Madison, Minn. Hun har skjænket prof. Hendrickson en flok av begavede barn, som alle sammen gjør det godt og er sine forældres glæde.

Det var i kampagnen ved præsidentvalget i 1896 — eller 1900 — at jeg blev bedst kjendt med prof. Hendrickson. Han arbeidet for den republikanske og jeg for den demokratiske nationalkomite, og vi holdt samtidig kampagnetaler ute i Syd Dakota. Det traf sig saa at vi samme uke var i omegnen av Vermilion. Vi bodde hele uken paa samme hotel og hadde værelse ved siden av hinanden. Hver eftermiddag kjørte vi hver vor vei for at undervise vælgerne ute i skolehusene eller i town halls, og sent om natten kom vi tilbake til byen og møttes da paa en restauration, med hvilken vi hadde gjort det arrangement, at den skulde være aapen, saa

vi kunde faa en oyster stew før vi la os til hvile efter dagens anstrengelser. Og saa sat vi ofte oppe til henimot morgenen og disputerte om politik og meget andet. Jeg talte paa somme steder hvor han hadde holdt møte kvelden før eller skulde tale næste kveld. Jeg imøtegik hans argumenter saa godt jeg kunde og søkte at levne ham saa liten ære som mulig. Men vi forblev like gode venner. Han var altid rimelig og glemte aldrig at være en gentleman.

Apropos, siden jeg nævner Vermilion: Den by er, som man kanske vet, sætet for S. Dakotas universitet. Og naar jeg tænker paa den anstalt, maa jeg naturligvis huske dr. Edward Olson, som en del aar var universitetets præsident og den første nordmand der indehadde en saadan stilling i Amerika. Han var en bror av den bekjendte forretningsmand general S. E. Olson i Minneapolis. Første aar jeg var i Chicago som redaktør av "Norden" hadde vi et kjærkomment besøk av denne dr. Olson og blev meget glade i ham. Han var en av dem som gav mig opmuntring i mit nye arbeide. Et brev fra ham har jeg opbevart og kan ikke negte mig den fornøielse at optrykke det her. Det er skrevet kun en kort tid før dr. Olson satte livet til ved branden av "Tribune" bygningen i Minneapolis, hvor han netop var inde for at hilse paa redaktør N. Grevstad. Nu, han skrev altsaa til mig fra Vermilion under dato januar 2, 1889:

"Kjære P. O. Strømme!

"Jeg har netop læst Deres nyaarshilsen i 'Norden', og jeg føler trang til at skrive for at fortælle Dem hvor høi pris jeg sætter paa det gode arbeide De gjør som redaktør av dette blad. De har gjort 'Norden' til ubetinget et av de bedste blade i vort sprog, og jeg maa gratulere utgiverne og læserne med det. Jeg ønsker Dem og Deres utmerkede hustru et godt og velsignet nyaar.

Venligst,

Edward Olson."

Det var et stort tap ikke bare for universitetet i Syd Dakota, men for hele det norske Amerika da dr. Edward Olson avgik ved en saa altfor tidlig død. Han var sammen med Grevstad paa dennes kontor i en av de øverste etager av "Minneapolis Tribune" bygningen, da der blev gjort brandallarm. Grevstad kom i god behold nedad bygningens "fire escape"; dr. Olson fulgte like efter ham, men mistet fotfæstet og faldt ned og slog sig saa slemt at det hadde døden til følge.

Foruten dr. Olson maa jeg nævne en anden mand der i mit første aar som redaktør skrev mig en del smigrende og opmuntrende breve om mit arbeide, nemlig den bekjendte lærer og forfatter Hjalmar Hjorth Boyesen. Han hadde været lærer ved Cornell College i Ithaca, N. Y., men var ved denne tid professor i germanske sprog ved Columbia College i byen New York. Han hadde vundet et navn som forfatter ved sin første større fortælling, "Gunnar", og hadde senere skrevet en række korte fortællinger, "Tales of Two Hemispheres", og Essays; og han var en av landets første mestere i at haandtere det engelske sprog, skjønt han var opvokset og hadde hat den største del av sin skolegang i Norge. I politik var han ivrig demokrat og frihandelsmand. Han skrev til mig, at hadde han ikke været frihandelsmand allerede før, vilde han blit det ved læsningen av mine redaktionsartikler om den sak. Han skrev ogsaa nogen opsæt for "Norden"; men jeg maatte omskrive disse for ham, da han næsten hadde glemt det norske sprog. Senere traf jeg ham et par ganger. Han kunde til nød tale norsk og forsøkte at skrive det. Men han oversatte da ordret fra engelsk, og det blev næsten uforstaaelig. Prof. Boyesen sendte mig nogen av sine bøker og opmuntret mig til ogsaa at forsøke mig som forfatter. Gjennem ham blev jeg ogsaa godt kjendt med hans bror, advokat Ingolf Boyesen i Chicago. Denne og jeg var medlemmer av samme demokratiske klub og av en aaret 1888 dannet skandinavisk toldreformliga. Dennes præsident var den i de dage meget bekjendte danske landspekulant og statsøkonom og bladutgiver prof. N. C. Frederickson;

mens jeg var ligaens vicepræsident. Vi to sammen med Ingolf Boyesen var de mest aktive medlemmer av foreningen og søkte at gjøre os gjældende i kampen for at faa præsident Cleveland gjenvalgt. Saavel prof. Frederickson som begge de to brødre Boyesen er døde for mange aar siden.

Den demokratiske nationalkonvention i 1888 blev holdt i St. Louis, og det var en paa forhaand selvsagt sak, at præsident Cleveland kom til at bli gjennominert, og at hans stilling i toldspørsmaalet da vilde bli den vigtigste programsak. Relling syntes nok at jeg var noget ung og uerfaren i politikken, og han fik derfor S. Sørensen til at overvære St. Louis konventionen som "Norden"s korrespondent og senere at staa mig bi en tid utover med raad og daad. Jeg hadde truffet Sørensen et par ganger, men blev først nu rigtig kjendt med ham. Og det blev et bekjendtskap av hvilket jeg ikke har hat andet end glæde. Sørensen var otte aar ældre end jeg, og hundrede aar klokere. Men vi kom godt ut av det med hinanden og hadde aldrig et eneste uvenlig sammenstøt. Det stod trykt i hvert nummer av "Norden", at jeg var den ansvarshavende redaktør. Og det var mig som skrev de fleste av de politiske ledende artikler; men det var Sørensen som forstod den ting bedst og gav mig raad og hjælp. Der fandtes ikke noget saadant som smaalighet eller svik i ham. Sørensen hadde før den tid været bladmand i La Crosse sammen med sin svigerfar redaktør F. A. Husher, og var godt inde i den slags arbeide. Gjennem ham blev jeg ogsaa godt kjendt med hans bemeldte svigerfar, der var en likesaa avgjort republikaner som svigersønnen var demokrat. Husher tok mig unge mand alvorlig i skole nogen ganger for mine politiske kjetterier. Han hadde ret til det; han var en ældre mand med titel av general og saa ogsaa ut som en krigsmand. Han var født, husker jeg, den 16de juni 1825, samme dag og aar som formand H. A. Preus, og var akkurat 15 dage yngre end pastor J. A. Ottesen. S. Sørensen har nu, som vel mange av læserne vet, i en lang række av aar været hovedredak-

tør av "Minneapolis Tidende" og er endnu en arbeidsdygtig ung mand paa henimot 68 aar.

Da jeg skrev noget om "Skandinaven" og redaktør Hendrickson, burde jeg kanske ha nævnt ogsaa nogen av de andre mænd som arbeidet ved det storblad. Den gang jeg var ved "Norden" var det gamle Bryn, R. Monrad, prof. Bothne og Conradi som var Hendricksons assistenter. Den eneste blandt dem med hvem jeg blev godt kjendt, var prof. Th. Bothne. Han hadde været lærer ved Luther College i Decorah, saa jeg kjendte ham før han blev bladmand. En kort tid under Hallvard Handes sygdom og fravær i Texas hadde Bothne redigert "Norden". Senere var han redaktør av "Amerika", men var altfor meget av en umedgjørlig polemiker og avløstes av O. M. Kalheim. Og saa kom han til "Skandinaven". Han kunde skrive, og han sat inde med et aldeles forbausende forraad av kundskaper. Saa han var en meget habil mand ved et saadant blads redaktion; han var som et levende konservationsleksikon. Men han kunde ikke staa i spidsen for arbeidet, dertil hadde han for liten takt og for voldsomme personlige sympatier og antipatier. Han var en mægtig og imponerende skikkelse, stor og kraftig med svær haarvekst langt nedover panden og skjeg like op til øinene. En tid var han næsten hver aften i vort hjem i Chicago, og det var ved at lytte til ham at jeg fik sætte mig ind i norske forhold og norsk politik. Han kjendte alle mennesker i Norge, omtrent som jeg nu kjender nordmændene i Amerika; og han kunde sitte i timevis og fortælle mig om dem, indtil min kone faldt i søvn og derved mindet ham om at det virkelig var paa tide at gaa hjem og lægge sig. Man kunde nævne hvem man vilde av bekjendte mænd i Norge, saa kunde prof. Bothne straks fortælle naar og hvor vedkommende var født, hvem hans slegtninger var, hvor han hadde gaat i skole, og hvilke karakterer han hadde faat til eksamen. "Jo, da," kunde han si; "naturligvis kjendte jeg L. C. Daae. Han var blandt det første kuld studenter fra latinskolen i Skien under rektor Ørn. I samme klasse med ham var Schweigaard, L. L. Daae, P. A.

Munch osv.; og alle sammen fik ved eksamen bedste karakter i alle fag, med undtagelse av P. A. Munch, der fik 3 i norsk, skjønt han jo senere har skrevet mere paa norsk end nogen anden mand. Som yngre gut hadde han ogsaa en gang dumpet ved eksamen i geografi, fordi han paa spørsmaalet om hvad slags fisk der gaar i Donaufloden, hadde svart "røkelaks". Jeg vil ikke indestaa for at dette er akkurat hvad Bothne fortalte mig; men paa den maate kunde han fortælle time efter time om baade bekjendte og ubekjendte mænd i Norge. Især var han glad i at fortælle om biskop Folkestad, Knud Gisleson, Ole Gabriel Ueland og andre bondegutter som hadde arbeidet sig op til at bli store mænd i fædrelandet.

Siden jeg igjen nævner "Skandinaven": Det begav sig en gang flere aar senere, at John Anderson fik det i sit hode, at han absolut vilde ha mig som bladets lokalredaktør. Jeg bodde da i Madison og hadde ingen fast ansættelse nogetsteds, saa han syntes at jeg burde være glad ved at faa tilbud om en saadan post. Han kom selv til Madison for at tale med mig om saken; men vi kunde ikke da bli enige om hvor meget jeg burde faa i løn for arbeidet. John Anderson vilde ha det billig, skjønt han bød mig hvad han sa var en hel del mere end han hadde betalt sin tidligere lokalredaktør. Og han slog paa at redaktør Grevstad kanske snart kom til at træde av og da kunde man kanske komme i betragtning som dennes eftermand. Da jeg gjorde Anderson opmerksom paa at den tilbudte løn ikke vilde være meget at leve av for en mand med familie i Chicago, sa han at han selv hadde levd av meget mindre. Desuten mente han at jeg burde kunne ha nogen ekstrafortjeneste ved at skrive for de engelske søndagsblade eller noget saadant. Paa "Skandinaven"s kontor vilde jeg komme til at arbeide bare fra middag til midnat, og saa vilde jeg jo ha hver formiddag ledig til andet arbeide. Det faldt ham ikke ind, at tolv timer er tilstrækkelig lang arbeidsdag. Den gang gjaldt det for hver mand i John Andersons brød at være flittig, likesom chefen selv var det. Paa væggen i det ydre redak-

tionskontor var der ophængt i glas og ramme et citat fra Holbergs "Den stundesløse":

"Skriver I, karle?"
"Ja, herre."

Nu, jeg fik mig altsaa ikke overtalt til at ta fast ansættelse ved "Skandinaven", og senere har jeg hat kun litet med det blad at bestille. Det var for mig fremmede folk som arbeidet i redaktionen; skjønt jeg naturligvis kjender saa løselig redaktør John Benson, der tok Grevstads Plads, da denne blev de Forenede Staters gesandt i Montevideo i Syd Amerika. Og jeg var rigtig godt kjendt med den altid joviale Bernhard Hage, som i mange aar var bestyrer for bladets kontor i Minneapolis. Siden hans død har dette kontor været bestyret av C. M. Lahn, en utmerket hyggelig og paalidelig bladmand og forretningsmand. Han er bergenser, kom til Amerika som ung mand og har nu i mange aar været "Skandinaven"s repræsentant i Minneapolis, hvor han er et av de mest skattede medlemmer av den norske koloni.

Det var Benjamin Harrison som i 1888 var republikansk præsidentkandidat mot Grover Cleveland. "Amerika" og Kalheim hadde været imot Harrisons nomination; men da denne var opstillet som partiets kandidat, maatte man jo arbeide for hans valg. Jeg husker at jeg like efter nominationen la i Kalheims mund de klagende ord:

"Of all sad words of tongue or pen
The saddest are these: They would have Ben."

Og da Harrison var valgt til præsident og Kalheim glædet sig derover, mens jeg hadde sorg, citerte "Amerika" de samme ord og søkte saaledes at gjøre min sorg endnu mere tung istedetfor at lette den.

Kalheim var forlovet med Miss Juliana Quammen, som hadde været en av hans elever ved St. Olaf College. Hun var en datter av pastor N. A. Quammen,

der hadde sin prestegaard ute paa landet et halvt snes mil fra Northfield. Under valgkampen høsten 1888 indgik Kalheim og jeg et væddemaal. Han hadde nok bukten og begge endene, ti han kunde ikke tape noget. Jeg gik ind paa, at dersom præsident Cleveland ikke blev gjenvalgt skulde jeg være med op til Minnesota til Kalheims bryllup, og jeg skulde i Northfield leie den peneste vogn og de gildeste hester som var at faa, og komme med dem ut til pastor Quammens prestegaard og kjøre Kalheim og hans brud til kirken og den dag være likesom deres kusk. Og da Kalheim fik ret i sin politiske spaadom, idet Harrison blev valgt til præsident, betalte jeg dette væddemaal. Jeg reiste med til hans bryllup og betalte for den flotte vogn med hvilken han og hun kjørtes til og fra kirken. Det var et bryllup, og det var moro at være med. Jeg hadde vist gjort det, selv om Cleveland hadde beseiret Harrison.

I dette det første præsidentvalg hvori jeg tok aktiv del, maatte jeg ogsaa ut og holde en del valgtaler, min første erfaring i saadant. Den første "stumptale" av mig blev holdt i Preston, Minnesota, i hvis omegn jeg opholdt mig et par uker for om mulig at hjælpe demokraten dommer Thomas Wilson av Winona med at bli valgt til kongresmand. Sammen med ham besøkte jeg flere av byene i distriktet, og vi holdt tale hver dag og aften. Wilson blev ogsaa valgt til kongresmand, enten det nu var min skyld eller ei. Og naar han var i Chicago paa gjennemreise til eller fra Washington, pleide han at faa fat i mig og traktere med en god middag i Palmer House.

De sidste par uker før valget den høst tilbragte jeg i omegnen av Madison, Wis., hvor jeg holdt politiske taler i Edgerton, Stoughton og ute paa Koshkonong. Det var den bekjendte "tobakskongen" Andrew Jenson i Edgerton som fik mig til at komme ditop og holde taler, og som betalte mig for det.

Andrew Jenson var den gang, likesom han endnu er det, demokrat med liv og sjæl. Det sier sig selv, at naar han er noget, saa er han det med al sin hu, styrke

og fornuft. Han kan ikke være nogenting stykkevis og delt.

Nu ja, paa den maate gik det altsaa til, at jeg blev kjendt med Andrew Jenson, med hvem jeg senere har hat mere at bestille end med næsten nogen anden mand. Han var medlem av den demokratiske statskomite i Wisconsin, og han blev svært glad da "Norden" blev demokratisk. Han abonnerte paa — jeg vet ikke hvor mange eksemplarer av bladet; men mange var det. Og av sin egen lomme betalte han mig flere dollars end jeg nogen gang før hadde faat saa letvint, for at komme op og hjælpe ham med at forklare for farmerne paa Koshkonong, hvor stort tap det var for dem at der var indførselstold paa tobak fra Sumatra. Jeg husker ikke nu akkurat hans argument; men han beviste for mig, at kunde man faa indført tobak toldfrit og saaledes billigere, vilde det resultere i høiere priser paa den grovere tobak, som avledes i Wisconsin. Han hadde ingen store gaver som taler. Jeg hørte ham flere aftener før jeg fik rigtig tak i tankegangen hans. Men derfor var det at han fik mig til at reise rundt sammen med ham og søke at sætte liv og fart ind i vore politiske møter. Senere kommer jeg til at faa mange ting at fortælle om Andrew Jenson.

Kalheim hadde allerede før jeg kom til Chicago sluttet sig til byens press club eller journalistforening, og han fik ogsaa mig ind som medlem av denne klub, hvis præsident den gang var J. W. Scott, redaktøren av storbladet "Herald".

Av mit medlemskap i Chicago Press Club har jeg hat megen hygge og glæde. Om jeg ogsaa har hat megen nytte av det, kan være noget problematisk. Jeg kjender ingen mand der har lettere end jeg for hurtig at lære saadant som ikke er værd at lære. Og enkelte slike ting lærte jeg blandt bladmændene i denne klub. Men i den fik jeg ogsaa anledning til at bli kjendt med omtrent alle byens reportere og redaktører og litterære størrelser, foruten at det ogsaa blev mulig at træffe en hel række av landskjendte mænd som besøkte Chicago. Næsten alle saadanne der hadde noget navn som

forfattere eller politikere, fandt gjerne sin vei til vor klub. Vi hadde i min første tid vore lokaler i en gammel og skummel bygning paa hjørnet av Clark og Madison street, altsaa akkurat i det tætteste strøk av byen, nær de store aviskontorer. Senere flyttet vi ind i større og lysere værelser i en ny bygning nær ved paa Madison street. Kalheim og jeg var de eneste norske amerikanere som var med og blev noget kjendt i denne kreds. Efter Kalheims død fik jeg en mindetavle med hans navn anbragt paa væggen; og paa den samme tavle kommer mit navn kanske til at staa engang. Ti jeg er endnu medlem av denne presseforening og venter at være det saalænge jeg lever. Et aar var jeg en av dens direktører. Der var opstillet mange kandidater, og jeg var den eneste som fik alle stemmer uten en eneste undtagelse. Hvorav jeg slutter at jeg ikke hadde nogen uven i denne forening av bladmænd.

Medlemmene var gjennemsnitlig ualmindelig interessante mænd, der kjendte Chicago ut og ind. De fleste var begavet og vittige og bestandig i betryk for kontanter, slik som tilfældet vistnok pleier være med bladmænd overalt i verden. Mangfoldige ganger har jeg laant en dollar eller to til nogen av de flinkeste reportere i Chicago, for at de kunde faa kjøpt sig middagsmat. De fleste tjente større ukeløn end jeg; men de var bestandig i gjæld og var hvad vi paa godt norskamerikansk kalder "haardt oppe".

Den mand i presseklubben med hvem jeg kom til at slutte det varmeste venskap var forfatteren Opie Read; han som har skrevet fortællingen "Vaabensmedens Søn", der for et par aar siden gik som føljeton i "Normanden" og derefter utgaves som bok i samme norske oversættelse. Det staar paa bokens titelblad, at den er oversat av mig; men det er ikke sandt. Jeg paabegyndte arbeidet, men kom saa til at reise til utlandet, og oversættelsen fuldførtes av C. T. Bahnsen, der hadde været redaktør i Hillsboro, saa en tid arbeidet ved "Normanden" og nu er paa et trykkeri i Crookston. Opie Read og jeg har i disse næsten 30 aar været fortrolige venner, og jeg sætter ham saa høit som nogen

mand jeg kjender. Blandt de berømtheter med hvilke jeg ellers fra tid til anden traf sammen i Chicago Press Club, kan jeg nævne Bill Nye, Mark Twain, Sir Edwin Arnold, Gen. Lew Wallace, Robt. Ingersoll, Henry M. Stanley og general William Booth, grundlæggeren av frelsesarmeen.

I aarene 1888 og 1889 overvar jeg som referent en hel del kirkelige møter, flere end jeg nu kan huske; og jeg vil ikke nu søke at opregne dem. Det som staar tydeligst for min erindring er møtet i Scandinavia, Wis., sommeren 1889, hvori "Konferentsen", "antimissourierne" og "Augustanasynoden" begrov sine gamle lærestridigheter "ti favne under jorden" og enedes om at slutte sig sammen og danne "Den Forenede Kirke", der dog ikke formelt blev til virkelighet før den næste sommer, 1890.

I januar 1889, da vi hadde været et aar i Chicago, blev vor familie forøket med en tredje datter. Hun hadde samme fødselsdag som vor nærmeste nabo, fru dr. Meyer, hvorfor vi gav hende dennes navn Lagertha. Hun blev døpt hjemme i huset av min gamle skoleven pastor E. Jaastad fra Rushford, Minn. Han var nemlig i Chicago paa besøk hos sine sambygdinger og bekjendte fra Hardanger, dr. og Mrs. Nils T. Quales. Han er noget i slegt med Mrs. Quales. Vi fik da pastor Jaastad til at gaa de faa skridt over til os og døpe smaajenten. Hendes faddere var Jens Olsen Kaasa og hustru og Miss Ida Mikkelsen, som litt senere blev gift med dommer Oscar M. Torrison. Vi var blandt gjestene i deres store og flotte bryllup.

Jeg arbeidet flittig med "Norden", og pastor Grønlid, som den gang var ved Hatton, N. Dakota, har skrevet offentlig at jeg gjorde godt arbeide. Tviler nogen, kan jeg med sort paa hvitt bevise at jeg fik den attest av ham.

Alt gik sin jevne gang indtil høsten 1889, da Relling fik den uheldige tanke at utgi et dagblad. Det skulde bli en konkurrent av "Skandinaven". Men han var ikke pengesterk nok til at faa dette foretagende sat ordentlig i gang og holde det gaaende. Der var et litet dag-

blad som bar navnet "Dagbladet". Det var paabegyndt av ovennævnte danske landspekulant prof. N. C. Frederickson. Ved dets redaktion arbeidet en L. Brandt og en Hermanson. Eieren hadde andet at bestille, saa disse to mænd stelte med bladet slik de fandt for godt, og det var stadig bankerot. Baade Brandt og Hermanson var nykommere med liten greie paa amerikanske forhold. Brandt kom senere paa tugthuset for falskneri. Der blev han kjendt med en viss dr. Meier, og de to utklækket da en plan til at skaffe sig mange penger, saasnart de kom paa fri fot igjen. Brandt skulde la sit liv assurere for et stort beløp. Saa skulde han bli syk, og hans kompagnon skulde da faa praktisert ham bort etsteds og faa fat i et kadaver og bevise at det var Brandt som var død. Saa skulde han indkassere assurancepengene, og de to mænd skulde dele disse og saaledes komme paa en grøn gren. De satte denne affære iverk i New York. Men doktoren har nok regnet ut, at han vilde tjene dobbelt saa meget ved virkelig at la Brandt dø av sin sygdom. Han gav ham gift, og Brandt døde, og hans ven kom igjen op for kriminalretten og dømtes skyldig i mord. Hvordan det videre gik, husker jeg ikke. Jeg kjendte Brandt godt, og han hadde ogsaa en gang kort efter sin løsladelse fra fængslet i Chicago i samtale med mig latt falde nogen forblommede ord om at han nu hadde lært hvorledes han letvint skulde faa fat i nogen tusen dollars. Jeg la den gang ikke nogen vegt paa hans snak, da han ofte var meget løs i munden. Men senere maatte jeg huske det, da bladene hadde sine utførlige referater om hans død og mistanken mot hans ven doktoren og retssaken mot denne. Hermanson var senere i mange aar knyttet til norske blade i New York, og er det kanske endnu. Jeg vet ikke noget andet ondt om ham.

Nu, altsaa, Relling overtok "Dagbladet" og utgav det den høst og vinter. Der var ikke tilstrækkelig hjælp til redaktionen. Jeg maatte gjøre arbeidet saagodtsom alene, og da var det jo umulig at faa lavet istand et dagblad som kunde konkurrere med John Andersons "Skandinaven". En tid hadde jeg hjælp av

Hermanson, og han var flittig og flink. Men saa reiste han fra os, og jeg orket ikke at gjøre ogsaa hans arbeide. En tid fik vi da nogen hjælp av den utmerket flinke danske journalist og socialist Louis Pio. Han hadde en post ved toldvæsenet. Men tidlig hver morgen paa veien nedover til toldboden stak han indom hos mig paa "Norden"s og "Dagbladet"s redaktionskontor og spurte om der var noget han kunde skrive for os. Han sat med blyant i haand, og øieblikkelig jeg hadde nævnt et eller andet emne over hvilket vi kunde ønske at ha en avhandling, begyndte hans blyant at danse over papiret. Han kunde skrive utmerket godt og interessant over hvilketsomhelst emne. Louis Pio var en mand med store kundskaper. Og han var en ædel karakter, en idealist, som hadde ofret sin formue og sine kræfter i arbeide for utopiske planer til øket velfærd for hans danske landsmænd. Han var en upraktisk drømmer og fuldstændig blottet for selviskhet. Han hadde ingen "yellow streak" i sig og vilde med glæde ha git sit liv for at fremme andres vel. Det indtryk gjorde han paa mig, og jeg var meget sammen med ham. I Danmark hadde han nok gjort sig ilde anset av myndighetene ved sin socialistiske agitation, og han var nok nødt til at utvandre. Han skrev meget for vort "Dagblad" og skaffet dette ogsaa en del gode artikler fra sin danske ven, den endnu mere bekjendte journalist Clemens Peterson. Den vinter vi saaledes hadde "Dagbladet" til at plages med, arbeidet jeg mig næsten ihjel. Jeg maatte være paa kontoret tidligere end nogen anden, og midt paa dagen fik jeg ikke engang tid til at spise. Kun somme dage, naar det gik an at komme fra saa længe, sprang jeg over gaten og fik mig en kop kaffe og et stykke "pie" og kom tilbake efter høist fem minutters fritid. Slik gik det uke efter uke. Dr. A. Daae, som var en av Rellings nærmeste venner, hjalp mig noget ved at skrive en række utmerkede artikler om politik og forhold i Norge. Han hadde gjort det samme for "Norden", og jeg fik megen ufortjent ros for disse artikler. Man hadde ikke tænkt sig at jeg kunde være saa godt kjendt med forholdene i

Norge. Jeg bad dr. Daae om lov til at oplyse gjennem bladet, at han var forfatteren av de omhandlede opsæt, der fik en slik rosende omtale; men han vilde absolut at jeg skulde ha æren for dem allikevel. Det vilde gavne bladet og mig, trodde han, og deri hadde han nok ret. Men jeg likte ikke at faa ros for artikler som jeg ikke hadde skrevet, hvorfor jeg nu har lettet samvittigheten ved at nævne sakens sande sammenhæng.

En eftermiddag enten sidst i januar eller først i februar 1890 nævnte jeg for Relling at jeg var syk og da maatte ha mig en liten ferie. Ja, det skjønte han ogsaa, og han skulde prøve paa at faa ordnet det snarest mulig. Imidlertid kunde kan ikke tænke sig at jeg kunde bli virkelig syk. Han hadde for vane altid at kalde mig "den norske frihetskjæmpe" eller "Strømme den sterke" og at spøke om, at jeg kunde klare mig uten mat og søvn og endda være like frisk.

Jeg holdt ut den eftermiddag saa længe jeg kunde. Saa kjørte jeg hjem og gik tilsengs, og konen sendte bud efter baade dr. Meyer og dr. Quales. Og endnu samme aften var det kommet saa vidt med mig at jeg laa i febervildelse og talte tull.

Der var forresten den vinter megen sygdom netop i vor kreds i Chicago. Alle vore fire barn blev syke, saa det en tid saa ut til at de ikke kunde leve. Min yngste bror, den gang 16 aar gammel, bodde hos os og gik paa skole. Han kom til os fra Winchester like efter sin konfirmation. Ogsaa han blev alvorlig syk. Vor tjenestepike fik nervefeber, og hun døde derav, mens alle vi andre stod det over. Mrs. Laura var den eneste i familien som holdt sig frisk. Det er mig ubegripelig, at hun kunde bære alt som hun hadde at bære den vinter. Hun maatte pleie os alle sammen og vaake over os og sørge for huset, og før det var overstaat plagdes hun ogsaa av pengemangel. Men hun bevarte helsen og modet.

Kalheim viste sig i denne tunge tid som vor bedste ven. Saa længe jeg og de andre i familien laa syk, var han hver dag indom hos os for at høre om der var noget

han kunde gjøre for os. Ogsaa pastor Otto Hjort og Mrs. Hjort stod os trofast bi, likesom dr. Meyers, Mrs. kapt. Mikkelsen og Mrs. A. Johnson var gode naboer. Og saadanne venner trængte vi den vinter og vaar. Det gik smaat; men endelig begyndte vi dog at komme os. Med de andre gik det noksaa fort at bli frisk igjen, da krisen var overstaat; men jeg var slemt nedbrutt, og det tok mig næsten et helt aar at komme til kræfter. Jeg var i lang tid skrækkelig plaget av søvnløshet. Uke efter uke var det mig umulig at faa sove en time, undtagen naar dr. Quales hadde fundet det nødvendig at gi mig en sovedrik.

Nu, det var ikke meningen at skrive om denne sygdom; den kan jo ikke interessere andre folk. Den nævnes bare som en anledning til at forklare hvorledes det gik til, at jeg den sommer (1890) kom til at foreta min første reise til Norge. Senere har jeg været over Atlanterhavet tyve ganger, men den første reisen staar for mit minde som en uforglemmelig interessant begivenhet.

XI

FØRSTE TUR TIL NORGE

JEG var i det andet aar av opholdet i Chicago blit kjendt med en mand om hvem jeg hadde hørt meget, men aldrig hadde set, nemlig prof. Rasmus B. Anderson. Efter tilbakekomsten fra Danmark, hvor han under præsident Clevelands regime fra 1885—1889 hadde været amerikansk gesandt, besøkte han ofte Chicago. Han var da reisende repræsentant for dr. Peter Møller og hans levertran og besøkte læger og skoler utover hele landet for at holde foredrag om denne medicintrans fortrinlighet. I dette arbeide opholdt han sig somme uker i Chicago, og saa gjorde han mig den ære ogsaa at opsøke mig, og vi blev temmelig snart rigtig gode venner. Han kom flere ganger til vort hjem og underholdt os med utførlige beretninger om sine oplevelser i Danmark og Norge. Jeg blev uhyre interessert i ham og i hvad han fortalte og fik en brændende lyst til ogsaa engang at se fædrenes land og andre dele av Europa. Jeg var født i Wisconsin og hadde aldrig været østenfor Chicago eller søndenfor St. Louis eller vestenfor Bismarck; hadde aldrig saa meget som været over grænsen ind i Canada. Prof. Anderson var ualmindelig flink til at fortælle — om det nu var sandt alt sammen eller ei — og jeg fik en levende trang til engang at se noget av alt det interessante som han hadde set. Vi blev jo ogsaa meget imponert av den større og ældre og forholdsvis berømte mand, som var saa venlig at besøke os og underholde os med sine mange erfaringer. Han og Kalheim og jeg var ofte nede i byen sammen; og de var interessante kamerater. Jeg kommer i denne forbindelse til at tænke paa en viss mand fra landet som efter en religiøs vækkelse besøkte Chicago og derfra skrev hjem om hvor oprigtig han nu angret, at han ikke hadde besøkt den by før han hadde omvendt sig.

Vor nabo kapt. Halvor Mikkelsen var eier av nogen skonnerter som gik i fragtfart paa Lake Michigan. Da jeg paa grund av den fortvilede søvnløshet ikke kom til kræfter, saa jeg kunde arbeide, var kapt. Mikkelsen saa venlig at foreslaa at jeg skulde forsøke om jeg ikke vilde ha godt av at være ute paa vandet. Jeg skulde være velkommen til at reise frit saa meget jeg vilde med hans skonnerter. Jeg sa tak for tilbudet og blev med paa en tur over til Manistee, Mich., efter en ladning trælast. Vi hadde temmelig stormfuldt veir; men jeg kjendte mig frisk og fik sove da jeg blev vugget av bølgene. Derfor kom jeg til at gjøre flere turer med kaptein Mikkelsens baater; og da de gjorde mig meget godt, raadet dr. Quales mig til for min helbreds skyld at foreta en ordentlig sjøreise. Han skulde selv til Norge den vaar og foreslog mig at jeg skulde slaa følge med ham.

Dette kunde jeg dog ikke. Paa grund av min sygdom var jeg i gjæld for medicin og mat og husleie og ellers til alle hos hvilke jeg hadde kredit. Skulde jeg reise til Europa, maatte jeg først faa min familie anbragt etsteds ute paa landet, og jeg maatte paa en eller anden maate faa fat i en del penger. Vi hadde de to aar i Chicago spart sammen noget av min løn; men dette hadde gaat med i de maaneder jeg laa syk.

I haab om at bli bedre med helbreden og kanske ogsaa tjene litt penger ved at samle abonnenter paa "Norden" gjorde jeg en reise gjennem Nordvesten. Jeg var saa langt vest som til den midtre del av Syd Dakota, og jeg gjorde det noksaa godt som abonnentsamler og kom tilbake til Chicago med en del kontanter i lommen. Saa reiste jeg til det store kirkemøte i Minneapolis, ved hvilket Den Forenede Kirke blev dannet. Jeg skrev referat for "Norden" av dette vigtige møte, og jeg samlet en lang liste av abonnenter paa bladet.

Ved dette møte, husker jeg, talte jeg med min gamle bekjendt, pastor Thore Eggen, den gang prest i Decorah og nu redaktør av "Lutheraneren". Han nævnte da at han og hans hustru, fru Regina, født Neperud, straks efter aarsmøtet skulde reise til Norge. Jeg var

ikke sikker paa om det vilde bli ogsaa mig mulig at gjøre den reise, og sa derfor intet til ham om saken. Men da jeg kom hjem til Chicago, fik jeg det travelt med at prøve paa at ordne den ting. Past. Otto Hjort hadde ogsaa været sykelig og skulde nu reise over havet. Hans hustru kunde ikke bli med, men ønsket meget at jeg kunde gjøre det, saa han i tilfælde ikke skulde bli alene blandt fremmede reisefæller. Jeg hadde ikke penger nok; men jeg kom til at tale med bankier Paul O. Stensland. Han syntes det var for galt, sa han, at jeg skulde gaa her syk, naar en sjøreise kanske vilde gjøre mig frisk; og da han nok forstod at lægge to og to sammen og gjætte sig til hvor skoen klemte, bød han sig til at forstrække mig med et laan, som jeg kunde tilbakebetale til høsten, dersom det gik mig vel. Jeg glemmer aldrig denne venlighet, som Paul Stensland viste mig. Om høsten, temmelig snart efter tilbakekomsten fra Europa, var jeg saa heldig at tjene en pen slump penger av Mike Doran, den demokratiske boss i St. Paul, saa jeg blev istand til at forbause Stensland ved at indfinde mig i hans bank og gjøre op med ham. Men derfor hadde det jo været like snildt av ham at hjælpe mig da jeg mest trængte det. Da Stensland i 1906 kom i vanskeligheter og forduftet fra Chicago, var jeg i London for et av Chicagos engelske dagblade og blev opfordret til at hjælpe bladets repræsentant i London med om mulig at finde flygtningen; men jeg vilde ikke. Jeg følte, at selv om jeg kunde det, var det ikke, som man sier, "up to me" at være behjælpelig med at faa fat i Stensland, saa han kunde bli straffet.

Det blev ordnet saa at min familie skulde reise sammen med min bror op til Winchester og tilbringe sommeren der paa farmen hos min ældre bror og et par av mine søstre, som var farmerkoner i settlementet. Og jeg skulde altsaa virkelig faa ta turen til Norge. I "Norden" blev det oplyst at jeg skulde skrive reisebrev for bladet. Redaktionsarbeidet skulde fremdeles likesom under min sygdom varetas av S. Sørensen.

En av de bedste mænd i pastor Hjorts menighet i

Chicago var børsmanden og importøren O. A. Thorp. Gjennem sin forbindelse med dampskibslinjene kunde han skaffe sin prest en fribillet over til England med en av Wilson linjens baater. Da nu ogsaa jeg skulde reise gav Thorp mig et brev til nævnte linjes agent i New York og bad ham gjøre det samme for mig som for past. Hjort, da vi gjerne vilde reise sammen. Altsammen blev ordnet paa to eller tre dage efter hjemkomsten fra Minneapolis. Past. og Mrs. Th. Eggen kom til Chicago, og de spiste middag hos os og sa farvel, da de den aften skulde reise videre til New York. Jeg sa intet til dem om at jeg vilde bli med. Men om aftenen kom jeg ombord paa samme sovevogn paa jernbanetoget. De tænkte at jeg var saa høflig at indfinde mig for endnu en gang at si farvel og lykkelig reise; og de vilde næsten ikke tro det, da jeg fortalte at ogsaa jeg skulde over til gamlelandet. Past. Hjort var ogsaa med. Eggens hadde kjøpt billet over havet med en hollandsk baat, saa vi kom til at skilles fra dem i New York. Men vi skulde møtes igjen i Kristiania, og saa skulde vi ha det hyggelig. Alle av os glædet os meget til denne tur. Hjort hadde været i Norge en gang før sammen med sin far. Eggen var født paa Røros, men hadde omtrent glemt det. Mrs. Eggen var født i Coon Valley, Wis., og skulde, likesom tilfældet var med mig, nu se Norge for første gang.

Past. Hjort og jeg kom allikevel ikke til at reise over havet med en av Wilson baatene. Agenten i New York vilde nok, da jeg foreviste O. A. Thorps brev, skaffe mig fribillet; men der var ingen plads tilovers for mig i 1ste kahyt, hvor Hjort skulde være. Desuten skulde billetten gjælde bare til Liverpool og ikke for baade tur og retur. Jeg spurte mig da frem til A. E. Johnson & Co., agenter for hvad der den gang var Thingvalla linjen og senere blev den skandinaviske Amerikalinje. A. E. Johnson var selv tilstede. Jeg hadde set ham nogen ganger i Minneapolis og andre steder i Nordvesten, og han kjendte mig igjen. Han bød mig nu straks fribillet over til Kristiania og tilbake igjen. Selskapet hadde netop hat en del uheld, idet to av dets baater,

"Geyser" og "Thingvalla", var gaat til havets bund. Som følge herav hadde Thingvalla linjen netop ved denne tid noget vanskelig for at faa passagerer; og man var meget rundhaandet med fribilletter. Det traf sig saa at damperen "Hekla" skulde avseile fra New York den følgende dag; og jeg tok med tak imot det liberale tilbud om at faa være med det uten at betale noget. Saa nævnte jeg at min ven past. Hjort og jeg gjerne vilde reise sammen. Ja, Johnson var straks villig til at by ham samme vilkaar som mig. Jeg fik da fat i Hjort, og han meldte straks forfald til Wilson linjen; og han og jeg fik hver sin gode kahyt paa "Hekla". Der var ikke flere passagerer end at vi godt kunde faat et halvt dusin kahytter hver. Vi fik de bedste man hadde og kunde saaledes reise som rike herremænd.

Vi tok en tur over til Broklyn for at hilse paa past. Everson; og vi besøkte Coney Island, og saa kom vi os ombord paa "Hekla", som laa ved bryggen over i Hoboken. Like ved siden av os laa den hollandske baat med hvilken Th. og Mrs. Eggen skulde reise. Den og "Hekla" kastet løs samtidig og dampet ut til aapent hav side om side; saa fik vi staa der paa dækket og rope og vifte farvel til Eggens over paa det andet skib. Dette var hurtigere end "Hekla", og seiledes snart agterut. Men vi kom før dem til Norge allikevel. Th. Eggen fortæller sommetider at den sidste person han og hans hustru fik se i Amerika var mig. Og da de kom til Kristiania, var jeg den første de fik se spankulere paa Karl Johan. Saa drog de til Biri og til Røros, medens jeg reiste til Rusland; men da de kom tilbake til Kristiania, fik de igjen straks øie paa mig, som ogsaa netop var kommet tilbake og snart skulde hjem til frihetens herlige land.

Paa reisen over til Norge med "Hekla" hadde vi det vakreste veir som tænkes kan, og ingen var sjøsyk. Det var en av de sidste dage i juni at vi forlot New York. Jeg husker at vi feiret den 4de juli ombord med litt fyrverkeri og patriotiske taler av dr. Graff og mig.

Denne reise husker jeg bedre i alle enkeltheter end nogen av de senere reiser over havet. Det var saa un-

derlig man blev tilmode, naar man første gang fjernet sig fra sit eget land. Og man husket paa, at nu vilde man en maaneds tid ikke kunne faa høre fra kone og barn; og at det selv ikke i det yderste nødstilfælde vilde være mulig at skynde sig hjem til dem.

Sjælen i vort lille selskap paa bedste plads ombord var ovennævnte dr. Harald Graff. Han var en meget begavet og beleven norsk læge, som nogen aar hadde praktisert i Eau Claire og tjent sig en liten formue og nu med kone og tre barn skulde "hjem" og slaa sig ned i sit kjære Kristiania. Der skulde det bli meget gjildere end i det fremmede Amerika med dets pøbelpak; ti i Kristiania bodde der jo dannede mennesker. Slik talte dr. Graff til mig mangen en gang. Det var bare saavidt han kunde faaes til at indrømme at der kanske ogsaa utenfor Norge kan bo mennesker.

Det gik forresten dr. Graff som mange andre der efter nogen aar som utlændinger i Amerika skal flytte "hjem" til Norge og ha det litt hyggelig. Efter et aar eller to i Kristiania, hvor det hadde lykkes ham at sætte sine i Eau Claire optjente dollars overstyr, kom han tilbake til Amerika og etablerte sig som læge og kirurg i St. Paul. Det gik ham ikke godt. Han var altfor fin og beleven, og hans hjerne og nerver taalte det ikke. En gang i Chicago inviterte jeg ham til lunch. Denne var bare slik som ellers var god nok for mig. Men det var mig som et slag i ansigtet, da dr. Graff ved maaltidets ende høflig sa: "Ja ja, tak for maten. Men det maa jeg si, at anretningen var uventet tarvelig." Efter nogen aar i St. Paul tok dr. Graff sig avdage en eftermiddag hjemme i sit hus. Hans enke blev siden gift med Peter Daae, som den gang var lokalredaktør av "Skandinaven"; og hun og hendes tre barn fulgte ham til Norge, hvor han fik ansættelse ved et av bladene. En av Graffs sønner kom tilbake til Amerika, gjennemgik statsuniversitetet i Madison og er nu reporter i Chicago. Han vil ikke være noget andet end amerikaner.

Foruten Graffs og Hjort og mig var der bare et halvt dusin 1ste kahyts passagerer ombord paa "Hekla". Der var past. J. E. Nord fra Rice Lake, Wis.,

en kjøbmand Width fra Namsos og en ditto Mohn fra Kristiania, som begge hadde været i New York i forretninger; Mohn var grosserer i lær og hadde gjort store indkjøp i New York. Og saa var der et par unge slegtninger av den danske konsul Dreier i Chicago, som skulde tilbake til "Kongens København".

For mig var denne reise over havet meget styrkende, og jeg kom frem til Norge som en næsten fuldstændig frisk mand. Det var bare i begyndelsen litt vanskelig at faa sove i det land med de lyse sommernætter. For mig var det noget saa nyt at skulle i seng før sol gik ned, eller ligge om morgenen indtil solen stod høit paa himmelen.

Den dag paa hvilken jeg saaledes for første gang fik øie paa Norges fjeldbygde strand, har siden altid staat som en merkedag i min erindring. Jeg maatte tænke paa "Landkjending". Ogsaa i mine øine var fædrelandet som en stor helligdom med spir og kupler og taarn høiere og høiere indover. Da vi lørdag aften stanset nogen timer i Kristianssand, tok past. Hjort og jeg, saa vel som de andre passagerer ombord, en spasertur gjennem byens gater; og jeg husker godt at jeg blev underlig tilmode, da jeg saaledes første gang hadde sat foten paa norsk grund. Jeg hadde tænkt mig at det vilde bli som at komme til en fremmed verden. Men netop det motsatte blev tilfældet. Jeg var til sinds som en mand der hele sit liv hadde været utenlands blandt fremmede og nu endelig for første gang var kommet hjem til sit eget folk. Ellers husker jeg at jeg gik der i den fredelige lille by og tænkte paa, at her hadde altsaa vor høiagtede lærer prof. Laur. Larsen hat sit barndomshjem. Det saa ikke ut som om nogen i byen hadde noget at bestille. De eneste undtagelser som vi la merke til, var et par mænd som stelte med at strø salt eller hvad det var for at dræpe græsset mellem brostenene paa byens hovedgate. Kristianssand er siden den tid nedbrændt og bygget op igjen, saa den ser ut som en ganske anden by, og dens handel og al forretning har tat et stort opsving.

Det var en solblank søndags morgen, da vi dampet indover Kristianiafjorden. Vi stod paa dækket og nøt herligheten i fulde drag og sa til hverandre, at vi aldrig hadde tænkt os at noget i verden kunde være saa vakkert. Og vi beundret den pene skik man har i Norge med at ha flag heist paa stangen foran hvert hus og sommervilla langs fjorden. Det saa ut som vilde man særlig by os velkommen hjem til fædrelandet. Sommesteds stod ogsaa folk ute og viftet med sine lommetørklær og ropte: "Velkommen". Man fik et sterkt indtryk av norsk hjertevarme og gjestfrihet.

En av vore medpassagerer, der likesom jeg nu besøkte Norge for første gang, var prof. Kendrick C. Babcock av Minnesotas statsuniversitet. Han var den gang en ungdom paa omtrent 25 aar og hadde arbeidet bare en kort tid som hjælpelærer i historie. Han var temmelig godt inde i skandinavisk litteratur og historie og var meget interessert i at lære at tale det norske og det svenske sprog. Senere har denne samme prof. Babcock utmerket sig som historisk forsker og har ogsaa skrevet en hel del avhandlinger over skandinaviske emner. Han har været præsident for et litet universitet i Tucson, Arizona, og senere professor i historie ved statsuniversitetet i Illinois. Nu, han og jeg blev gode venner paa reisen over havet, og vi sluttet os sammen for hele sommeren. Han vilde gjerne reise og bo sammen med mig, da jeg jo kunde gi ham nogen retledning i Norges sprog og historie. Pastor Otto Hjort skulde i Kristiania ha sit hjem hos sin farbror, en prof. dr. Johan Hjort, og jeg blev ogsaa nogen ganger indbudt til samme hus og var senere ute hos denne familie i deres sommerhjem ved Aasgaardsstrand. De var makeløs venlige og pene folk. Husfruen — tante Betty, kaldte Otto Hjort hende — var ogsaa en saa vakker dame at det var en fryd bare at se paa hende. Husets ældste søn, som den gang var en nybakt student og særlig interessert i biologi, er nu en bekjendt videnskapsmand. Han gjælder vist for at være Norges mest fremstaaende oceanograf og autoritet med hensyn til fiskeriene.

Prof. Babcock og jeg fik os værelser i søstrene Lar-

sens pensionat paa Karl Johan og anvendte nogen dage til at slentre omkring i byen, tildels i følge med Th. og Mrs. Eggen. Saa drog Babcock og jeg til Telemarken. Jeg visste at far var fra den del av Norge, og jeg hadde lyst til at se hans barndomshjem. Vi reiste med jernbanen til Kongsberg, hvor vi stanset over en dag. Jeg husker at der paa hotellet var saa uventet mange gjester den dag at der ikke var mat nok, hvorfor somme av os drog ut paa landet for at proviantere. Jeg holdt paa at bli frisk efter min langvarige sygdom, og disse første dage i Norge var jeg saa sulten at jeg kunde ha spist et utskaaret billede.

Vi to amerikanere kjørte med hver sin kariol fra Kongsberg over Bolkesjø til Tinnoset, og det er en av de herligste turer i Norges land. Min skyssgut søkte først at tale tysk med mig. Han var saa vant til at turistene var tyskere, at han hadde ondt for at tænke sig at de kunde forstaa noget andet sprog. Da han endelig hadde faat det spikret fast hos sig, at jeg var nordmand og amerikaner, spurte han hvor længe jeg hadde været i Amerika. Jo, i 34 aar.

"Du kan ikke ha været gammel da, den gang du reiste til Amerika."

"Nei, jeg er født i Amerika for 34 aar siden og har aldrig før nu set Norge."

"Ja, da forstaar du naturligvis ikke norsk da," sa han og opgav ethvert videre forsøk paa at føre nogen samtale med mig. Han sat og halvsov paa pulken bakerst paa kariolen og faldt sommetider av, saa han da blev helt vaaken og kom løpende efter og klavret op paa sin plads igjen.

Denne historie med sproget har senere gjentat sig utallige ganger. Man synes ikke i Norge at kunne komme til begripelse av, at det er mulig at lære norsk i Amerika. "Det er da merkelig, at De kan tale norsk saa godt," sier man bestandig naar man hører at vi er fødte amerikanere. Mangfoldige ganger har man set paa mig med mistænksomt blik naar jeg har nævnt den simple sandhet, at vi i Amerika har hundreder av pre-

ster som hver søndag præker paa norsk og som aldrig har set Norge.

Den første person jeg la merke til, da vi kom kjørende frem til den lille dampskibsbrygge ved Tinnoset, var en høi, lys ung mand, som var litegrand fuld. Han sjanglet hen til mig og sa: "Ja, du ser ut til at være sterk du ogsaa; men der findes ikke en mand mellem Skien og Tinn som er god til at lægge mig paa ryggen." Jeg syntes at det var meget karakteristisk og hadde ingen tvil om, at jeg endelig befandt mig i Telemarken blandt mine egne nærmeste landsmænd.

Vi reiste med den lille damper nord til enden av Tinnsjøen og tok ind paa hotel Fagerstrand. Alle de mange gjester med undtagelse av os to amerikanere var tyskere, og de satte tillivs et aldeles utrolig kvantum øl. Jeg husker saa godt alle enkelthetene fra denne min første reise i Norge. Nu gjør det ikke saa sterkt indtryk paa mig, naar jeg ser tyskere drikke mere øl end jeg kunde taale. Jeg har set det saa altfor mange ganger i Muenchen og andre byer i Tyskland.

Det var en lørdagskveld vi kom til Fagerstrand. Søndags formiddag gik jeg til den lille tømrede kirke inde i en skoglund nogen minutters vei opover Vestfjorddalen. Og fra den vei ser man Gaustafjeldet, som ganske nær ved løfter sit snehvite hode høit op over de andre fjeldtopper og staar vakt over dette herlige distrikt. Det var første gang jeg hadde set et virkelig fjeld bedækket av evig sne.

Presten ved denne annekskirke til Tinn var en provst Kjelland, en bror av Alexander Kjelland. Han blev saaledes den første prest jeg fik høre i Norge. Han holdt en meget enkel og grei præken over "Fly ungdoms begjæringer". Han talte mere uforblommet end vi er vant til at høre det om den ting, og sommetider syntes jeg han var like paa grænsen av det uanstændige. Efter gudstjenesten talte jeg nogen ord med den venlige ældre prestemand, og han indbød mig til prestegaarden, en indbydelse som jeg dog ikke blev istand til at gjøre mig nytte av.

Mandag spaserte Babcock og jeg opover dalen til

skysstationen Nyland, og derfra tok vi efter middag fat paa arbeidet med at marsjere op til toppen av Gaustafjeldet. For mine øine saa det ut som om vi burde kunne gjøre den tur op og ned igjen paa et par timer. Vi klatret møisommelig opover hele eftermiddagen, og først temmelig sent om kvelden kom vi saa langt som til en sæter, "svineroi", like under snekanten. Der skulde vi da overnatte. Nu faar vi endelig se den vidtberømte norske sæterjente, sa jeg, om hvem vi har sunget og drømt. Det skal bli moro at se hende, med stjerne i øiet og smil paa de røde, friske læber og en lur i haanden, og at høre hende la luren ljome utover med elskovshilsen til den kjække kjæreste nede i dalen.

Men det blev en styg skuffelse. Da vi banket paa sæterdøren og sæterjenten kom ut, var hun en gammel, gul og skindmager kjærring, som tygget tobak. Vi gik ind allikevel og bad om mat og herberge. Ja, mat kunde der bli raad til, og sæteren hadde et gjesteværelse med to smale enkeltsenger, men disse var allerede optat av to herrer fra Kristiania, hvem vi ogsaa kunde høre snorke derinde. Da jeg paa engelsk forklarte situationen for Babcock, spurte konen eller hendes mand om vi ikke var norske. Og da de fik vite at vi var amerikanere, gik de trods vor protest ind i gjesteværelset og vækket de to sovende mænd og sa at disse fik staa op og ta tiltakke med en flatseng i den ydre stue, eftersom disse to amerikanske herrer maatte ha gjesteværelset. Og slik blev det ordnet. De to høflige nordmænd knurret ikke engang og vilde ikke høre paa vore forsikringer om, at vi jo godt kunde klare os uten at ta sengene fra dem.

Vi fik brød og fløte og en god nattesøvn, og næste morgen efter en tidlig frokost gik vi opover sneslettene til fjeldets top. Det var klarveir, og vi kunde se omtrent hele det sydlige Norge. Det var et aldeles uforglemmelig syn. Det var mere storartet og næsten likesaa vakkert som utsigten fra Krokkleven over sletter og fjord i Ringerike bortover til Norderhov og henimot Hønefos — eller Chicken Falls, som en mand i Duluth kalder stedet. Han heter Jens Bakke og er fra Høne-

fos; men for at det skal være fint, kalder han sig Jim Hill fra Chicken Falls. Vi stod sammen med et halvt snes andre helter paa Gaustas top og kappedes med dem om at fremstønne poetiske utbrud og længes ned til sæteren igjen for at faa mere prosaisk mat tillivs. Veien nedover til Nyland var lettere end den hadde været opover; men den tok slemt paa kræftene i knæ og lægger; og jeg var næste dag saa verkbrudden og stiv at jeg maatte la Babcock fortsætte reisen alene vestover fjeldene til Haukelisæter og videre nedover til det underdeilige Hardanger.

Fra Nyland tok vi skyss videre opover dalen til en mils vei fra turistforeningens hotel Kroken like foran Rjukanfossen. Den sidste mil var veien ikke slik, at man kunde kjøre den; vi maatte da gaa tilfots, og det var bare saa vidt at jeg klarte det. Skyssgutten hadde hele sit liv bodd der i Vestfjorddalen og hadde kjørt mange turister til det sted, hvorfra de gik den sidste lille veistub op til fossen. Men selv hadde han aldrig set denne, fortalte han, skjønt han visste om at folk kom reisende fra verdens ender for at se den. Man maatte tænke paa de mange amerikanere som reiser til langt bortliggende land for at se naturundere, som dog er for intet at regne mot dem som de kan ha saa at si like ved sin egen dør. Der er folk i Buffalo, New York, som aldrig har besøkt Niagarafossen — bare en halv times vei fra deres hjem — men som har gjort en tur til Norge for at se Rjukanfossen. Og mange folk som paa nogen faa timer kunde naa Rocky Mountains, har dog aldrig gjort den reise, men har valfartet til Schweitz for at beundre Alpene.

I hotel Kroken forblev jeg nogen dage for at hvile de trætte lemmer, mens jeg sat i taaken, der stadig steg op fra det sted hvor elven styrter ned de 800 fot til dalens bund.

Med Babcock hadde jeg avtalt at jeg om nogen uker skulde træffe ham igjen i Stockholm. Jeg gik tilbake nedover dalen til Fagerstrand og spekulerte over, hvordan i al verden det kunde ha faldt noget menneske ind at bo i denne fattige Vestfjorddalen, naar der var saa

mange andre steder hvor der endnu var rum. Denne dal var saa usigelig øde og trist, syntes jeg. Det er i denne dal man har bygget de vældige kraftstationer og utnyttet Rjukanfossen til fabrikation av salpeter. Saa nu har Sam Eyde forvandlet Vestfjorden til et industricentrum, og et par travle fabrikbyer har vokset op som paddehatter. Men før den tid maatte strøket gjøre et trist indtryk paa en mand som ikke tidligere hadde set andet av verden end de rike sletter i Amerikas Nordvesten. Det gik mig som det senere gik min hustru, da hun første gang saa en av de trangeste og fattigste klippedale i Norge. "Er her ikke vakkert?" sa jeg. "Aa jo, det kan vel være vakkert paa en maate, men jeg tror nu ikke at det har været skaperens tanke, at mennesker skulde ha sit hjem i Norge."

Men det indtryk blir man kvit saasnart man blir litt bedre kjendt med forholdene.

Efter reisen tilbake med damperen til Tinnoset tinget jeg skyss nedover Hitterdal til Notodden, for derfra at reise over Nordsjø til Skien og videre med jernbane til Kristiania. Jeg husker tilfældigvis at jeg fra Tinnoset til Notodden kom til at kjøre sammen med en halvgammel og fornem tysk frøken, som i begyndelsen ikke var sikker paa om den ordning vilde være sømmelig. Imidlertid var der saa mange andre vogner baade foran og efter os, at hun tok mod til sig og satte sig ved min side. Og der hændte intet ondt. Hun hadde en sort lap over det ene blinde øie og var ogsaa ellers saa gruelig grim, at jeg virkelig ikke var særlig fristet til at se paa hende anderledes end med et rent og høvisk blik.

Paa hotellet i Skien kom jeg til at stifte et bekjendtskap, av hvilket jeg fik megen hygge og glæde. Ved frokostbordet var der foruten mig bare tre mænd, og de talte et sprog som jeg ikke forstod, men som jeg kunde skjønne maatte være spansk. Den ene av de tre mænd talte dog ogsaa norsk; og de andre var aabenbart hans gjester, formodentlig handelsvenner av ham fra Spanien. Paa bordet stod et fat stekt ørret, som saa meget appetitlig ut. Jeg forsynte mig dygtig av den; indtil

den forfærdede opvarter kom og hvisket mig i øret, at denne ørret var fisket av disse tre herrer og hørte dem til. Saa bad jeg naturligvis ydmygt om forladelse og forklarte at jeg var amerikaner og ikke kjendt med landsens skik; jeg hadde ikke tænkt mig andet end at den fisken var alment gods. Nu, den venlige manden lo bare og sa at der var fisk nok; jeg skulde bare værsaago og ta til mig dersom den smakte mig. Han talte da engelsk og præsenterte sig som Fredrik Langaard.

Jeg kjendte naturligvis det navn, da jo alle folk som læste norske aviser maatte ha lagt merke til navnet Langaard som tilhørende eierne av store bryggerier og tobaksfabrikker og træsliperier. Ja, denne Fredrik Langaard var chefen for det store og rike firma; og hans gjester var ganske rigtig spaniere med hvem han stod i handelsforbindelse. Han blev saa interessert i mig som var amerikaner og dog kunde tale norsk, at jeg absolut maatte være hans gjest paa reisen til Kristiania — han hadde sin egen jernbanevogn — og saa bli med ham ut til hans sommerhjem paa en av øene i Kristianiafjorden; en indbydelse som jeg mottok med tak og glæde, og hvorav jeg høstet megen nytte. Formodentlig har hr. Langaard om ikke lang tid glemt mig; men jeg husker stadig ham med tak for hans venlighet mot en fremmed mand.

Under reisen fra Skien til Kristiania var vi indom i Porsgrund for at bese den store porcellænsfabrik; og i Brevik besøkte jeg dr. B. Meyers barndomshjem. Og saa var jeg altsaa ute hos Fredrik Langaards i hans sommerhjem paa en av øene utenfor Kristiania. Det var første gang jeg fik anledning til at se et rikt og elegant norsk hjem. Der var mange gjester, spaniere og englændere. Der var en stor middag, og verten forestillet mig for de norske gjester som "en amerikaner der taler norsk bedre end nogen av os."

Inde i byen traf jeg ret som det var en eller anden bekjendt fra Amerika; og dette var altid som en fest. En dag, husker jeg, som Otto Hjort og jeg sat tilbords i hotellets spisesal, var der nogen som fra den anden side av bordet ropte: "Hello, Fellows," og der sat dr.

Nils Remmen likeoverfor os. Vi kjendte ham godt fra Decorah og Chicago; og det var urimelig morsomt saaledes at snuble over ham i Norge. Dr. Remmen var paa hjemreise efter et studieophold i Berlin og Wien. I Chicago har han siden den tid oparbeidet en stor praksis som specialist i øien- og næsesygdomme og er en av storbyens ansette læger. Han er gift med en søster av sakfører osv. H. G. Kiland, nu bosat i Madison, Wis., og er saaledes ved sit giftermaal kommet i slegt med den navngjetne Torrison familien i Manitowoc.

Min næste reise i Norge gik til Biri ved Mjøsen, mellem Gjøvik og Lillehammer, for der at gjeste min mors fødested. Turen gik med jernbane til Eidsvold, og saa med dampbaat til Hamar. Derfra tok jeg med en liten baat til en landingsplads ved Næs kirke og med færge over det smale stræde som paa det sted skiller fastlandet fra Helgøen. Paa denne tæt ved færgestedet stod den gang en anstalt eller skole for moralsk fordærvede barn. En halvfuld mand paa færgebaaten spurte mig om jeg kanske skulde til den anstalt. Jeg blev forfærdet og spurte ham om han virkelig var saa fuld, at han kunde mistænke en skikkelig ung mand som mig for at være et moralsk fordærvet barn. Nei, han trøstet mig med, at han bare hadde ment at jeg kanske hadde et barn paa den anstalten. Det var tilfældet med ham selv, sa han, og han gav indtryk av at være stolt av det som av en utmerkelse.

Jeg gik tilfots over Helgøen til gaarden Hovindsholm paa sydenden av øen. Det er den vakreste gaard jeg har set i Norge. Ja, jeg har ikke set maken til den i Amerika heller for den saks skyld. Den har en herlig beliggenhet paa en jevn skraaning mot syd, og like utenfor sydspidsen er den holme som har git gaarden dens navn. Der er mange historiske minder som knytter sig til Helgøen og Hovindsholm. Der bodde saaledes Halfdan Svarte, far til Harald Haarfagre. Jeg husker stedet saa godt, fordi det var der jeg første gang stod paa historisk grund og kunde more mig med at drømme om heltene fra vikingetiden. Gaarden Hovindsholm eides den gang av en Jakob Hoel, en søn eller

sønnesøn av den fra 1814 temmelig berygtede opvigler og svenskeven Halvor Hoel. Gaarden er vist endnu i samme families eie. Jakob Hoels hustru var en søster av fru dr. B. Meyer i Chicago, og det var saaledes at jeg kom til at stanse over nogen dage paa denne gaard. Jeg hadde hilsener til familien fra slegtningene i Chicago, og blev derfor mottat med den største gjestevenlighet. Jakob Hoel var et mekanisk geni og hadde med egne hænder installert elektrisk belysning og andet saadant paa gaarden. Han hadde en stor flok staute sønner og vakre døtre, som hjalp ham med arbeidet paa den store gaard. Sønnene har likesom han selv studert; og jeg har hørt at et par av dem har utmerket sig som ingeniører. For ikke længe siden traf jeg en av sønnene, som var paa en studiereise i Amerika. Det gamle hus paa Hovindsholm var stort nok til et helt regiment; det gjesteværelse jeg fik hadde dimensioner som en temmelig stor kirkesal. Siden jeg besøkte gaarden paa denne min første tur til Norge, har jeg mange ganger reist forbi Helgøen og har set paa de store bygninger paa Hovindsholm og tænkt paa hvor godt jeg hadde det der; men det har ikke faldt sig slik, at jeg har kunnet gjenta besøket. Og nu er det vel en ny slegt som bor paa denne gamle herregaard.

Det var en gammel husmand som rodde mig ut paa Mjøsen til dampbaaten, med hvilken jeg skulde reise videre til Gjøvik og Biri. Da han fik rede paa at jeg var amerikaner, spurte han mig om jeg kjendte hans søn i Amerika; og det gjorde jeg tilfældigvis. Gamlingen blev glad og fortalte mig at hans søn sendte ham en avis fra Chicago kaldet "Norden", hvis redaktør hette Strømme; kanske jeg kjendte ham ogsaa. Da jeg oplyste ham om at denne mand var mig, blev han endnu mere høflig end før; og han vilde ikke paa nogen maate la sig bevæge til at ta betaling for at ha rodd mig ut til dampbaaten. Men han kunde ikke faa det ind i sit hode, at jeg som baade skrev og talte norsk, kunde være født amerikaner.

Jeg dvæler saa meget ved denne min første reise i Norge, fordi det var under den at jeg blev norsk og

likesom kom til at finde mig selv. Det var da jeg begyndte at forstaa, at skulde der bli noget av mig maatte jeg lære at kjende mig i slegt med mit eget folk; at dersom jeg ikke hadde mine røtter i fædrenes land, kom jeg til at lide aandelig hungersnød. Denne følelse av min norskhet er det som for en stor del har git livet indhold og betydning. Noget stort blev jeg jo ikke. Men naar jeg har talt og skrevet saa meget om vor norske arv, har det været fordi jeg følte trang til likesom at bygge et litet alter ved foten av den stige hvor jeg selv tilkjæmpet mig velsignelsen.

Paa landingspladsen Biri paa vestsiden av Mjøsen skulde jeg op til gaarden Haugen, hvor min mor var født og hadde levd sine første femten aar, indtil hun reiste til Amerika. Jeg fik vite at Haugen var den øverste gaard i dalføret, et halvt snes mil fra Mjøsen. Det var for sent at kjøre dit den dag. Saa tinget jeg aftensmat og seng og hest og kariol for næste morgen hos manden som hadde et litet gjestgiveri nede ved vandet. Og saa slentret jeg bortover veien til dalens postaapneri. Høit oppe paa bakken stod et gjildt stenhus; og jeg spurte nogen hvad det var for en herremand som bodde deroppe. Jo, det var De Seue, sa man. Jeg husket at dr. Meyer i Chicago, som i sin tid hadde været distriktslæge i Biri, ofte hadde talt om sin ven De Seue; og jeg derfor op til huset for at hilse fra dr. Meyer. Jeg traf De Seue, en statelig herremand, ute paa verandaen med en cigar i munden og en flaske øl paa bordet foran sig; og jeg frembar min hilsen og blev mottat som en gammel ven av huset. Denne De Seue var av fransk familie; men han hadde norsk hustru og var fuldstændig norsk selv. Han drev stor forretning med trælast. Desuten var han bestyrer av Biri glasverk; en bestilling som dog ikke var anstrengende, eftersom glasverket da hadde staat stille et halvt snes aar. Han vilde ikke la mig vende tilbake til gjestgiveriet. Han sendte en mand derned efter mit tøi og med den besked, at jeg skulde bo hos ham, og at han vilde skysse mig op til Haugen.

Den følgende morgen kjørte vi avsted med hans he-

ster og trille opover dalen, som er rik og vakker. Vi fik høre at past. og Mrs. Eggen fra Amerika netop hadde været der og besøkt hendes forældres gamle hjem Næprud, og at de hadde reist videre til hans barndomshjem oppe ved Røros i Østerdalen. De Seue pekte for mig paa gaardene Stuve og Ekern og Hegge, fra hvilke mange folk hadde reist til Amerika; og jeg kunde fortælle ham at jeg kjendte de folk i La Crosse og i Pigeon Falls, Wis., og i Hatton, N. Dak.

Vi stanste paa gaarden Stuve; og gaardens gamle eier, fra hvis søn i La Crosse jeg kunde hilse, blev da med os op til Haugen. Han kunde godt huske min morfar og hans familie og fortalte mig at mor hadde været en rigtig flink jentunge, da hun blev konfirmert derborte i kirken sidste søndag før hun og de andre tok fat paa reisen til Amerika.

Da jeg kom til Haugen i saa godt selskap og hadde forklart grunden til mit besøk, fik eieren, Kristian Haugen, det straks travelt med at sende folk til naboene og be dem sammen til gjestebud. Han var en stor, vakker mand; søn av den mand som hadde kjøpt gaarden av min morfar. Han fortalte mig at han var døpt samme dag som min mor blev konfirmert, og at hun var en av dem som stod fadder for ham; men da hun senere ikke hadde været tilstede, hadde hun ikke kunnet hjælpe til at faa ham oplært i den kristelige barnelærdom.

De levet godt disse kaksene i Biri. Da De Seue og gamle Stuve og jeg en stund efter midnat kjørte hjemover fra Haugen, var vi ikke sultne og ei heller tørstige. Men da vi kom til Stuve, stod gaarden oplyst i alle vinduer, og vi maatte ind, og maten stod paa bordet og ventet paa os. Der var sendt bud om at vi kunde være ventendes ved denne tid paa natten. Først ved frokosttid kom vi hjem til De Seue; og vi maatte fortære en liten frokost før vi gik i seng, og sov indtil vi maatte op og spise middag.

Efter tilbakekomsten til Kristiania fik jeg det nogen dage travelt med at opsøke nogen slegtninger av min hustru. Selv hadde jeg ingen slegt i Norge. Men jeg visste at to brødre av min svigerfar blev igjen i Norge,

da han og de andre reiste til Amerika. Imidlertid hadde jeg ingen ide om deres hjemsted. Og at opspørre en mand om hvem jeg ikke visste mere, end at han skulde bo etsteds i Norge og rimeligvis hadde navnet Ericksen, var ikke saa liketil en sak. Dog, jeg kom ihu at somme folk som hadde kjendt svigerfar Ericksen fra Norge, sommetider kaldte ham med navnet Ulring. Nu fik jeg rede paa at der var en gaard Ulring i Skedsmo, ikke langt fra Lillestrømmen. Jeg reiste da til den gaarden og spurte om han maaske kunde fortælle mig noget om to brødre Ericksen, hvis slegt var i Amerika, og som en gang hadde bodd paa dette sted. Jo da; det var Hans Ericksen paa Hauketo ved Lian og bøssemaker Lauritz Ericksen paa Trosterud i Østre Aker, altsaa begge ganske nær ved Kristiania. Jeg besøkte de gaarder og fandt ganske rigtig svigerfars brødre, begge meget agtværdige mænd med pene familier. De tok imot mig som en slegtning, og da jeg kom hjem kunde jeg glæde konen med den besked, at hendes folk i Norge var bra folk — noget som hun fik forvisse sig om da hun 24 aar senere selv besøkte dem.

Ellers stiftet jeg ikke mange bekjendtskaper under dette mit første besøk i gamlelandet. I Kristiania gjorde jeg min opvartning hos redaktør Thommesen av "Verdens Gang", nu av "Tidens Tegn". Og jeg var ute hos en grosserer Olsen ved Nordstrand, en slegtning av konsul Olav Rove i Milwaukee. Til denne grosserer Olsen blev jeg indbudt for der at træffe "Norden"s Norges-korrespondent Utheim, den senere bekjendte politiker amtmand Utheim. Han var gift med en søster av konsul Rove; og han var en overmaate interessant mand, som kunde gi mig et greit indblik i mange norske forhold. Paa samme sted traf jeg ogsaa en grosserer Kristiansen, en rik og gjestevenlig gammel ungkar, hvem jeg senere har besøkt i hans prægtige hjem paa Ormøen ved Kristiania. Han er en onkel av dr. Gisle Bjørnstad i Minneapolis.

Fra Kristiania reiste jeg med jernbanen til Stockholm, hvor jeg efter avtale traf igjen prof. Babcock. Vi reiste sammen med dampbaat til Upsala for at se

universitetet og de mange mindesmerker over botanikeren Linne, Upsalas største berømthet.

Og fra Stockholm reiste vi sammen over til Aabo, Hangø og Helsingfors i Finland og videre til Ruslands hovedstad, St. Petersburg, som nu kaldes Petrograd.

Petrograd er en ung by sammenlignet med de andre store hovedstæder i Europa. Den blev som bekjendt anlagt av Peter den store i begyndelsen av det 18de aarhundrede og avløste Moskva som Ruslands hovedstad. Den nye by blev kaldt Petersburg efter sin grundlægger; og dette navn blev senere til St. Petersburg, skjønt Peter den store ikke vites at være ophøiet til en av kirkens helgener. Eftersom navnet jo lugter sterkt tysk, blev det for to aar siden, kort efter utbruddet av den europæiske krig, forandret til Petrograd. Grad betyder paa russisk det samme som burg, eller by paa tysk. Petrograd ligger paa begge sider av floden Newa like ved dennes utløp i den finske bugt av Østersjøen. Omtrent to trediedele av byen er paa den venstre eller sydlige bred av floden. I 1890, da jeg første gang besøkte byen, hadde den omtrent en million indbyggere; nu, 26 aar senere, har den noget over to millioner og regnes for nr. 8 blandt verdens byer; de syv som er større, er London, New York, Berlin, Paris, Chicago, Tokio og Wien. Vandet i den østlige del av den finske Bugt ved Newaflodens munding er ikke dypt nok for store dampbaater, saa der er gravet en kanal midt i bugten et halvt snes mil utover, og gjennem denne kanal kommer man op i floden og kan lægge til ved en av bryggene midt i byen nedenfor den lange stenbro, som kaldes Alexanderbroen. Nær den sydlige ende av broen er czarens vinterpalads, og i parken omkring dette har man Alexandersøilen, som skal være den største monolith i verden, d. v. s. søile hugget av en eneste sten. Nær den er en herlig rytterstatue av Peter den store; og denne gjælder for at være et av verdens ypperste kunstverker. Over gaten fra den staar Ruslands største kirke, St. Isakskirken; og herfra gaar byens store hovedgate, Newsky Prospekte, mot sydøst, og fortsætter utover mellem gjilde landeiendomme paa den store, lave slette.

Hele bygrunden har været en myr, som man har drænert; og husene hviler paa pæler, som man har drevet ned i jorden. Forresten blir det nok for vidtløftig en affære dersom jeg skal meddele alle saadanne geografiske oplysninger om alle de steder jeg har besøkt. Slikt kan man faa fat i paa anden maate.

I Petrograd tok prof. Babcock og jeg ind paa et stort hotel likeoverfor St. Isakskirken. Hovedportieren kunde tale engelsk, og den pris han nævnte for et par gode værelser syntes meget rimelig. Indtil vi efter nogen dage fik regningen. Da opdaget vi at vi skyldte meget mere end vi visste om. Der var ekstra betaling for betjening, lys, saape, haandklær, for puter paa sengene og for meget andet. Senere har jeg vænnet mig til dette slags optrækkeri i russiske hoteller i Moskva, Warschau og andre steder; men den gang kom det os uventet, og vi gjorde en del vrøvl, uten at vi dog derved slap at betale. Man maa finde sig i landsens skik.

Vi gjorde nogen turer utover landet; men ellers var Babcock mest interessert i at besøke kunstgallerier, medens jeg var beskjæftiget med at slentre omkring og se paa folk, særlig paa saadanne som bar det utenpaa sig, at de var fattige og uvidende. Jeg lærte nogen faa russiske ord, men kunde ikke lære at uttale dem saa at nogen forstod dem. Næsten det eneste ord jeg nu kan huske er piva, som betyr øl. Jeg nævnte det den gang i et av mine reisebrev til "Norden"; og A. M. Arntzen, som den gang var redaktør av "Folkebladet" i Minneapolis, fortalte med forfærdelse sine læsere at jeg ifølge egen tilstaaelse hadde besøkt saloonene i Rusland og drukket øl.

Den sidste dag av opholdet i Petrograd møtte jeg en mand paa hvem jeg ofte endnu tænker. Han var en gammel og typisk amerikaner fra en liten by i staten New York, og han lignet Onkel Sam. Han stirret noget usikker paa mig og spurte om jeg kanske tilfældigvis forstod engelsk. Jo, det gjorde jeg. Og da blev han glad. Han hadde syntes at jeg ikke lignet en russer; og han hadde en dyp trang til at faa tale med nogen. I flere maaneder hadde han reist i land hvis

sprog han ikke forstod uten at faa anledning til at utveksle tanker med noget kristenmenneske. Da han fik vite at jeg var bladmand, blev han endnu mere glad i mig. Han var nemlig ogsaa paa en maate skribent. Han hadde skrevet hjem et brev som var trykt i smaabyens avis, der indledet det med nogen ord om at brevskriveren var en av stedets prominente borgere. Han hadde vedkommende nummer av bladet i lommen og tok det med stolthet frem og viste mig det som vidnesbyrd om at vi var standsbrødre. Vi reiste sénere sammen i Finland, Sverige og Norge; og da han hørte at jeg der kunde tale med folk i deres eget tungemaal, og at jeg ogsaa kunde tale tysk, fik han det indtryk, at jeg var bevandret i omtrent alle sprog. Han skulde til Frankrik og Italien og indbød mig indstændig til at være med; det skulde ikke koste mig en eneste cent.

Fra Petrograd reiste vi over til Helsingfors, hovedstaden i Finland. Den gamle New Yorker leiet skyss og vi kjørte en tur gjennem landet. I Helsingfors, som er en overmaate vakker by, blev vi stadig mindet om Finlands digter Runeberg. Det var likesom med Linne i Upsala. Der var Runebergpladsen og Runebergtorvet; det hus hvori Runeberg hadde logeret, det hus hvori han engang hadde spist middag osv. Det er vistnok sandt, at Runeberg i "Fænrik Staals Sægner" har skrevet en række finske fædrelandsdigte som intet andet land har sidestykke til; men i Helsingfors syntes vi at man dog gjorde næsten for meget væsen av ham. Der skal være maate med alt.

Saa besøkte vi Finlands vigtigste handelshavn, Aabo. Hvad jeg nu husker fra den by er bare at fiskere og smaabønder, som kom ind til byen, saa ut til at være sørgelig fattige; og at vi syntes det var underlig, at de ikke var endnu fattigere. Tre-fire av dem kunde om morgenen komme roende i en liten baat; og saa sat de der i den hele dagen og haabet paa at faa solgt en sæk poteter og et par kaalhoder. Hvordan i al verden de kunde tjene opholdet paa den maate, kan jeg ikke forklare. Jeg saa mange, der til middag, som de kokte og

spiste ute paa torvet, absolut ikke hadde andet end poteter.

I Aabo er, eller var, Finlands store domkirke, og rundt omkring denne ligger landets nationalhelter begravet. Tilfældigvis husker jeg at jeg saa en gravsten, paa hvilken der stod navnet general Staalhandske. Dette er navnet paa en av de finske helter, som fulgte Gustav Adolf i trediveaarskrigen. Paa hans gravsten stod der paa latin det bibelsted: "Quod si quis certet, non coronabitur, nisi legitime certaverit." Eller paa norsk: "Om man og kjæmper, blir man dog ikke kronet, medmindre man har kjæmpet lovmæssig."

Vi reiste tilbake til Stockholm med et finsk dampskib "Von Døbeln", altsaa opkaldt efter en anden finsk nationalhelt. Der var et meget interessant selskap ombord. Der var den japanske minister i Petrograd, en dansk vinhandler fra samme by, den finske statsmand og forfatter senator Mechelin; og en rik amerikaner fra New York, som stadig klaget over kosten, og for hvem intet i Europa var godt nok.

Fra Stockholm reiste Babcock til Kjøbenhavn, medens jeg drog direkte til Kristiania. Efter et par uker støtte vi sammen igjen og reiste hjem til Amerika i samme kahyt paa Thingvalladamperen "Norge". Ikke lang tid derefter var det, at samme "Norge" gik tilbunds ved Rockall, hvor et par hundrede mennesker satte livet til. Det har hændt mange ganger at jeg saaledes ved ikke at være med har undgaat en vaat grav.

Vi var noget uheldige med veiret; og som følge av storm og motvind var vi 17 døgn paa reisen fra Kristiania til New York. Men vi kom da endelig frem i god behold. Jeg skyndte mig videre til Chicago og kom hjem en av de sidste dagene i september efter bare tre maaneders fravær. Familien var ogsaa netop kommet hjem fra sommeropholdet i Winchester; og nu var vi alle friske og kunde ha hat det godt, dersom vi hadde hat noget at leve av.

XII

POLITISK VIRKSOMHET

S. SØRENSEN hadde redigert "Norden" saa godt at jeg ikke vilde fortrængt ham nu, selv om jeg hadde kunnet det. Desuten var jeg nødt til at se mig om efter noget arbeide hvorved jeg i en hast kunde fortjene noget mere end den almindelige løn for en bladmand. I 1888 hadde jeg under valgkampagnen skaffet mig et beskedent ry som demokratisk valgtaler; og jeg fik nu indbydelse fra komiteene i Wisconsin og i S. Dakota med løfte om meget god løn for den sidste maaned før valget. Den komite som lovet bedst, var den i S. Dakota; og jeg tok imot det tilbud og haabet derved snart igjen at bli rik og respektabel.

Høsten 1888, medens jeg holdt taler i Minnesota, blev jeg litt kjendt med Michael Doran i St. Paul, den gang statens demokratiske boss. Han hørte mig et par ganger og fik den ide at jeg var en flink politisk taler. Nu, netop som jeg skulde reise til S. Dakota for at frelse landet, fik jeg brev fra Mr. Doran om straks at komme til St. Paul paa hans bekostning. Ja, jeg reiste; det var jo paa veien til S. Dakota. Mr. Doran var levende interessert i at faa O. M. Hall i Red Wing, den demokratiske kandidat, valgt til kongresmand i 2det distrikt i stedet for republikaneren Dar. S. Hall, som var kandidat for gjenvalg. Og Doran trodde at jeg kunde hjælpe ham i den sak. Jeg forklarte at jeg allerede hadde lovt at tjene vort parti i S. Dakota. Ja, han visste om det arrangement, men hadde paa egen haand tillatt sig at skrive til komiteen i mit navn og meddele den at jeg ikke kunde komme. Og nu var det for sent at ændre det. Saa fik jeg altsaa bli i Minnesota og hjælpe til med at faa O. M. Hall valgt til kongressen. Doran sa at han vilde betale mig mere end jeg vilde faat i S. Dakota. Jeg kjendte O. M. Hall

og ønsket at se ham valgt. Og saa gik jeg altsaa med paa Dorans planer. Jeg fortalte ham at jeg hadde været syk og var i betryk for penger; og da han var en rik mand, maatte han betale mig rigtig godt for disse tre ukers arbeide. Han var meget villig dertil. Jeg vil nu ikke fortælle akkurat hvad han betalte mig; men det var mere end nok, saa jeg kunde gjøre op for reisen til Europa og ha noget tilovers for den anstundende vinter. Da det dagen efter valget viste sig at vi hadde seiret, at Dar. S. Hall var slagen og O. M. Hall valgt, gav Doran mig i sin glæde et par hundrede dollars mere end han hadde lovt.

Det var særlig i Willmar og paa andre steder i Kandiyohi county, at jeg skulde hverve stemmer for O. M. Hall. Det var det farlige county i distriktet med stor republikansk majoritet. Jeg holdt taler for store forsamlinger i Litchfield, Willmar, Kerkhoven, Norway Lake osv., og det gik over forventning godt. Jeg roste O. M. Hall til skyene og levnet ikke Dar. S. Hall ære for en skilling. Og folk trodde mig og stemte for den demokratiske kandidat.

Willmar var likesom stormcentrum. Der arbeidet jeg med en iver som hadde været en endnu bedre sak værd, og et flertal av byens vælgere stemte den gang for O. M. Hall.

Det hadde dog nær gaat galt. Republikanerne og Dar. S. Hall hadde engagert den meget flinke taler Gerhard Gjertsen, en yngre bror av den mere bekjendte pastor M. Falk Gjertsen. Gerhard Gjertsen hadde været prest i "Konferentsen", men hadde slaat ind paa politikken og anden verdslig forretning; og han var ikke en grei mand at komme ut for, saa urimelig dygtig en folketaler og republikansk forfører som han var.

I Willmar hadde jeg gjort mit bedste for vor kandidat og utsigtene til seier var lyse. Men saa kom der besked om, at Gerhard Gjertsen skulde tale der sidste lørdag aften før valget. Jeg var bange for at han kom til at ødelægge hele mit gode verk. Det gik slet ikke an at være overdreven nøieregnende med midlene til at sætte en stopper for hans virksomhet. Jeg fik vite at han

skulde komme til Willmar den lørdags aften med et godstog fra Granite Falls. Dette skulde staa stille i Willmar over søndag allikevel, saa det kunde ikke være saa nøie med hvad tid det kom frem til byen. Jeg talte med stedets "train dispatcher", som var en god demokrat, og forklarte situationen for ham. Og han viste sig da at være situationens herre. Han sendte ut den ordre, at det tog fra Granite Falls skulde vente en halv times tid paa en "siding" tyve mil fra Willmar. Og saa sendte han igjen om en halv time den ordre, at det skulde vente der en stund til. Og slik holdt han det der like indtil midnat. Hadde Gjertsen ikke stadig hørt at nu snart skulde toget gaa videre, kunde han ha leiet hesteskyss og kommet til Willmar; men som det var, blev han opholdt den ene halvtime efter den anden. I Willmar var der en mængde folk, tildels fra langt ute paa landet, som ventet paa ham. De vilde svært gjerne høre ham svare paa hvad jeg hadde sagt. Men da han kl. 10 eller saa ikke var kommet, reiste de hjem, og somme truet da med at hevne sig ved at stemme for den demokratiske valgseddel. Det nævnte var ikke netop pent gjort av vedkommende jernbanemand; men det var effektivt. Hadde denne ikke været saa raadsnar, vilde Dar. S. Hall blit gjenvalgt til kongressen.

Den første gang jeg saaledes var i Willmar, blev jeg litt kjendt med denne bys første borgere, nemlig viceguvernør A. E. Rice og senator L. O. Thorpe. Begge var den gang som nu republikanere; men de viste mig venlighet. Senator Thorpe har jeg selvfølgelig truffet mangfoldige ganger siden den tid, især ved de kirkelige aarsmøter; og jeg kommer paa rette sted til at forsøke at tegne et billede av ham. Han er en saa ædel skikkelse at han maa nævnes som staaende i forreste række blandt alle nordmænd i Amerika. Der er faa som har øvd en større og heldigere indflydelse blandt vort norske utflytterfolk. Den gang jeg først traf ham var han ikke saa godt og fordelagtig bekjendt som nu; men han var dog allerede den gang anset som en av vore ypperste mænd. Dog mere derom senere, altsaa.

Den demokratiske boss i Wisconsin var den gang og i mange aar derefter E. C. Wall i Milwaukee. Blandt Wisconsins demokrater var han endnu mere uindskrænket herre end tilfældet var med Michael Doran i Minnesota. Da jeg efter det gode arbeide for denne i 1890 kom tilbake til Chicago, fik jeg besøk av E. C. Wall, der vilde at jeg gjennem vinteren skulde opholde mig i Milwaukee og som hans privatsekretær hjælpe ham med at faa organisert demokratiske foreninger rundt om i staten og faa alt i god stand til nationalkampagnen i 1892. Dette tilbud antok jeg og arbeidet flittig under Mr. Walls ledelse. I navnet var jeg hans privatsekretær; men det meste av vinteren var jeg paa reiser til alle hjørner av staten for at holde taler og gi raad med hensyn til dannelsen av demokratiske foreninger.

E. C. Wall var en ualmindelig klok politiker. Det skyldes i første række hans kloke ledelse, at Wisconsin i 1890 og 1892 gik demokratisk; ja saa demokratisk at Nils P. Haugen var den eneste av de republikanske kongresmænd som blev tilovers. Man skrev derefter en tid hans navn N. P. Haugen, S. S.; og disse bokstaver skulde bety saa meget som "Sole Survivor". Desuten lærte jeg Mr. Wall at kjende som en fuldt ut ærlig og ordholdende mand. Han var en liten krøbling, men hadde energi som en dampmaskine og arbeidet sig frem til at bli ikke blot Wisconsins mægtigste politiker, der en gang av statens demokrater enstemmig blev endossert som præsidentkandidat, men ogsaa til at bli en av de mest fremstaaende og formuende forretningsmænd i Milwaukee, hvor han en tid var formand i handelskammeret.

Denne vinter (1890—91), mens jeg saaledes arbeidet for E. C. Wall og det demokratiske parti, besøkte jeg saagodtsom hvert eneste county i Wisconsin. Den mest møisommelige tur var en slik missionsreise gjennem Door county. Nu er der jernbane til Sturgeon Bay; men den gang maatte man kjøre med "stage" de halvhundrede mil fra Green Bay nordover til Sturgeon Bay. Og fra denne by er det næsten likesaa lang vei

igjen nordover til den ytterste spids av halvøen, som stikker ut i Lake Michigan.

Jeg husker bedst et møte jeg holdt i en town hall i settlementet ytterst ute paa halvøen. Det var et svært stræv at komme dit. Koldt var det, veien var daarlig, og jeg hadde skrøpelige kjøregreier. Dog kom jeg frem, træt og forfrossen og skrubsulten, og fik noget mat hos en tysk demokrat, som hadde saloon paa dette saa utilgjængelige sted. Saa gik jeg til den nærliggende town hall, og den var fuld av folk. Næsten alle var enten svensker eller bøhmere; og jeg antar at de utgjorde det mindst civiliserte settlement i staten. Men de var ivrige politikere alle sammen og aldeles sikre paa, at demokrater var det samme som uvidende og ugudelig pøbelpak. Lederen blandt dem var en svensk statsmand ved navn Anderson. Han sat paa forreste bænk; og jeg hadde ikke talt to minutter før han hadde paa det rene, at jeg var en løgner og folkeforfører. Han avbrøt mig ogsaa for at gi de andre denne oplysning om mig og foreslaa, at man ikke skulde tillate mig at fortsætte med saadan ugudelig tale til skikkelige folk. Jeg forsøkte et par ganger at gaa videre i min tale; men det var mig umulig at skaffe mig ørenlyd. Anderson var forfærdet over mig, sa han; jeg som kunde tale slikt tull, trods det at jeg var norsk og altsaa en landsmand av Knute Nelson. Jeg vilde da vel ikke negte at Knute Nelson var republikaner, og at jeg var en liten mand sammenlignet med ham. Næsten alle var enige med Anderson; og der var en svensk farmergut som endog bød sig til at banke mig op for fem cents. Han lot til at tro at dette var et meget liberalt tilbud; og han gjentok det flere ganger og fandt det at være som en falliterklæring av mig, at jeg ikke antok det.

Nu, der var intet at gjøre. Jeg takket for mig og kjørte om natten halvveis tilbake til Sturgeon Bay. Jeg fik lov til at overnatte hos en farmer nær Ephraim; der hvor man nu har en statspark. Stedet har megen naturskjønhet; men ellers er dets eneste adkomst til berømmelse den omstændighet, at Ephraim blandt sine

indvaanere tæller historikeren Hjalmar Rued Holand. Det er heroppe, at han som bjørnen gaar i vinterhi.

Der var jo i de norske settlementer forholdsvis faa mænd som regnet sig for at tilhøre det demokratiske parti; men det slog mig, at disse faa som regel var blandt stedets mest intelligente og bedst oplyste mænd. Av dem jeg traf sammen med, og av hvilke jeg fik hjælp i dette missionsarbeide, husker jeg nu i øieblikket, foruten den før nævnte Andrew Jenson i Edgerton, brødrene Ellingsen paa samme sted, Ed. Drotning i Stoughton, Chas. Tollefson i Rockdale, Molstad og Holum i De Forest, Sampson i Rio, dr. Schreiner i Westby og advokat O. R. Skaar i La Crosse. Alle disse var velkjendte og ansette mænd.

I Madison, husker jeg, henvendte jeg mig til en norsk mand paa kapitoliet og spurte ham, om han vilde hjælpe mig til at faa fat i en eller flere av byens norske demokrater.

Vi har ingen demokrater, sa han; vi norske her er oplyste og ordentlige mennesker, som læser aviser og har for megen forstand og kundskap til at være demokrater.

Ja, jeg vet at her ikke er mange av dem, sa jeg; men en eller anden maa der dog være, som regnes for demokrat; og ham vilde jeg gjerne faa tale med. Prof. R. B. Anderson er saa uoplyst at han kalder sig demokrat; men han skal ikke være hjemme. Nævn mig nogen anden.

Jeg vet ikke om flere, sa han, undtagen disse andre tre norske professorer ved statsuniversitetet, Julius Olson og Fritz Woll og Storm Bull; de er nok alle sammen demokrater.

Jeg spurte ham, hvordan i al verden det hang sammen dermed, at netop disse folk, som var saa litet oplyste at de tilhørte det demokratiske parti, her i staten var sat til at være lærere ved universitetet. Derpaa kunde han ikke gi noget tilfredsstillende svar; hvorfor jeg forlot ham og opsøkte de av ham nævnte mænd og fandt at de ganske rigtig var mine politiske partifæller.

Det var medens jeg opholdt mig i Madison, og som jeg var omtrent færdig med det arbeide jeg hadde paatat mig for Mr. E. C. Wall, at jeg fra Chicago fik den rystende efterretning, at "Norden"s utgiver, J. T. Relling, var død for egen haand. Han hadde paa kontoret meldt at han skulde gjøre en forretningsreise til Minneapolis. Dermed hadde han sagt farvel, kjørt ned i byen til Grand Pacific Hotel, hvor han hadde registrert som John Thompson av Winona, Minn., gaat til sit værelse og stængt sig inde. Da han den følgende dag ikke viste sig, hadde man brutt ind i værelset og fundet ham døende av en overdosis morfin. Paa bordet laa et brev som han hadde skrevet til sin ven dr. Daae. Han forklarte at han var i slike pengevanskeligheter, at han ingen anden utvei kunde øine end veien over i en anden verden.

Saken viste sig at være den, at han slet ikke var i nogen vanskelighet som ikke let kunde være greiet, dersom han hadde henvendt sig til nogen av sine mange venner. Men han hadde gjort sig skyldig i en uforsigtighet; og da han var til det yderste ømfindtlig med hensyn til sin ære som forretningsmand, fik han det ind i sit hode, at der vilde komme over ham en skam som han ikke kunde bære.

Jeg reiste hjem til Chicago for at overvære Rellings begravelse. Han hadde i brevet til dr. Daae sagt at han ikke vilde ha nogen prest til at forrette ved hans begravelse. Men redaktør F. A. Husher av La Crosse var tilstede, og han hadde jo været prest i Norge. Han holdt en tale i sørgehuset og forrettet jordpaakastelse ved graven. Desuten var der i huset et mandskor fra en eller anden forening, som sang salmen: "Bedre kan jeg ikke fare end at fare til min Gud". Under omstændighetene gjorde salmen paa mig og andre et forfærdelig uhyggelig indtryk. Nogen av dem som sang den hadde jeg kort før den tid set som aktive deltagere i et møte av erklærede fritænkere, som holdt en mindefest over avdøde Markus Thrane. Man lovpriste ham som den oplyste og modige mand, der hadde kastet al religion overbord; men naar nogen er død, skal man absolut ha Vorherre med i begravelsen allikevel.

XIII

ASSURANCEVIRKSOMHET

NU maatte jeg igjen se mig om efter noget at bestille i Chicago; skjønt jeg aldrig rigtig hadde kunnet finde mig tilrette i den by. Naar jeg hadde været ute paa landet, syntes jeg altid det var en straf at skulle tænke paa igjen at maatte bo i Chicago. Byen var saa larmende og uren; der var bare støi og sot og søle og røk. Naar solen var synlig, saa den ut som et blikspand der var spikret fast opunder taket i en røkestue.

Men jeg maatte nu finde mig i at bo der en tid til allikevel. Efter Rellings død var hans bokforretning solgt til "Skandinaven", og "Norden" kom i hændene paa bankier Paul O. Stensland, der hadde pant i bladet for penger som han hadde laant til Relling. Jeg hadde en liten anelse om, at Stensland kanske kunde finde paa at tilby mig min gamle post som bladets redaktør; og den post vilde jeg gjerne ha, særlig nu da bladet ialfald ikke vilde være i stadig pengeforlegenhet.

Imidlertid, medens jeg ventet paa dette tilbud eller funderte over hvordan jeg skulde faa ham til at gjøre det, maatte jeg finde mig et eller andet arbeide. Og naar man ikke kan være noget andet saa blir man agent. Der er intet som er lettere end at faa ansættelse som livsassuranceagent. Den post staar altid aapen for næsten hvemsomhelst; og er man bare saa heldig at faa solgt nogen assurancepolicer, saa kan man ogsaa tjene gode penger paa den geschæft.

Jeg visste om at prof. R. B. Anderson efter næsten et snes aar som universitetslærer ikke hadde holdt sig for god til at bli agent for "Equitable Life Insurance Co.", og han hadde selv fortalt mig at han i det arbeide tjente tusen dollars om maaneden; og fra den stilling gik han like ind i diplomatiet som amerikansk gesandt til Danmark.

Nu, jeg henvendte mig altsaa til Gage Tarbell,

"Equitable" selskapets bestyrer i Chicago, og fik uten vanskelighet hvad jeg syntes var gode konditioner som en av hans agenter. Jeg kunde sælge assurance hvor jeg vilde i Nordvesten, og der var uventet god betaling at faa for det. Vistnok hadde jeg ikke nogen kundskap i denne forretning. Men jeg var netop da i slike omstændigheter, at jeg hadde hat mod til at paata mig hvadsomhelst. Jeg kunde for den saks skyld godt gjort kontrakt om at være maskinmester paa en oceandamper eller dyretæmmer for Barnum eller om at oversætte Andersons "Norse Mythology" til russisk.

Jeg tok altsaa fat for assuranceselskapet og gjorde det noksaa godt. Skjønt jeg vilde vel ha tat fat paa en ganske anden maate, dersom jeg hadde tænkt paa arbeidet anderledes end som en midlertidig nødhjælp. Forresten blev det ikke saa ganske kort en tid allikevel, at jeg var assuranceagent. Jeg blev kjendt med en anden agent, som gjorde arbeidet interessant. Hans navn var Miles Menander Dawson. Han var oprindelig fra Viroqua, Wis., og der hadde han lært at tale norsk. Han var ogsaa et stykke av en digter, hadde utgit nogen av sine vers og hadde oversat Ibsens "Brand" til engelsk og likeledes Kjellands "Else". Nu arbeidet han som agent og matematiker for et litet assuranceselskap i Chicago, og han gav mig en del nyttig undervisning. Gjennem ham fik jeg ogsaa senere anledning til at skaffe mig nogen ekstrafortjeneste som matematisk "expert" for en assuranceforretning. Jeg hadde lært forretningen teoretisk, og jeg kunde regne og fandt dette arbeide meget tiltalende.

Den bedste dag jeg hadde som assuranceagent var en dag i Madison, Wis., kort efter at jeg hadde begyndt arbeidet for "Equitable". Jeg kom til at læse i et av bladene at prof. Fritz W. Woll av Madison den 16de mai skulde holde bryllup i Viroqua, Wis., med Miss Helene Walloe, en datter av dr. Walloe; og at de nygifte da straks skulde begi sig paa bryllupsreise til Norge. Det faldt mig ind, at under omstændighetene burde dette være den beleilige tid til at gjøre prof. Woll det forstaaelig, at han burde ha sit liv assurert. Derfor

reiste jeg op til Madison og la ham denne sak paa hjerte. Jo, han saa den straks i det rette lys; og jeg skrev hans ansøkning om 5,000 dollars assurance, indkasserte første aars præmie, fik en læge til at se ham efter i sømmene og erklære ham at være en god "risk" osv. Saa traf jeg samme dag prof. Julius Olson og fortalte ham hvad jeg hadde gjort med prof. Woll; og det endte med at jeg fik ogsaa prof. Olson assurert for $3,000 i tillæg til hvad han før hadde kjøpt av R. B. Anderson. Saa besøkte jeg min gamle ven past. Gerhard Rasmussen, som den gang var prest i Madison, og da jeg hadde fortalt ham om Olson og Woll, gik han ind paa ogsaa at kjøpe en assurancepolice for $5,000. Hans yngre bror, past. H. E. Rasmussen i Lanesboro, Minn., traf til den dag at være paa besøk i Madison, og jeg fik ham assurert for $4,000. Endelig gik jeg da til countykasserer Ladd for at faa ham til at gi mig kontanter for en veksel; og da jeg hadde fortalt ham den veksels historie, lot han falde den ytring, at han selv var for gammel til nu at kjøpe livsforsikring, men at hans søn Nels, som hjalp ham paa kontoret, kanske burde gjøre det. Og det gjorde han ogsaa. Det var endda for $5,000. Saa jeg efter en dags arbeide i Madison reiste tilbake til Chicago med fem slike assuranceansøkninger i lommen paa tilsammen $22,000. Alle var ogsaa akceptable. Da jeg om morgenen meldte mig hos Mr. Tarbell og viste ham resultatet av reisen til Madison, paastod han at bedre hadde ingen agent gjort det, og at holdt jeg ved kunde jeg maaske engang bli en likesaa heldig agent som R. B. Anderson hadde været. Dette blev der imidlertid ikke noget av. Hadde jeg kunnet gjøre det saa godt hver dag, eller en dag hver uke, som jeg gjorde det den dag i Madison, vilde jeg formodentlig ha fortsat en længere tid utover indtil jeg hadde hat penger nok for nogen aar. Men det gik ikke. Jeg tjente gjennemsnitlig gode penger; men jeg likte ikke arbeidet. Jeg følte det som en slags nedværdigelse allikevel og vilde tilbake til en redaktionsstol, helst til "Norden"s. At være assuranceagent kunde skaffe en noget at leve av, men ikke noget at leve for.

XIV

ATTER REDAKTØR FOR "NORDEN"

AT gaa til Paul O. Stensland og spørre ham om han ikke vilde være saa venlig at avskedige S. Sørensen og anta mig som redaktør i hans sted, kunde jeg ikke godt gjøre. Men saa fandt jeg paa et klokt raad. Jeg visste om at Stensland og prof. R. B. Anderson den gang var gode venner. Og jeg visste at sidstnævnte drømte om i 1892 at bli opstillet paa den demokratiske valgseddel som vicepræsidentkandidat. Det var en given sak, at Grover Cleveland igjen vilde bli partiets præsidentkandidat, saa prof. Anderson kunde ikke tænke paa noget høiere end at bli andenmand paa valgseddelen. Det faldt mig da ind, at dersom jeg skrev en artikel i "Norden" med en varm anbefaling av R. B. Anderson som en høvelig mand til vicepræsident, vilde R. B. A. synes godt om det og bruke sin indflydelse hos Paul O. Stensland for at faa denne til at skjønne at jeg var manden som burde redigere avisen for ham. Jeg skrev da en artikel og sendte den til "Norden". Jeg mente det for fuldt alvor ogsaa, skjønt jeg altsaa hadde den selviske baktanke, at dette skulde skaffe mig igjen min gamle stilling. Sørensen, som nok kunde lægge to og to sammen, vægret sig ved at la min indsendelse trykke. Men Stensland syntes ikke det gik an at kaste den i papirkurven; og saa blev den altsaa offentliggjort. Og det gik akkurat som jeg hadde tænkt. Prof. R. B. A. blev glad, kom straks til Chicago og hadde en privat konferense med Stensland; og som følge derav kom Stensland samme aften til mig og tilbød mig redaktørposten med en litt bedre løn end jeg før hadde hat.

Slik blev jeg altsaa igjen redaktør av "Norden" og kom i Paul O. Stenslands brød. Han var en god hus-

bonde der, som det staar i "hustavlen", gav sit tyende kost og løn i ret tid. "Norden" hadde nu sit hjem i et lokale ved siden av Stenslands bank, "The Milwaukee Ave. State Bank". Chefen kom indom en sjelden gang for at se om vi arbeidet; men ellers overlot han bladet til mig. Kun skulde det nu bli mere av et lokalblad med nyheter fra de norske loger og andre foreninger i Chicago. Stensland hadde politiske ambitioner; og bladet var for hans del beregnet paa at skulle skaffe ham større magt i byens styre. Han hadde været medlem av skoleraadet; og denne stilling skulde efter forlydende ha været meget indbringende. Men han tænkte nok paa at svinge sig høiere op. Han var demokrat og en god ven av den ældre Carter Harrison, som i mange terminer var Chicagos borgermester og byens mægtigste mand.

Og her kan likesaa godt fortælles hvordan det gik med R. B. Andersons kandidatur til vicepræsidentembedet. Mit virke som redaktør av "Norden" blev nok en skuffelse for ham. Han hadde abonnert paa 200 eksemplarer av bladet for et aar, og han ventet at jeg skulde skrive en hel del om hans kvalifikationer for embedet som landets vicepræsident. Han fremholdt for mig, at om han ikke fik nominationen, vilde dog den omstændighet, at han nævntes som en av kandidatene, hjælpe til at kaste glans over vor norske nationalitet.

Mit forslag om at han burde nomineres som Clevelands "running mate", vakte ikke ellers nogen merkbar begeistring. Kun nogen faa andre blade nævnte saken; og de syntes at betragte forslaget nærmest som en daarlig spøk. Og jeg skrev heller ikke stort mere om det, efter at min første artikel derom hadde hat sin tilsigtede virkning. Saa før det demokratiske nationalkonvent traadte sammen i St. Louis i 1892, var Andersons kandidatur omtrent glemt. Han kom kort før den tid til Chicago og spurte mig om jeg ikke var saa godt kjendt med nogen av delegatene fra Minnesota, at jeg kunde faa dem til at stemme for ham. Han ventet ikke at opnaa nominationen, men kunde kanske bli foreslaat og faa nogen faa stemmer i hvert fald. Men det gik ikke.

Saa blev der av en anden avismand gjort det sidste forsøk paa at bringe nyt liv ind i hans hensovede kandidatur. I Madison, Wis., var der den gang et norsk blad, utgit av en hr. Rustone. Bladet utkom en gang imellem, eller hver gang det traf sig saa at utgiveren kunde skaffe penger til veie til papir og trykning og porto. Rustone skulde i sit blad "boome" R. B. A. for vicepræsident. Han skrev ogsaa en god artikel for saken. Men der blev de vanlige vanskeligheter, saa vedkommende nummer av hans blad med denne inspirerte artikel som leder kom ut først et par dage efter at det demokratiske nationalkonvent i St. Louis allerede hadde opstillet en anden kandidat. Dette var altsaa i 1892. Prof. Anderson fortæller i sin selvbiografi at han, der var demokrat og som saadan var utnævnt i 1885 til gesandt i Danmark, kom tilbake derfra i 1889 som republikaner. Han hadde været frihandelsmand; men under sit ophold i Europa hadde han set saa meget av lønsarbeidernes tunge kaar, at han var blit en likesaa bestemt protektionist og maatte forlate det demokratiske frihandelsparti. Men med hensyn til tiden for denne hans omvendelse og grundene for den maa han altsaa ha husket feil. Ti det staar fast, at han tre aar senere fremdeles kaldte sig demokrat og ikke visste om at han var omvendt fra sin veis vildfarelse. Der var i 1892, efter at han ikke var blit demokratenes vicepræsidentkandidat, at han fik øinene op for den store velsignelse som arbeiderne har av republikansk toldbeskyttelse. Han husker nu feil; og slik kan jo hænde den bedste.

S. Sørensen var, da jeg hadde avløst ham som redaktør av "Norden", reist til Minneapolis; og der fik han en bedre post som redaktør av "Tidende", saa han hadde ingen grund til at være vond paa mig. Og denne bedre post har han beholdt indtil denne dag, medens det for mig ved "Norden" blev bare Pernilles korte frøkenstand. Jeg passet ikke rigtig ind i stillingen som redaktør av Paul O. Stenslands blad. Foreningslivet i Chicago og bypolitikken og saadant mere interesserte mig ikke. Jeg hadde mest omgang med folk

som stod utenfor Stenslands kreds. Jeg holdt mig sammen med Luther College klubben og med slike folk som stolfabrikant A. P. Johnson, P. O. Skaaden, Haakon Thompson, malermester Tom Olson og møbelfabrikant C. Christianson. Sidstnævnte, som især var sterkt kirkelig interessert, har senere optraadt som forfatter med en slags allegorisk fortælling, "En Emigrants Oplevelser", og har stadig været en av de mest aktive venner av St. Olaf College.

Min allernærmeste ven var fremdeles redaktør O. M. Kalheim av "Amerika". Min kjære ungdomsven og kamerat past. Otto Hjort døde i dette aar, 1891. Da vi i 1890 var i Norge sammen, var det klart for alle undtagen ham selv, at han om ikke lang tid kom til at bukke under for lungetæring. Han kom om høsten, litt senere end jeg, tilbake til Chicago. Netop paa den tid var der i avisene store reklamer for dr. Kochs nyopdagede kur for tæring; og Hjort reiste straks tilbake til Europa for hos dr. Koch i Berlin at forsøke dette medikament. Der var ikke plads for ham paa noget tæringshospital i Berlin, saa han reiste til Norge og blev indlagt paa et hospital i Kristiania, hvor man brukte dr. Kochs kur. Om vaaren syntes han at være noget bedre. For da yderligere at styrke sin helbred reiste han med skib til Middelhavet og til Ægypten; og ut paa høsten tok han fat paa hjemreisen til Amerika. I Liverpool blev han tat fra borde og kjørt til et hospital, og der døde han. Liket blev ført til Norge og jordfæstet i Vor Frelsers kirkes gravlund.

Kalheim og jeg førte i disse aar stadig en livlig aviskrig. Han hadde overtaket; baade fordi han som medlem av det republikanske parti stod paa samme side som det store flertal av norske amerikanere, og fordi han var en overlegen dygtig polemiker. Og saa hadde han det med altid at fremstille mig som en spøkefugl; han kunde aldrig vite om hvad jeg skrev ogsaa var mit fulde alvor. Jeg hadde lært mig til den uvane ofte at skrive i en tone der likesom skulde være humoristisk. Og dette lønner sig ikke. Vore folk paaskjønner ikke saadant. Har man været saa uheldig en gang at bli

brændemerket som en der driver gjøn, saa er det senere umulig rigtig at gjøre sig gjældende i en alvorlig diskussion. Jeg har mange ganger hat grund til at begraate at jeg skapte mig et litet ry som humorist.

I "Norden"s trykkeri arbeidet i denne tid en ung gut som nu er en av vore mest navngjetne bladmænd og fremstaaende forfatter og folketaler, nemlig Waldemar Ager. Han er født i Fredriksstad i 1869, kom i 1885 til Amerika og er senere stadig blit en større og større faktor i det norsk-amerikanske aandsliv. Han blev i 1899 gift med en nordlandspike, som hadde det vakre navn Gurolle Blestren; og hun har til dato skjænket ham ikke mindre end otte begavede barn, saa der er god utsigt til at hans slegt kommer til at leve og arve landet.

Allerede som yngre gut i "Norden"s trykkeri var Ager interessert i avholdssaken. De fleste av de ældre typografer drak temmelig tæt og kunde ikke arbeide uten at fylde sig med øl som drivkraft. Ager oprørtes i sit inderste mot dette og sluttet sig med liv og sjæl til avholdsarbeiderne, blandt hvilke O. Br. Olson den gang var den største av de store profeter. Ager er næsten den eneste av de dygtigste avholdsarbeidere som aldrig har veket bort fra den bene vei. Svært mange av dem som fra tid til tid har været hans fornemste medhjælpere, er frafaldne. Man vilde bli forfærdet, dersom jeg skulde nævne alle de nidkjære avholdsapostler jeg i de senere aar ved leilighet har set i omtaaget tilstand. Naturligvis, jeg vil ikke herved ha kastet nogen mistanke paa slike avholdsmænd som for eks. Gustav Eide, Løbeck, Adelsten Berge og mange andre.

Det var gjennem Waldemar Ager at jeg i Chicago først blev kjendt med hans fornemste læremester O. Br. Olson, hans forgjænger som redaktør for avholdssakens organ. Denne var en i alle maater agtværdig og retlinjet mand. Den flok som han samlet om sig, holdt meget av ham; og min mening var og er den, at de overvurderte hans dygtighet. Som talsmand for avholdsbevægelsen baade med mund og pen er Ager ham langt overlegen.

Jeg kom i Chicago til at overvære en del møter av Olson og hans lille flok; og jeg maa si at de ikke tiltalte mig. Ager gjaldt ikke den gang for at være noget stort. Han var bare en ungdom; og saa var det den for ham uheldige omstændighet, at han altid hadde været skikkelig og ikke som de andre kunde peke paa sin egen forhenværende drikfældighet og fremstille sig som en brand reddet ut av ilden. Jeg husker at den ene av lederne ved disse møter var en gammel mand, der av sig selv og de andre betragtedes med særlig beundring, fordi han kunde skildre sig selv som den der tidligere hadde været den mest haabløst forfaldne og forvorpne av alle drukkenbolter. Hver gang jeg hørte ham, skrøt han ganske infamt over hvor forfærdelig ugudelig han hadde været. Og meget av hvad han fortalte om sig selv, var paatagelig løgn. Ingen mand vilde ha kræfter til at drikke saa meget brændevin som han sa sig at ha drukket. Jeg spurte en paalidelig læge om saken, og han sa at det vilde være en fysisk umulighet. Ogsaa ellers hadde denne avholdsarbeider saa vel som O. Br. Olson det med at overdrive ganske forskrækkelig. Av deres taler maatte man faa det indtryk, at hver mand som nogensinde tok sig et glas øl, da ogsaa ubønhørlig vilde bli en dranker og være slem mot kone og barn og saa enten ende paa fattighuset eller daareanstalten. Nu, jeg har saa litet som nogen tilovers for drikkeriet; men allikevel, naar man tænker sig om vil man dog vite, at der faktisk findes mænd som undertiden tar sig en dram, og endog kan ha kommet iskade for en gang eller to at faa noget i støvlene, men som til trods derfor er snille mot familien og forsørger den godt og endelig dør skikkelig paa straaseng og efterlater sig baade eiendom og et godt navn.

Om Ager som forfatter faar jeg vente med at si noget, indtil jeg kommer til Buslett og H. A. Foss og Wilhelm Pettersen og Baumann og Norstog og kan sammenligne dem. Om Ager har jeg forresten for nogen aar siden skrevet en avhandling i aarboken "Symra" for dens række skisser av "Norsk-Amerikanske Forfattere"; og jeg synes selv at den avhandling er

det bedste jeg nogensinde har skrevet. I denne min mening blev jeg ogsaa bestyrket derved, at en slik fagmand som redaktør Sartz i Washington fældte samme dom over den. Jeg tror endnu at Ager som forfatter vilde kunne utmerke sig endnu mere end han har gjort, dersom han bare kunde lære at en digter skal digte for at digte og ikke utelukkende for at faa folk til at melde sig ind i avholdsforeningen. Han vilde gjøre sig selv og os andre en tjeneste dersom han vilde forstaa, at fristelsen til drik ikke er den eneste fristelse som gjør dydens vei til den mest ufremkommelige av alle de mange veier gjennem dyrehaven.

Ellers har jeg i hjertet ingen uvilje mot Waldemar Ager; trods det, at han i sine avhandlinger over norsk-amerikansk literatur er meget slem mot mig. Han vet ikke om, at jeg har saa meget som forsøkt at skrive vers; og han paastaar at jeg er fuldstændig blottet for fantasi. Han fremstiller O. A. Buslett som vor Wergeland, og K. M. Teigen som vor Ludvig Holberg, medens jeg er bare at sammenligne med Johan Herman Wessel. Og alle som kjender noget til den sak, vil vite at Wessel ikke er for nogen ting at regne sammenlignet med Wergeland og Holberg. Ager sier vistnok nogen pene ord om min fortælling "Halvor"; men det samme gjør han ogsaa om Haugans "Besøk hos Presten" og Løbecks "I Dødens Dal" og Masons "I Ørneskyggen". Altsaa, naar den tid kommer: "Delendus est Waldemar Ager". Dette er latin; jeg tør ikke skrive det paa norsk, som Ager vilde forstaa.

Det mest levende minde jeg har fra arbeidet som redaktør i 1891, er det, at jeg den sommer sammen med Kalheim overvar Den Forenede Kirkes aarsmøte i Kenyon, Minn. Der var saa mange folk at Kalheim og jeg, for at faa rum til at skrive vore referater, fik os et bord og en liten plads oppe i kirkens taarn. En eftermiddag, medens prof. Sverdrup netop holdt en tordentale til forsvar for Augsburg Seminars principper for en menighetsmæssig presteutdannelse, hadde vi ogsaa ute et overhændig tordenveir. Der kom et knitrende lyn og et skrald, som rystet kirketaarnet, saa

Kalheim vilde ha stupt ned dersom jeg ikke i tide hadde grepet ham i kraven og holdt ham oppe. Han sa da at han bare hadde villet skynde sig ned for at ta prof. Sverdrup i haanden og takke ham for den talen. Ogsaa prof. Oftedal gjorde sig sterkt gjældende ved dette møte; men prof. Sverdrup var dog — som der staar om Lukas evangelium i det av ham og Oftedal utarbeidede program for Augsburg Seminar — "det dominerende midtpunkt".

Ellers har jeg ikke noget særlig at berette vedrørende arbeidet i 1891. Det følgende aar overvar jeg ogsaa Den Forenede Kirkes aarsmøte i Dawson, Minn. Det var imøteset med stor spænding, da det ventedes at skulle endelig avgjøre striden med hensyn til eiendomsretten til Augsburg Seminar. Man vil erindre at ifølge overenskomsten mellem "antimissourierne", "Konferentsen" og "Augustanasynoden", de tre samfund som sluttet sig sammen til "Den Forenede Kirke", skulde deres fond og skoler og anden eiendom overdrages til det nye samfund. Og Augsburg Seminar skulde være den forenede presteskole. Men da det kom til stykket, opdagedes det at Augsburg Seminar ikke hadde tilhørt "Konferentsen", men en privat korporation under prof. Oftedals styre. Og denne korporation vilde ikke overdra skolen til samfundet. Prof. Oftedal og prof. Sverdrup forlangte at der ialfald først skulde skaffes til veie garanti for, at samfundet vilde fortsætte skolen i overensstemmelse med princippene for dette ubestemmelige noget som de kaldte "menighetsmæssig presteutdannelse".

Mellem aarsmøtene i 1891 og 1892 hadde der været ført en meget animert feide i avisene om denne sak. Blandt andre hadde saaledes dr. Albert Egge, den gang lærer ved St. Olaf College, skrevet i "Skandinaven" en række artikler under navnet E. Eriksen og git augsburgpartiet ren besked om deres kontraktbrud. Ogsaa jeg skrev litt i saken. Jeg skapte en figur som jeg kaldte Peter Vraadal, og som skulde være student ved Augsburg Seminar. Og jeg lot ham forsvare denne skoles "menighetsmæssige presteutdannelse". Ja, det

er rigtig; han skrev udannelse med bare en "d"; og "Folkebladet", som oplyste at jeg var den virkelige forfatter, nævnte denne stavemaate som bevis for at jeg ikke kunde stave et almindelig norsk ord.

Denne "Peter Vraadal" kom forresten til at leve noksaa længe. Han var uventelig seiglivet, og han bar sig ikke pent ad. Jeg bad ham om at være folk og huske paa at han skulde dø ved enden av næste spalte. Men han vilde ikke tro det. Han kjendte sig frisk; og det hjalp ikke, hvor meget jeg mindet ham om at jeg, som hadde skapt ham, ogsaa maatte kunne bestemme tid og time for hans død. Nok er det, at Peter Vraadal netop ved tiden for aarsmøtet i Dawson var en noksaa meget omtalt person.

Der var ikke plads i Dawson for alle deltagere i dette aarsmøte. Men man hadde ordnet med ekstratog paa jernbanen morgen og aften mellem Dawson og Madison; og mange av aarsmøtets medlemmer kunde saaledes indlogeres hos folk i sidstnævnte by. Fire av os bladmænd — Kalheim, Th. Bothne, Erik Gjellum og jeg — bodde i Madison hos advokat K. Jerdee og hadde det utmerket godt. Erik Gjellum, som hadde været en av mine medelever ved Luther College, var nu redaktør av "Decorah-Posten". Han var en kjernekar og en god kamerat. Men han var likesom Kalheim tæringssyk og døde nogen aar senere ute paa sin farm i Colorado.

Advokat Jerdee, i hvis hus vi var gjester, var den gang den ledende borger i Madison, Minn. Han syntes at ha ualmindelig lovende utsigt til at bli en stormagt i statens politik saa vel som i sit kald som jurist. Han var godt begavet og hadde samlet gode kundskaper. Men han blev desværre glad i sterk drik og gik i hundene. Han døde for nogen aar siden paa et hotel i Minneapolis. Hans enke blev siden gift med skohandler Davidson i Madison, Wis., og blev kort derefter enke for anden gang.

Hvad jeg husker bedst fra møtet i Dawson er en tale av prof. Sverdrup. Det var besluttet at talernes tid skulde indskrænkes til ti minutter. Men den be-

slutning hadde intet at bety for prof. Sverdrup. Da han hadde talt i ti minutter, var der mange som ropte at tiden var omme. Formand Hoyme kaldte ham ogsaa til orden og gjorde ham opmerksom paa at han maatte slutte. Men prof. Sverdrup svarte bare: "Det nytter ikke at skrike; jeg taler saa længe jeg vil." Og han kuet hele forsamlingen, saa den ikke mere avbrøt ham, men lot ham fortsætte sin tale en time eller mere. Han talte da ogsaa om dr. Albert Egge og hans skriverier i "Skandinaven" og gjorde saa blodig nar av ham, at jeg aldrig har hørt noget værre eller bedre i den retning. Prof. Oftedal gjorde derefter mig den ære at ta mig under lignende behandling. Men jeg var tykhudet, saa jeg syntes det var bare moro at faa mit pas paaskrevet paa den maate. Jeg vilde været ilde tilmode, dersom jeg hadde kunnet tro at alt det onde som prof. Oftedal visste om mig, ogsaa var sandt.

Ved hjemkomsten til Chicago fra aarsmøtet i Dawson fandt jeg hr. Sartz sittende paa min redaktionsstol i "Norden"s kontor. Det var vistnok noget ubehagelig for mig, men dog ikke ganske uventet. Paul O. Stensland og jeg hadde ikke hat akkurat samme ide om hvordan bladets redaktionelle holdning skulde være. Han var herre og hadde magt til at avgjøre hvor skapet skulde staa; men jeg hadde mange ganger hat ondt for at være en lydig tjener. Desuten hadde nogen fortalt ham at jeg hadde underhandlet med en avisutgiver i Fargo om at flytte dithen og overta det blads redaktion. Stensland mente sig derfor at ha grund til at tro at jeg snart kom til at opsi min post ved "Norden". Det fremholdt han for mig, da jeg beklaget mig over at han saadan uten varsel satte mig paa bar bakke. Der var ellers intet videre at gjøre ved den sak; særlig da det var sandt, at jeg virkelig saadan halvveis hadde bestemt mig til at træde av allikevel, saasnart jeg hadde fundet noget andet at bestille. Saa Stensland og jeg skiltes uten at være blit uvenner. Jeg hevnet mig bare paa ham ved at overvære et møte av byens skandinavisk-demokratiske klub og la mig opstille som hans

motkandidat til formandsembedet. Jeg fik ogsaa de fleste stemmer og blev valgt; medens han maatte nøie sig med at være vicepræsident. Det gik for sig i al gemytlighet; og Stensland gratulerte mig med utfaldet og paastod at han ikke hadde ønsket at være formand i foreningen.

Der var ogsaa en anden omstændighet som hjalp mig til at gjøre Sartz til "Norden"s redaktør. Stensland var lei av at eie bladet, og han ventet at faa anledning til at sælge det til Sartz eller til H. O. Oppedal eller til begge i forening; hvad han kort derefter ogsaa virkelig gjorde. Han visste at der ikke kunde bli tale om at sælge det til mig, da han var godt kjendt med mine kaar og saaledes var vidende om at jeg ingen penger hadde. Jeg hadde de aar, som ellers hele mit liv baade før og senere, levd fra haanden til munden; og Stensland visste bedre end jeg selv akkurat hvor mange eller hvor faa center jeg eide.

Da jeg traadte av som redaktør, tapte forresten "Norden" nok saa mange av sine abonnenter. Jeg hadde en liten stok venner som hadde holdt bladet bare fordi jeg var knyttet til det. Somme av dem skrev og beklaget sig over at jeg skulde slutte. Og der var uventet mange som skrev venlige ord til mig om mit arbeide. Det brev som jeg nu husker bedst, var et fra gamle past. J. A. Ottesen. Det var meget smigrende. Han paastod saaledes at jeg skrev mere korrekt norsk end nogen av vore andre bladmænd. Og desuten likte han den joviale, humoristiske tone som gik gjennem mine artikler. Han fik sig mangen god latter, sa han, og det hadde han godt av. Dette er ikke mine ord, men hans; og er der nogen som betviler det, kan jeg lægge hans brev frem som bevis.

Det gik forresten sommetider rent galt med mine forsøk paa at optræde som humorist. En gang i den sidste tid ved "Norden" kom jeg til at skrive noget om, at der blandt indsendelsene til bladet var et utal av saakaldte digte som virkelig var under al kritik. Som eksempel paa saadant rimeri, som ikke kunde komme

ind i noget skikkelig blad, citerte jeg begyndelsen av Wergelands berømte digt:

"Den har været dødens gjest,
den har seilet paa en torden,
den er døpt i rædsler vorden
som har pløiet Sognefjorden
Fortun fra til sognefest."

Jeg var naturligvis vel vidende om, at dette digt var av Wergeland og var et av de vakreste i det norske sprog; men jeg lot altsaa som om det var indsendt av en eller anden rimsmed, og at jeg ikke gjenkjendte det eller fandt det værdig til optagelse i bladet. Min gamle lærer prof. Larsen opfattet det som fuldt alvor. Han skrev til mig og uttalte sin store forundring over, at jeg ikke kjendte dette digt av Wergeland — og hvad der var endnu værre — ikke skjønte at saadant ikke kunde være skrevet av en aandsfattig rimsmed. Jeg maatte skrive til prof. Larsen og forklare ham, som sandt var, at jeg ikke var saa uvidende, men bare i et ubevogtet øieblik hadde forsøkt at være morsom.

XV

VALGKAMPEN I 1892

DER var nu foreløbig ikke fare for at jeg ikke fik noget at bestille. Dette var i 1892; og den politiske gryte holdt altsaa paa at koke, som man sier saa smukt. Der skulde være præsidentvalg, og valg paa kongresmænd og stats- og lokale embedsmænd utover hele landet. Og det var at forutse, at der det aar vilde bli endog en usedvanlig livlig valgkampagne. Grover Cleveland, der efter en termin som præsident i 1888 var slaat av Benjamin Harrison, var nu for tredie gang opstillet som demokratenes kandidat og skulde forsøke at beseire Harrison, der var kandidat for gjenvalg. Jeg hadde nogen gode velyndere blandt de mægtige mænd i det demokratiske parti, og de ønsket min hjælp i valgkampagnen. Der var saaledes boss Wall i Wisconsin og Michael Doran i Minnesota. Og jeg hadde i foregaaende kampagner arbeidet i disse to stater, saa vel som ogsaa i Iowa, hvor jeg holdt en række taler for prof. L. S. Reque i Decorah, der var demokratisk kongreskandidat. Talerne var gode nok; men prof. Reque blev allikevel ikke valgt. Han indrømmet dog at dette ikke var min skyld.

Efter kort tid at ha arbeidet som en gang før for et livsassuranceselskap, gjorde jeg nu en kontrakt med E. C. Wall i Milwaukee om at tjene den demokratiske komite i Wisconsin ved de sidste ti uker før valget at reise rundt og holde taler. Jeg skulde holde ti saadanne hver uke, nemlig en hver aften og andre om eftermiddagene; det vil altsaa si hundrede taler paa likesaa mange forskjellige steder i Wisconsin. Og det gik godt, forsaavidt som det ikke en eneste gang slog feil; jeg holdt mine hundrede taler i de ti uker og fik den omakkorderte betaling.

Mange som ikke har hat med saadant at bestille, tænker vist at disse omreisende valgtalere faar fabelagtig meget for sit arbeide. Jeg skulde ønske at jeg hadde alle de penger som jeg har hørt folk fortælle, at jeg har faat mig utbetalt av Wall og Tammany Hall og nu sidst av den tyske regjering. Den nakne sandhet er, at jeg fik akkurat det runde beløp av tusen dollars foruten de nødvendige reiseutgifter. Saa meget hadde Mr. Wall lovt mig, og det betalte han prompt og ærlig.

Nu kan jeg ikke huske alle de steder jeg den høst besøkte. Men enkelte av dem staar klart for erindringen. Jeg husker saaledes godt at jeg var i Manitowoc og der besøkte min gamle klassekamerat Thomas Torrison. Han var republikaner, men for gammelt venskaps skyld tok han sig dog av mig og hadde hjulpet mig til at faa en mængde mennesker til at komme og høre mig. De hadde musik og fakkeltog og anden stas; og hele affæren staar for mit minde som en stor fest. Et andet sted jeg husker, var den lille landsby Baldwin i St. Croix county. Der var det især den utmerket hyggelige og vel oplyste apoteker Christenson som tok sig av mig og gjorde møtet til hvad "Folkebladet" pleide at kalde en "hylende sukces". Min morbror Hans Jacob Iverson, som den gang bodde i Martell i Pierce county, var ogsaa tilstede og var saa uhyre begeistret for Cleveland og frihandel og guvernør George W. Peck, at vi tilsammen holdt en støi som kunde høres like nord til den 55de breddegrad, langt oppe ved Hudson Bay. Et av de første valgmøter den høst holdt jeg i Superior. Der utgaves et norsk blad, "Superior Posten". Utgiveren var en sakfører O. M. Skinvik. Han hadde kjøpt bladet av en Chas. Lagro. Men han hadde ikke kunnet faa det til at gaa uten med tap, og han vilde svært gjerne bli det kvit. Advokat Skaar i La Crosse var en god ven av Skinvik; og de to eide bladet sammen, skjønt det gik i Skinviks navn. De fik nu fat i mig og overbeviste mig om, at bladet med mig som utgiver og redaktør kunde gjøres til en lønnende forretning; og enden paa historien blev den, at jeg

gjorde kontrakt om at kjøpe det. Skinvik skulde dog drive det indtil valgdagen; da først skulde jeg flytte til Superior og overta forretningen. For mig blev dette en dyr og kjedelig historie. Den hadde dog det gode ved sig, at jeg blev grundig overbevist derom, at jeg ikke duer til at drive egen forretning.

Nu, det gik godt med valget den høst. Grover Cleveland valgtes med glans til præsident. I Wisconsin seiret demokratene langs hele linjen. De valgte sine kandidater til alle statsembeder, og de valgte demokratiske kongresmænd i alle distrikter med undtagelse av det 8de, som forblev tro mot det republikanske parti og gjenvalgte Nils P. Haugen. Superior var i hans distrikt og hadde trods "Posten" og Skinvik git ham et stort flertal av stemmene.

XVI

UTGIVER OG REDAKTØR AV "SUPERIOR POSTEN"

STRAKS efter valget flyttet jeg altsaa til Superior og overtok "Superior Posten". Min familie skulde først senere komme ditop. Den bestod da av kone og fire barn. Jeg fik hændene saa fulde av arbeide og alskens gjenvordigheter at jeg ikke kunde komme fra; hvorfor konen maatte ordne affærene i Chicago og faa pakket sammen vort flyttegods og faa det sendt til vort nye hjem. Hun gjorde det med god forstand; og ut i november en gang holdt vi vort indtog i det hus jeg hadde leiet i Superior.

"Superior Posten" hadde et nogenlunde godt utstyr og akcidentstrykkeri, men fik pressearbeidet paa bladet utført ved et av byens engelske dagblade. Skinvik holdt nok paa at synge sit sidste vers som bladmand. Han hadde ikke kunnet bringe bladet op til at lønne sig, og han hadde mistet modet. De penger som kom ind under valgkampagnen hadde han brukt op, og alle regninger lot han ligge ubetalte, indtil jeg skulde komme og avløse ham.

Det var ikke lang tid før jeg forstod at jeg var blit syndig snytt paa handelen. Hermed er det ikke meningen at beskylde Skinvik for at ha villet snyte mig. Han hadde selv ikke greie paa hvordan sakene stod. Han visste bare at det ikke vilde gaa for ham; men han tænkte sig at jeg nok vilde være istand til at bringe alt i orden.

I dette hadde han imidlertid tænkt feil. Bladets indtægter var aldrig nogen uke store nok til at dække utgiftene, og jeg har latt mig fortælle at en forretning ikke kan gaa godt paa den maate. Abonnentlisten som man hadde vist mig, saa pen ut; den hadde omtrent 2,000 navn. Men da jeg skulde prøve paa at faa dem

til at betale skyldig kontingent, kom det for dagen at de fleste av disse abonnenter aldrig hadde abonnert paa bladet. Den i sin tid bekjendte Tom Overland hadde reist rundt som abonnentsamler og hadde indsendt noksaa mange navn paa folk hvem han hadde lovt bladet et aar gratis. Paa den maate var det gaat til, at abonnentlisten der var forevist mig, tok sig saa godt ut.

Jeg fik ikke saa faa nye abonnenter, og utsigtene var en tid rigtig lyse. Enkelte gode demokrater viste sin interesse for bladet ved at tinge mange eksemplarer eller ved at betale for mange aar i forskud. Av saadanne, som paa denne maate gav mig god hjælp, husker jeg specielt Andrew Jenson i Edgerton og dr. Schreiner i Westby.

Men det blev dog ikke nok. Og jeg var ikke forretningsmand. Jeg førte ikke en gang noget slags regnskap med saadanne som hadde avertissementer i bladet. Naar jeg var absolut nødt til at prøve paa at faa fat i nogen dollars, gik jeg til de forskjellige kjøbmænd og læger og sakførere og bankierer og spurte dem om de skyldte mig noget. Somme svarte da ja; og de fleste av disse føiet til at de for øieblikket ikke hadde penger; jeg fik være snild og vente en maaned til.

Der var ved denne tid almindelig pengemangel i Superior. Byen var ung. De fleste av de 30,000 indbyggere som den paastod sig at ha, søkte at leve av at kjøpe og sælge byggetomter fra hverandre og til hverandre. Spekulation i faste eiendomme var stedets hovedforretning. Byen var stort anlagt. Den senere kongresmand H. B. Dahle i Mt. Horeb fortalte mig en gang, at han i denne tid hadde kjøpt nogen tomter i Superior uten at ha set dem. Og da jeg spurte ham hvor de laa henne, sa han at de laa inde i skogen etsteds i nærheten av Eau Claire.

Mange nætter den vinter laa jeg vaaken og funderte over hvordan i al verden jeg skulde faa penger til at kjøpe en blyant. Det var dog en trøst at vite, at der foruten mig var mange andre folk i Superior som var hvad man kalder "haardt oppe". Der var ingen som blev ond, fordi man skyldte dem noget og ikke kunde

betale. De fleste tok saken meget gemytlig. De var i beit selv og kunde heller ikke betale. Somme var der naturligvis som gjaldt for at ha overflod; men flere av dem gik siden fallit. Nu er Superior vist en rik by; men den gang var det nabobyen Duluth over paa Minnesotasiden som hadde handelen og pengene.

I Duluth utgaves der to norske blade: "Duluth Skandinav" ved kapt. M. Wesenberg, der tidligere hadde hat et blad i Fargo; og A. B. Langes "Scandia". Lange var Wesenbergs søstersøn; men hans blad var fuldt av bitre angrep paa morbroren. Og Wesenberg var ikke den mand som blev motparten svar skyldig. Han skrev flittig om "Kadaveret der utgir smudsbladet Scandia". Og begge to var slemme mot mig, der var saa uforskammet at utgi et blad over i Superior. Langes "Scandia" fortalte den gang og senere gjennem mange aar en hel del mindre pene ting om mig. Det gjorde mig ikke saa meget ondt som han kunde ha gjort mig ved at fortælle sandheten om mig. Han begik den feil stadig at beskylde mig for netop slike lastefulde tilbøieligheter som aldrig hadde fristet mig. Lange var fælt slem til at tale og skrive ondt om sine medsyndere. Det var ikke bare om mig; men han var endnu mere slem mot endnu skikkeligere mænd, som for eks. mot oberst Søren Listoe, den gang utgiver av "Nordvesten" og nu i mange aar amerikansk konsul i Rotterdam. Naar en saa bra mand som Listoe blev fremstillet som en æreløs skurk, kunde jeg ikke særlig beklage mig over det som Lange sa om mig. Nu, A. B. Lange ligger nu i sin grav; og jeg haaber at han av alle vedkommende har faat tilgivelse for den maate paa hvilken han i de mange aar i Duluth og Chicago drev sin forretning som journalist.

Den vinter i Superior vilde jeg fuldstændig ha mistet modet dersom jeg ikke i den by hadde fundet saa mange snilde norske venner. Der var ikke mange blandt dem som den gang var mægtige i pengeveien; men de var hjælpsomme mot hverandre, og de hjalp mig over nogen av de værste steder paa veien. Aldrig har jeg været saa heldig i at ha gode naboer og en venlig omgang.

Der var nu først og fremst denne prægtige person, patricieren med det plebeiiske navn Henry P. Peterson. Senere var han selv redaktør av bladet i Superior; og han skriver endnu for en del ukentlige visdomsord over merket O. B. S., som nok skal betyde observer. Da jeg holdt paa at slaas med ulven i Superior, var Henry P. Peterson bankkasserer. Banken stod nok, som det senere viste sig, paa temmelig svake føtter; men saalænge den stod og Peterson var der, var den god at ty til i en snever vending. Peterson beviste mig mange tjenester. Han var den gang som nu en glad mand og en meget hyggelig kamerat. Man kan ikke andet end være ved godt mod naar man er sammen med ham. Ogsaa han har hat sine "ups and downs"; men intet har kunnet fordærve hans gode humør eller faa hans glade sang til at forstumme. Desuten har han ogsaa altid været en redelig mand i al sin færd og en trofast og uegennyttig ven.

Av andre nordmænd i Superior paa den tid maa jeg nævne John A. Hobe, Simon Klovdahl, agent John Erickson, Lewis Larson, O. Rønning og sakførerne Thorson og Aad J. Vinje. Jeg kunde naturligvis nævne flere; men disse var de mænd som kom til at staa mig nærmest. Og de var de toneangivende i byens norske koloni.

John A. Hobe og Erickson er, tror jeg, de eneste av de nævnte nordmænd som endnu bor i Superior. Hobe er en yngre bror av konsul E. H. Hobe i St. Paul. Likesom denne har han drevet forretning i faste eiendomme. Likesom konsulen er han ogsaa demokrat, men har allikevel flere ganger paa grund av sin personlige popularitet været valgt til byskriver i Superior. Han er ogsaa en av de mest aktive medlemmer av "Sønner av Norge" og har i denne forening været valgt til forskjellige tillitshverv.

Rønning, hvem jeg ovenfor nævnte, var bankkasserer i Superior den tid jeg var der. Saa flyttet han til N. Dakota og er nu bankchef og kapitalist i den lille by Columbus ved banen ut til Crosby og Ambrose. Lewis Larson flyttet ogsaa fra Superior og er nu bank-

chef i Cumberland, Wis. Simon Klovdahl var en stor, sterk og glad telemarking. Han blev en tid efter min bortreise redaktør av "Posten", blev grundig utskjældt av A. B. Lange og svarte paa det ved en dag at slaa sin sterke klo i Lange paa gaten i Superior og gi ham ordentlig korporlig revselse; og derefter fik Klovdahl være i fred. Senere drog han ut til Stillehavskysten; og siden den tid har jeg ikke hørt fra ham. Jeg tok en gang ryggetak med ham; men han var mig for sterk, skjønt det nok bare var saavidt at han orket at lægge mig paa ryggen.

De to norske sakførere i Superior var Thorson og Vinje. Thorson var en brorsøn av prestene J. A. og Markus Thorsen, en søstersøn av Nils P. Haugen og en bror av den past. P. E. Thorson som nu er en av Den Norske Synodes missionærer i Kina. Det er lang tid siden jeg sidst hørte noget om ham. Han har ikke tiltrukket sig nogen videre opmerksomhet. Den anden sakfører derimot, Aad J. Vinje, var nok ætlet til noget større. Han vandt sig litt efter litt ry for sin retskaffenhet og sin juridiske lærdom. Saa blev han valgt til distriktsdommer og derefter til dommer i statens høiesteret. Denne stilling beklær han nu og har sit hjem i Madison.

I denne forbindelse faar jeg ogsaa nævne et par svenske mænd med hvilke jeg blev kjendt i Superior. Den ene av dem er Halford Erickson, som senere i mange aar har været formand i statens jernbanekommission og er en meget anset autoritet i alt vedrørende jernbanevæsenet og derhen hørende lovgivning. Saa var der nu avdøde Daniel Hoflund. Han holdt sig mest sammen med nordmændene og blev næsten at regne for norsk; og han var korleder i den norske kirke og ellers den drivende kraft i byens musikalske aktivitet.

Denne vinter (1892—93) var past. G. T. Lee i Superior som Den Norske Synodes indremissionær; den samme Lee som nu bor i Fergus Falls og er redaktør av "Lutheran Herald". Det lykkedes ham ikke at samle nogen stor menighet i Superior. De fleste nordmænd som hadde nogen kirkelig interesse, holdt sig til Den

Forenede Kirke og dens past. Mithun. Denne fik ordnet den Concordia menighet som senere har vokset sig stor under ledelse av past. Lockrem.

Vaaren 1893 blev jeg nødt til at ta aktiv del i den politiske kamp i Superior. Den rike spekulant Martin Pattison var borgermester og republikansk kandidat for gjenvalg; og mot ham hadde demokratene opstillet en sakfører E. C. Kennedy. Jeg var saa ny i byen at jeg ikke kjendte nogen av dem; og i grunden var kampen mellem dem mig knusende likegyldig. Desuten kunde jeg godt forutse at jeg ikke kom til at bli længe i Superior. Men da J. A. Hobe og Simon Klovdahl og de andre demokrater arbeidet for Kennedys valg maatte jeg ogsaa gjøre det. Jeg var med ham rundt i byen og holdt en del taler om hvor vigtig det var at faa ham valgt. Merkelig nok blev han ogsaa virkelig valgt; og han gav byen et godt styre.

Kennedy vilde belønne mig for hjælpen og forbauset mig næsten ihjel ved at tilby mig utnævnelsen som politichef. Det er eneste gang jeg har hørt mig selv nævne eller tænkt mig selv i en saadan rolle. Superior var den gang en "wide open" by med et utal av salooner og spillebuler og dansebuler; hvori de mange skogarbeidere som kom til byen med hele sin vinterfortjeneste i lommen blev narret ind av mandlige og kvindelige noksagter og utplyndret til skindet. Kennedy skulde som borgermester rydde op i denne uhumskhet. Jeg var stor og haandfast og ikke paafaldende forknyt; saa han hadde indbildt sig at jeg vilde passe til politichef med reformatoriske tilbøieligheter. Han tilbød mig altsaa den utnævnelse, som jeg straks avslog, naturligvis. Hvorefter han gjenutnævnte politichef Simons; den kjæmpen som senere slog sig ned i Valley City og en tid var N. Dakotas jernbanekommissær og i de senere aar har været en slags pensionist ved legislaturen i Bismarck.

Medens jeg ikke hadde nogen ambition i retning av at bli politichef, hadde jeg dog der i Superior drømt litt om et andet embede. Da Grover Cleveland igjen var valgt til præsident, og da jeg faktisk hadde været

den mest aktive arbeider blandt nordmændene for hans valg og næstefter R. B. Anderson var betragtet som den mest fremstaaende norske demokrat, hadde jeg tænkt mig at det nu maaske kunde være min tur at faa en passende embedsutnævnelse. Av præsident Cleveland og en hel del demokratiske kongresmænd fik jeg ogsaa det bestemte løfte, at man ikke vilde glemme mig, nu da det vundne bytte skulde utdeles. Jeg ansøkte da om utnævnelsen til guvernør i Alaska. Det hadde været skik at sende en mand op fra statene til at beklæ dette embede. Og en del norske republikanere la ind et godt ord for mig. Men saa blev der holdt et møte i Juneau, Alaska, som protesterte mot "carpetbag" styre, d. v. s. mot at en fremmed mand opnævntes til guvernør. Man forlangte utnævnelsen av en mand som hadde sit hjem i Alaska. Det blev da betydet mig, at jeg fik være fornøid med et andet embede, som skulde være likesaa godt. Imidlertid hadde min ven prof. R. B. Anderson mobilisert sig for at frelse landet fra den ulykke. Han hadde større indflydelse end jeg hos de demokratiske politikere. Ikke saa at forstaa, at han næret nogen uvilje mot mig. Men han var besjælet av uegennyttig fædrelandskjærlighet; og han var jo vidende om at min utnævnelse vilde været til skade for statstjenesten og til skam for vor norske nationalitet. Av denne patriotiske bevæggrund gjorde han sig da den umake at fremstille mig for lederne i mit rette lys; og de lot sig overbevise om min uværdighet til nogen politisk utnævnelse. Og jeg kunde jo ikke beklage mig over at han saaledes hadde gjort sin pligt som en sand fædrelandsven.

Saa vaaknet jeg altsaa av den drøm og maatte igjen til at gruble over hvordan jeg skulde kunne holde min fattige avisforretning gaaende, indtil jeg en gang kanske kunde faa solgt den eller foræret den til en eller anden fiende, hvem jeg kunde ha hjerte til at spille en slik fantestrek.

Her kan det ogsaa nævnes, at prof. Anderson ved andre anledninger har vist samme nidkjærhet for landets og vore landsmænds ære. Han stod paa samme

maate trofast paa vakt mot den mulighet, at prof. Julius E. Olson kunde bli utnævnt som amerikansk gesandt til Norge. Og man kan jo forstaa hvilken ulykke det vilde været, om prof. Olson hadde faat den post i stedet for A. G. Schmedeman. Hele landet skylder prof. A. tak for at han saaledes gjentagende har frelst det fra faren for at faa uværdige nordmænd ind i statens tjeneste.

— Bare et minde til fra vinteren i Superior: Vi hadde i nogen dage som gjest i vort hjem Den Forenede Kirkes formand, past. G. Hoyme. Fra forskjellige møter kjendte jeg ham noksaa godt; og det var selvfølgelig nu en særdeles glæde at kunne ha ham i vort hus. Han var ikke bare en mægtig prædikant, men ogsaa en digter med stort utsyn, en sand adelsmand. Gjermund Hoyme var fire aar gammel, da han i 1851 med sine forældre kom over til Amerika fra det fattige hjem i Vestre Slidre i Valdres. Og — for at citere past. Peder Tangjerds ord om ham i Nordahl Rolfsens "Boken om Norge" — blandt de mange kongsemner mor Norge sendte over sjø rager G. Hoyme op som en av de største. Fra en fattig almuesmands barn steg han til at bli en fyrste blandt sit folk, sit samfunds første mand. Til hvilke høider Hoymes høvdingegave hadde magtet at hæve ham om han hadde valgt at vandre en anden livsvei, f. eks. den politiske, kan ingen gjætte. Men han valgte at ofre al sin kraft i det kirkelige arbeide, indtil han i 1902, 55 aar gammel, avgik ved døden. Og han hadde da arbeidet sig op til at bli det norske Amerikas mest almindelig avholdte og ansette mand.

Vaaren 1893 var jeg en av delegatene fra menigheten i Superior til Den Forenede Kirkes aarsmøte i Minneapolis. Under mit fravær gik det endnu værre end sedvanlig med forretningen. Jeg fik brev fra formanden i trykkeriet med besked om, at bladet næste uke ikke kunde utkomme medmindre jeg kom hjem og hadde nogen penger med mig. Dog, jeg klarte det saavidt med ogsaa den uke at holde det gaaende; men jeg kunde tydelig øine undergangen like foran mig. Charles Lagro, som tidligere hadde eid bladet, kom da til mig

som en god engel og tilbød sig at overta det igjen, dersom jeg var villig til at tape hvad jeg hadde lagt i det. Jeg tok imot dette tilbud med begge hænder. Jeg fik skrapet sammen penger nok til at sende familien nedover paa besøk hos de gamle venner i Lyster settlementet i Buffalo county, medens jeg selv maatte bli nogen dage til i Superior for at ordne med at faa pakket sammen vore eiendele og bragt dem i forvaring, indtil vi kunde vite hvor vi vilde ha dem sendt hen.

XVII

SKOLEBESTYRER I MOUNT HOREB, WIS.

SAA reiste jeg til Westby, hvor jeg skulde holde talen ved en 4de julifest. For den tale fik jeg saa mange dollars at jeg kunde reise videre til Chicago, hvor jeg igjen vilde søke at faa noget at bestille. Var der ikke anden raad, kunde jeg jo altid sælge livsassurance.

Dette blev imidlertid ikke nødvendig. Jeg fik noget arbeide med at skrive for søndagsutgaven av Carter Harrisons "Chicago Times". Dette var aaret for den store verdensutstilling i Chicago, og jeg fik saaledes ogsaa anledning til at besøke den. Jeg var der omtrent dagstøt i fire eller fem uker. Og saa, da nøden var størst, var hjælpen nærmest: Jeg fik tilbud om at bli skolebestyrer i Mt. Horeb, Wisconsin. De norske menigheter i og omkring denne vakre og velstaaende landsby tyve mil vestenfor Madison hadde bestemt sig til at oprette et luthersk akademi. Past. S. Gunderson var sjælen i foretagendet; og han hadde faat bestyrelsen til at kalde mig som skolens principal. Det var ikke netop noget glimrende tilbud. Men man bød mig en løn av et tusen dollars for de ti maaneder av første skoleaar; og jeg svarte ja saa fort som mulig, for at man ikke skulde faa tid til at angre og tilbakekalde tilbudet.

Saa reiste jeg op til Mt. Horeb, tok fat med at hverve elever for skolen, fik første maaneds løn, sikret mig en passende leilighet at bo i og kunde da hente min familie og igjen sætte fot under eget bord.

Akademiet hadde det første aar ikke noget eget hjem, men maatte holde til i en leiet sal over en butik. Og dermed var der mange ubehageligheter. En vakker og bekvem skolebygning var dog allerede under opførelse og skulde tages i bruk det følgende aar. Den 17de mai blev den med megen høitidelighet indvidd av formand Hoyme.

XVIII

"HVORLEDES HALVOR BLEV PREST"

VED siden av skolearbeidet hadde jeg det den første tid i Mt. Horeb travelt med at lægge sidste haand paa min nu temmelig bekjendte fortælling, "Hvorledes Halvor blev Prest". I mange aar hadde jeg tænkt paa det, om jeg ikke kunde skrive en slik fortælling med sandfærdige skildringer fra nybyggerlivet. H. A. Foss hadde forsøkt sig i den retning; men hans fortællinger var, syntes jeg, mere anlagt paa at være spændende og sensationelle end paa at være en tro skildring av livet. Jeg bildte mig ind at jeg kunde gjøre det bedre. I Superior begyndte jeg dette arbeide; og den første del av "Halvor" gik som føljeton i "Superior Posten". Det var den som gjorde mig det mulig at holde bladet gaaende gjennem vinteren; ti den skaffet det omkring et tusen nye abonnenter. Men fortællingen blev et hastverksarbeide. Jeg maatte skrive den i de faa stunder jeg hadde ledig fra arbeidet med redaktionen og med at oversætte avertissementer og læse rykkerbreve og gjemme mig bort fra mine kreditorer. Jeg skrev i rivende hast nogen faa ark ad gangen, efterhvert som bladet trængte det til spaltefyld. Men denne første del av fortællingen fik dog saa megen anerkjendelse at jeg fik mod til at fuldføre den og utgi den i bokform. Jeg foretok om sommeren i Chicago og om høsten i Mt. Horeb en del høist fornødne rettelser og skrev avslutningen og fik boken befordret i trykken ved B. Anundsen av "Decorah-Posten".

Denne fordringsløse fortælling fik straks en uventet god mottagelse. Naar man nu sier at mit navn er godt kjendt over hele det norske Amerika, saa er det især fordi jeg er forfatter av "Hvorledes Halvor blev Prest". Da boken var utkommet, blev der vist den en

opmerksomhet som neppe nogen anden norsk-amerikansk bok. Kalheim skrev i "Amerika":

"Denne bok staar over alt andet som utgir sig for at være skildringer av livet blandt vore landsmænd i Amerika. Den er en forstaaelsesfuld skildring av et norsk nybyggersettlement, skrevet av en som selv har levet det liv med. De enkelte figurer er tegnet saa mesterlig at de staar frem som levende personer, hvem vi alle kjender. De gamle settlementer lever igjen i denne fortælling paa en maate som ikke blot den gamle slegt, men ogsaa deres barn og barnebarn vil paaskjønne."

Omtrent det samme skrev prof. Th. Bothne i "Skandinaven", prof. Gisle Bothne i "Decorah-Posten", J. B. Wist i "Nordvesten" og H. A. Foss i "Normanden". Wm. Ager skrev i "Reform", at "denne fortælling er grepet saa direkte ut av nybyggerlivet og saa ærlig utarbeidet, at hvis man kunde faa sendt et eksemplar av boken til manden i maanen, vilde han kunne skrive en ganske tilforlatelig avhandling om vor religiøse, sociale og literære utvikling". Av andre som skrev meget smigrende anmeldelser av boken, kan nævnes past. Mueller-Eggen, past. Grønlid og past. P. Langseth. Selv A. B. Lange, som ellers ikke hadde det med at tale vel om nogen, og allermindst om mig, skrev i "Scandia": "Denne bok staar adskillig over gjennemsnittet av vore literære produkter, og enhver vil læse den med interesse og fornøielse".

Skjønt jeg i Mt. Horeb hadde nok at bestille som bestyrer for akademiet, kunde jeg dog ikke holde op med at skrive. Hele det aar sendte jeg regelmæssige bidrag til "S. Dakota Ekko" i Sioux Falls. Dette blad redigertes av G. Bie Ravndal, nu i mange aar amerikansk generalkonsul i Konstantinopel. Hans blad solgte mange eksemplarer av "Halvor" og brukte den som præmiebok, og jeg kom saaledes til fortrinsvis at skrive for hans blad. Mine bidrag gik under overskriften "Dit og Dat" og søkte at være mere eller mindre vittige epigrammer og godmodig kritik over andre blade og bladmænd. Derved fik jeg istand en liten venskabelig krig med past. J. O. Hougen, som ogsaa den

gang var en flittig bidragsyder til vore aviser. Han hadde for vane at kalde mig saa meget som "Vismanden fra Horebs Bjerg" og tok mig sommetider under venlig behandling. Da jeg ved en leilighet hadde drevet en smule gjøn med ham, fordi han uten nødvendighet brukte et saa tungvint fremmedord som "polykromatisk", skrev han i "Ekko" til mig og om mig et stykke som jeg har i min "scrap book". Jeg kan ikke negte mig den fornøielse at citere et avsnit av det og saaledes faa det bevart for kommende slegter. Han hadde nævnt noget om min "matematiske hjerne og mangekantede kranium", og saa skrev han:

"Men hvordan det nu end har sig dermed, et er dog sikkert, at der sitter et lyst hode paa den mands skuldre. Han har mange lyse ideer og kvikke indfald, der gir sig uttryk gjennem mange og træffende polemiske utfald. Det glimter som lyn og gnistrer som elektriske funker fra hans polytekniske verksted. Der er neppe den ting under solen som hans polypragmatiske hjerne ikke befatter sig med. Han filosoferer og filologiserer, docerer og disciplinerer, proprædeutiserer og polemiserer, kritiserer og — generer sig ikke. Han er en drapelig kriger, kun er han ikke heldig som strateg; han er altid parat, men bruker ikke altid den bedste taktik og mangler undertiden ogsaa de fornødne reserver. Ser han sig en chance til at komme en motstander tillivs, kan man lægge salt makrel ibløt paa at han benytter anledningen og ikke venter paa nærmere ordre fra hovedkvarteret. Han er i saa henseende overlegen independent og gaar Napoleon alene."

Det er ikke sandt alt dettane herre her; men slik skrev altsaa J. O. Hougen om mig vaaren 1894.

XIX

FORTSÆTTELSE SOM SKOLEBESTYRER I MOUNT HOREB

SETTLEMENTENE rundt Mt. Horeb — Vermont, Springdale, Perry, Blue Mounds — er blandt de ældste norske settlementer i Amerika. Den ældste norske nybygger paa dette strøk var ifølge Holand en sogning ved navn Iver Thorsen Aase, som kom til Blue Mounds i 1844. Et par aar senere fulgtes han av en flok telemarkinger, som kom fra Muskego. Saa kom valdrisene, især fra søndre og nordre Aurdal; og de tok hele det rike strøk i besiddelse og eier det endnu. Der var Aslak Lee, Ole Bakken, Gudmund Elseberg, brødrene Throndrud, Arne Hoff, Levor Marelien, Ole Hjelle, Iver Lund, Gulbrand Wold, Knut Syverud og mange andre gjæve mænd. I Perry blev kjøbmand O. B. Dahle den mest bekjendte mand. Han var fra Nissedal i Telemarken. I Mt. Horeb blev sogningen Mikkel Johnson Borlaug en av lederne. Han var i mange aar medlem av statens legislatur og senere ogsaa av Synodens kirkeraad. Men ellers var de fleste folk paa disse kanter valdriser. Holand sier at dette er det største valdrissettlement i Amerika. En av dem som kom i nybyggertiden, var Arne Ruste, og han blev stamfar til en stor slegt. En av hans sønnesønner, den ansette mønsterfarmer C. O. Ruste i Blue Mounds, har skrevet og utgit disse settlementers historie. En av hans brødre, past. E. O. Ruste, var min klassekamerat i Decorah og i St. Louis, og en søster var gift med den for mange aar siden avdøde past. O. P. Syftestad.

Denne Arne Ruste døde temmelig snart efter ankomsten til Blue Mounds. Enken, Siri, som hadde været gift med ham 25 aar og hadde tolv barn, giftet sig igjen med Anders Mikkelsen, og levet indtil hun med ham kunde feire sit guldbryllup, 80 aar efter at hun blev

gift med sin første mand. Hun hadde ogsaa oplevet den glæde at være med i at feire tre av sine sønners guldbryllup. Det maa være noget næsten enestaaende.

Da jeg kom til Mt. Horeb, var det smeden Sam Thompson, eller paa valdres Svein Lien, som var byens hjørnesten. Baade i kirken og kommunen var han da den ledende mand. Han var ogsaa medlem av akademiets bestyrelse, saa jeg fik en hel del med ham at bestille. Han bor endnu paa samme sted som en agtet mand og er en av de fornemste støtter av valdrissambandet. Alle hans tre sønner har studert. Den ældste, Thomas, har graduert fra Wisconsins universitet og er skolebestyrer i Mt. Horeb og gift med en datter av kongresmand H. B. Dahle. Den næste søn, Christian, er prest i Den Forenede Kirke og gift med en datter av formand Hoyme. Den yngste søn, Albert, er læge og bosat i Mt. Horeb.

Jeg traf Sam Thompson første gang i Chicago ved verdensutstillingen i 1893, og gjættet mig til at han var bankchef, og blev litt forundret, da han fortalte mig at han var smed. Forresten var han av utseende dog idealet av en smed, en stor, mørk mand med vældige legemskræfter. Hans far, Thrond, hadde været en bekjendt bøssemaker og bjørneskytter i Valdres. Da sønnen kom til Amerika, hadde han i ungdommelig uforstand forandret sit gode navn Svein Throndson Lien til Sam Thompson; og dette kan vi vanskelig tilgi ham.

Bare nogen faa av de norske folk i Mt. Horeb med hvilke jeg kom oftest i berøring, skal her nævnes. Den fornemste familie i byen var den gang som nu familien Dahle. Der var tre sønner av den før nævnte rike kjøbmand O. B. Dahle i Perry. Sønnene drev kjøbmandsforretning og bank og meieri i Mt. Horeb. Den ældste av dem, Herman Dahle, var formand i bestyrelsen for akademiet. Senere var han i fire aar kongresmand. Det var La Follette som fik ham valgt til kongresmand, og som efter fire aar valgte hans eftermand, siden hvilken tid Dahle har været en av La Follettes motstandere. Av de andre to brødre, Theodore og Henry, var især den sidstnævnte ogsaa en aktiv poli-

tiker. De er begge to døde. Theodore var gift med en datter av før nævnte Mikkel Johnson Borlaug.

Blandt de bedst oplyste og interessante nordmænd i Mt. Horeb var malermester Moe, handelsbetjent Nape, bankkasserer Tom Lingard og John Vilberg. Denne sidste er ogsaa ivrig stalwart-politiker og har været byens postmester. Saa var der møbelhandler Gjesme; brødrene Kleven, byggekontraktører, John N. Dahlen, utgiver og redaktør av byens blad, "Mt. Horeb Times", osv. Ja nævnes maa ogsaa rentier Krogh, veteran fra borgerkrigen; og stedets læge, dr. Nils Evans, der ogsaa hadde den utmerkelse at være den ledende demokrat; og Hoff og Brager og Grinde. Jeg kunde nævne mange andre. Næsten alle nordmænd i Mt. Horeb var fremstaaende og formuende; jeg var omtrent den eneste fattige mand i byen.

Den gang tællet Mt. Horeb blandt sine borgere ogsaa de to svogre Gabriel Mikkelsen og Isak Kittelsen, som begge senere indehadde embedet som sheriff i Dane county. Sidstnævnte er ogsaa en svoger av H. B. Dahle. En av Gabriel Mikkelsens sønner, Albert, var en av de flinkeste av mine elever ved akademiet, var senere ansat ved det amerikanske konsulat i Kjøbenhavn og er nu en anset sakfører i Madison.

Men den i mange henseender mest merkelige nordmand i Mt. Horeb var G. G. Mandt, en yngre bror av den i sin tid meget bekjendte opfinder og vognfabrikant T. G. Mandt i Stoughton. Denne G. G. Mandt hadde utgit en avis i Mt. Horeb. Han førte kamp mot drikkeondet og skulde en gang været saaret av en saloonvert, som søkte at snikmyrde ham; skjønt der var mange av naboene som holdt dette for at være bare en komedie. Den gang jeg var i Mt. Horeb drev Mandt maskinverksted og møbelhandel og var opfinder og fredsdommer og meget andet ogsaa. Han var en overordentlig begavet og mangfoldig person, der hadde det med at manøvrere paa en slik maate, at han fik folk i haarene paa hverandre, saa han kunde ha den glæde at se dem slaas. Senere har han vundet ry og penger som opfinder av forskjellige forbedringer i landbruksredskaper.

Mine medlærere var A. G. Bjørneby og Miss Mathilda Finseth, og saa var der en paa stedet bosat Paulson, som underviste i skrivning og bokholderi. Bjørneby hadde været en av mine elever ved St. Olaf College. Da vi nu skulde vælge min første assistent ved akademiet i Mt. Horeb, tænkte jeg paa ham og hans klassekamerater E. H. Biørn og Ed. Sinkler; men valget faldt altsaa paa Bjørneby. Han blev min eftermand som bestyrer av skolen, og Biørn blev hans medlærer. Sinkler er nu en meget bekjendt sakfører i Minot, N. Dakota. Miss Finseth var fra Kenyon, Minn., og en meget flink lærerinde. Hun er nu gift med past. J. C. Roseland, Den Forenede Kirkes mangeaarige sekretær.

Skolen i Mt. Horeb gik sin jevne gang, indtil vi vaaren 1894 hadde flyttet ind i dens nye bygning. Da fik vi en historie som med G. G. Mandts velvillige hjælp nær hadde sprængt det hele i stykker. De fleste av guttene og pikene bodde i skolebygningen. De var barn av norske familier i den nærmeste omegn. Men der var ogsaa ikke saa faa som ikke var norske, og en del av dem var katolikker. Skolen var bygget av de lutherske menigheter og skulde være luthersk; men somme medlemmer av bestyrelsen holdt det for at være en vigtig sak av forretningshensyn at holde sig tilvens med katolikkene. Paa reformationsdagen, den 31te oktober, hadde jeg holdt et foredrag og deri sagt noget som vore katolske venner ikke syntes om. Det hadde vakt en del uvilje ogsaa blandt andre, som mente at jeg uten nødvendighet hadde støtt folk for hodet, der ellers vilde git vor skole sin støtte. Men jeg vet virkelig ikke hvordan man skal holde et foredrag om reformationens historie uten at fornærme pavekirkens folk, medmindre man skulde aldeles forfalske historien.

For ordenens skyld var vi ved skolen nødt til at ha den regel, at elevene ikke fik lov til at overvære danselag. Der holdtes mange saadanne i byen og dens omegn; og somme av vore elever overvar dem trods forbudet og var da den følgende dag aldeles uskikket til skolearbeidet. Det blev nødvendig at gjøre noget ved

den sak. En dag om vaaren, kort efter at vi hadde flyttet ind i den nye skolebygning, fik alle elevene indbydelse til et maskeradebal i en sal i byen. Vi kaldte dem da sammen, og jeg mindet dem om skolens reglement og meddelte dem, at skulde nogen av dem igjen overtræde dette, vilde vi bli nødt til at utvise dem av skolen. En hel flok av dem kom dog sammen og enedes om at overtræde reglene. En del folk i byen hadde forsikret dem, at naar de var saa mange vilde skolen ikke ha raad til at utføre sin trusel om at utvise dem. Nok er det, at omtrent tredive av elevene lot sig forlede til at gaa paa omhandlede maskeradebal. Jeg var om aftenen borte ved dansesalen og fik se mange av dem gaa derind. Den følgende dag sammenkaldte vi hele skolen. Jeg læste da op navnene paa dem som ifølge den besked jeg hadde faat var skyldige i dette brud paa disciplinen; og saa spurte jeg om nogen blandt dem hvis navn jeg hadde oplæst, kanske hadde noget at fremføre til sin undskyldning. Nei, alle indrømmet at de hadde været paa ballet, og at de hadde visst om at dette var imot skolens regler. Ja, saa var der altsaa ikke andet at gjøre end at utvise dem. Saa spurte jeg om der kanske kunde være nogen anden som ogsaa var skyldig, men hvis navn jeg ikke hadde faat paa min liste. Og da var der en gut som stod op og stoltelig erklæret, at ogsaa han hadde været paa maskeraden. Det var en gut som hadde sit hjem i byen og altsaa ikke bodde i skolebygningen. Jeg hadde om aftenen set ham paa gaten og mindet ham om, at han burde være hjemme og læse paa sine lekser; ti han var vel ikke paa vei til dansesalen. Nei, det var han ikke, sa han; og han lovte mig med haand og mund nu straks at gaa hjem og læse. Jeg trodde at han ogsaa gjorde det. Da han nu den næste morgen allikevel meldte at han hadde været med i danselaget, gav jeg ham en ordentlig skjendepræken og søkte at faa ham til at skamme sig, fordi han altsaa hadde været en løgner.

Og saa tænkte jeg ikke mere specielt over hans sak, før en deputy sheriff om eftermiddagen kom ind paa mit kontor ved skolen og meldte at han hadde en arrest-

ordre mot mig. Nogen slyngler hadde indbildt vedkommende gut og hans bror at jeg hadde forbrutt mig mot statens lov ved at kalde gutten en løgner; og saa hadde ovennævnte fredsdommer G. G. Mandt utstedt arrestordren. Jeg nævner denne historie, fordi den danner likesom en episode for sig selv, idet dette er den eneste gang jeg har været arrestert. Jeg fulgte sheriffen over til Mandts kontor. Denne var netop blit utnævnt til fredsdommer og hadde kun liten greie paa sine nye embedspligter. Dette var hans første retsforhør, og han vilde gjerne gjøre et stort nummer av det. Han spurte mig meget høitidelig om jeg erkjendte mig skyldig i at ha kaldt gutten en løgner. Nei, det gjorde jeg ikke, jeg hadde sagt ham at han var en løgner. Ja, mente Mandt, da maatte han ilægge mig en mulkt. Jeg gjorde ham opmerksom paa at man formodentlig ikke saadan uten videre kunde fordømme nogen til at betale en mulkt; saken maatte vel først undersøkes ialfald. Ja, saa erklærte dommeren, at forhøret skulde finde sted den aften; og dermed blev jeg foreløbig sat paa fri fot, efterat jeg hadde lovt at indfinde mig til forhøret.

Her var anledning for Mandt til at ha moro. Han leide byens største sal til retslokale og sendte besked til alle mennesker om at komme. Selv dagbladene i Chicago fik underretning om saken og sendte reportere til Mt. Horeb for at interviewe denne professoren som var blit arrestert. Det blev en hel "storm i en tekop". Ved forhøret om aftenen var salen saa stappende fuld at jeg hadde vanskelig for at komme ind. Mandt sat med megen værdighet paa dommersætet. Anklagerne hadde faat fat i en irsk farmer, som ogsaa skulde være en slags hjemmegjort sakfører; og han skulde da gjøre kaal paa mig. Jeg meddelte dommeren at jeg ingen forbrydelse hadde begaat; men da jeg ikke var lovlærd, var jeg heller ikke forberedt paa netop nu at forsvare mig mot tiltalen. Jeg forlangte derfor sakens utsættelse, indtil jeg hadde hat anledning til at raadføre mig med en sakfører. Og nogen saadan var der ikke i Mt. Horeb. Dommer Mandt mente at en utsættelse ikke burde finde sted; den vilde være, sa han, en stor skuffelse

for de mange som var kommet tilstede og tildels hadde ventet i flere timer for at faa høre proceduren. Herimot fremholdt jeg at en retssak ikke netop hadde til opgave at skaffe publikum en glad aften; og da jeg ikke var til sinds at skaffe folk en saadan muntration, vilde jeg nu gaa hjem, medmindre man forhindret mig med magt. Dommer Mandt skyndte sig da med at bekjendtgjøre at sakens behandling var utsat en uke; skjønt han syntes det ikke var pent av mig slik at forstyrre hans program.

Nu, for straks at bli færdig med denne affære: Min motpart tinget sakførerfirmaet Richmond & Smith i Madison til at føre saken mot mig. Baade Richmond og Smith hadde været prohibitionistenes guvernørkandidat i Wisconsin, og de var vist flinke advokater. Smith var det som kom ut til Mt. Horeb. Jeg fik min gode ven advokat John Erdall til at komme derut og forsvare mig; den samme Erdall som i mange aar har været nogen jernbaneselskapers juridiske konsulent i St. Paul og Minneapolis. Han var den gang en anset sakfører i Madison, i kompaniskap med sin svoger Sam T. Swanson. Da han i Mt. Horeb hadde sat sig ind i min sak, gav han mig det raad fuldstændig at ignorere det hele og ikke indfinde mig i retssalen. Jeg fulgte dette hans raad; og senere hørte jeg intet mere om saken; uten for saa vidt som Erdall meddelte mig at jeg naturligvis kunde saksøke vedkommende personer for ulovlig arrestation; men at de var villige til at gjøre mig en passende undskyldning dersom jeg dermed vilde la saken falde.

Omtrent alle vore norske aviser fyldte nogen spalter med denne historie. Jeg har disse utklip ved haanden og kan gjengi hvad redaktør Kalheim skrev i "Amerika", da han ogsaa fortæller sakens videre utfald. Han skrev altsaa i det nævnte blad under overskrift: "Storm ved skolen". Det gjengives her nærmest som eksempel paa Kalheims skrivemaate:

"Ved akademiet i Mt. Horeb, Wis., hvor P. O. Strømme er bestyrer, har man den regel som gjælder overalt, hvor man har omsorg for sine elevers vel, at

disse ikke maa besøke danselag. Men ogsaa i Mt. Horeb er der blandt de unge folk og tildels ogsaa blandt de ældre den opfatning, at det er overdreven strenghet naar man ikke vil tillate det som vil undergrave de unges moral. Saa blev der foranstaltet et maskebal, som er stedets selskapslivs skjønneste blomst; og tiltrods for forbudet ved skolen var ballets ophavsmænd saa høisindet, at de lokket barna til at bryte skolens regler. En del av disse hadde stor lyst til at gaa paa denne vakre tilstelning; og de blev enige om, at dersom der bare var mange nok av dem som blev indviklet i ugreien, vilde bestyreren ikke vove at komme med mere end en straffepræken; og det, visste de, gjorde ikke vondt. Ikke mindre end 23 av elevene troppet da avsted til ballet. En anden blev av bestyreren truffet paa gaten paa den tid da han efter en anden av skolens regler skulde være paa sit studerværelse. Men han forklaret at han skulde hjem; og hjem gik han, og hjemme blev han. Et par dage senere samledes skolens trustees og lærere til et møte med skolens elever. Fireogtyve av disse erklærte at de hadde været tilstede ved ballet, deriblandt den unge mand som bestyreren hadde truffet paa hin aften. Saa blev samtlige oprørere utvist, men fik tilladelse til at vende tilbake saafremt de vilde love aldrig at gjenta sin overtrædelse. Men under diskussionen blev det fortalt hin gut hvis færd specielt er nævnt, at han hadde løiet. Dette mente han var en ærekrænkende beskyldning, og saa tok han ut en arrestordre mot prof. Strømme. Den Dogberry som utstedte dette juridiske dokument, er vor gamle bekjendt G. G. Mandt, som for nogen aar siden hadde den hallucination, at man vilde slaa ham ihjel paa grund av hans dyder. Men dokumentet var nok mangelfuldt, og saken blev avvist. Siden har alle elevene paa fem nær bedt om forladelse og er kommet tilbake til skolen. Skolens venner bifalder det skridt som bestyrelsen tok, men der er frisindede sjæle som mener, at skal man være saa nøie med moralen, saa gaar skuta i aakeren."

Ved enden av det første skoleaar ved Mt. Horeb akademi blev jeg av direktionen gjenvalgt til bestyrer.

Men valget var ikke enstemmig. Sam. Thompson og H. B. Dahle var inde for at faa en anden bestyrer, mens past. S. Gunderson, past. H. Voldal og konsul Halle Steensland stemte for mig. Past. Gunderson hadde hele tiden været min bedste ven og støtte. Han er en frygtløs og energisk mand, og stundom kunde han kanske være litt for paagaaende og hensynsløs i sit arbeide for en god sak. Han har stadig været til det yderste flittig og har samlet sig et usedvanlig stort forraad av kundskaper paa omtrent alle tænkelige omraader. Ogsaa i det borgerlige liv har han tat aktiv del og har sine bestemte meninger om alt mulig og har aldrig været bange for at uttale dem. Det ligger i det hele ikke for ham at forholde sig passiv i nogen ting. Men denne hans kraftige optræden mot alt som han holdt for at være til skade for kirke, skole eller stat, hadde ogsaa til følge at han ikke altid hadde alle folks yndest. Ret ofte traadte han somme av stedets mægtigste mænd paa liktornene; og da han i den tid jeg var i Mt. Horeb resignerte som prest for menigheten i byen, blev resignationen mottat — av somme med hvad past. J. O. Hougen vilde kalde saa meget som perfervid alakritet. E. H. Biørn og senere G. T. Rygh kaldtes til Gundersons eftermænd som prest i Mt. Horeb, mens Gunderson beholdt sine landsmenigheter, Black Earth og Springdale, og han vedblev at bo i byen og er der fremdeles. Det hænger nøie sammen med hans natur at han er en heltedyrker, og at hans fornemste helter nu — jeg hadde nær sagt selvfølgelig — er keiser Wilhelm og Theodore Roosevelt. Past. S. Gunderson er en helstøpt personlighet, og har nogen noget ondt at si om ham, bør man av fornuftig klokskapshensyn helst ikke si det saa jeg hører det.

Efter Biørn og Rygh fik menigheten i Mt. Horeb H. Holte til sin prest, og denne avløstes efter nogen aar av past. Mostrøm. Holte var en av mine konfirmanter i Trysil i Red River dalen. Som prest i Mt. Horeb gjorde han sig meget avholdt. Der blev han ogsaa kjendt og gift med Miss Minnie Thompson, som

hadde været den uten sammenligning flinkeste av mine elever ved akademiet.

Past. Henrik Voldal, som stod sammen med Gunderson i at stemme for mit gjenvalg, var den gang prest i Perry. Han er jo viden bekjendt baade for sin dygtighet som prædikant og som en av vore ypperste talsmænd for egte norskdom. I dets første ungdom var han ved siden av past. O. L. Kirkeberg sjælen i "Det norske Selskap". Prof. R. B. Anderson har oplyst at han selv og Voldal undfanget ideen til det selskap; men at Voldal viste sig som en forræder idet han sluttet sig sammen med dem der vilde, at ogsaa andre end lutheranere kunde bli medlemmer av selskapet. Derfor var det at prof. Anderson blev dreven av samvittigheten til at ryste støvet av sine støvler og gaa sin vei som en protest mot denne Voldals ukirkelighet. Nu, Voldal har allikevel beholdt sin kristelige anseelse og ære. Ved siden av meget andet er han ogsaa noget av en poet og skjønaand. Et foredrag av ham om biskop Grundtvig som teolog og digter er noget av det bedste jeg nogen gang har hørt.

Med Gunderson og Voldal paa min side og sammen med dem en saa sterk og anset mand som konsul Halle Steensland, kunde jeg godt ha fortsat skolearbeidet. Men jeg følte mig forpligtet til allikevel at avslaa gjenvalget til bestyrer for akademiet. Jeg maatte ta hensyn til slike mænd som Sam Thompson og H. B. Dahle, og desuten hadde det aldrig været min tanke at jeg skulde tilbringe resten av mit liv som skolelærer. Jeg hadde forsøkt det et aar i Mt. Horeb, nærmest for at ha noget at leve av indtil jeg kunde finde nyt arbeide ved en avis. Og under denne følelse av at arbeidet bare var en midlertidig nødhjælp, er det naturlig at jeg heller ikke var saa flink og flittig en lærer som jeg kanske ellers kunde været. Forresten hadde jeg ingen tro paa at skolen i Mt. Horeb vilde bli gammel. En saadan skole vil ikke gaa blandt os, medmindre de som driver den, for selve sakens skyld holder av den og er villige til at bringe offer for den. Akademiet i Mt. Horeb var av byens forretningsmænd bygget nærmest som en for-

retningsspekulation, og de maatte snart forstaa at den ikke kunde lønne sig. Skolen fortsattes to—tre aar efter min tid, og gjorde gjæld indtil denne blev betalt ved at man solgte eiendommen til den fornemste av kreditorene. Senere er den solgt til byen og gjør tjeneste som dennes offentlige høiskole.

XX

LITTERÆRT OG POLITISK ARBEIDE

SOMMEREN 1894 flyttet vi ut av akademiet og ind i et hus som jeg hadde leiet i byen. Familien var under opholdet i skolen forøket med en fjerde datter, saa der nu ialt var syv av os. Jeg arbeidet med at skrive i "S. D. Ekko" og tildels i "Amerika"; og jeg holdt i Mt. Horeb og andetsteds en del foredrag over norsk historie o. l. og tjente derved saavidt nok til opholdet for mig og mine. En del indtægt hadde vi ogsaa av salget av "Hvorledes Halvor blev Prest". Der vilde været overflod dersom jeg hadde hat forstand til at overlate den forretning i hændene paa nogen som hadde forretningssans nok til ikke at sælge boken uten at faa betaling for den. Jeg overlot den til en del uvederheftige agenter og til vore aviser, av hvilke enkelte brukte den som præmiebok, og somme av dem gjorde redelig op med mig. Men mange gjorde det ikke. Fik jeg nu alle de dollars jeg har ærlig tilgode for den boken, vilde jeg for dem kunne gjøre en ny reise rundt jorden og ha nok til at bygge et hus attpaa. Vore folk er formodentlig ærlige; men jeg førte intet regnskap og kunde saaledes ikke engang formane vedkommende til at indsende betalingen.

Utover høsten dette aar (1894) hadde jeg nogenlunde god fortjeneste av at arbeide som valgtaler for den demokratiske statskomite. Jeg blev sendt til county fairs og lignende greier, ofte for at ta del i offentlige diskussioner om de politiske programsaker. For mig var dette meget interessant, hvad det nu end kan ha været for publikum. Jeg møtte saaledes i debat nogen av statens ledende politikere av den anden menighet; og vor boss Wall paastod at jeg altid kjørte dem ordentlig tilvands. Vi utfordret høitidelig Nils P. Haugen til at møte mig i Manitowoc og bryte en lanse med mig. Men den republikanske komite vilde ikke la det ske. De sa at Haugen var for stor en mand til at

gaa i kamp med mig — man skyter ikke spurver med kanoner. Og vi paa vor side paastod da at de var bange for at la sin mand binde an mot overmagten eller debattere med den av hans landsmænd som visste besked om hans og hans partis synder.

Apropos disse politiske debatter. Jeg husker særlig godt to saadanne, skjønt jeg har glemt netop i hvilket aar de fandt sted. Den ene gang blev debatten holdt for en stor forsamling i Eau Claire. B. B. Haugan repræsenterte prohibitionspartiet, Henry P. Peterson forsvarte republikanerne, og jeg lovpriste efter evne den demokratiske politik. Et endnu større møte hadde vi i Minneapolis. Der var det ogsaa Haugan og jeg som var debattantene; men i stedet for Peterson hadde vi som republikanernes talsmand advokat Dahlby. Haugan var saa uforskammet skarp og vittig, at Dahlby og jeg fandt det klokest at ignorere ham under det foregivende at prohibitionistene slet ikke kunde sies at spille nogen politisk rolle.

Imidlertid, det var i Wisconsin jeg arbeidet gjennem kampagnen i dette aar (1894). George W. Peck var da for tredje gang demokratenes guvernørkandidat. Han var nominert første gang i 1890 og vandt da i valget seier over guvernør W. D. Hoard. Denne hadde været en utmerket guvernør, men da han var kandidat for gjenvalg gik det ham allikevel galt. Den store programsak det aar var nemlig den saakaldte Bennett-lov om tvungen skolegang. Den var vedtat av den republikanske legislatur og approbert av Hoard. Den indeholdt mange urimelige bestemmelser, som især de mange tyske lutheranere ikke kunde gaa med paa; og følgen blev altsaa den at guvernør Hoard i valget blev beseiret av demokraten Peck, der i sit program forpligtet sig til at faa Bennett-loven strøket av lovboken. G. W. Peck var ellers bekjendt som redaktør av vittighetsbladet "Peck's Sun" i Milwaukee og som forfatter av "Peck's Bad Boy", og det var i grunden merkelig at han under de omstændigheter kunde bli valgt til statens guvernør.

I sin første embedstermin indla han sig store fortje-

nester av staten. Han holdt alle sine løfter og mere til. Han var en grei og paalidelig mand med en usedvanlig stor portion av menneskekundskap og sund, borgerlig fornuft. Jeg blev meget godt kjendt med ham, da jeg arbeidet sammen med ham i alle hans politiske kampagner.

Nu, i 1892 blev guvernør Peck gjenvalgt, skjønt han det aar hadde som sin republikanske motkandidat ingen mindre mand end senator John C. Spooner. Men ved valget i 1894 blev Peck beseiret av en saa ubetydelig mand som W. H. Upham av Marshfield. Jeg arbeidet en tid den høst for "Journal" i Milwaukee, og blev av dette blad sendt til Marshfield for at skaffe paalidelig underretning om Uphams karakter som fabrikant og forretningsmand. Han hadde sagbruk, bank, landhandel og anden forretning og hadde mange mænd i sit brød. Og der var reist den beskyldning mot ham at han snøt sine arbeidere ved at betale den omakkorderte løn i "scrip", eller hjemmegjorte penger, som ikke var gode andetsteds end i Uphams egen bank og i hans butikker. En av de mænd som offentlig rettet denne anklage mot ham, var past. I. G. Monson, som den gang var prest i Amherst, Wis., og hadde en anneksmenighet i Marshfield, hvor en hel del av hans sognebarn var Uphams arbeidere. Monson fik mange ubehageligheter, fordi han av mig lot sig overtale til at la en erklæring fra ham offentliggjøre i "Milwaukee Journal" og andre demokratiske blade. Han fulgte mig fra Amherst en tur til Marshfield, og vi samlet overflødig bevis for sandheten av hvad han hadde skrevet. Forresten blev Upham valgt til guvernør allikevel og gav staten et saa slet styre, at han efter de to aars forløp ikke kunde opnaa at bli opstillet som kandidat for gjenvalg.

I den demokratiske statskonvention sommeren 1894, der opstillet guvernør Peck som kandidat for gjenvalg, var jeg en av delegatene fra Dane county. Jeg blev foreslaat for embedet som statens skolesuperintendent, men avslog den nomination. Jeg var omtrent sikker paa at vor valgseddel ikke kunde seire det aar, og jeg hadde ikke raad til at være kandidat og ikke bli valgt.

XXI

REDAKTØR OG MEDEIER AV "AMERIKA"

GJENNEM vinteren 1894—95 forholdt jeg mig temmelig rolig hjemme i Mt. Horeb og strævet med at skrive for forskjellige blade og etablere mig som en slags journalistisk fribytter. Ved siden herav utarbeidet og holdt jeg en række foredrag. Litt efter blev jeg i alt andet end navnet redaktør av bladet "Amerika". Redaktør O. M. Kalheim var syk og maatte snart slutte. Han hadde i mange aar været saa svak at en mindre energisk og aandssterk mand for længe siden vilde ha git tapt. I 1895 maatte han endelig selv indrømme at han ikke orket at arbeide mere. I haab om nogen lindring i et bedre klima reiste han til Thomasville, Georgia, og var der nogen tid. Da det blev klart at det snart maatte være slut, reiste han hjem til sine svigerforældre, past. og Mrs. Quammen ved Northfield, Minn., og der blev han av dem og sin hustru pleiet paa det bedste til sin død høsten 1895. I navnet blev han til et par uker før sin død staaende som "Amerika"s redaktør. Først da avløste jeg ham; men jeg hadde i det sidste aar utført det meste av hans arbeide.

Sommeren 1895 besøkte jeg som referent for "Amerika" aarsmøtene av Den Norske Synodes forskjellige distrikter og samlet ogsaa abonnenter og indkrævde gjæld for bladet. Dette var grundlagt nærmest for at forsvare den missouriske side i naadevalgstriden, og de fleste av aktionærene var prester i Synoden. Bladet hadde været dem en byrde, og de ønsket at bli det kvit. De var villige til at overlate det til private eiere, dersom disse gav garanti for at det blev fortsat i de gamle spor. Som resultat av lange forhandlinger i denne sak var der fem mænd som gik ind paa at overta bladet med mig som redaktør. Tre av disse mænd var

de bekjendte og pengesterke synodemænd Andrew Jenson, Gunder Edwards og J. O. Brictson. Jenson har jeg tidligere omtalt: den ivrige demokratiske politiker i Edgerton, "tobakskongen" som man kaldte ham. Gunder Edwards var en fremstaaende og vel oplyst farmer paa Koshkonong, der likesom Jenson længe var medlem av Synodens kirkeraad. Brictson var en rik tobakspekulant i Deerfield. Senere kjøpte han en stor landstrækning paa over en million acres i Mexico og tilbragte mange aar dernede i stadig kamp for at faa sin eiendomsret til landet godkjendt. Det lykkedes ham tilslut; men da var han utslitt og døde som den største norske eiendomsbesidder i den ganske verden. Han efterlot sig, jeg vet ikke akkurat hvor meget det var, men det var ialfald alt han hadde; han tok ikke saa meget som en eneste av den million acres med sig.

De andre to av de fem mænd til hvilke "Amerika" blev overdrat, var past., nu prof. C. K. Preus, og mig. Edwards og Brictson var likesaa ivrige republikanere som Jenson var demokrat; jeg holdt med Jenson, og Preus skulde likesom staa utenfor de politiske partier; men han var dog nærmest demokrat, saa Jenson og jeg gjorde regning paa at ha ham med os, om der skulde bli nogen styrkeprøve mellem os og de to andre kompagnoner. De to første aar, da der intet politisk valg fandt sted, arbeidet vi alle i skjøn harmoni, men saa kom der nogen dissonans ind i musikken. Mange ganger blev jeg da bragt i sterkt oprør, men jeg kunde da holde mig til hvad Julius Cæsar sier i sin berømte bok for begyndere i latin: "Omnis Gallia divisa est in partes tres", hvilket betyr: Man skal dele sin galde i tre dele. Det er i grunden noksaa underlig, at vi skal behøve saa mange religioner og illusioner og kjæphester for at hjælpe os gjennem disse faa leveaar. Men her holder jeg nok paa at forgripe historiens gang.

Høsten 1895 overtok vi nævnte matadorer altsaa "Amerika"; og jeg flyttet tilbake til Chicago for at overta redaktionen. Familien blev den vinter boende i Mt. Horeb, og jeg kunde besøke den bare hver uke eller to og stanse over søndag. I Chicago fortsatte O.

M. Eidsmore som min hjælperedaktør; mens C. J. Buslee, der ogsaa hadde været ved bladet et par aar under Kalheim, fortsatte som kasserer og regnskapsfører. Denne Buslee, der endnu bor i Chicago, er en bror av past. Buslee i Balfour, N. D. Der var ellers intet som hændte den vinter, og den følgende vaar flyttet vi bladet med mig og rub og stub til Madison, Wis.

"Amerika"s nye eiere hadde allesammen sine hjem ganske nær Madison, og de ønsket at ha forretningen paa et sted hvor de kunde føre et slags tilsyn med den. Og bladet hadde aldrig hat noget fotfæste i Chicago. I Madison hadde der utkommet forskjellige norske blade, men intet av dem hadde kunnet berge livet længere end et aar eller to. Netop ved den tid, vaaren 1896, da vi omgikkes med den tanke at flytte til denne Wisconsins hovedstad, hadde byen et norsk blad som vi maatte ta med i beregningen. Det kaldte sig "Normannen", og dets eier og redaktør var digteren O. A. Buslett.

Buslett hadde en tid utgit sit blad i Stoughton. Denne by er den næststørste i Dane county og ligger mindre end et snes mil fra Madison og er mere norsk end nogen anden saa stor by i hele Amerika. Naar man taler noget andet sprog end norsk paa gaten i Stoughton, blir man set paa som en mistænkelig utlænding.

I den by hadde vist Buslett gjort det noksaa godt som bladutgiver. Men han hadde faat den ærgjerrige tanke, at han ogsaa var skapt til praktisk politiker, og at han som saadan vilde ha bedre utsigt til at gjøre sig gjældende i selve hovedstaden. Han flyttet altsaa til Madison; men det var nok bare saa vidt at han kunde holde sig oven vande, og vi fik besked om at han var villig til at overdra sit blad til os. Det var de andre eiere av "Amerika" som avgjorde handelen med ham; jeg kjender ikke til enkelthetene. Men det gik altsaa slik at vi forlot Chicago og lot det konsoliderte blad "Amerika" og "Normannen" utgaa fra Madison.

Skjønt "Norden" saaledes fik en konkurrent mindre i Chicago, kunde bladets eiere, d'hrr. Sartz og Oppedale, dog kun med nød holde det gaaende. Sartz trak

sig tilbake, og Oppedale solgte bladet til Andrew Jenson. Denne kjøpte det, ikke fordi det var værd noget, men fordi det var demokratisk, og han kunde ikke bære det over sit hjerte at la en saadan sandhetens talsmand krepere av mangel paa næring. Ingen demokrat eller demokratisk avis faar lov til at dø saa længe Andrew Jenson eier en dollar. Jenson overlot da ogsaa "Norden" til "Amerika"; og vi hadde kunnet gjøre glimrende forretning dersom bare noget større antal av vore landsmænd hadde været likesaa nidkjære for det demokratiske parti som Andrew Jenson var.

Nu, slik gik det altsaa til, at O. A. Buslett kom løs fra Madison og vendte tilbake til sit gamle hjem som en av urskogens sønner ved Northland i Waupaca county. Der blev han postmester og landhandler og politikus og kom efter nogen aars forløp stoltelig tilbake til Madison som folkevalgt medlem av statens lovgivende forsamling.

Buslett drev det ikke til noget stort som politiker. Han beklædde med ære stillingen en termin som medlem av repræsentanthuset. Saa vilde han ind i den høiere værdighet som statssenator; men vælgerne i hans distrikt vilde det ikke. Og senere har Buslett hat tid og anledning til at gjøre det som han først og fremst duer til, nemlig at digte. Han har set flere og større syner og drømt flere og vildere drømmer end nogen anden blandt os; og der skal være folk som ogsaa paastaar sig at ha forstaat det som han har skrevet. Og det kan være sandt. Ogsaa jeg forstaar noget av det; nok til at bevise for mig selv at Buslett er en digter av rang. Julius Baumanns digt "Pioneeren", det mest fordringsfulde digt i hans samling "Fra Vidderne", har faat megen og velfortjent ros av omtrent alle vore kritikere. Men det er dog efter mit skjøn en ren ubetydelighet sammenlignet med et lignende, større og ældre digt av Buslett, hvori denne skildrer Einar Skaars kampe og seire som norsk-amerikansk rydningsmand.

Det fortælles at da man i Kjøbenhavn reiste en statue av den barnlige eventyrdigter Hans Christian Andersen og fremstillet ham som han var naar han sat og

fortalte sine uforlignelige eventyr, blev digteren selv dypt skuffet. Han vilde helst været fremstillet i en rytterstatue, paa en stolt ganger og med sverd ved lænd. Og dette maa man tænke paa naar vor egen O. A. Buslett vil være noget andet end digter. For eksempel naar han nu ikke lar sig nøie med bare at drømme om et eneste stort og rikt norsk-amerikansk universitet, bygget, bestyret og opretholdt av et enig Norge i Amerika; men ogsaa fortæller os akkurat naar og hvorledes denne vakre drøm skal gjøres til virkelighet. Buslett er nu da dette skrives en aldrende mand — han er, saavidt jeg husker, født i 1852 — men hans vingede hest løper fremdeles løpsk og er like kaat som i ungdoms dage. Naar jeg nævner Buslett, maa jeg tænke paa hvad Erik Bøgh skrev til en anden digter:

"Hænder det stundom, gode ven,
at din pen
løper løpsk, saa det ikke blir dig men den,
som raader for hvor det ender",

ja, saa skriv bare, og la det bære ad Helikon eller ad Bloksbjerg til, men læs det ikke op for andre folk.

Buslett som menneske har jeg lært at kjende meget godt. Han var ofte i vort hus den tid han var legislaturmedlem i Madison, og var altid en kjærkommen gjest. I samtale paa tomandshaand er han beleven og interessant. Han vil av hele sit store hjerte alle sine medmenneskers vel, og der findes ikke nogen "yellow streak" i det stof av hvilket han er sammensat.

En erindring fra dette aar (1896) er, at jeg overvar aarsmøtet i Minneapolis av Den Norsk-Danske Presseforening. Denne var dannet aaret før ved et for den saks skyld sammenkaldt møte i St. Paul. B. Anundsen av "Decorah-Posten" blev da valgt til foreningens præsident; Søren Listoe og Oppedale til vicepræsidenter; G. Bie Ravndal til sekretær og L. Stavnheim til kasserer. Anundsen var selvskreven til præsident. Han stod utenfor partiene og var ellers som en far for de andre bladmænd. Ingen anden mand i den norsk-

amerikanske presse har været saa almindelig avholdt som han blandt sine kollegaer.

Ved dette konstituerende møte av presseforeningen var jeg ikke tilstede. Men paa det næste møte i Minneapolis fik ogsaa jeg være med; og man gjorde mig endog den ære at vælge mig til vicepræsident. Det var vist det mest fuldtallige møte som presseforeningen har hat; omtrent alle vore bladmænd hadde møtt op. Vi hadde en belivet seksa og lot Anundsen betale regningen; og der blev holdt glade taler av vor muntre og evig unge danske ven Chr. Rasmussen, av Stavnheim, oberst Chr. Brandt og mange andre. Vi hadde det ubetalelig morsomt. Det var efter forslag av mig, at prof. R. B. Anderson ved dette møte blev valgt til foreningens første og eneste æresmedlem — en historie som et par aar senere fik sine uventede følger.

Ved dette møte stiftet jeg mange nye bekjendtskaper; saaledes med den kjæmpestore sønderjyde Holger Fauerschou, med "Spøgefuglen" Axel Kringelbach, med "Folkebladet"s O. A. Hain, med "Smulemanden" O. S. Hervin, osv. Men hvad jeg særlig vilde nævne er, at jeg ved det møte for første gang traf sammen med den mand som nu i de senere aar har bevist mig mere godt end nogen anden mand, og som har skaffet mig tilveie de penger ved hjælp av hvilke jeg har reist et snes ganger over havet og gjestet omtrent alle verdens land. Det var første gang jeg traf P. O. Thorson, "Normanden"s utgiver. Og det blev et bekjendtskap som jeg ikke har faat nogen grund til at angre.

Dette aar (1896) var det ogsaa at "Den Norske Pioneerforening" blev dannet ved et møte i Madison den 15de september. Det var prof. R. B. Anderson som er far til denne forening. Den vokste ut av hans forslag til avholdelsen av aarlige druefester til minde om Leif Eriksons opdagelse av Vinland. Naar jeg husker den dato paa hvilken foreningen blev dannet, har dette ikke sin grund i nogen merkelig god hukommelse, men i en tilfældig omstændighet: Det blev i foreningens grundlov bestemt at kun saadanne kunde bli medlemmer som hadde været i Amerika mindst 40 aar. Jeg

blev da straks foreningens yngste medlem. Det traf sig nemlig saa at jeg netop den dag blev 40 aar gammel.

Denne pioneerforening, i hvilken hon. Oley Nelson av Slater, Iowa, stadig har været den ledende mand, har ikke faat saa stor betydning som man kunde ha ventet. Den har dog holdt en del vellykkede stevner, i Chicago, i Story City, i Harmony, Minnesota, og andetsteds. Det gjildeste av disse møter var vist det i Harmony — i 1900 eller et aar før eller senere. Der var svært mange av de gamle rydningsmænd tilstede. En tale, som var saa ypperlig at jeg endnu husker den, blev holdt av past. Adolph Bredesen. Han talte for bibeholdelsen av de gode norske navn. Han sa blandt andet det, som jeg ofte har citert, at mange av os synes det lugter altfor norsk av slike navn som Sveinung og Thorbjørn, og derfor kalder de guttene Sam og Tom, saa det istedet for at lugte norsk, lugter neger av dem.

Andre talere ved dette møte var prof. R. B. Anderson og jeg. Jeg var indbudt til at holde den egentlige festtale. Og saa skrev jeg referat av møtet til "Decorah-Posten", og prof. Anderson skulde da derfra ta sit referat for "Amerika". Da jeg ikke godt kunde si noget om min egen tale, gjorde jeg et stort nummer av den som blev holdt av prof. Anderson, idet jeg tænkte at han jo kunde flette ind i referatet hvad han vilde om min tale. Men han optok referatet uforandret, saa det altsaa kom til at se ut som om han hadde holdt hovedtalen, og at jeg bare hadde været en passiv tilhører blandt de mange andre ved møtet.

I 1896 drømte jeg nogen dage om den mulighet at jeg kunde bli medlem av landets kongres. Skjønt jeg den sommer hadde mit arbeide i Madison, hadde jeg til noget sent om høsten fremdeles mit hjem i Mt. Horeb, og jeg var en av delegatene derfra til den demokratiske countykonvention i Madison, som skulde vælge delegater til kongresdistriktets konvention i Watertown for at kaare partiets kongreskandidat. Ved countykonventionen var der nogen av lederne som begyndte at tale om, at partiet maaske vilde handle klokt i at opstille en nordmand som sin kandidat, og da lededes tanken

hen paa mig. Charley Tellefson fra Rockdale og dr. A. C. Amundson fra Cambridge, halvbror til prof. R. B. Anderson, begyndte at agitere for min nomination, og de fik med sig de ledende demokratiske politikere i countyet, nemlig statens generaladvokat J. L. O'Connor, hans assistent James Clancy av Stoughton og advokat J. A. Aylward av Madison, som senere et par ganger har været guvernørkandidat og for tiden er U. S. district attorney.

Der var i Madison en mand som hadde arbeidet for dette aar at bli den demokratiske kongreskandidat, nemlig sakfører og forhenværende borgermester W. H. Rogers. Hans talsmand i countykonventionen, den forhenværende kongresmand A. R. Bushnell, fremholdt i en tale at dersom demokratene fra Dane county bare var enige, vilde de kunne faa sin kandidat nominert av konventionen i Watertown. Da countydelegatene nu var valgt, foreslog Mr. Bushnell at det skulde paalægges dem at stemme for nominationen av W. H. Rogers. Dr. Amundson, som var en av de valgte delegater til distriktkonventionen, foreslog at man skulde stemme for mig. Herover blev der foretat stemmegivning ved navneoprop, og der var da omtrent tre ganger saa mange stemmer for mig som for Rogers. Dermed trodde jeg at den sak var avgjort. Sammen med Tellefson, dr. Amundson og de andre reiste jeg til konventionen i Watertown for der at la mig kaare som kongreskandidat; og jeg var næsten sikker paa at jeg da ogsaa vilde bli valgt. Distriktet var temmelig sterkt demokratisk. Men Rogers hadde ikke git tapt. Ogsaa han indfandt sig i Watertown. Han og nogen av hans venner paastod at det ikke hadde gaat rigtig til ved den avstemningen i Madison; og han fik en del av delegatene fra de andre countyer med sig. Den for sin glimrende veltalenhet bekjendte generaladvokat O'Connor foreslog mig som partiets bannerfører, og han skamroste mig slik at jeg maatte skjule mit ansigt. Hans forslag understøttedes i lignende taler av Clancy og Aylward. Men ogsaa Rogers blev foreslaat, og det blev av hans venner flittig gjort gjældende, at jeg var

en saa utpræget fiende av katolikkene og av saloonene og bryggeriene, at jeg ikke vilde kunne samle stemmene i dette sterkt irsk-katolske distrikt. Der blev da i to—tre dage foretat mange voteringer med omtrent like mange stemmer for Rogers og J. E. Jones av Portage. Der var flere stemmer for mig end for nogen av dem, men ikke saa mange som for begge tilsammen. Jeg blev da endelig lei hele historien og trak mig tilbake, og Rogers blev kaaret som kandidat og led ved høstvalget et ynkelig nederlag. Han søkte at flyte paa det, at han var en god ven av det aars demokratiske præsidentkandidat, W. J. Bryan. Men det hjalp ham ikke. Det har jo vist sig at Bryan er uhyre populær hver eneste dag med undtagelse av valgdagen.

Saa var det for mig forbi med den drøm om at bli kongresmand. Jeg har senere ikke villet forsøke det.

Den berømte demokratiske nationalkonvention i Chicago, ved hvilken Bryan den sommer for første gang blev opstillet som præsidentkandidat, hadde jeg ogsaa overværet som suppleant for en av delegatene fra Wisconsin. Jeg hørte der de begeistrende taler av Wm. F. Vilts, D. B. Hill og gen. E. S. Bragg, som forsvarte den enkelte guldmyntfot; og de endnu mere overbevisende taler av guvernør John P. Altgeld, Ben Tillman og Bryan, som var de ledende talsmænd for fri sølvmyntning. — Trods protester fra Vilas og gen. Bragg stemte de fleste av os delegater fra Wisconsin med konventionens flertal for Bryan og den side han repræsenterte.

De kandidater som foresloges for præsidentnominationen, hadde alle navn som begyndte med B: Bryan, Bland, Boies og Blackburn. Bryan, som altsaa blev kaaret, hadde ikke været nævnt som mulig kandidat, før han i konventionen holdt sin berømte tale om "Tornekronen" og et "Kors av guld".

Kort efter denne konvention blev jeg personlig kjendt med Bryan og reiste en kort tid sammen med ham i valgkampagnen. Og det gik mig som alle andre, at jeg kom til at beundre ham og holde av ham for hans glimrende evner og hans noble karakter. Han

var den gang bare 36 aar gammel; men han tapte aldrig et øieblik likevegten som følge av at han saaledes pludselig fra at være forholdsvis ukjendt blev landets mest omtalte mand. I de tyve aar siden den tid har han stadig hat en iøinespringende plads blandt os, og han har talt hele tiden og aldrig sagt noget for hvilket han eller hans venner har maattet gjøre nogen undskyldning, og aldrig har nogen ymtet om en plet paa hans karakter som en ærlig kristen gentleman.

Her maa jeg ogsaa nævne, fordi det ingen følger hadde og let kunde bli glemt, at et av dagbladene i Madison efter konventionen i Chicago foreslog mig som demokratisk guvernørkandidat og skrev en lang artikel om mine meriter. Jeg har opbevart denne artikel i min "scrap book" og kan forevise den som vidnesbyrd om at jeg en gang hadde en beundrer. Men jeg var nok skapt til bagateller, og noget stort jeg blev ei heller.

I kampagnen for Bryan tok jeg aktiv del; til glæde for Andrew Jenson og til stor forargelse for de andre eiere av "Amerika". Da Bryan skulde holde tale i Madison, blev jeg av komiteen valgt til at præsidere ved møtet og holdt indledningstalen. Ellers reiste jeg stadig og forsvarte den gode sak, like til den tapte paa valgdagen. Og jeg maa endnu le naar jeg tænker paa, at jeg med min dype indsigt i finanssaker og min overlegne dygtighet i al praktisk forretning virkelig skrev og utgav en liten bok, "Den nakne sandhet", om sølvmyntningsspørsmaalet og fik de demokratiske komiteer til at kjøpe mange tusen eksemplarer av den og utbrede den som en fagmands utredning av kampagnens vanskeligste programsak. Den som hjalp mig i denne sak med at faa den lille bok trykt og utbredt og betalt for, var ingen anden end den tidligere omtalte G. G. Mandt i Mt. Horeb, der denne høst arbeidet i Madison som "Amerika"s avertissementsagent. Til dette var han flink; og han var desuten makeløs hændig til alt slags arbeide i trykkeriet. Han kunde paa en simpel haandpresse utføre det mest kunstfærdige arbeide nogen kunde ønske at se. Bladets forretning forresten varetokes av unge J. A. Moldstad, hvem vi hadde været

saa heldige at sikre os som regnskapsfører og kasserer. Han var den gang graduent fra Luther College, har senere studert teologi og har nu i en række av aar været prest i Chicago.

Da Bryan og demokratene tapte ved valget i 1896, hadde ogsaa vort blad "Amerika" tapt en hel del paa den historie, fordi jeg efter evne hadde arbeidet for hans valg. Andrew Jenson stod sammen med mig i denne sak; men de andre eiere av bladet hadde protestert. Jenson bød sig da til at kjøpe de andres andel. Imidlertid forstod ogsaa jeg at han kom til at tape penger paa den handel, og det lykkedes at faa istand en bevæbnet nøitralitet indtil videre, saa bladet kunde fortsætte under det gamle styre.

I denne tid omgikkes jeg daglig med prof. R. B. Anderson. Han og E. B. Steensland og sakfører John Ollis og jeg dannet et slags firkløver og tilbragte mange hyggelige aftener sammen i hverandres hjem. Og det var Anderson og jeg som høsten 1896 sammenkaldte et møte og fik organisert den literære forening "Yggdrasil", som fra den tid til nu har holdt sine regelmæssige maanedlige møter og samlet om sig hvad der er av literær interesse blandt nordmændene i Madison. Det var efter forslag av Anderson, at jeg blev foreningens første formand. Meningen var oprindelig den, at vi som medlemmer skulde ha bare norske mænd med collegeutdannelse; men litt efter litt fik vi ogsaa enkelte andre med os. Foreningen har gjort megen nytte og har selv været jevngod med den bedste collegeutdannelse. Vore hustruer dannet en filial, som de kaldte Gudrid Læseforening, og denne har nu i tyve aar holdt sine møter andenhver uke og læst norsk historie og litteratur. Desuten har medlemmene ogsaa overværet møtene i "Yggdrasil", saa de har hat anledning til at bli mændene fuldstændig overlegne i kjendskap til hvad der gaar for sig paa det norske aandslivs omraade.

Prof. Anderson kom naturligvis snart op i en strid med andre medlemmer av foreningen og fandt sig av sin samvittighet tvunget til at skille sig ut fra os. Hans kjæphest den gang og i de nærmest følgende aar var

noget saadant som: Vogter eder for de falske profeter Bjørnson og Ibsen og Garborg. Og da man ikke godt kan befatte sig med norsk litteraturhistorie uten at komme til at berøre disse mænd, saa blev der vanskeligheter. Prof. Anderson meldte sig ut av "Yggdrasil" og Mrs. Anderson av Gudrid Læseforening; men vi tok os sammen og fortsatte vort arbeide. Da prof. Anderson blev eier og redaktør av "Amerika", nævnte han os en sjelden gang med forfærdelse. Han fortalte saaledes i sit blad at de gudridske damer virkelig hadde møtt i prestegaarden hos Mrs. past. Th. Eggen, og at de der hadde bøid knæ for sin avgud Bjørnson. De hadde vist latt oplæse et kapitel av "Synnøve Solbakken". Prof. Anderson hadde det den tid med at grues over Bjørnsons fritænkeri og mangel paa moral. Da jeg en gang for søndagsutgaven av "Chicago Record-Herald" skrev en oversættelse av den lille fortælling "Brødrene", som er indflettet i "En Glad Gut", og ledsaget den med en oplysende artikel om Bjørnson og Norges ukronede konge, gjorde prof. Anderson i "Amerika" et stort hurlumhei. Med graatendes graat begraat han min ugudelighet, og han rystedes dypt av en rystende moralsk rystelse, fordi ogsaa jeg hadde bøid knæ for ovenomhandlede avgud.

Der er neppe noget sted hvor man kan bo mere behagelig end i Madison. Byen er som bekjendt meget vakker og har en overmaate herlig beliggenhet. Den er bygget paa en landtunge mellem de to skjønne, skogomkranste indsjøer Menora og Mendota. Jeg har truffet folk som har besøkt alle verdens land, og som har sagt at Madison var den vakreste by de hadde set. Og der har man ikke blot kapitoliet, men ogsaa statens store universitet. Madison er ikke blot en rik og vakker by, men maa ogsaa regnes for Nordvestens vigtigste kulturcentrum. Da vi bosatte os i Madison, som nu i over tyve aar har været vort hjem, kom vi midt op i en kreds av interessante norske folk og fik blandt dem mange gode venner. Sjælen i Yggdrasil foreningen var den gang som til denne dag prof. Julius E. Olson ved statsuniversitetet. Han og jeg var gamle be-

kjendte; og kort efter at jeg med familie flyttet til Madison kom han til at staa os endnu nærmere end før, idet han blev gift med Helen Ericksen, som var en yngre søster av min hustru og i nogen aar hadde hat sit hjem hos os. Derved blev jeg ogsaa saa halvveis besvogret med prof. R. B. Anderson, ti hans hustru er en søster av prof. Olson.

I alle norske tilstelninger i Madison, med undtagelse av de rent kirkelige, er prof. Olson selvskreven til at overta ledelsen. Særlig i en slik forening som Yggdrasil maatte han bli lederen, da ingen anden blandt os har et saa grundig og alsidig kjendskap som han til norsk historie og litteratur. Ved siden derav besitter han ogsaa veltalenhetens gave. Han er en av vore bedste folketalere og foredragsholdere og kan tale godt over snart sagt ethvert tænkelig emne. Desuten er han musikalsk interessert og begavet med sangstemme, saa han ogsaa i den ting kan overta ledelsen ved alle festlige anledninger.

Ved siden av ham hadde vi i vor forening slike mænd som sakførerne John Ollis, John Erdall og S. T. Swanson, prof. dr. Fritz Woll, H. T. Lerdall, N. W. Ellefsen, dr. L. M. Larson, past. Th. Eggen, Halle, E. B. og H. H. Steensland, Nils P. Haugen, Albert Barton og adskillige andre. Og blandt disse andre var Madisons mangeaarige byskriver O. S. Norsman. I politik er denne demokrat og har altid været det. Men han er saa paapasselig og dygtig i sit embede og saa almindelig agtet og avholdt, at han stadig aar efter aar har været gjenutnævnt til byskriver, omtrent helt siden byen fik bruk for en skriver.

Fra aaret 1897 er der ikke nogen erindring som har bitt sig særlig fast i min hukommelse. Jeg arbeidet i stilhet og fred med redaktionen av "Amerika". Molstad hadde forlatt os, og vi hadde O. Hoen fra Edgerton, nu byens postmester, som kasserer og regnskapsfører, og efter ham H. H. Steensland, ældste søn av konsul Halle Steensland.

Tidlig aaret 1898 hadde den Norsk-danske Presseforening en mindeværdig utflugt til Cordele og Savan-

nah, Georgia, til Tampa, Florida, og andre steder i syden. Denne utflugt var den mest vellykkede av alle presseforeningens foretagender; og vi som tok del i den har det endnu med at snakke om den, hver gang vi kommer sammen. "Nordvesten"s utgiver og redaktør, Listoe og oberst Chr. Brandt, holdt ved den tid paa med at faa istand en norsk koloni i nærheten av Cordele, Georgia, i den midtre del av staten, i Dooley county. De mente at stedet hadde store muligheter for en slik koloni. Det hadde rigtignok ikke gaat efter forhaabning med en del tidligere forsøk av andre folk i den retning. Naar undtages de store norske settlementer i Bosque county og den nærmeste omegn i den midtre del av Texas, har norske kolonier i det sollyse syden ikke rigtig villet trives. Den nævnte undtagelse skyldes kanske den omstændighet at nordmændene i Bosque, Texas, kom dertil direkte fra Norge og ikke har bodd i nogen anden del av Amerika. Slike settlementer derimot som Lawrenceburg i Tennessee, Thorsby og Fruithurst i Alabama bestod av indvandrede fra det amerikanske Nordvesten. Og mange av dem reiste til disse steder i Syden, fordi de var helseløse og gjorde sig haab om at kunne leve et par aar til i det mildere klima. Saa de settlementer var, de ganger jeg besøkte dem, likesom hospitaler for brystsvake og nervesvækkede folk. Under omstændighetene kunde man ikke vente at de skulde bli levedygtige kolonier.

Nu, Listoe og Brandt mente sig at ha fundet det rette sted for en saadan koloni i nærheten av Cordele. De hadde paa sit landstykke anlagt en by som de kaldte Listonia, og de ønsket at medlemmene av presseforeningen skulde gjøre en reise derned og bese landet. Saaledes kom ekskursionen istand med oberst Chr. Brandt som leder. Der var omtrent 35 av os bladmænd som blev med. Listoe og Brandt hadde ordnet alt med fribilletter og bevertning og banketter og alskens stas og anden anstændig underholdning, saa vi under hele turen hadde det aldeles rasende morsomt. Foruten vore egne bladmænd med B. Anundsen i spidsen hadde vi med konsul Steensland, past. Th. Eggen

og prof. Fritz Woll fra Madison, kongresmand Haldor E. Boen fra Fergus Falls, redaktør J. N. Dahlen fra Mt. Horeb og andre bra folk. Blandt de mere fremstaaende av bladmændene var der ved siden av Anundsen slike som H. O. Oppedale, prof. Th. Bothne og L. Stavnheim.

Glanspunktet ved hele turen var opholdet i Savannah. Vi mottokes som byens æresgjester. Handelskammeret indbød os til en østersmiddag ute paa Tybee Island. Jeg var av presseforeningen utnævnt til at være dens talsmand ved slike anledninger, og jeg maatte da altsaa holde en tale ved den tilstelning ute paa Tybee Island. Der hersket en saa belivet stemning, at jeg vist traf til at være rigtig heldig i den lille tale. Ialfald mottokes den med stormende bifald, og affæren ledet til at jeg den følgende høst fik indbydelse fra myndighetene i Savannah til for god betaling at komme derned igjen og holde festtalen ved byens aarlige karneval.

Ogsaa i Tampa, Florida, hadde vi det overmaate hyggelig. Vistnok hadde Brandt da været nødt til at reise fra os, og vistnok var hotellene i Tampa urimelig dyre. Men vi hadde med os den rike Halle Steensland, og han betalte regningene for mig og et par andre mindre bemidlede bladmænd. Under hjemreisen, i Waycross, Georgia, maatte han skilles fra os for at reise til Washington. Jeg protesterte mot dette; men da protesten ikke hjalp, foreholdt jeg ham det uheldige heri og tilholdt ham ialfald at la sin pengebok bli med os paa resten av turen. Han var rimelig og lot dette ske, og saa tok vi da en rørende avsked med ham og lot ham fare med fred.

Den 15de februar skulde et par av os ha reist fra Tampa til Havana for at se denne by og øen Cuba. Men netop som vi skulde gaa ombord i skibet, fik vi besked om at det amerikanske krigsskib "Maine" den dag var sprængt isænk paa Havanas havn. Vi kunde da regne os til at der kanske snart vilde bli erklært krig mellem os og Spanien, og at vi rimeligvis kunde ha vanskelig for at komme hjem fra Havana. Derfor blev

reisen i sidste øieblik opgit, og Havana er en av de byer som jeg endnu ikke har besøkt.

Kanske jeg ogsaa tør fortælle at vi bladmænd en dag var ute i en palmelund ved Tampa, og at vi blandt andet moret os med alle slags idrætsøvelser; og jeg blev formelt og høitidelig tilkjendt prisen som presseforeningens sterkeste atlet og brytekjæmpe. Noget maa jeg skryte av, nu jeg holder paa at bli gammel.

Sommeren 1898 holdt vor presseforening sit aarsmøte i St. Paul. Og da, likesom paa utflugten til Syden, var konsul Halle Steensland med. Og ved siden av ham hadde vi ogsaa med os vort æresmedlem, prof. R. B. Anderson. Og disse to var de lystigste i laget. Kvelden efter møtet var der fest for os ute ved Bald Eagle Lake, hvor konsul E. H. Hobe hadde sit herlige landsted "Solheim", og hvor en hel del av St. Pauls andre nordmænd den gang hadde sine sommerhjem. Der var saaledes advokat G. J. Lomen, som nu bor i Nome, Alaska; hans bror J. J. Lomen, A. K. Teisberg og Carl J. West. De beværtet os paa det bedste, og der blev holdt morsomme taler av dem og R. B. Anderson og konsul Steensland og mange andre. Ogsaa Odin Halden, den mest bekjendte nordmand i Duluth, var tilstede; og han fik overtalt de fleste av os til at følge med nattoget til Duluth for derfra at ta en dampskibstur paa Lake Superior. A. B. Lange, den gang stedets mest fremstaaende norske bladmand, var med os paa denne tur og viste sig uventet elskværdig. Der var neppe nogen blandt os hvem han ikke i sit blad mange ganger hadde hudflettet. Vi var altfor amerikanske for ham. Han var ikke blot norsk nordmand hele tiden, men til og med bergenser. For ham stod det fast som en klobarlig kjendsgjerning — for at laane et uttryk av Alexander Kjelland — at al ting var saa nogenlunde i orden overalt undtagen i Amerika; og at de gaater som endnu ikke hadde latt sig løse, vilde komme til at løses imorgen eller senest iovermorgen ved Kristiania universitet. Hadde man nogen aar gaat paa rangel som student i Norge, saa var det dermed ogsaa avgjort at man maatte vite mere om alle verdens ting end det overhodet var mulig at lære i Amerika.

XXII

KANDIDAT FOR STATSSEKRETÆR-EMBEDET I WISCONSIN

FRA Duluth skyndte jeg mig hjem for at være med til den demokratiske statskonvention, som netop ved den tid skulde træde sammen i Milwaukee. Jeg var en av de valgte delegater fra Dane county og hadde noget i kikkerten. Mit bysbarn og gamle motstander W. H. Rogers hadde nu den ærgjerrige plan at bli opstillet som guvernørkandidat. Han trodde at han hadde "plain sailing"; men der var somme av os som vilde la ham vite at der var skjær for baugen. Vi enedes om at forhindre hans nomination, og for at Dane county allikevel kunde være repræsentert paa valgseddelen, vilde vi samle os om sakfører J. M. Clancy av Stoughton og søke at faa ham nominert til statens generaladvokat.

Der var imidlertid den hake ved det, at efter den vanlige orden var generaladvokaten den sidste paa listen av nominationene; og dersom da Clancy ikke skulde bli nominert, vilde vi ikke ha nogen fra vort county paa valgseddelen. Og vi kunde ikke, før hans sak var avgjort, stemme for nogen av vore til noget andet embede. Blandt delegatene fra vort county var min gode ven George W. Lewis, som ønsket at faa mig nominert til statssekretær. Saasnart dommer Hiram W. Sawyer av Hartford var nominert til guvernør, gjorde derfor Lewis det forslag, at man nu skulde kaare kandidaten for viceguvernør og saa for generaladvokat og derefter for de andre embeder i alfabetisk orden. Ordstyrer O'Connor, som var sat ind i situationen, satte dette forslag under avstemning og erklærte det vedtat, uten at der var git anledning til debat eller spørsmaal. Clancy blev da foreslaat til generaladvokat, men fik ikke flertal. Og da man sent

om aftenen skulde nominere statssekretær-kandidaten, foreslog Lewis mig til det embede, og forslaget understøttedes kraftig av Aylward og Clancy og de andre delegater fra Dane county. Denne G. W. Lewis var en meget god taler og fin politiker. For nogen aar siden var han kongreskandidat, men tapte ved valget og døde kort tid derefter. Han var halv norsk og var gift med en datter av den for længe siden avdøde norske kjøbmand Winden i Madison. Denne hans første hustru var en søster av Mrs. past. Holden M. Olsen i Madison.

Som motkandidat mot mig foresloges en sakfører Dougherty av La Crosse. Ved navneopropet stemte dog omtrent to tredjedele av delegatene for mig; og saa blev det gjort enstemmig, og jeg erklærtes at være partiets kaarne kandidat. Dette utfald skyldtes fornemmelig en delegat ved navn O'Keefe fra etsteds oppe i skogene i den nordlige del av staten. Av en eller anden grund ønsket han ikke sin irske bror Dougherty nominert. Derfor holdt han et overmaate veltalende foredrag om mine mange meriter; skjønt jeg faktisk var ham en fuldstændig fremmed mand. Dette var baade første og sidste gang jeg nogensinde saa Mr. O'Keefe; men aldrig har nogen anden mand talt saa vakkert om mig. Han gav sin fantasi frit løp; og hans tale var saa fuld av sprudlende vittigheter at han fik omtrent alle med sig. Han var tæringssyk og døde kort derefter, saa jeg ikke fik anledning til saa meget som at takke ham for hans pene ord.

Den anden mand som gjorde mest til, at jeg blev opstillet som kandidat, var vor gamle ven og min kompagnon og politiske trosbror i "Amerika", Andrew Jenson i Edgerton. Jeg hadde betænkeligheter ved at indlate mig paa historien; men Jenson hadde det den gang med likesom at protegere mig, og han paatok sig ansvaret. Det kostet en del penger at være kandidat for et godt avlønnet statsembede. Men Andrew Jenson var bankmand og pengemand, og han forstod sig paa at trassere og akceptere og diskontere og hvad de nu ellers kaldes alle disse pengetransaktioner som jeg

ikke vet noget om. Saa alt det derre der overlot jeg til ham, og han betalte redelig de diverse utgifter ved valgkampagnen.

Saasnart jeg var nominert, skyndte jeg mig fra konventionssalen til hotellet for at komme i seng og være fri for den nødvendighet at skulle takke for lykønskningene ved at traktere med vaate varer. Men allerede paa veien til hotellet var der et par mænd som i denne midnatstime fik fat i mig og fortalte, at de var glade over min nomination og vilde arbeide for mit valg, og at de trængte til et litet laan for at kunne komme hjem og ta fat paa dette arbeide. Jeg slap med nød fra dem og reiste med første tog hjem til Madison.

Jeg hadde aldrig tænkt mig at der i staten kunde være saa mange folk som ikke holdt sig for gode til at plage en embedskandidat ihjel med tiggerbrev. Jeg visste det saaledes ikke før at der i Wisconsin var saa mange fattige negermenigheter. Der kom brev fra utrolig mange farvede prester som fortalte at deres smaa menigheter strævet med at bygge et kirkehus og haabet at faa et pent pengebidrag fra mig, og at de alle sammen vilde stemme for mig. Og der var ogsaa andre missionsforeninger som skrev og meldte, at de omgikkes med den tanke, at de maaske med Guds og min hjælp kunde faa opført et søndagsskolelokale for fattige barn i byens slumdistrikt, og dersom det altsaa kunde konvenere mig at sende dem nogen dollars, vilde min ædle handling ikke bli glemt paa valgdagen. Slike brev var en saadan plage, at jeg ofte maatte regalere mig selv med en kraftsats før jeg kunde skrive det høflige svar, at jeg hadde betalt det mig ilignede beløp til statskomiteen og desværre ikke hadde raad til mere. Det er mig en glæde at tænke paa, at blandt tiggerbrevene var der ikke et eneste et som kom fra norske folk. Kanske de var bedre vidende om at jeg ikke var i den stilling at kunne agere den rundhaandede filantrop.

Da jeg hadde mottat denne nomination paa den demokratiske valgseddel, blev der straks vanskeligheter med vort blad "Amerika". Komiteer rundt om i sta-

ten gik ut fra, at bladet naturligvis maatte være et demokratisk partiorgan, siden redaktøren var demokratisk embedskandidat. Og de sendte det partipolitiske artikler og bestilte saa eller saa mange eksemplarer av bladet indtil efter valget. Slike bestillinger kunde jeg ikke ta imot, da de andre eiere av bladet, med undtagelse av Andrew Jenson, ikke vilde taale at det blev gjort bentfrem demokratisk. Jeg var saaledes i den stilling, at jeg maatte enten faa mit navn strøket av valgseddelen eller træde av som "Amerika"s redaktør. Andrew Jenson stod fast paa at det var kristenpligt at fremholde sandheten, og den var demokratisk; og han bød sig igjen til at kjøpe ut de andre eiere av bladet og holde det gaaende. Men det vilde ha kostet ham mange penger. Og saa meldte der sig en anden kjøper.

Prof. R. B. Anderson hadde nok længe hat lyst til at komme ind i journalistisk virksomhet, og nu syntes han at der tilbød sig en god anledning. Han kunde gjøre regning paa at hans indtrædelse som redaktør i vor norsk-amerikanske avisverden vilde vække megen opsigt. Som skribent hadde han jo et større navn end nogen anden blandt os. Og han glædet sig til kamp. Den ene ting som han ikke kan fordra, er stille fred. Han mener som sjømanden, at det gaar an at komme frem i alslags vind, naar der blot er vind. Nu, som redaktør av sit eget blad vilde han faa anledning til at stride ordentlig for religion og moral, og især mot alle de mange slyngler med hvilke han hadde et gammelt mellemværende at avgjøre.

Altsaa, efter en del akkedas enedes vi om pris og vilkaar og overdrog "Amerika" til prof. Anderson. Det er formodentlig indiskret at fortælle at den republikanske statskomite forstrakte ham med pengene, naturligvis med den forstaaelse eller paa den uttrykkelige betingelse, at bladet skulde støtte den republikanske valgseddel. Den nu saa navnkundige senator R. M. La Follette var det aar partiets guvernørkandidat, og han har for prof. R. B. Anderson altid været som salt i saare øine. Prof. Anderson efterkom da sin forpligtelse til at støtte La Follette ved at skrive en del

redaktionsartikler av dette indhold: La Follette er en slet fyr, som ikke fortjener nogen mands støtte; men han er partiets kandidat, saa vi faar stemme for ham. Han er en stor noksagt; men kjære vene godtfolk, stem for ham allikevel. Skjønt egentlig burde vi helst ikke gjøre det. Merkelig nok var der folk som ikke var ganske tilfreds med den kraftige støtte redaktøren saaledes gav det partis kandidat som hadde kjøpt bladet for ham. Men det hørte nu ham til, og han kunde gjøre med sit hvad han vilde.

Vore norske aviser var meget venlige mot mig, da de sa mig farvel som bladmand og tak for kollegialt samarbeide. Og de haabet, at blev jeg ikke valgt til statssekretær, vilde jeg snart igjen finde en plads i vor norske bladverden. Omtrent alle bladene med undtagelse av "Amerika" skrev venlige ord om min kandidatur og ønsket mig en god utgang ved valget. Jeg husker saaledes at "Normanden", "Republikaneren", "Skandinaven", "Nordvesten" og "Decorah-Posten" var aldeles uventet snilde med mig, skjønt jeg jo tilhørte hvad de ansaa for et skrækkelig falsklærende politisk parti. Opmuntret av disse velvillige uttalelser kastet jeg mig ind i kampagnen. Jeg besøkte alle strøk i staten og holdt en mængde taler. Og alle folk som talte til mig, var saa høflige at forsikre mig at de vilde stemme for mig, saa jeg maatte faa det indtryk at det kom til at bli næsten enstemmig. Jeg syntes likefrem synd paa min republikanske motkandidat, som lot til ikke at ha nogen venner. Naturligvis, naar jeg tænkte mig om visste jeg jo, at det mest var mine egne partifæller som kom til mig og lovte mig sin støtte, og at jeg ikke vilde faa flere stemmer end de andre demokratiske kandidater. Og da staten under normale forhold hadde en overvældende stor republikansk majoritet, kunde vi ikke gjøre os noget rimelig haab om at seire. Slik gik det ogsaa. Alle vi demokrater led et ynkelig nederlag. Det gik ikke mig værre end de andre, og ikke stort bedre heller. Dagen efter valget kunde jeg læse i avisene at jeg hadde faat noget saadant som 150,000 stemmer mot 250,000 for min republikanske

motkandidat. Jeg fik taale det; særlig da den valgte kandidat var en meget mere habil mand end jeg for det embede.

Efter saaledes at ha brukt megen tid og ikke saa litet penger til ingen nytte, sat jeg nu der uten noget at bestille. Saa nu gjaldt det at finde noget arbeide. Jeg fyldte tiden da, som jeg ofte ellers har gjort, med at utføre en del oversættelsesarbeide for John Anderson Publ. Co. Jeg har skrevet mange tusen ark for dem til en fattig pris av $1.40 pr. tusen ord. Kunde man faat stadig arbeide av den slags, vilde det ikke være saa værst et levebrød. Men med de mange avbrytelser var det hverken til at leve eller dø av. Saa jeg maatte finde en anden beskjæftigelse; helst, tænkte jeg da, ved et av de engelsk-amerikanske dagblade. Det kunde være morsomt at forsøke dette, som vilde være saa aldeles forskjellig fra arbeidet ved et norsk ukeblad.

Nogen vanskelighet med at faa en saadan stilling var der ikke. Jeg kunde skrive og var temmelig godt kjendt især i den lokale politik paa omtrent alle steder i Nordvesten. Det maatte helst bli ved et av bladene i Minnesotas store tvillingbyer. Men det var kjedelig at skulle reise bort fra Madison. Vi hadde der sluttet os til synodemenigheten; og vi hadde baade i den og utenfor den fundet mange hyggelige venner. Tre eller fire ganger var jeg denne menighets delegat til Synodens aarsmøter. Menigheten var den gang liten. Flertallet av den gamle synodemenighet hadde gaat med det saakaldte anti-missouriske broderskap ind i Den Forenede Kirke. De faa trofaste synodefolk som blev igjen, hadde i lang tid ingen kirke og ingen paa stedet bosiddende prest. Den første tid jeg var i Madison betjentes denne lille menighet av den nidkjære og begavede nu avdøde past. Jens Grevstad fra Deerfield, en bror av redaktør Nicolay A. Grevstad. Saa var det hans eftermand i Deerfield, past. M. K. Bleken, som kom til Madison andenhver søndags aften. Derefter fik menigheten sin faste prest, som bodde i dens midte, past. M. C. Waller. Imidlertid hadde den ogsaa faat opført sin egen kirkebygning. Da prof. Anderson

hadde overtat "Amerika", fik past. Waller, der ikke godt kunde leve av lønnen fra den lille menighet, ansættelse som redaktionssekretær ved bladet, hvilket gav prof. Anderson anledning til mange ganger i forbigaaende at la falde den bemerkning, at han for sin del betalte noget over $500 aarlig i presteløn. Efter Waller og et par aars interregnum fik menigheten sin nuværende prest, Holden M. Olsen, og har vokset sig sterk i folketal og formodentlig i andre henseender ogsaa. Men dette er jo et godt stykke vei borte fra bedriftene like efter det uheldige valg i 1898.

XXIII

REDAKTØR FOR "MINNEAPOLIS TIMES"

BLADET "The Minneapolis Times" reklamerte sig som fuldstændig uavhængig i politik; og jeg fik høre nu at det skulde ha bruk for en mand til at redigere de politiske nyheter og referatene fra legislaturens møter og fra kapitoliet. Dette syntes jeg kunde være et passende arbeide for mig; og jeg drog op til Minneapolis forsynet med et introduktionsbrev fra prof. Anderson til utgiveren av "Times", col. Haskell. Jeg hadde aldrig truffet denne mand, men kjendte løselig bladets chefredaktør, E. R. Johnstone, og et par av reporterne. Det blev imidlertid ikke nødvendig at gjøre bruk av Andersons anbefalingsskrivelse. I Minneapolis traf jeg nemlig straks sammen med general S. E. Olson. Han var den gang indehaver av byens største "Big Store", og han betalte store summer til avisene for helsides avertissementer. Hans ord hadde derfor vegt hos dem, og da han hørte hvad jeg var kommet til Minneapolis for, gik han straks med mig til colonel Haskell og la ind et godt ord for mig, med den følge at jeg efter en kort samtale med redaktør Johnstone blev engagert til den vinter at opholde mig i St. Paul som bladets repræsentant ved sessionene av statens legislatur. Arbeidet skulde begynde straks. Der var et par uker igjen, før legislaturen skulde samles en av de første dagene i januar 1899; men imens skulde jeg ta fat i St. Paul og faa greie paa politiske nyheter, forestaaende eller formodede embedsutnævnelser og andet saadant.

Saaledes kom jeg til at arbeide for "Times" de to aar, indtil bladet blev solgt til "Tribune" og slaat sammen med denne avis. Først var jeg politisk reporter. Saa, da legislaturen var samlet, hadde jeg to unge reportere under mig, en i huset og en i senatet; og jeg

redigerte deres referater; skrev indledning og kommentar til dem og skaffet tilveie underretning om hvad der gik for sig i de mange arbeidskomiteer, hvem guvernøren hadde i sinde at utnævne til oljeinspektør, osv., osv. Da legislatursessionen var omme, blev jeg den ene av bladets to "editorial writers", og saa blev jeg hvad man kaldte "associate editor" eller medredaktør. Hele tiden hadde jeg for familiens og særlig for barnas skolegangs skyld mit hjem i Madison. Den gang kunde vi bladmænd faa fribilletter paa jernbanene; det kostet altsaa ikke noget at reise hjem, naar jeg hadde fri om søndagene eller hadde en anden fridag. I St. Paul fik jeg den vinter stifte bekjendtskap med en række av statens ledende norske politikere, og om nogen av disse skal her nu fortælles.

Det er ikke nogen vanskelig sak at avgjøre hvem man bør nævne som den første blandt medlemmene av Minnesotas legislatur i denne session, 1899. Der var nemlig blandt dem en mand som raget saa høit op over alle de andre, at man straks maatte bli opmerksom paa ham. Det var J. E. Jacobsen av Lac qui Parle county, almindelig kaldet "Jake". Han var den ældste i tjenesten som medlem av repræsentanthuset, og han hadde større magt og indflydelse end alle de andre tilsammen. Han selv alene var majoritet i legislaturen. Han var den mest slagfærdige og overlegne mand i en politisk debat, jeg nogen gang har hørt. Den vinter hadde legislaturen for sig et lovforslag om at forhøie skatten paa jernbaneselskapenes indtægter. Kampen var meget skarp; og gang paa gang maatte Jacobsen i komitemøtene forsvare forslaget mot jernbanenes flinkeste advokater. Han utgav sig ikke for at være en lovlærd mand; men hver gang drev han advokatene grundig til væggen og behandlet dem slik at de ikke hadde en fot at staa paa. Han var ikke netop saa svært veltalende, og han hadde en ubehagelig skurrende stemme. Men han hadde et klart hode, og han kunde med sin spot og satirens svøpe rigtig flænge huden av dem som vovet at optræde mot ham. Og hvad der ellers gav ham saadan magt i legislaturen, var den omstændig-

het, at han kjendte statens politiske historie som ingen anden mand. Naar en sak var oppe hvorom de andre var i vildrede, kunde Jacobsen altid gi oplysning om akkurat hvad tidligere sessioner av legislaturen hadde gjort med den ting, hvad høiesteret hadde sagt om den, og andet saadant. Han hadde en aldeles merkelig hukommelse for alt som var foretat av lovgivning i staten. Og alle visste at han var ubestikkelig ærlig. I denne forbindelse kan det nævnes, at skjønt han i en lang række av aar var statens mest indflydelsesrike politiker, avsluttet han sin politiske karriere som en fattig mand. Dette er et temmelig godt vidnesbyrd om hans redelighet. Jeg kommer til at tænke paa en noksaa bekjendt nordmand, som i sin tid var alderman i Minneapolis. Senere hørte jeg nogen si om ham at han ikke var ærlig nok til at betale sin gjæld. En anden mand gjorde dertil den bemerkning, at det bedste bevis for vedkommendes ærlighet netop var den omstændighet, at medens han var alderman i Minneapolis hadde han ikke penger nok til sit daglige behov.

Senere — saavidt erindres i 1906 — var Jacobsen som bekjendt den republikanske guvernørkandidat; men tapte ved valget. Han var nemlig saa uheldig at ha som sin demokratiske motkandidat den uovervindelige, populære svenske amerikaner John A. Johnson.

Den mest fremstaaende nordmand i repræsentanthuset, næst efter Jacobsen, var kanske Louis Foss av Grant county. Ogsaa han var en altid slagfærdig debattant og en mand med gode politiske kundskaper. Han var altid paa sin post og lysvaaken. Men naar han undertiden vovet en dyst med Jacobsen, maatte han dog ligge under, særlig fordi han ikke hadde saa god greie som denne paa alle parlamentariske regler og hævdbundne forretningsknep.

Av andre dygtige norske medlemmer av dette repræsentanthus kan nævnes advokat C. A. Fosnes fra Montevideo og Gilbert Gutterson fra Blue Earth. Begge disse har været uheldige kongreskandidater i sine respektive distrikter. Ja, der kunde naturligvis nævnes en del andre av de norske lovgivere ogsaa. Jeg husker

saaledes godt Haugen fra Otter Tail county, en bror av kongresmand G. N. Haugen i Northwood, Iowa. Men der var en jeg husker særlig godt, og som ganske særskilt maa nævnes. Hans navn var Emerson, og han var repræsentant fra enten Dodge eller Olmstead county. Han var i kropslig henseende den største mand i huset, næsten syv fot høi. Han talte aldrig ved møtene; men han stemte, og stemte altid nei. Han forstod det saa, at hans pligt var den at staa vakt og se til at folkets penger ikke blev ødslet bort. Derfor stemte han konsekvent mot ethvert forslag som indeholdt nogen pengebevilgning; selv om det var en bevilgning for at betale gjæld som allerede var stiftet. Det blev skik blandt os bladmænd, som sat ved vort eget lange bord like foran formandsstolen, at passe paa om Emerson nogensinde svarte ja ved navneopropet. Vi hvisket til hverandre om at være opmerksomme, da der stemtes over forslaget om at bevilge penger til at betale legislaturmedlemmene deres lovbestemte løn; og ganske rigtig, Emerson stemte nei ogsaa den gang.

I senatet blev jeg ikke fuldt saa godt kjendt som i huset. Senatorene skal jo likesom ha en noget høiere værdighet; men forhandlingene i huset er mere vigtige og interessante. I senatet var det ogsaa en nordmand som utmerket sig ved sine store kropslige dimensioner, nemlig senator Roverud fra Houston. Og saa var der den utmerket dygtige og hæderlige norske senator Charles Halvorson fra Dawson. Han var en av de mest virksomme og nyttige mænd i senatet og stod støt og trofast for alt det som i huset forfægtedes av Jacobsen.

De mægtigste mænd i senatet var forresten forhenværende generaladvokat Wilson og senere generaladvokat Young. De var republikanere og hadde saaledes den fordel som følger av at tilhøre flertalspartiet. Men der var ogsaa i det senat en demokrat som ved sin veltalenhet og sin personlige elskværdighet ofte var istand til at faa flertallet med sig. Denne mand var førstnævnte John A. Johnson. Jeg blev godt kjendt med ham den vinter. Og det gik med mig som med alle andre der lærte ham at kjende. Man maatte fatte godhet for

ham og ha tillit til ham. Han hadde en overordentlig evne til at binde folk til sig i varm beundring. Skjønt han var ivrig demokrat, var han valgt til senator fra et sterkt republikansk distrikt, Nicollet county. Og det var ikke fordi han var svensk; ti hans republikanske motkandidat var ogsaa svensk, nemlig prof. dr. J. S. Carlson av Gustavus Adolphus College i St. Peter, senere professor i skandinaviske sprog ved statens universitet, indtil han avløstes av prof. Gisle Bothne.

John A. Johnsons store popularitet viste sig jo ogsaa deri, at han senere tre ganger blev valgt til guvernør, den ene gang mot en saa sterk motkandidat som Jacobsen. Som man vil erindre, var Johnson i 1908 kandidat for den demokratiske nomination til præsident; men beseiredes av Bryan. Det var først kort tid før nationalkonventionen i Denver, at Johnson endelig lot sig overtale til at melde sig som præsidentkandidat. Det var ikke tanken, at han kunde seire det aar; men han vilde blit Bryans arvtager, og hans nomination i 1912 vilde være omtrent sikker. — Imidlertid gik det jo saa, at han døde før den tid kom. Jeg var med ham i hans valgkampagner og var mange ganger hans gjest den tid han var Minnesotas guvernør. Og jeg var tilfældigvis sammen med ham i St. Paul den dag han skulde reise ned til lægene Mayo i Rochester og underkaste sig en operation for et gammelt maveonde. Han hadde da ingen tanke om at det vilde bli en farlig operation; han var glad og venlig som sedvanlig, da han sa farvel. Men som bekjendt kom han aldrig tilbake. Han døde paa hospitalet i Rochester, og der var oprigtig folkesorg i Minnesota. Der har neppe været en guvernør i nogen av vore stater der har været saa oprigtig elsket av alle folk i staten.

Der var megen partistrid i denne session av legislaturen, da jeg var der som bladreferent. Minnesota hadde ved det foregaaende valg for første gang valgt en demokrat til guvernør, nemlig svensken John Lind. Alle de andre valgte statsembedsmænd var republikanere. For disse og for legislaturen var det om at gjøre at lægge guvernør Lind alle mulige hindringer i veien,

for at det demokratiske parti ikke skulde komme til magten og beholde den. Det hadde gaat guvernør Lind ilde dersom ikke Jacobsen i huset uten hensyn til partipolitik hadde støttet ham hvor han hadde ret.

John Lind er født i Sverige, men kom til Amerika som ung gut og vokste op i Vasa og Red Wing. Han studerte lovkyndighet, og som ung mand etablerte han sig som sakfører i New Ulm. Derfra blev han tre ganger valgt til kongresmand som republikaner. Men i 1896 blev han demokrat og opstilledes da som guvernørkandidat. Han tapte den gang, men to aar senere var han igjen kandidat, og da blev han valgt. Da han i 1900 var kandidat for gjenvalg, tapte han igjen. Derefter slog han sig ned i Minneapolis som sakfører i kompaniskap med den bekjendte dommer Andreas Ueland, og har senere varetat denne sin praksis undtagen to aar, i hvilke han var demokratisk kongresmand fra dette sit nye distrikt. Lind er mindst likesaa dygtig en mand som John A. Johnson var; men han har ikke hat dennes begavelse i at vinde varme venner eller gjøre indtryk av at være en nobel personlighet.

For mig var arbeidet for "Times" denne vinter fælt opslitende. Jeg hadde et værelse i St. Paul og spiste omkring paa restaurationene, naar og hvor det traf til at være beleilig. Jeg var altid paa min post i kapitoliet før kl. 9 om morgenen og forblev der til langt paa nat. Efter sessionene av legislaturen var det at springe rundt i komitemøter og faa rede paa hvad de vilde anbefale med hensyn til vigtige lovforslag. Guvernør Linds privatsekretær og høire haand var Leonard Rosing fra Cannon Falls, som senere selv var demokratisk guvernørkandidat. Og sent hver aften besøkte jeg ham for at faa vite om guvernøren hadde foretat nogen embedsutnævnelse eller gjort noget andet den dag som fortjente at komme i avisen. Jeg skrev mindst fem eller seks spalter hver dag og var desuten i stadig ængstelse for, at der kunde være nogen vigtig politisk nyhet som jeg hadde overset eller glemt. Ved midnatstid kom en gut fra kontoret i Minneapolis og hentet mit manuskript; men jeg kunde ikke gaa i seng med haab om at

faa sove før jeg kl. 3 eller 4 hadde faat se de andre morgenaviser og forvisset mig om, at de ikke hadde faat fat i nogen sensationel nyhet som hadde undgaat min opmerksomhet. Alt ialt var det et arbeide til at bli gal over.

Og saa var der stadig baade den ene og den anden politiker som skulde interviewes. Min chef, redaktør Johnstone, telefonerte en nat til mig i St. Paul, at jeg absolut straks maatte faa fat i forbundssenator Cushman K. Davis og den forhenværende guvernør W. R. Merriam og utspørre dem om grunden til, at Davis ikke vilde anbefale Merriams utnævnelse som censusdirektør. Der gik det rygte, at uvenskapet mellem de to mænd hadde sin grund i en trætte mellem deres fruer; og jeg skulde faa rede paa den historie. Jeg svarte Johnstone at dette var en temmelig stor bestilling. Det var allerede over midnat; og selv om jeg nu kunde finde de to mænd, som sagdes at være etsteds i byen, vilde de rimeligvis allerede ligge i sin søte søvn. Dersom jeg vovet at vække dem for en slik saks skyld, kunde jeg ikke vente andet end at de vilde jage hunden paa mig eller la mig kaste paa dør; især eftersom de begge hadde grund til at være vonde paa den avis jeg repræsenterte. Det vilde, syntes jeg, være en uforskammet paatrængenhet at forstyrre dem paa denne tid av natten. Derfor maatte jeg høflig men bestemt negte at lystre min chefs ordre.

Allikevel traf jeg Merriam den nat midt oppe i et whistparti i en av byens klubber. Han vilde ikke gi mig noget andet svar paa spørsmaalet om hvad han hadde utestaaende med senator Davis, end at "Times" og Johnstone og jeg kunde reise til Bloksberg; og en ung mand som med ham var blit forstyrret i sit whistspil, gjorde det liberale tilbud, at han vilde banke op Haskell og Johnstone og mig for den billige pris av 25 cents.

Om morgenen kjørte jeg over til Minneapolis og hadde et basketak med chefen. Jeg forklarte for ham grunden til, at jeg ikke kunde gjøre saadant som han den nat hadde forlangt av mig; og saa fik han, om han

saa syntes, gi mig avsked. Dette vilde han dog ikke. Johnstone var en rimelig mand og en meget dygtig journalist. En resolut mand var han ogsaa. En gang vilde han at en av reporterne skulde gaa op med en ballon og saa komme ned med en faldskjerm. Men da ingen av dem rigtig hadde lyst paa den bedrift, gjorde Johnstone det selv, endda han var en aldrende mand.

Der var en ting som voldte mig vanskeligheter i mit arbeide. Redaktøren saa vel som bladets eier, col. Haskell, var yankees fra Østen; og i deres øine var slike folk som guvernør Lind og jeg utlændinger, som igrunden ikke hadde ret til selvstændige meninger eller til at befatte os med amerikansk politik. Vi kunde tale svensk og norsk og var derfor ikke egte amerikanere. De likte ikke John Lind, denne svenske opkomling; og de taalte ikke at der blev skrevet noget godt om ham i deres avis. Jeg skrev nu saadant om ham allikevel, og i den anledning hadde vi et par ganger et litet uveir.

Bladets eier var fra Boston; og han gik derfor ut fra det som en selvsagt ting, at han kunde lære mig engelsk. Han var urimelig nøie med at sproget, især paa bladets redaktionsside, skulde være nøiagtig korrekt efter den grammatik han hadde læst ved Harvard Universitet. En dag, husker jeg, kom han sammen med Johnstone ind paa kontoret, hvor Abbott Blunt og jeg sat og skrev redaktionsartiklene, og spurte, hvem av os det var som hadde skrevet en viss artikel i dagens nummer av bladet. Jo, jeg hadde skrevet den; var der kanske noget galt i den?

Nei, ikke netop noget galt, sa han; men der var en vending som ikke var korrekt engelsk. Jeg kunde ikke se at den ikke var aldeles korrekt; men saa blev Haskell utaalmodig og sa: "Kanske saadant kan gaa paa norsk; men det er ikke rigtig paa engelsk."

"Det glæder mig meget," sa jeg, "at De har sagt dette. Det gir mig nemlig anledning til at si noget som længe har ligget mig paa hjerte. Johnstone og De tror nok, at eftersom jeg kan tale norsk og et par andre sprog ogsaa, saa kan Dere undervise mig i engelsk. Jeg derimot paastaar, at den omstændighet at jeg kan

tale og skrive norsk, den gjør det sandsynlig at jeg bedre end nogen av Dere kan avgjøre hvad som er korrekt engelsk."

Johnstone kunde forstaa dette, og gav mig fuldstændig medhold; og han indlot sig ikke derefter paa at meddele mig nogen sprogundervisning.

Efter slutningen av legislatursessionen hadde jeg ogsaa min "seng og sovetræ" i Minneapolis. I bladet hadde jeg en avdeling for skandinaviske nyheter; men ellers maatte jeg anvende det meste av tiden paa at skrive redaktionsartikler og hvad man kaldte "paragraphs", disse korte redaktionelle notiser med et litet sting i enden. Desuten hadde jeg en tid ogsaa bokanmeldelser og teaterkritik. Jeg maatte se saa mange teaterstykker at det nu gaar rundt for mig, naar jeg søker at huske dem. Det eneste som gjorde noget sterkt indtryk paa mig, var Sardous "Robespierre" med Sir Henry Irving i titelrollen. Han var den gang verdens mest fremragende skuespiller; og naar man hadde set ham i "Robespierre", saa hadde man gjennemlevet rædselsherredømmet i den franske revolution. Straks jeg hadde set og hørt ham, gik jeg paa kontoret og skrev et stykke derom; og jeg var saa opfyldt av emnet at jeg vist maa ha skrevet godt. Ialfald gik det saa, at Sir Henry den næste morgen indfandt sig i egen person paa bladets redaktionskontor og bad om at faa hilse paa den mand som hadde skrevet det stykke om ham og hans kunst. Saaledes fik jeg en liten samtale med denne berømte mand. Og det er ikke alle teateranmeldere som har faat den anledning, skjønt alle har ønsket sig den.

Utgiveren saa vel som chef-redaktøren av "The Minneapolis Times" behandlet mig altid med al rimelig hensynsfuldhet, saa jeg i det stykke ikke hadde noget at beklage mig over. Abbott Blunt og jeg sat i samme værelse og skrev redaktionsartikler omkap og hadde en del ubehageligheter paa grund av hans hang til likesom at harcellere over dem der kunde tale et andet sprog end engelsk. Som regel kom vi dog godt ut av det med hinanden. Denne Abbott Blunt er nu død.

Han var en prægtig fyr med ualmindelig skarp sans for det komiske; og han var en av de bedste "paragraphers" som pressen har hat.

Hele tiden jeg arbeidet som bladmand i Minneapolis, saavelsom i de følgende aar ogsaa til dato, vedblev jeg at ha mit hjem i Madison. Den gang var det lettere end nu at reise hjem ret ofte, selv om veien var lang. Ti vi hadde ingen "anti-pass" lov. Den reform var ikke opfundet; og jeg hadde fribillet paa jernbanene. I Minneapolis hadde jeg et værelse nær ved aviskontoret; og i den første tid spiste jeg hos familien Ilstrup. Der var baade utmerket god norsk kost og venlig norsk omgang. Med den ene av husets voksne sønner, ingeniør Carl Ilstrup, blev jeg meget godt kjendt; og vi har nu i disse næsten tyve aar været gode venner. Carl Ilstrup har overopsynet med byens kloaksystem, er en grei og vennesæl mand og kan glæde sig ved at ha en stor vennekreds. Som en av møllebyens ansette og populære nordmænd har han ogsaa været præsident i den skandinaviske Odin Club og har været med paa at faa mig indvalgt som en av denne klubs æresmedlemmer; en ære paa hvilken jeg sætter megen pris. Forresten er det svensken B. G. Benson hvem jeg skylder mest tak i denne sak. Det var han som foreslog mig opført paa listen over klubbens æresmedlemmer og som satte saken igjennem trods en del motstand fra nogen medlemmer som ikke likte somme ting jeg hadde skrevet. Benson er Cunard linjens agent for Nordvesten; og de mange ganger jeg i de senere aar har reist over havet og ogsaa rundt jorden, har det været Benson som har ordnet det med billettene for mig. Og naar han ordner det, blir det ordnet godt. Nu er han med liv og sjæl engelsksindet i den paagaaende europæiske krig. Da jeg for ikke længe siden i Odin Club hadde holdt et foredrag om krigen, syntes Benson at jeg var altfor urimelig tysk; og han holdt en aften kort derefter selv et foredrag om samme sak for den samme forsamling og søkte at gaa mine argumenter grundig efter i sømmene. Og han skilte sig fra sit hverv med megen dygtighet og lot ogsaa sit foredrag utkomme paa prent. Han er

en gentleman og sa intet som kunde saare mig eller mine meningsfæller. Vort forhold vedblev at være like venskapelig, skjønt vi i denne ene sak er saa grundig uenige som det overhodet er mulig.

Jeg har hat megen nytte av medlemskapet i Odin Club. Der træffer man de fleste av de skandinaver i Minneapolis som man kan bry sig om at bli kjendt med. Flertallet er svensker; men blandt stifterne var nogen prominente nordmænd, slike som Th. Guldbrandsen, utgiveren av "Minneapolis Tidende"; general S. E. Olson; nu avdøde advokat og statssenator Henry J. Gjertsen og andre. Blandt de svenske stiftere var oberst C. C. Bennett, bladutgiver Swan Turnblad, bankchef N. O. Werner og en række andre prominente forretningsmænd. Det er en rigtig skandinavisk klub, i hvilken der ikke gjøres forskjel mellem de tre skandinaviske nationaliteter. Til præsidentembedet, hvortil man skifter hvert aar, har man saaledes valgt nordmændene Th. Guldbrandsen, børsspekulant Gunderson, dommer Andreas Ueland, ingeniør Ilstrup, advokat H. J. Gjertsen, advokat Einar Hoidale, ingeniør F. W. Cappelen, general S. E. Olson o. s. v. Og en gang valgtes den populære danske Thomas Skellet. Netop nu vil jeg nævne en norsk mand med hvem jeg blev kjendt denne tid, og av hvem jeg har lært mange ting. Jeg tænker paa den navngjetne læge og kirurg dr. Knut Hoegh.

Dr. Hoegh hadde første aar i Amerika sit hjem i La Crosse, Wis., og vandt ry viden om for sin dygtighet. Saa flyttet han til Minneapolis, hvor han siden den tid har hat et vakkert hjem; sammen med sin hustru, som var Miss Rasmussen, Houston. Fru Hoegh er oprindelig fra Vraadal i Telemarken og er en søster av den temmelig bekjendte forhenværende retsskriver Rasmussen i Moorhead. Dr. Hoegh er i mange maater den mest interessante mand jeg kjender. Der findes ikke den ting under solen om hvilken han ikke kan gi værdifulde oplysninger. Han har studert statsøkonomi; og mange ganger har jeg med glæde hørt ham angripe toldbeskyttelsessystemet med en saa overlegen dygtig-

het at motparten simpelthen maatte gi tapt. Men ganske særlig er han interessert i naturvidenskap. I den første tid jeg var kjendt med ham, fik jeg være med ham paa spaserturer langs breddene av indsjøene rundt Minneapolis, og jeg lot ham da fortælle mig om fisker og fugler og alle slags insekter og alt som kryper paa eller i jorden. Og de spaserturer hører til mine mest levende minder. Han forsvarte evolutionsteorien og gjorde det slik, at skjønt jeg visste han var paa avveie, kunde jeg dog ikke gjøre holdbare indvendinger. Mot ham var jeg bare at regne for en dum skolegut. Trods at han er saa meget norsk, har dog dr. Hoegh et merkelig klart øie for Amerikas mange fortrin; og jeg har et par ganger hørt ham holde utmerket gode taler om, at de norske amerikanere av den nye slegt ikke kan og ikke bør være andet end ret og slet amerikanere; skjønt han selv er nødt til fremdeles at være nordmand.

Som matbror hos Ilstrups blev jeg kjendt med en begavet ung mand, Erik Hagen, nu sakfører i Crookston, en søn av nu avdøde redaktør og rothugger og billedstormer og countydommer O. E. Hagen. Erik var den gang student ved Minnesotas universitet. Jeg blev først opmerksom paa ham som en lovende ung mand, da jeg en aften var en av de tre dommere ved en veltalenhetsprøve mellem studenter repræsenterende de forskjellige litterære foreninger ved universitetet. Vi dommere hadde ingen vanskelighet ved at enes om, at vi maatte tilkjende Erik Hagen første plads. Om han har holdt de store løfter han den gang gav vet jeg ikke; jeg kan bare haabe det.

Efter nogen maaneder hos Ilstrups kom jeg i kost hos fru Bagge, som midt inde i byen hadde et halvt privat norsk spisekvarter. Der sat jeg da daglig tilbords med advokat J. W. Arctander, ingeniør Roe, kunstmaler Gausta, kjøbmand Ole Dyste, apoteker Jacobsen og handelsagent J. A. Jacobson. Sidstnævnte har senere reist i næsten alle verdens land, saa han og jeg har meget at tale om naar vi nu træffes. Jeg venter ogsaa at han skal gjøre sig bemerket som dramatisk

forfatter. Han har skrevet et teaterstykke paa engelsk, "The Crank", som jeg har læst; og jeg kan ikke skjønne andet end at det burde gjøre lykke. Men det er vist endnu ikke blit opført.

Av de andre ovenfor nævnte mænd er vel kunstmaler Herbjørn Gausta den som næst efter advokat John Dobbelve Arctander er videst kjendt. Gausta er en stor telemarking, makelig og godmodig. Han var ved Luther College i Decorah samme tid som jeg. Prof. Larsen, past. Koren og andre blev opmerksomme paa hans begavelse i at male og tegne portrætter og karikaturer, og de sørget da for at faa ham til at reise til Europa for at utdanne sig som kunstmaler. Han opholdt sig nogen aar i kunstens centrum, den bayerske hovedstad Muenchen. Desuten besøkte han da og senere en del andre land og slog sig saa tilslut ned i Minneapolis. Vi har nok andre kunstmalere ogsaa; men blandt meningsberettigede folk er der vist enstemmighet i, at Gausta staar først blandt saadanne norske kunstnere i Amerika. Dette indrømmes nok ogsaa av Gulliksen og Gulbrand Sether og Carl Brockman; skjønt med hensyn til deres meriter kan jeg ikke ha nogen selvstændig mening. Hvad jeg ellers vet er, at Gausta er en hædersmand tvers igjennem, og det er temmelig langt ogsaa tvers igjennem hans meget velnærede norske krop. Han er saa urimelig bringedyp og herdebred.

Endnu et minde maa erindres fra dette aar (1899). Det var den høst at der blev holdt en stor fest i Decorah i anledning B. Anundsens 25-aars jubilæum som utgiver av "Decorah-Posten". Denne fest, arrangert av den norsk-danske presseforening, samlet en mængde deltagere fra nær og fjern. Alle vilde gjerne være med og hædre B. Anundsen. Festen med banket i en av byens store forsamlingslokaler var meget vellykket. Prof. L. S. Reque av Luther College var kjøgemester og ordstyrer, og der blev holdt en lang række taler. Det blev mit hverv som 1ste vicepræsident i presseforeningen at overrække æresgjesten en foræring i form av

en stor "loving cup" av sølv; en som kunde holde et dusin glas — vand.

Festen fik forresten sine efterveer. Talen for hædersgjesten blev holdt av prof. R. B. Anderson. Saa var der taler av prof. Larsen, prof. Gisle Bothne, konsul Halle Steensland og mig og andre, og endelig en meget opsigtsvækkende tale av prof. Julius E. Olson. Og denne var det som gjorde at der blev en del larm i leiren. Prof. Olson var anmodet om at tale over norsk litteratur. Han gjorde dette paa sin vanlige grundige og fængslende maate, men kom derunder til at træde R. B. Anderson paa dennes ømmeste liktorner. Olson fremhævet i sin forsigtig utarbeidede tale, at de store genier ikke kan foreskrives hvilken vei de skal gaa. De gjør som de vil; og vi faar være taknemmelige for slike mænd som Ibsen og Bjørnson og Garborg, selv om de sommetider skriver ting som ikke stemmer akkurat med den ortodokse kokebok. R. B. Anderson holdt ved den tid paa med at advare vort folk mot disse digteres gudløshet og mangel paa ret moral; og han betragtet sig som personlig angrepet av prof. Olson. Og en fest for B. Anundsen var ialfald ikke rette tid og sted for et opgjør mellem Olson og Anderson.

Paa grund av denne historie blev der adskillig misstemning efter festens slutning. R. B. Anderson ventet vistnok at presseforeningen skulde ta avstand fra Olsons uttalelser. Men i stedet derfor valgte foreningen prof. Olson den følgende dag til æresmedlem; likesom prof. Anderson var valgt til saadant medlem ved et foregaaende møte. Over Olsons valg blev Anderson dypt fornærmet. Han maatte under omstændighetene betragte det som en demonstration mot ham selv og hans arbeide mot al slags "litterær uhumskhet"; og det endte med at han senere forlangte sit navn strøket som medlem av presseforeningen. Saaret er aldrig blit lægt og blir det neppe heller.

Sommeren 1900 ophørte min forbindelse med "Minneapolis Times". Bladet kaldte sig uavhængig i politikken; men utgiver og redaktør var republikanere, og de var især bitre mot guvernør John Lind; nærmest

fordi han var svensk. Dette kunde jeg ikke taale uten at protestere saa kraftig jeg var istand til det. Senere beskyldte bladet guvernør Lind for at appellere til sine svenske landsmænds fordomme. Det gik saa vidt at han endelig lot redaktør Johnstone arrestere og sætte under tiltale for æreskrænkelse. Forresten kom denne retssak aldrig til nogen avgjørelse.

"Times" var imidlertid solgt til utgiveren av "Minneapolis Tribune", og denne vilde, saasnart det kunde ske paa lovlig maate, la "Times" dø. Han ønsket ikke to konkurrerende morgenaviser i byen. Nu, saa kom en hel del arbeidere ved redaktionen til at bli overflødige. Jeg kunde forutse at jeg vilde bli en av disse, og saa traadte jeg av. Jeg gjorde det litt tidligere end det ellers vilde været nødvendig; eftersom jeg ønsket at ta aktiv del i valgkampagnen for John Lind og de andre embedskandidater som motarbeidedes av bladet. Saa længe jeg var ved bladet og hadde mit brød av det, kunde jeg jo ikke anstændigvis si min hjertens oprigtige mening om dets iltre kamp mot John Lind. Og denne mand hadde jeg lært at kjende godt og at beundre som en av de nyttigste mænd i vort offentlige liv.

XXIV

REDAKTØR FOR BULLETIN UTGIT AV DEN DEMOKRATISKE STATSKOMITE I MINNESOTA SAMT FOR "MINNEAPOLIS STAR"

MINNESOTAS demokratiske statskomite utgav gjennem sommeren og høsten dette aar (1900) en ukentlig bulletin med politiske artikler og nyheter til bruk for de demokratiske ukeblade rundt om i staten. Da jeg var kommet løs fra "Times", blev jeg redaktør av denne bulletin; og hvad jeg skrev blev da sendt ut som "plate matter" og blev benyttet av omtrent 100 av de mindre lokalblade.

I denne tid hadde jeg en kort erfaring som redaktør for et nyt dagblad, "The Minneapolis Star". Saken nævnes nærmest som en raritet. Jeg hadde i virkeligheten intet med dette blad at bestille og skrev ikke noget for det; men der stod trykt paa det at jeg var dets ansvarshavende redaktør. Dermed gik det saaledes til: Medens jeg arbeidet med nævnte bulletin i St. Paul, fik jeg en dag besøk av en mand fra La Crosse, hvis navn jeg ikke nu husker. Jeg har aldrig set ham eller hørt om ham før eller efter den tid. Han fortalte at han skulde oprette et demokratisk dagblad i Minneapolis, og spurte mig om jeg da vilde være villig til at overta redaktionen. Ja, det var jo netop arbeide for mig. Han var mistænkelig liberal, idet han tilbød mig en større løn end jeg vilde hat mod til at forlange. Nu, jeg hadde imidlertid ikke noget at risikere, saa jeg tok imot tilbudet; men maatte dog betinge mig at jeg ikke skulde begynde arbeidet før efter valget, da jeg allerede hadde lovt at reise ut og holde valgtaler de sidste uker i det vestlige Minnesota og i S. Dakota.

Bladet begyndte ganske rigtig at utkomme; og paa redaktionssiden stod mit navn. Mens jeg var i Sioux

Falls, tror jeg det var, fik jeg se nogen nummer av "Star"; og jeg læste ogsaa et stykke i "Times", hvori min gamle ven og kontubernal Abbott Blunt paa en pen maate gjorde sig lystig over det nye blad og over mig. Saa syntes jeg at jeg maatte sløife det andet arbeide og reise tilbake til Minneapolis og gjøre mig bekjendt med det blad som sa sig at være redigert av mig. Om morgenen, da vi nærmet os Minneapolis, fik jeg paa toget kjøpt dagens nummer av "Star" og opdaget da til min store lettelse at jeg den foregaaende dag hadde faat avsked, og at en mand ved navn Haste var ansat som redaktør i mit sted. Jeg gik like til kontoret, og der oplyste man at utgiveren var forduftet og ingen penger hadde efterlatt sig. Saa nu hadde et par av arbeiderne simpelthen "jumpet claimen" og vilde stræve med at holde avisen gaaende. Jeg mente, at var der nogen som skulde arvet efterlatenskapene, maatte jeg være saa nær til det som nogen. Men jeg kunde ikke gjøre min ret som arving gjældende; og saaledes endte da min befatning med "The Minneapolis Star". De andre holdt det i live en tid ved tilskud fra nogen demokratiske politikere, saa skrumpet det ind fra dagblad til ukeblad, og et halvt aar eller saa derefter avgik det ved en stille og rolig død.

De følgende to eller tre aar var for mig usedvanlig tomme og begivenhetsløse. Jeg har næsten ingen erindringer fra den tid. Naar jeg ikke var ute paa en eller anden foredragstur, sat jeg for det meste hjemme i Madison og ernærte mig og mine ved at skrive paa oversættelser fra norsk til engelsk eller fra engelsk til norsk for Lutheran Publ. House i Decorah eller for John Anderson Publ. Co. i Chicago. Foredragene var som regel over emnet "Norskdom", eller noget saadant. Og naar jeg ikke var inde i den lokale situation godt nok til paa forhaand at avgjøre hvad jeg vilde holde foredrag om, pleide jeg at avertere at jeg vilde tale over emnet "Først det ene og saa det andet". Dette fandt jeg at være et meget bekvemt emne, da det jo gav mig den bedst mulige anledning til at tale om det som man fandt burde passe bedst paa netop det sted.

XXV

OVERSÆTTELSEN AV "BISKOP LAACHES HUSANDAGTSBOK" OG MANGE ANDRE BØKER

SOM translatør for John Anderson Publ. Co. begik jeg en hel række av bøker, oversatte fra engelsk til norsk. Det meste av arbeidet var ikke slikt at jeg hadde lyst til at vedkjende mig det. Betalingen var saa knap at jeg ikke kunde ta tid til andet end bare at skrive saa hurtig blyanten kunde gaa. Jeg kunde ikke stanse for at finde de bedste uttryk. Meldte de sig ikke straks, var det bare at finde noget som til nød kunde gaa an, og saa la det skure. John Anderson klaget imidlertid aldrig; men paastod og averterte tvertimot, at siden oversættelsen var utført av mig, var den selvfølgelig meget god. Og saa var der den behagelige ting ved at arbeide for John Anderson, at han altid betalte redelig og prompt. Det var ikke meget man fik; men man kunde stole paa, at hvad der var lovt fik man akkurat paa dagen og uten prut.

Ved den tid da præsident McKinley blev snikmyrdet, var der naturligvis mange forlæggere som vilde faa færdig snarest mulig en stor bok om "McKinleys Liv og Levnet". Den maatte være langtrukken og pent utstyrt med forgyldte permer og mange illustrationer, saa mange agenter uten at rødme kunde forlange ialfald to eller tre dollars for et eksemplar av den. Med indholdet forresten var det ikke saa nøie. Det gjaldt først og fremst at faa boken i handelen tidligere end de andre forlæggere.

Ogsaa John Anderson bestemte sig straks til at utgi en saadan stor, pen bok om den myrdede martyrpræsident; og han gjorde kontrakt med mig om at begaa den, nærmest ved at oversætte en lignende bok av Murat Halstead og samle og oversætte til norsk nogen av Mc-

Kinleys taler. Jo fortere og altsaa jo mere skjødesløst jeg gjorde det, des bedre. Betaling skulde jeg faa. Der var et par danske forlæggere i Chicago som ogsaa skulde utgi en slik bok, og de hadde faat en stab av translatører til at ta fat for at komme John Anderson i forkjøpet. John Anderson telegraferte sit tilbud, og saa kom han selv til Madison og forklarte hvor magtpaaliggende det var at faa arbeidet gjort paa den hurtigst mulige maate. Han spurte mig om jeg kunde gjøre det paa en uke. Nei, det kunde jeg ikke. Eller paa to uker? Jeg forklarte at det bent frem vilde være en fysisk umulighet for mig at skrive nok til noget saadant som 500 store trykte sider paa saa kort tid. Kanske jeg kunde gjøre det paa tre uker ved at skrive nat og dag; men det vilde ikke bli godt arbeide; og jeg vilde ikke ha mit navn paa titelbladet som den der var ansvarlig for saadant uvorrent hastverksarbeide. Jo, mente John Anderson, boken maatte bruke mit navn, saa han kunde avertere at denne var den bedst skrevne norske bok om McKinley. Jeg stod fast paa, at dersom den omstændighet, at jeg hadde utført arbeidet, vilde hjælpe til at sælge boken, burde jeg ogsaa ha litt ekstra god betaling og ikke bare den almindelige tarvelige løn som translatør. Ja, det fandt Anderson at være rimelig. Jeg husker ikke nu akkurat hvad han lovte at betale for arbeidet paa den bok om McKinley; men jeg husker at det var et par ganger saa meget som han ellers pleide at betale, og han betalte det.

Hver aften la jeg det som jeg den dag hadde skrevet i posten uten at se det igjennem for at rette feil; og paa omtrent tre uker blev jeg færdig. Og boken blev ogsaa straks færdig fra trykkeriet og binderiet og kom i handelen før nogen anden saadan bok paa det sprog. Det stod i avertissementene at oversættelsen var ypperlig, derfor var mit navn en borgen; men denne paastand var ikke sand. John Anderson var imidlertid saa vel fornøid at han gav mig uventet ros. Han skrev endog til mig at han kunde skjønne jeg nu maatte være træt og trængte til at puste ut. Hvorfor han sendte mig et par 1000 mils billetter paa de to vigtig-

ste jernbaner i denne del av landet, samt en veksel paa hundrede dollars ekstra til utgiftene ved en ukes rekreationstur. Jeg benyttet billettene og en del av pengene ved at reise til Decorah og glæde mig en ukes tid i selskap med redaktør J. B. Wist og andre av byens potentater og honoratiores.

Under arbeidet med nævnte bok om præsident McKinley fik jeg et nyt lys over ham, syntes jeg. Det blev nødvendig at læse igjennem en mængde av hans valgtaler og hans taler i kongressen, særlig dem han holdt som formand i husets næringskomite og til forsvar for den toldlov som efter ham blev kaldt McKinley loven. Det er mig efter denne gjennemlæsning aldeles umulig at forstaa hvorledes han hadde vundet ry som en glimrende taler og som en overlegen dygtig talsmand for denne velsignede beskyttelsestolden. Med mig ialfald gik det slik, at efterhvert som jeg læste og oversatte hvad der blev betragtet som hans bedste indlæg i tolddiskussionen, blev det mig mere og mere klart, at hele denne toldbeskyttelsesteorien var en svindel. Slik som den blev benyttet i valgkampene var den efter min ringe forstand bare et simpelt bondefangerknep. Det hadde jeg forresten trodd ogsaa før jeg blev saa godt kjendt med McKinleys teorier. Kanske det var denne min forutfattede mening som gjorde, at jeg ikke kunde se nogen gyldighet i dem. Hovedindholdet av alle Mr. McKinleys taler om den sak var dette: "Dersom vi kjøper en klædning i England, saa har vi klædningen, og England har pengene. Men dersom vi kjøper den herhjemme, saa har vi selv baade klædningen og pengene. Og dermed er den sak avgjort."

Nu, dette er ikke stedet for nogen argumentation om den ting. Tror nogen at det citerte ræsonnement av McKinley har nogen vegt, saa er hans hjerne konstruert efter en mig uforstaaelig plan. Nei, det som gjorde præsident McKinley til en saa folkekjær mand, var ikke, tror jeg, hans rørende tillit til tolden som den ting hvorfra al hjælp maatte komme, eller nogen særdeles begavelse som talsmand for denne teori, men hans ædle personlighet og hans elskelige og pletfri karakter.

At han mistet livet for en halvtullet snikmorders haand, satte jo ogsaa en slags helgenglorie paa hans hode; og dertil bidrog ogsaa beretningene om hvorledes hans første tanke, da han dødelig saaret segnet om, var tanken paa hans sykelige hustru. "Gaa nu varsomt frem med at fortælle dette til Ida, saa hun ikke blir for dypt rystet." Og da det blev ham og de andre klart at han maatte dø, viste han et rolig heltemod, som maatte gjøre et sterkt indtryk paa alle; og han bad jo ogsaa at man maatte fare lempelig frem med den unge, kanske utilregnelige mand, som hadde kommet frem for at haandhilses med præsidenten og saa hadde skutt denne en kule i livet.

Da Mrs. Ida McKinley var død nogen aar senere, skrev den berømte Kentucky redaktør Henry Watterson et av de vakreste stykker jeg har læst, om hvorledes han tænkte sig manden hilsende hende velkommen efter: "Vel møtt igjen, kjære Ida."

Av andet arbeide som jeg i denne tid utførte for John Anderson, kan nævnes oversættelsen til norsk av en række fortællinger av en Byron A. Dunn. Der var fem noksaa store bind, meget spændende historiske romaner fra borgerkrigen: "General Nelsons Speider", "Paa General Thomas' Stab", "Kampen om Atlanta", "Fra Atlanta til Havet" og "Paa Streiftog med General Morgan". John Anderson fortalte mig en gang, at utgivelsen av de bøker var et heldig forretningsforetagende.

Desuten har jeg for John Anderson eller "Skandinaven"s bokhandel oversat fra engelsk til norsk "Huleboeren Ab", en fortælling av Stanley Waterloo. Denne Waterloo var en god bekjendt av mig i "The Chicago Press Club" og var efter min mening den betydeligste av de amerikanske forfattere i Chicago. Han skrev mange fortællinger over videnskapelige og historiske emner, og den bedste av dem var "Ab", der kalder sig en fortælling fra den ældre stenalder. Den er ikke rettroende ifølge biskop Usshers bibelkronologi, men den er genial og interessant.

For samme forlæggere oversatte jeg ogsaa, fra tysk,

den ypperlige fortælling "Jørn Uhl" av pastor Gustav Frensson. Den er en levende skildring av livet blandt bønderne i Holsten, med deres overtro og folkepoesi. Denne bok hadde gjort forfatteren til den mest populære forfatter i Tyskland; og folk holdt paa at valfarte til Gustav Frenssons prestegaard for at se den mand som hadde skrevet "Jørn Uhl".

I nogen ledige dage, som jeg hadde ved denne tid, skrev jeg paa engelsk en meget kortfattet kirkehistorie for luthersk ungdom. John Anderson utgav den; og den fik en noksaa stor utbredelse, da den blev valgt som skolebok for klassene i kirkehistorie ved en række av vore colleges og høiskoler. Prof. dr. Larsen i Decorah og en del andre skrev pene anmeldelser av den.

Mit hovedarbeide som oversætter var dog oversættelsen til engelsk av biskop Laaches husandagtsbok. Dette arbeide utførte jeg for Lutheran Publ. House i Decorah, og paa det anvendte jeg næsten et helt aar. Det er en stor bok med en betragtning for hver dag i aaret og to for hver helligdag. Omtrent hver betragtning er en sammenfletning av skriftsteder; og for næsten hver sætning maatte jeg opsøke vedkommende sted i den engelske bibel for at kunne gjengi nøiagtig det der brukte uttryk. Og arbeidet maatte ellers utføres med al mulig forsigtighet. Dersom det ikke blev godt gjort, vilde det være bedre slet ikke at gjøre det. Man haabet jo at boken skulde benyttes av og bli en velsignelse for kommende slegter. Derfor kunde jeg ikke faa oversættelsen hurtig fra haanden. Da den var færdig og boken var trykt, møttes den med megen velvilje. Alle anmeldere omtalte mit arbeide med al den anerkjendelse jeg kunde ha ønsket mig. Der blev fremsat bare en liten anke av prof. Olav Lie ved St. Olaf College, som fandt at jeg ved et sted hadde oversat slik at jeg hadde faat Laache til at lære "missourisk" i naadevalget. Denne ellers velvillige kritik fra prof. Lie bragte mig til at se paa den omhandlede sætning fra alle kanter. Det samme har jeg gjort mange ganger senere ogsaa; og det er mig en fuldstændig sikker sak, at jeg hadde oversat aldeles korrekt. Det er en rimelig regel, at naar

en forfatter skriver noget som kan forstaaes paa to maater, skal man fortolke det saaledes at det stemmer overens med hvad han ellers sier paa en grei maate, som ikke kan misforstaaes.

Ogsaa i Norge blev man opmerksom paa den engelske oversættelse av Laaches andagtsbok. En gang traf jeg derborte til at være sammen med biskop Heuch, og han kom til at nævne som en interessant ting, at Laaches bok var utkommet paa engelsk. Og da han fik vite at jeg var den som hadde utført oversættelsen, lot dette til at interessere ham meget, og han var særlig venlig mot mig.

En gang jeg holdt et foredrag for en ungdomsforening i Lee, Illinois, forestillet past. J. Nordby mig for forsamlingen som den mand der hadde oversat Laache. Jeg husker dette særdeles nøie, fordi jeg syntes saa godt om det. Det hænder ofte, at jeg ved lignende anledning blir nævnt som forfatteren av "Hvorledes Halvor blev Prest", som om jeg kunde være særlig stolt av at ha begaat denne bok. Nei, det bedste arbeide min pen har utført, er arbeidet med oversættelsen av Laache; og naar jeg tænker mig den mulighet, at mit navn ikke vil være glemt av vore barnebarn, saa er det med det haab, at jeg maa erindres som den der gav Laaches bok ogsaa til engelske læsere. Dette er det arbeide som jeg selv sætter høiest og med glæde vedkjender mig.

I aaret 1903 overvar jeg som referent for "Skandinaven" Hauges Synodes aarsmøte i Slater, Iowa, og umiddelbart derefter Den Norske Synodes "jubelmøte" i Decorah. I Slater var jeg de ti dage gjest hos past. Gjerstad og delte værelse med Hauges Synodes nu avdøde formand M. G. Hanson. Saaledes kom jeg til at bli rigtig fortrolig kjendt med denne ædle mand. Under aarsmøtet var der presteordination; og ved den holdt formand Hanson en præken som jeg synes var en av de bedste jeg nogen gang har hørt. Forresten talte han altid godt de ganger jeg hørte ham tale.

Fra "jubelmøtet" i Decorah kunde der jo være meget at berette; men staar det ikke skrevet alt sammen i sy-

nodalberetningen? Prof. R. B. Anderson var repræsentant for menigheten i Madison; men han vakte forbausende liten opsigt, og der blev gjort svært litet væsen av det, da han saaledes sat som deltager i et saadant møte for første gang siden han i 1869 ved synodemøtet i Chicago rystet støvet av sine føtter og meldte sig ut og erklæret krig mot Synoden. Der var somme som mente, at da han nu efter disse 34 aar i aandelig utlændighet kom hjem, burde man slagte den fete kalv. Men intet saadant blev gjort. Han blev ikke utnævnt paa nogen komite, og han lot ikke høre fra sig i møtene. Kun en eneste gang forlangte han ordet, og den gang blev debatten avskaaret før turen kom til ham. Jeg husker at jeg var forundret over, at han ikke ved dette møte søkte at spille nogen betydelig rolle.

Ved dette uforglemmelige møte i Decorah samledes omtrent alle de gjenlevende av dem som hadde været elever ved Luther College. Vi traf igjen sammen med gamle skolekamerater som vi i mange aar næsten hadde glemt. En hel mængde av dem hadde hustruen med sig. Det hadde jeg ogsaa, og vi var gjester hos Mr. og Mrs. B. Anundsen, sammen med past. og Mrs. M. Fr. Wiese og prof. Julius E. Olson, og det var for os alle en stor fest.

XXVI

PRÆMIE FOR OVERSÆTTELSEN AV "FEDRAMINNE"

DER er et minde fra dette ophold i Decorah, som jeg faar nævne. Det angaar en sak av meget ringe betydning, men fremkaldte i bladene en diskussion som om den hadde været en velfærdssak for hele vort folk. Det var nemlig en dag der i Decorah det blev meddelt mig, at komiteen hadde tilkjendt mig præmien, og at redaktør Wist derfor overrakte mig en veksel paa femti dollars fra Elias Steenerson for en engelsk oversættelse av Aasmund Vinjes digt "Fedraminne".

Elias Steenerson i Crookston, bror av kongresmand Halvor Steenerson, hadde faat isinde at han gjerne vilde ha det nævnte digt i engelsk dragt med en kort indledning paa prosa om hvad vor fædrenearv er for noget. Han er selv likesom alle telemarkinger noget av en digter, men han betrodde sig ikke til selv at utføre oversættelsen. Saa utlovte han gjennem avisene en præmie av femti dollars og bad redaktørene J. B. Wist, R. B. Anderson og A. B. Lange om at være bedømmelseskomite. Omtrent alle blandt os som kunde skrive engelske vers, tok del i konkurransen; og en hel del andre oplyste senere at de kunde ha gjort arbeidet bedre end det blev gjort, dersom de hadde villet umake sig. For at der ikke skulde bli tale om partiskhet fra komiteens side, blev det ordnet saa at alle oversættelser av digtet skulde forsynes med et merke eller et tal, og at komiteen saaledes skulde avgi sin kjendelse uten at vite paa forhaand hvem oversætteren var.

Komiteen var ikke heldig sammensat. A. B. Lange hadde selv skrevet en mængde oversættelser av digte fra norsk til engelsk og hadde ved disse noksom bevist

at han ikke hadde tilstrækkelig kjendskap til det engelske sprog til ret at bedømme saadant arbeide. Han og de andre to medlemmer av komiteen kunde heller ikke enes. Saa var der intet andet at gjøre end at la majoritetens mening være avgjørende; og Wist og Anderson stemte for at gi præmien til den oversættelse som viste sig at være fra min haand. Lange paastod at de gjorde dette av venskap for mig, at de paa forhaand hadde hat knaphulskonferanser med mig om saken, og at deres kjendelse var bort i væggene. Han fik medhold hos mange av dem der hadde skrevet umulige oversættelser og mente sig berettiget til de stakkars femti dollars. Der var en mand som skrev til mig, at han ved en skolelærer der i nabolaget kunde bevise at hans oversættelse av digtet var bedre end min; hvorfor han forlangte at jeg skulde sende ham de femti dollars, ellers skulde der bli skandale. Jeg fik læse hans "digt" ogsaa blandt de mange andre, og det var under al kritik.

Av de mange til komiteen indsendte prøver var der efter mit skjøn bare tre der kunde komme i betragtning som præmievindere; og de var fra literat Juul Dieserud i Washington, fra Mrs. dr. Leland i Kenyon, Minnesota, og fra mig. Komiteens flertal kom altsaa til det resultat, at min var den bedste. Lange vilde ha tilkjendt Mrs. dr. Leland præmien. For min del syntes jeg at Juul Dieseruds var bedst og burde ha faat prisen. Men næst efter hans var min den bedste; det er min beskedne mening.

Saken er, som sagt, ikke vigtig; men skjønt det som bekjendt er saa, at "om smak og behag kan man ikke diskutere", saa er der jo intet andet hvorom man kan disputere saa iltert og saa uendelig længe.

XXVII

REDAKTØR FOR "POLITIKEN"

AARET 1904 var jeg igjen i norsk avisvirksomhet, idet jeg nemlig redigerte bladet "Politiken" i Minneapolis. Det var H. A. Foss' "Nye Normanden", som efter den tid at ha været i hændene paa Foss' kompagnon Lund var solgt til et par demokratiske politikere, og disse tinget mig til at redigere det gjennem valgkampagnen. Vi hadde kontor i "Tribune" bygningen og fristet ellers en noksaa kummerlig tilværelse. Alle demokrater var enige om at bladet burde støttes; men de støttet det ikke; at gjøre dette fik bli de andres sak. Vi fik mange pene brev med venlige ord, men næsten ingen penger.

Som man vil erindre, var det dommer Alton B. Parker av New York som i 1904 var demokratisk præsidentkandidat, og at faa istand nogen begeistring for ham var mer end nogen mand kunde formaa. Det var sandt at si bare saavidt at jeg kunde faa mig til at se det som min pligt at være tro mot partiet med ham som dets fanejunker. Der var ingen som for alvor ventet at han skulde bli valgt med Roosevelt som motkandidat, og der var vist heller ikke mange som i sit hjerte ønsket at se ham valgt, selv om de var nødt til at støtte ham som partiets kandidat. Der var ingen skuffelse, da valget var over og det meldtes at dommer Parker hadde lidt det ventede nederlag.

Da valget var over, var "Politiken"s mission forbi. Bladet fortsattes en tid uten nogen redaktør, og saa blev det solgt til L. Stavnheim, som drev det en tid utover i forskjellige skikkelser, indtil han vist overlot navnelisten til Herman Wangs "Smuler".

Stavnheim hadde en tid arbeidet sammen med mig paa "Politiken". Vi var godt kjendte med hinanden fra

før og kom godt ut av det. Stavnheim er en mand for hvis retskafne karakter man maa ha ubetinget agtelse. Der findes ikke svik i ham. I disse sidste aar har han som hovedsekretær for "Sønner av Norge" gjort utmerket godt arbeide. Han er saa dygtig og saa flittig og saa absolut paalidelig, at naar han paatar sig at gjøre noget, kan man være sikker paa at han vil gjøre det godt. En gang jeg var i Norge og da ogsaa besøkte Arne Garborg i hans hjem ved Hvalstad, spurte Garborg mig om jeg kjendte Lauritz Stavnheim, og han sa at det glædet ham meget, da jeg kunde fortælle ham at Stavnheim hadde det godt og fortjente at ha det endnu bedre. Før han reiste til Amerika hadde Stavnheim været en av Garborgs nære omgangsvenner.

Den Norsk-Danske Presseforening fik i dette aar (1904) en særskilt venlig indbydelse til at la sine medlemmer besøke verdensutstillingen i St. Louis, den saakaldte "Louisiana Purchase Exposition", til minde om at det da var 100 aar siden De Forenede Stater kjøpte Louisiana territoriet av Frankrike. Dette kjøp gik for sig i 1803, og utstillingen skulde være holdt i 1903. Men det gik som med "Columbia Exposition" i Chicago, at man ikke fik den færdig til bestemt tid og derfor maatte utsætte den et aar. Med indbydelsen til St. Louis fulgte fribillet paa en av jernbanene, hvorfor den blev mottat med tak. Vi reiste da avsted en liten flok av os; nemlig de medlemmer hvis navn begynder med S. Der var Sørensen og Sørensen og Sundheim og Strass og jeg og M. S. Rasmussen. Sidstnævnte har jo et fornavn som begynder med S.; hvorfor vi tok ham med, og en storartet hyggelig reisekamerat var han. Han er en yngre bror av vor danske ven Chr. Rasmussen, oprindelig fra Sæby. Strass var den gang som nu utgiver og redaktør av et blad i Sioux Falls; og vi som var mere vant til de store byer, enedes om at passe godt paa ham, saa han ikke kom til at vingle sig bort i St. Louis.

Fr. Waage var den gang norsk vicekonsul i St. Louis; og vi la beslag paa al hans tid de dage vi var i byen. Han tok sig av os paa bedste maate, og vi anvendte en del av tiden til at rope hurra for ham og

for det lille men klippefaste klippefolk som han repræsenterte.

Utstillingen i St. Louis var ikke paa langt nær saa god som den elleve aar tidligere avholdte utstilling i Chicago. Denne hadde ikke brukt saa mange penger til bygninger; men disse var meget vakrere. Og i St. Louis var der i grunden ikke noget nyt at utstille. Aarene 1893 til 1904 syntes at ha været magre paa opfindelsenes omraade.

XXVIII

REDAKTØR FOR "VOR TID"

EFTER hvert som jeg skriver disse "Erindringer", opdager jeg bedre at det ikke er mig mulig at huske disse senere aar saa godt som jeg husker de tidligere. Det er vist en almindelig erfaring forresten hos aldrende folk. Nu er det mig saaledes umulig at komme ihu akkurat naar det var, i 1904 eller 1905, at tidsskriftet "Vor Tid" først saa dagens lys i Minneapolis. Jeg var hjemme i Madison og holdt paa med noget oversætterarbeide, da jeg fik brev fra B. B. Haugan med den besked, at han og Olaf Huseby skulde grundlægge et rigtig gjildt maanedsskrift, og at man ønsket at konferere med mig angaaende den sak; man hadde utset mig til redaktør, dersom jeg ellers kunde ha lyst til at overta den bestilling for en rimelig løn. Jeg kjendte Haugan som en hyggelig fyr med mange store projekter, som han ikke altid kunde gjennemføre. Han kunde ikke være tilfreds med at gaa sagte og sikkert fremover, men drømte stadig om et eller andet foretagende hvorved han kunde bli millionær om en uke eller to. Han forsøkte alt mulig, fra at sælge land i Canada til at bygge sukkermølle og avle appelsiner i Mexico og til at bygge en elektrisk jernbane mellem St. Paul og Duluth.

Olaf Huseby var mig en fremmed mand. Han var netop kommet over fra Norge; og det var ogsaa mig bekjendt, at han hadde været forlægger og bokhandler i Kristiania. At han hadde falleret et par ganger, visste jeg den gang intet om. Da jeg nu kom til Minneapolis og traf ham for første gang, gjorde han paa mig indtryk av at være en overordentlig energisk mand og forretningsmand like ut i fingerspidsene. Han hadde utarbeidet en meget pen plan for tidsskriftet, som vi blev enige om at kalde "Vor Tid", og han kunde med klare

tal bevise at der var gode penger at tjene paa det foretagende. Ialfald kunde ikke jeg se noget galt ved hans talopgaver. Han og Haugan og jeg skulde nu alle sammen ut og samle abonnenter. Det gik ikke rart før vi hadde git ut første hefte av "Vor Tid" og hadde dette at vise frem; men efter den tid gik det virkelig uventet let med at faa folk til at abonnere. Huseby var en mester i at gi heftet et tiltalende utseende. Og første hefte var virkelig utmerket vakkert utstyrt og hadde godt indhold. Blandt meget andet gav vi læserne Garborgs "Den burtkomne Faderen" i sin helhet. Det stod paa heftet, at jeg var redaktør, og at utgiverne var Huseby og Haugan.

Dette kunde ha gaat godt dersom der hadde været en forsigtig forretningsmand i spidsen for det. Tidsskriftet fik paa kort tid ikke saa faa tusen tingere. Men Haugan hadde mange andre jern i ilden; og Huseby, som var den egentlige bestyrer, hadde intet ret begrep om, at før en forstandig mand begynder at bygge et taarn sætter han sig ned og regner ut om han ogsaa kan fuldføre dette. Han slog, som man sier, spikeren saa stor at han ikke kunde faa hode paa den. Likegyldig hvor mange penger der kom ind til "Vor Tid", der var aldrig nogen penger i kassen. Jeg kunde erklære mig ikke skyldig i slurveriet, da jeg ikke hadde med den del av foretagendet at gjøre og stadig hadde fremholdt og betonet at jeg ikke utgav mig for at være forretningsmand. Et halvt aars tid arbeidet jeg med redaktionen av "Vor Tid", og naar Haugan og Huseby var ute paa reiser, maatte jeg staa i breschen; papirhandlere og andre som hadde noget tilgode, moret sig med at plage mig. Endelig blev det saa, at der i grunden ikke var nogen som sa sig at eie bladet eller være ansvarlig for det. Hvordan det egentlig gik til med den sak, vet jeg ikke saa nøie; men bladet kom i hændene paa past. M. Falck Gjertsen; og da heller ikke han var en forsigtig mand i forretninger, gik ogsaa dette tidsskrift temmelig snart al kjødets vei.

Et meget behagelig minde fra aaret 1905 er mindet om de norske studentersangere, som det aar gjestet

Amerika og holdt en række koncerter. Jeg hørte dem i Minneapolis og St. Paul og Grand Forks og Fargo og blev rigtig godt kjendt med mange av dem, særlig med direktør Grøndahl. En ting som synes at ha gjort sterkt indtryk paa disse gamle og unge norske studenter, var vore amerikanske "college yells". Naar jeg senere flere ganger har truffet igjen nogen av sangerne i Norge, har de gjerne svunget hatten og ropt: "Rah, Rah, Rah, Wisconsin."

XXIX

ANDEN TUR TIL NORGE

ELLERS var den største del av dette aar og begyndelsen av 1906 optat med at reise rundt og holde foredrag og med at skrive en del spaltefyld for "Decorah-Posten". En dag om vaaren 1906 traf jeg ute i en by i S. Dakota en agent for Allan dampskibslinje, som holdt paa med at faa istand en ekskursion til Norge i anledning av den forestaaende kroning av kong Haakon i Trondhjems domkirke. Agenten gjorde mig et godt tilbud om at bli leder av denne ekskursion. Vilde jeg tillate linjen at reklamere at jeg skulde bli med, saa skulde jeg faa førsteklasses fribillet til Norge og hjem igjen, og desuten skulde jeg faa et visst beløp i penger for hver billet som blev solgt.

Nu, jeg hadde ikke været i Norge mere end en gang, nemlig i 1890, og naturligvis hadde jeg lyst til at være med paa en slik tur. Saa arbeidet jeg et par uker med at vække interesse for ekskursionen, og jeg gjorde ogsaa kontrakt med B. Anundsen om at jeg skulde skrive nogen reisebrev for "Decorah-Posten". Jeg var dernæst en tur i Chicago, og der fik jeg den bestilling ogsaa at sende nogen brev til "The Chicago Daily News" om kroningsfesten og om norske forhold. Dette blad eies som bekjendt av en norsk-amerikaner, Victor Lawson, oprindelig Larsen; men han er født i Chicago og har nok intet igjen av sin norskdom. Jeg traf ikke ham selv — har bare saavidt set ham et par ganger. Av den omstændighet at hans navn er Victor Fremont Lawson, gjætter jeg mig til to ting: At han er født i aaret 1856, og at hans far hadde sluttet sig til det nye republikanske parti. Dettes præsidentkandidat var nemlig i det aar general John C. Fremont.

Kontrakten om at sende en del reisebrev til "Daily News" blev avsluttet med bladets redaktionssekretær Langeland, en søn av Knut Langeland, "Skandinaven"s mangeaarige redaktør.

Vi reiste fra Minneapolis til Montreal og derfra til Quebec og nedover St. Lawrencefloden og over St. Lawrencebugten og videre til Londonderry i Nord-Irland og derfra til Liverpool. Reisen foregik med en stor ny damper, og vi hadde det godt. Der var da som altid enkelte passagerer som klaget over slet behandling. Det var saadanne som hadde kjøpt billigste billet paa tredje plads og saa gav ondt av sig, fordi de ikke hadde det saa bekvemt eller fik saa god kost som paa første eller anden plads.

Den av vore medreisende hvem jeg nu husker bedst, er Gustav Brecke i Milton, N. D. Jeg traf ham første gang paa den tur til Norge, saa ham ofte i Norge og kom ogsaa tilbake paa samme skib med ham og har senere besøkt ham mange ganger. Hver gang jeg har været i Milton, har jeg bodd i hans pene hjem. Han er en nabo av kongresmand Helgesen, men er som demokrat dennes politiske uven, skjønt de ellers er gode venner.

Vi seilet fra Montreal til Moville, utenfor Londonderry paa Irlands nordkyst, og videre til Liverpool; og saa med jernbane over til Hull og med en Wilson damper derfra til Kristiania — den sedvanlige rute til Norge. Og vi hadde det bare godt underveis, særlig da vi hadde en saa hyggelig reisekamerat som Gustav Brecke.

Der hadde foregaat store forandringer i Kristiania i de seksten aar siden jeg sidst hadde været der. Man hadde imens hat "jobbetiden" med megen spekulation i grundeiendomme og med opførelse av nye og gjilde bygninger; saa Karl Johan næsten ikke var til at kjende igjen. Forresten var det urimelig morsomt at være i Norge denne sommer i kroningsaaret 1906. Hele landet hadde en række festligheter. Uke efter uke sommeren utover. Og der var et større antal norske amerikanere end der nogen gang før hadde gjestet fædre-

landet. Vi møtte kjendte folk overalt. Hver gang jeg tok en spasertur paa Karl Johan, kunde jeg være sikker paa at træffe dr. Anders Daae, advokat Olaf Ray fra Chicago, B. Anundsen av "Decorah-Posten", Th. Guldbrandsen av "Minneapolis Tidende", konsul Halle Steensland fra Madison, Wis., og mange andre næsten likesaa notable landsmænd fra Amerika. Og alle var hele tiden i feststemning. Jeg skulde skrive nogen reisebrev for "Decorah-Posten"; og naar jeg traf B. Anundsen, pleide jeg derfor at minde ham om hvad der staar i hustavlen, at en god husbond gir sit tyende kost og løn i ret tid. Og han forstod mig rigtig og var altid rede til at traktere med en god middag. Eller jeg traf konsul Steensland, og han forsømte da aldrig at huske paa at han hadde mange flere penger end resten av os, og at det derfor var hans kristenpligt at gjøre vel mot os fattigfolk. Konsul Steensland var hele denne sommer venligheten selv og var blandt alle amerikanere i Norge den ubetinget mest avholdte mand.

Forresten hadde han paa grund av sit navn en kjedelig erfaring. Det var netop denne sommer at bankchef Paul O. Stensland i Chicago kom i uleilighet med banken sin og derfor tok sig et nyt navn og lot sig glatrake og reiste over til Afrika. Avisene i Norge berettet denne historie, og der var mange som trodde at den gjaldt konsul Halle Steensland; eller at var han ikke Paul O., saa var han ialfald dennes bror. Nu, de to mænd er fra samme sted i Norge, nær Stavanger, og har faat sine navn fra samme gaard. Men Paul O. skrev det Stensland, med bare en "e", mens konsul Halle skrev det Steensland. De var ikke i slegt med hinanden. Mange ganger maatte jeg den sommer i Norge forklare for folk at det ikke var denne konsul Steensland som hadde fallert i Chicago, og at han ellers var den sidste mand i verden om hvem nogen der kjendte ham kunde tænke sig den mulighet, at han skulde forgripe sig paa andre folks eiendom.

Apropos Paul O. Stensland. Alle storbladene i Chicago strævet jo med at faa greie paa hvor han hadde gjort av sig. Somme av dem opvartet med rygter om

at han skulde være set i London. "The Daily News" har et kontor i London, og bestyreren av dette hadde det travelt med at finde Stensland i den store by. Da ogsaa jeg en del av tiden arbeidet for "News", reiste jeg over til London hvor jeg skulde hjælpe til med at faa fat i Stensland, hvem jeg jo kjendte meget godt. Han hadde aldrig gjort mig noget ondt. Tvertimot, han hadde vist mig bare venlighet. Saa det var ikke "up to me", som man sier, at faa ham overgit i rettens hænder. Hadde jeg fundet ham i London, vilde jeg vist ha git ham anledning til at forsvinde igjen, om han saa hadde ønsket. Imidlertid fandt jeg ham ikke, og det av den gode grund at han ikke befandt sig der, men nede i Nordafrika. Der blev han, som man kanske vil erindre, fundet av James Keeley, som den gang var lokalredaktør av Chicago "Tribune", og som nu er redaktør av Chicago "Herald". Stensland fulgte da godvillig med tilbake til Chicago, erklærte sig skyldig i det for hvilket han var anklaget og tok imot sin fængselsstraf.

En mængde av os amerikanere reiste ved St. Hans tid til Trondhjem for der at overvære høitidelighetene i forbindelse med kongekroningen. Jeg husker, at da vi paa jernbanestationen i Kristiania stod og ventet paa at faa komme ombord paa Trondhjems-toget, var det Mrs. Guldbrandsen fra Minneapolis som pekte paa en mand over i den anden ende av venteværelset, og nævnte at det var merkelig slik som den mand lignet vor egen W. J. Bryan. Og da vi saa bedre efter, saa var det jo Bryan i egen person. Jeg gik bort og hilste paa ham. Han var da netop paa hjemveien fra sin reise rundt jorden og hadde stanset over i Norge for at se kongekroningen. Han reiste til Trondhjem med samme tog som vi, og den aften spiste jeg sammen med ham og Mrs. Bryan i Hamar; og senere saa vi ham flere ganger i Trondhjem. Da han ikke kunde tale norsk og aldrig før denne gang hadde været i Norge, var han glad ved at se mig og andre slike norske amerikanere, som kunde gi ham en smule veiledning. Jeg kjendte ham noksaa godt fra før, og hver gang jeg senere har

truffet ham, har han straks begyndt at tale om den storartet interessante uken i Trondhjem. En av dagene der fik dr. Herman Fjelde istand et stort møte av amerikanere i den gamle slotspark. Jeg hadde da den ære at faa si nogen indledningsord og forestille Bryan for forsamlingen. Han holdt da en av sine bedste taler. Efter ham talte jeg paa norsk og citerte noget av det mest træffende som han hadde sagt, og han paastaar at jeg fik mere støiende applaus end man gav ham. Taler holdtes ogsaa av dr. Fjelde og av den ualmindelig veltalende metodistprest Madsen av Duluth, nu bosat i Chicago. I det hele hadde vi det den dag overmaate morsomt.

Selve kroningsfesten i domkirken var der forholdsvis faa av os amerikanere som fik se. Som bladmand var jeg en av disse faa. Men der var ikke noget saa særdeles imponerende ved det. Og naar jeg traf andre amerikanere, følte jeg altid trang til likesom at gjøre en undskyldning og forklare hvorledes det hang sammen dermed, at jeg virkelig var kommet den lange vei for at se noget saa meningsløst som en kongekroning. Vi pleide da at trøste os med at gjenta hvad Bryan hadde sagt i sin tale: Naar vi nu har været vidne til en kongekroning, saa er det os ialfald en glæde at vite at kong Haakon er en folkevalgt konge. Det sande demokratis grundtanke er jo ikke at man netop maa ha et visst slags styre, men at folk har lov til selv at bestemme hvad slags styre de vil ha.

En av de ting som gjorde det saa særdeles festlig for os amerikanere i Norge den sommer, var den omstændighet, at fædrelandet den gang ogsaa besøktes av St. Olaf College "banden" under ledelse av prof. F. Melius Christiansen og med prof. Schmidt som tamburmajor og Harry Randall som impresario. Aaret før hadde de norske studentersangere under prof. Grøndahls ledelse git en række koncerter i de norske settlementer i Amerika. I Northfield hadde de hørt St. Olaf "banden" spille og hadde opmuntret dem til det følgende aar at gjøre en koncerttur i Norge. Det var ikke en let sak at faa en slik tur ordnet. Men Olaf Searle i Minne-

apolis tok sig av saken og garanterte de nødvendige penger og fik engagert Harry Randall til at reise med og arrangere koncertene. Og til saadant arbeide var Randall meget flink. Han blev hængende fast i Norge og var senere i en række av aar direktør for Tivoli med dets sommerteater og andre forlystelser.

Det var en stor fest da St. Olaf guttenes skib kom til Kristiania. Hele byen og alle de besøkende amerikanere var ute for at ta imot dem. De norske studentersangere med Grøndahl i spidsen stod paa bryggen og hilste St. Olaf musikerne velkommen med at synge "The Star Spangled Banner". St. Olaf guttene stod paa dækket og svarte med at spille "Ja, vi elsker". Det var virkelig et meget løftende øieblik. De fleste av guttene hadde aldrig før nu set Norge; men de kunde spille fædrelandssangen slik som den ikke tidligere hadde været spillet i Norge, og man kunde godt forstaa det, at nogen av de mange som stod og ventet paa dem, bokstavelig besvimte av rørelse.

St. Olaf guttenes hele tur gjennem Norge blev som et triumftog. Den første koncert blev holdt i Tivolihaven, som var stappende fuld av folk. Foruten "banden" var der Miss Beatrice Gjertsen, nu Mrs. dr. Bessesen i Albert Lea, som sang; med tonedigteren Odin Renning av Milwaukee som akkompagnist ved pianoet. Denne meget lovende unge kunstner døde et par aar senere, da han var bare litt over tyve aar gammel. Han hadde før denne tur med St. Olaf guttene til Norge komponert en norsk-amerikansk fædrelandssang, til hvilken jeg skrev ordene for ham. Miss Gjertsen sang den ved den første koncert i Kristiania, og saavel hun som Renning blev da gjenstand for en støiende ovation. Prof. J. N. Kildahl, der som bestyrer av St. Olaf College var med paa turen, holdt en begeistrende tale. Han nævnte da ogsaa at sangerinden og komponisten begge var amerikanere, og at det samme ogsaa var tilfældet med digteren som hadde skrevet omhandlede sang, og som nok ogsaa befandt sig etsteds i forsamlingen. Da var der somme som ogsaa ropte paa mig

og vilde at jeg skulde reise mig og gjøre et buk; men det gjorde jeg ikke.

Den fjerde juli hadde vi en stor amerikansk fest foran universitetet i Kristiania, med musik og taler. Jeg forestod tilstelningen og holdt talen for dagen paa engelsk; men prof. dr. Kildahl og prof. dr. Stub holdt utmerket gode taler paa norsk. Om eftermiddagen hadde St. Olaf guttene en "baseball game", men lot ikke til særlig at interessere folk i Kristiania.

Jeg fulgte med guttene til enkelte av de andre steder hvor de gav koncerter, og allesteds mottokes de med den mest utsøkte venlighet.

Blandt de mange amerikanere som kom til Norge med samme skib som St. Olaf guttene, husker jeg særlig past. O. S. Braaten, past. S. Gunderson og past. M. F. Wiese. Denne sidste hadde sin hustru med, og de stanset ikke i Norge, men reiste straks videre til hans barndomshjem i Danmark.

Med samme skib kom ogsaa til Norge en skotsk amerikaner, sakfører J. H. McLean fra Menomonie, Wis. Og med ham kom jeg den sommer til at bli meget godt kjendt. Han hadde i nogen aar læst norsk under veiledning av prof. Julius Olson ved Wisconsins universitet. Og saa hadde han slumpet til at læse min "Halvor" og enkelte andre ting fra min pen. Saaledes kjendte han mig paa en maate, og da han visste at jeg den sommer var i Norge, opsøkte han mig, og vi gjorde da senere mange reiser sammen ut paa landet. Han lærte meget snart at tale norsk rigtig godt. Senere har jeg hørt ham holde tale paa vort norske maal og om norsk litteratur; og man kunde bare saavidt faa en mistanke om at han ikke var norsk. I de senere aar har han reist meget, og somme ganger har vi forhandlet om at gjøre en reise sammen til Island; men det har endnu ikke latt sig ordne. Mr. McLean er nu godt kjendt med norsk historie og litteratur og er omtrent saa norsk som nogen nordmand i Norge.

For en som har reist paa vore bekvemme jernbanevogner, var det jo ikke svært behagelig netop at reise i Norge, slik som McLean og jeg gjorde, for eksempel

med denne smalsporede banen mellem Hamar og Trondhjem. De sovevognene er en plage. Vi moret os med at snakke om hvor godt det skulde bli at komme hjem og reise med en Pullman vogn. Skjønt nu senere har jeg reist saa meget i Norge og andre land at jeg ogsaa har vænnet mig til de ubekvemme vognene. Man kan lære at finde sig i det. Det er likesom med at ha en tunghørt tante eller at ha en fot vand i kjelderen: Det er ikke morsomt, men man kan vænne sig til at taale det.

En av de behageligste erindringer fra denne sommer i Norge er erindringen om en middag hos redaktør H. O. Oppedale i Trondhjem. Efter mange aar i Amerika var han vendt tilbake til gamlelandet og var ved denne tid redaktør av "Dagsposten" i Trondhjem, som han hadde gjort til en av de bedste aviser i Norge. Han gav under kroningshøitidelighetene en middag for et selskap av os amerikanere. Der var dr. Daae, B. Anundsen, konsul Steensland, adkovat Ray, kjøbmand Stavrum fra La Crosse, Th. Guldbrandsen, jeg og et par andre; og vi hadde det uhyre gemytlig. Det var meget morsommere end ved den store middag som byen gav for kongen, og ved hvilken vi ogsaa var blandt gjestene.

En av dagene var der ogsaa en stor folkefest ute paa Ilevolden; og ved den hadde jeg for første gang anledning til at høre kong Haakon holde en tale. Senere har jeg hørt ham mange ganger. Han har let for at holde saadanne korte leilighetstaler. Der er ikke netop saa svært mange tunge visdomsord i dem; men han er taktfuld og sier gjerne en del vittigheter. Han har nok meget utpræget sans for det komiske og er selv meget lattermild. Ved samme fest paa Ilevolden hadde jeg ogsaa anledning til fra nært hold at se de nuværende konger av Danmark og England og en hel del andre fyrstelige personer, uten at de netop forekom mig at være saa særdeles imponerende. Jeg hadde tidligere saavidt set kong Edward av England, den tyske keiser og den russiske czar, uten at det hadde gjort noget særlig sterkt indtryk paa mig med min sterke ame-

rikanske og demokratiske tænkemaate. Norges konge Haakon er den eneste kongelige person med hvem jeg har hat den ære at tale, og han er selv saa demokratisk, at han for den saks skyld godt kunde være amerikaner og medlem av det demokratiske parti.

En anden erindring fra denne sommer (1906). Der er — eller var — i Kristiania en grosserer Christiansen, med hvem jeg kom til at stifte et meget behagelig bekjendtskap. Blandt mange amerikanere som har besøkt Norge, er han navngjeten for sin gjestevenlighet. Jeg hadde en hilsen til ham fra en bekjendt i Madison, Wis., og saa indbød han mig til middag i sit prægtige hjem ute paa Ormøen i Kristianiafjorden. Vi fandt da ut at vi hadde mange fælles bekjendte. Han nævnte ogsaa at han var en morbror av dr. Gisle Bjørnstad i Minneapolis. En av hans naboer ute paa Ormøen var studentersangernes direktør Grøndahl; og da jeg fortalte at jeg hadde truffet denne under sangernes amerikatur aaret før, forlangte grosserer Christiansen at jeg skulde komme derut til middag næste aften ogsaa, saa skulde han indby ogsaa alle dem av sangerne som han kunde faa fat i til den tid. Og jeg skulde bare ta andre amerikanere med mig som kunde ha lyst til at træffe igjen disse sangere. Nu, jeg sa naturligvis mange tak. Og jeg fik fat i den før nævnte advokat McLean fra Menomonie, Wis., og han var glad ved at faa være med. Vi var da om aftenen igjen ute i det flotte hjem. Omtrent et snes av studentersangerne var tilstede; og de sang sine gladeste sanger, og vi holdt taler og hadde det herlig morsomt like til morgenen. Verten hadde da endog sørget for at der skulde være vogner tilstede, med hvilke vi alle sammen kunde kjøres hjem, for det tænkelige tilfælde, at vi kanske vilde ha litt ondt for at gaa til fots paa den tid av natten.

Naar jeg gik paa gatene i Kristiania eller reiste rundt paa andre steder i Norge sammen med St. Olaf guttene fra Northfield, slog det mig stadig hvor glædelig det vilde være, om vor norsk-amerikanske ungdom var saa velopdragen som ungdommen i Norge. St. Olaf guttene bar sine amerikanske studenterhuer, saa

folk kunde skjønne hvem de var, og selv smaabarna var altid saa høflige at blotte hodet og neie og rope: Velkommen til Norge! Endog de smaa røverunger paa gatene i Vaterland glemte ikke den høflighet. Og de voksne slusker som vi møtte der, var ogsaa likesaa velopdragne. Og jeg husker, at da en flok av os en aften stod paa Vaterlandsbroen, var der en av fiskerkjærringene der som en slags komite fra de andre kom vabbendes op trappen og stillet sig foran os og neide og sa: Velkommen til Norge, gutter!

For min del hadde jeg denne gang som ellers naar jeg har været i Kristiania, megen moro av at tilbringe en aften paa Vaterlandsbroen og snakke med de sluskene som altid er at finde paa de kanter. Jeg tænker endnu ofte paa en aften jeg denne sommer stod der paa broen og fik en hel flok av disse mine brødre rundt mig. En av dem kom bort til mig og spurte meget høflig om jeg ikke vilde være saa venlig at laane ham to øre. Han hadde otte øre, sa han; og vilde jeg laane ham to til, saa kunde han kjøpe tobak for ti øre. "Ja, jeg pleier ikke," sa jeg, "laane penger til fremmede folk; men dersom det er aldeles sikkert at jeg faar dem tilbake en gang, saa skal De faa laane to øre allikevel." Han lo og tok imot dem. Og saa kom en anden slusk til mig og sa:

"Jeg er sikker paa at De er en snild herremand. Vil De ikke være saa inderlig snild og gi mig et stykke tobak?"

"Jeg har ikke tobak paa mig, men det gaar jo an at faa kjøpt saadant derborte paa den anden side av gaten."

"Ja, den som hadde noget at kjøpe for," sa han; "da var det ikke farlig. Men jeg har naturligvis ingen penger. Jeg har nemlig været paa straf, tyve dage paa vand og brød, skal jeg si Dem, og kom netop ut nu idag; og jeg er saa slemt i beit for at faa litt skraatobak, saa De maa hjælpe mig."

"Aa, De har været paa straf? De maa vel altsaa ha gjort noget galt."

"Nei, ikke netop det heller. Men det var en bror

av mig som gjorde noget ulovlig, for han er en brutal fyr, skal jeg si Dem. Men han har kjærring og unger, saa han kunde ikke godt sitte paa straf. Derfor maatte jeg ta det paa mig og fortælle politiet at det var mig som hadde gjort det, skjønt jeg var saa uskyldig som et nyverpet egg. Ikke for det, at jeg netop altid har været slik som jeg skulde være, jeg heller; men jeg har som regel været en bra mand. I to og et halvt aar var jeg avholdsmand — smakte ikke saa meget som potøl engang. Og jeg var, om jeg selv skal si det, en meget religiøs mand ogsaa. Men saa fik satan kloen i mig. Og min erfaring har altid været den — og jeg har mere erfaring jeg end De, for jeg er sytti-tre aar gammel; ja, jeg ser De er graa, De ogsaa, men saa gammel er De ikke, saa jeg har mere erfaring — og min erfaring har like fra barndommen av altid været den, at naar satan faar kloen i en mand, saa nytter det ikke at staa imot."

Nu, det var altsaa hans livsvisdom. Da jeg hadde git ham nogen øre til tobak, spurte jeg ham hvad det var for et hus med lys fra alle vinduer over paa den anden side av broen. Jo, det var en dansesal, sa han; og hadde jeg ikke været inde paa den, burde jeg gaa dithen nu, saa fik jeg se hvordan man moret sig i gamle Norge.

Ja, jeg gik derover og ind i den største salen, fra hvilken der kom musik og megen støi. Jeg hadde bare saavidt kommet ind da en fuld sjømand kom bort til mig: "Jamen mener jeg ikke at det er redaktør Strømme," ropte han saa høit at alle maatte høre det.

"Hvordan hænger det sammen at De kjender mig?"

"Vist kjender jeg Dem. Jeg er sjømand, ser De, og har været i Amerika og forstaar litt engelsk. Og jeg var tilstede da dere hadde fest her borte ved universitetet den fjerde juli, og jeg hørte Dem holde tale, saa jeg vet nok hvad for en mand De er. Hold op med den musikken og den lidderlige støien og staa op alle sammen og buk høflig; for dette er en av de mest berømte nordmænd i Amerika; og det er en stor ære for os at han vil komme hit ikveld. Kom hit, Ingrid,

og hils paa denne manden. Dette er konen min. Ja, hun er meget yngre end jeg, for det er min anden kone, ser De; men vi er virkelig vidd av en prest."

Nu, jeg sa hurtigst mulig tak for mig og skyndte mig derfra; mens hele flokken paa den fulde sjømands opfordring reiste sig og takket for det ærefulde besøk.

Jeg gjorde en snartur til Kjøbenhavn, hvor jeg ikke hadde været paa min ene tidligere tur til Europa; og det var naturligvis svært morsomt at træffe de glade kjøbenhavnere, som bedre end noget andet folkefærd i verden forstaar at more sig. Siden den gang har jeg været der et halvt snes ganger og altid fundet at der var det godt at være. Jeg husker at der under mit første besøk var mange som spurte mig om jeg kanske tilfældigvis kjendte Jacob Riis. Han var jo den gang den mest fremstaaende danske i Amerika. Og i Danmark var man stolt av ham. Særlig hadde det gjort indtryk paa dem, at Roosevelt hadde omtalt Jacob Riis som New Yorks nyttigste borger. Og jeg kunde jo fortælle folk litt om Riis. Han hadde besøkt Madison, Wis., og holdt foredrag der, og en gang var han og prof. R. B. Anderson og jeg ute paa en fisketur. Anderson var uhyre glad paa den tur; for han var saa heldig at faa mere fisk end vi andre, og han er forresten overordentlig glad i den moro. Jacob Riis var utvilsomt en begavet mand og en ædel personlighet. Han utrettet meget godt for fattigfolk i New York. Han var ellers et stort barn, naiv og troskyldig, og for min del syntes jeg bestandig at han tok sig selv og livet med et altfor høitidelig alvor. Det kan man ogsaa se av hans mest bekjendte bok, den selvbiografi han skrev under titelen "The Making of an American".

En av de sidste dagene i juli tok jeg fat paa hjemveien. Jeg vilde dog stanse over en maaneds tid i England. Under reisen fra Norge over Hull blev jeg kjendt med en interessant norsk-amerikaner, Johan M. Anderson, en formuende fabrikeier i Boston. Han er en ganske usedvanlig beleven og vel oplyst mand, der kom over fra Norge som en ung fyr og i Boston har arbeidet sig frem til en stilling som en av de mest fremstaa-

ende maskinister og fabrikant av elektriske apparater. Jeg har aldrig truffet nogen anden mand der kunde fortælle saa interessant om de forskjellige metallers kemiske affiniteter og den slags ting.

Der var foruten Anderson og mig bare en anden nordmand blandt kahytspassagerene paa den damperen over til Hull. Og denne anden mand var ogsaa en interessant fyr. Det var John Schanke fra Transvaal i Sydafrika. Han hadde et snes aar været dernede i Johannesburg og Pretoria og ved diamantgrubene rundt Kimberly og tjent sig en formue ved at ta kontrakter paa at bore dype brønder. Han fortalte at han hadde boret den paa en undtagelse nær dypeste brønd i verden. I alle disse aar hadde han været blandt fremmede, og da han nu traf sammen med landsmænd, vilde han absolut traktere. Vi tre nordmænd reiste sammen fra Hull til London og kjørte til samme hotel, og vi kunde simpelthen ikke forhindre John Schanke fra altid at betale. Han hadde i mange aar, sa han, ikke hat anledning til at gjøre sig nogen glæde av pengene sine; saa nu skulde vi unde ham den fornøielse. Den uke jeg var sammen med ham i London, levde jeg saaledes som paa en slagtedag; meget bedre end jeg hadde raad til at leve de uker derefter, da jeg blev alene i den store stad. Siden har jeg aldrig hørt et ord om denne sydafrikaneren; men jeg sender ham ofte en kjærlig tanke ned til Johannesburg, hvor han kanske ikke opholder sig nu for alt det jeg vet.

Jeg forblev i London en maaneds tid; og dette ophold blev mig en uforglemmelig oplevelse. Man har jo læst mere om London end om nogen anden by. Særlig naar man som jeg er glad i Charles Dickens, er man likesom kjendt med omtrent alle gater i byen. De nævnes saa ofte og beskrives saa levende i Dickens' fortællinger. For mig var det som en drøm, da jeg første gang gik derinde i tætteste byen og hele tiden ikke kunde andet end tænke paa de utallige personer som Dickens har skapt. Vort hotel var beliggende paa High Holborn street, og jeg husket at paa den gate var det jo, at John Mestlock i "Martin Chuzzlewit"

hadde sit hjem. Like foran os hadde vi Chancery Lane, hvor en stor del av handlingen foregaar i "Bleak House". Tæt ved er "The Old Curiosity Shop" og Lincoln Inn Fields.

Og jeg gjorde en tur ut til forstaden Dorking for at se Sam Wellers hjem; og til Cobham, hvor jeg stanset i det gjestgiveri, "The Leather Bottle", som i sin tid blandt sine gjester hadde den berømmelige Pickwick og hans fornøielige ven Tarcy Tupman. Og jeg gik tilfots utover veien til Rochester og Chatham og drømte om David Copperfield, der som en fillet og fattig gutunge gik den vei fra London til Dover. De senere ganger jeg har været i London, har jeg opsøkt mangfoldige andre av de steder som jeg kjendte fra min læsning av Dickens. Og det er noget hvorav jeg aldrig kunde bli træt.

I London besøker man naturligvis Westminster Abbey, St. Pauls kirken, krystalpaladset og andre saadanne berømte steder; men jeg syntes det var mest interessant at slentre omkring i Whitechapel distriktet i Øst-London og snakke med samfundets fattigste og ynkeligste og mest lastefulde stedbarn. Paa alle de mange steder i de mange land som jeg har besøkt — i Kina og Indien og Ægypten og i Europas storbyer — har jeg likesom kjendt mig nærmest i slegt med disse simple folk og har søkt at bilde mig ind, at de i grunden var de bedste folk allikevel; de hadde nok villet den rette vei; men kom bare galt avsted. I den østlige del av London har man i Whitechapel distriktet saadanne strøk som Wapping paa Themsens nordlige bred like nedenfor fiskemarkedet, det berygtede Billingsgate, hvor man finder mere last og elendighet end paa noget andet sted i verden. De stakkars folk fører en saa haabløs tilværelse som det er mulig at tænke sig. Jeg har tilbragt ikke saa liten tid blandt dem; og de eneste mennesker jeg har set som med held har søkt at bringe noget lys ind i dette mørke, har været frelsesarmeen. Jeg gik flere ganger ved midnatstid til armeens suppekjøkken og fik se hvorledes de reddet den ene efter den

anden av de fortvilede mennesker som vilde gjøre ende paa sig ved at kaste sig i Themsen.

Da jeg fra London kom til Liverpool for derfra at reise hjem, traf jeg pastor J. Nordby og en hel del andre kjendte folk fra Amerika og hadde det hyggelig sammen med dem, indtil vi gik ombord paa forskjellige dampskibe for at komme over til vort eget land. Ombord paa Allan linjens "Victorian" traf jeg blandt andre Gustav Brecke, og vi var da reisekamerater til Montreal og videre til Minneapolis; hvorfra han drog videre til Milton, N. Dakota, mens jeg reiste hjem til kone og barn i Madison. Og jeg lovte dem da at jeg ikke derefter skulde reise saa langt bort fra dem, hvilket løfte jeg nok ikke akkurat nøiagtig har kunnet holde.

XXX

ARBEIDE MED AT OVERSÆTTE BØKER, HOLDE FOREDRAG OG SKRIVE FOR AVISENE

RESTEN av dette aar og det følgende tilbragtes hjemme med at begaa oversættelser for "Skandinaven"s bokhandel og tildels med at reise rundt i de norske settlementer og holde foredrag om fædrearven og andet saadant; og jeg har ikke nu nogen særlig erindring fra den tid. Jeg skrev litt ogsaa for "Decorah-Posten" og enkelte amerikanske blade og tidsskrifter, men producerte nok ikke noget som var værd at nævne.

Akkurat tiden husker jeg ikke nu; men det maa vist ha været et par aar før denne reise til Norge, at jeg skrev en række redaktionsartikler i "Nordvesten" om prof. R. B. Anderson. Her nævner jeg dem bare, for at han ikke skal tro at jeg ikke vedkjender mig dem, men helst vil at han og andre skulde glemme den bedrift. Prof. Anderson har selv nævnt disse artikler svært ofte; og i sin selvbiografi omtaler han dem som "infame" og oplyser, at det var de artikler som tvang ham til at forlate sin menighet i Madison for ikke at tape sin selvagtelse. Da de altsaa forvoldte en saadan ulykke for kirken; og da prof. Anderson har gjort saa meget væsen av dem, kan det kanske passe sig for mig her at sætte denne historie i den rette ramme.

Prof. Anderson hadde, siden han blev eier og redaktør av "Amerika", stadig følt sig kaldet til at optræde som moralsk overformynderi over resten av den norsk-amerikanske presse. Hver uke svinget han svepen over den og fablet om at han vilde rense den eller tvinge den til at vaske sig. Det var især det, at den indeholdt no-

get som han kaldte "svinske avertissementer". Og der var nogen sandhet i den klage; men prof. Andersons eget blad var i det stykke ikke et haar bedre end de andre. Han skrev stadig, som om han var den der begyndte kampen mot disse mange kvaksalvere, som holdt paa at bedra folk; men selv optok han i sit blad reklamer for nogen av de værste blandt dem. Han strøk bare nogen anstøtelige uttryk. Han søkte at hudflette omtrent alle de andre av vore bladmænd. Saaledes vilde han ogsaa gjøre B. Anundsen fuldstændig æreløs. Hans optræden var saa utfordrende, at mange syntes det virkelig ikke gik an at la ham fortsætte uten at ta til gjenmæle. Og da var jeg nærmest til det. Der var ingen anden der kjendte prof. Anderson saaledes ut og ind; saa jeg syntes det blev min pligt at se ham efter i sømmene eller, som jeg uttrykte det med Peer Gynt, at faa ham aapnet og lagt for dagen. Oberst Chr. Brandt var den gang redaktør av "Nordvesten"; og han bad mig om at skrive for ham en række artikler om prof. Anderson og hans virksomhet. Naar prof. Anderson fortæller at det var en slags sammensvergelse, og at B. Anundsen hadde nogen befatning med den, saa er dette ikke sandt. Der var ingen andre end Brandt og jeg som hadde noget med den sak at gjøre. Jeg skrev artiklene, og de offentliggjordes i "Nordvesten" som redaktionsartikler. "Amerika" optrykte den første av dem og lovet at la denne følge av de næste. Men da prof. Anderson hadde faat læst disse, fandt han ikke at kunne hjælpe til at skaffe dem videre utbredelse. Han lot det bero med at kalde dem "infame"; og han gjorde intet forsøk paa at eftervise noget i dem som ikke var sandt. Og jeg vet endnu ikke om at de indeholdt andet end sandhet, skjønt det er et aapent spørsmaal om det var ret gjort av mig at skrive dem. Ti, som ordsproget sier, der er jo mangt sandt som ikke bør sies. I Madison blev der en del opstuds over historien, fordi prof. Anderson og jeg var medlemmer av samme menighet. Han forlangte at menigheten skulde gi ham et slags tillidsvotum; og da dette

av en eller anden grund ikke blev gjort, forlot han den og har senere aldrig sat sin fot indenfor den kirkedør.

Vaaren 1908 og utover begyndelsen av sommeren opholdt jeg mig det meste av tiden i Chicago; hvorfra jeg skrev noget for avisene og tildels arbeidet som translatør. Men det var ikke til at bli fet av.

XXXI

FORSØK PAA AT FAA GUVERNØR J. A. JOHNSON I MINNESOTA OPSTILLET SOM DEMOKRATISK PRÆSIDENTKANDIDAT I 1908. ARBEIDE I VALGKAMPEN SAMME AAR

DET var den almindelige antagelse, at W. J. Bryan det aar for tredje gang kom til at bli demokratenes præsidentkandidat. Den eneste anden mand om hvem der kunde være tale, var guvernør J. A. Johnson i Minnesota. Da denne et par maaneder før tiden for den demokratiske nationalkonvention, som det aar skulde møte i Denver, Colorado, endelig lot sig overtale til at la sig opstille som kandidat mot Bryan, dannet der sig en komite med det maal at arbeide for hans nomination. I spidsen for denne komite stod F. B. Lynch i St. Paul, Minnesotas medlem av nationalkomiteen og en av statens flinkeste politikere. Han fik med sig bladet "New York World", som hadde mange penger og var villig til at ofre noget for om mulig at faa Bryan lagt paa hylden. Og der var nogen velstaaende svenske mænd i Nordvesten som for landsmandskapets skyld gjerne vilde ha guvernør Johnson opstillet som præsidentkandidat, og som vilde træde støttende til i kampagnen for ham. Der blev da aapnet "Johnson headquarters" i Chicago med Lynch som formand og Theodore Knappen, en flink ung bladmand fra Minneapolis, som sekretær. Ogsaa jeg var en av de demokrater som syntes at vi denne gang burde forsøke med en anden kandidat end Bryan, der to ganger hadde ført partiet til nederlag. Og Johnson og Lynch var vidende om min stilling i den sak.

En dag gik jeg ind paa omhandlede hovedkvarter i Chicago for at hilse paa Theodore Knappen, med hvem jeg i sin tid hadde arbeidet sammen ved "Minneapolis

Times". Mens jeg talte med ham, blev han kaldt til telefonen; og jeg hørte at han talte med guvernør Johnson i St. Paul. Og saa hørte jeg Knappen si: "Ja, han er netop nu herinde. Vent litt, saa skal jeg spørre ham." Dermed vendte han sig til mig og fortalte at Johnson og Lynch hadde spurt, om han visste hvor han kunde faa fat i mig, og om jeg kunde faaes til at arbeide for dem, særlig med at reise rundt i nogen av sydstatene og holde en del taler og ellers reklamere for Johnson dernede, hvor han var litet kjendt. Ja, under omstændighetene kunde intet falde mig mere beleilig end netop dette, og jeg slog straks til. Der blev lovt mig rigtig rundelig godtgjørelse for arbeidet. Komiteen lot til at ha en overflod av penger. Sekretæren var bemyndiget til straks at utbetale mig fem hundrede dollars til midlertidige reiseutgifter. Der var liten tid at gjøre paa, saa jeg skulde ta fat straks.

Saaledes kom jeg den sommer til at reise videre omkring dette land end jeg har gjort noget andet aar. Efter en snartur hjem til Madison skulde jeg først gjøre en tur til Missouri, Kansas og Oklahoma for at interviewe de allerede valgte delegater til nationalkonventionen og faa rede paa, om de vilde stemme for Johnson i det tilfælde at Bryan vilde gi avkald paa nominationen. I Kansas besøkte jeg omtrent hvert county og talte med alle de valgte delegater; og en hel del av dem var enige deri, at vi det aar burde ha en anden kandidat end Bryan, og at Johnson da var den nærmeste til at komme i betragtning. I Missouri traf jeg ikke saa mange; men jeg fik dog nogen faa til at stille sig paa vor side og love sin støtte. Min søn Olaf hadde aaret før graduert som geolog fra universitetet i Wisconsin og hadde straks faat post som hjælpelærer ved "School of Mines" i Rolla, en avdeling av Missouris statsuniversitet. Jeg besøkte ham i Rolla og fik ham interessert i saken, og han ydet os nogen hjælp. Han var ordentlig oplært, saa ogsaa han var en paalidelig demokrat; og det er han forresten endnu, der han bor ute i staten Washington, hvor han er lærer og frugtavler. Og han

holder det ikke hemmelig, at han i politikken tilhører samme parti som hans far.

Tyngden av mit arbeide i Johnsons komite blev gjort i staten Alabama. Vi tænkte os det ikke som rimelig, at Johnson kunde bli nominert det aar, men at arbeidet for ham kunde gjøre ham til Bryans arvtager fire aar senere. Og dette vilde det utvilsomt ogsaa ha gjort dersom Johnson hadde levd saa længe. Der var særlige grunder som gjorde det vigtig at faa Alabamas delegater til at stemme for ham. Ved navneopropet for voteringen i nationalkonventionen tages statene i alfabetisk orden, og Alabama er da den første av statene i rækken. Desuten hadde man i Alabama den ordning, at vælgerne ved primærvalget paa delegater angav paa sin stemmeseddel hvem de ønsket opstillet som præsidentkandidat. Vi tænkte os muligheten av at vinde denne stat for Johnson, og da vilde meget være vundet. Vi kunde ha gjort det ogsaa, dersom vi hadde været litt tidligere ute eller hat nogen flere arbeidere. Men da jeg blev sendt derned var det mindre end tre uker igjen til primærvalget, og det var mig umulig at naa alle vælgere i staten. En hel mængde av dem visste intet om hvem Johnson var eller at han var kandidat for præsidentnominationen, og disse stemte da for Bryan. Allikevel var det nær paa at Johnson hadde seiret i Alabama. Han fik omtrent 45 procent av stemmene mot 55 procent for Bryan. I alle de større byer i hvilke jeg fik istand møter og holdt taler om saken, nemlig i Birmingham, Mobile og Montgomery, fik Johnson stor majoritet ved primærvalget. Foruten i disse byer holdt jeg taler i Tuscumbia, Tuscaloosa, Bessemer og Cullman; og i alle hadde jeg store forsamlinger og fik istand en slags larmende begeistring for svensk-amerikaneren i Minnesota.

Først reiste jeg til statens største by, Birmingham, hvor der var dannet en Johnson komite med en senator Smith i spidsen for den. Der holdt vi to store møter og tok byen med storm. Det var for mig uhyre morsomt at faa holde demokratiske kampagnetaler i Alabama og andre av sydstatene, hvor alle skikkelige mænd var

mine politiske troesfæller. Og for disse folk var det en æressak at vise sig elskværdig mot en fremmed mand fra Norden. Avisene skrev lovtaler over mig som en "grand old dutchman". I Syden er "yankee" et skjældsord; men "dutchman" er et kjælenavn for folk fra Norden som ikke er "yankees", men skikkelige mennesker.

Det er mig endnu en glæde at gjenkalde i erindringen disse to uker i Alabama. Aldrig har jeg nogetsteds før eller siden været møtt med en saa utsøkt venlighet som dernede. Avisene ofret hele sider paa mig. Jeg har opbevart nogen av disse presseuttalelser, og de er saa smigrende at de endnu kan faa mig til at rødme. Og det var saa let at holde taler blandt de folk; de var saa uhyre støiende og hjertelige i at gi sit bifald tilkjende.

I statens hovedstad, Montgomery, hvor jeg holdt det næste store møte, var det ogsaa rigtig en fest. Hvad jeg ellers særlig husker er, at jeg i forsamlingen fik øie paa mine gamle bekjendte dommer O. M. Torrison og hustru fra Chicago. De var ute paa en rekreationstur og hadde tilfældigvis kommet til Montgomery den dag; og hadde, sa dommeren, neppe kunnet tro sine egne øine da han fik se en bekjendtgjørelse om at jeg den aften skulde holde tale i den by. Den følgende søndag tilbragte jeg i den norske by Thorsby, omtrent midtveis mellem Birmingham og Montgomery, og der traf jeg Torrisons igjen. En bror av Mrs. Torrison, Gideon Mikkelsen, var hotelvert i den by, og vi var hans gjester.

Saa reiste jeg til de andre av de nævnte byer og overvar en del countykonventioner og lot mig interviewe og fik anledning til at gi oplysninger om guvernør Johnson. I Tuscumbia hændte det at raadhuset nedbrændte den nat da jeg hadde holdt tale i det om aftenen, og avisene fortalte at det var mine brændende ord som hadde sat ild i bygningen.

Da jeg var færdig med dette oplysningsarbeide i Alabama, var jeg med og feiret 17de mai i Thorsby og var ved den anledning gjest hos nu avdøde past. J. Mueller-Eggen, som den gang for sin helbreds skyld

opholdt sig dernede. Det som gjorde Thorsby til et mindre behagelig sted at besøke, var den omstændighet at omtrent alle folk i byen var invalider. Det var der som i det norske settlement i Lawrenceburg, Tennessee, hvor jeg ogsaa hadde været et par ganger. De folk fra Norden som hadde slaat sig ned der, hadde gjort dette fordi de var helseløse og hadde haab om at kunne leve nogen aar til i det mildere og sollyse Syden. Slik var det ogsaa i Fruithurst, Alabama, som jeg en gang besøkte. Det hadde været avertert som et blomstrende norsk settlement; men da jeg var der var der kun en liten haandfuld igjen av de norske settlere. De fleste var enten døde eller flyttet tilbake til sine gamle hjem i en av statene i Nordvesten. Fru Oline Muus var omtrent den eneste av de norske folk som vokste sig fast i Fruithurst og blev boende der i mange aar.

Efter at ha utført mit politiske erend i Alabama, hjemsøkte jeg N. Carolina i samme hensigt; men der kunde jeg intet utrette. Jeg stanset over i statens største by, Charlotte, og fandt huset til min gamle skolekamerat, negermissionær Nils. J. Bakke; men han traf til netop da ikke at være hjemme.

Da vi var færdige med arbeidet for Johnson, og konventionen i Denver var holdt og Bryan igjen nominert som præsidentkandidat, vendte jeg tilbake til hjemmet i Madison. Like før den tid holdt Den Norske Synode sit aarsmøte i Chicago, og jeg overvar det samt den store koncert som under prof. J. Dahles ledelse blev holdt i auditorium, byens største teater. Der var kirkekor fra fjernt og nær, mange hundrede stemmer, og koncerten blev en storartet sukces. Endog jeg syntes at korsangen var herlig; hvad der maaske delvis kom derav at min kone var en av sangerne, og at jeg syntes jeg kunde høre hendes stemme blandt alle de mange andre. Hun sier at kunde jeg virkelig det, saa maa hun ha sunget falsk, og at det gjorde hun ikke.

Resten av denne sommer (1908) arbeidet jeg som leder av kampagnen for at faa advokat Neal Brown av Wausau kaaret som demokratenes kandidat til forbundssenator. Han er en aktiv politiker, der forresten

ogsaa har optraadt med en del held som historisk forfatter. Han fik det indfald at han gjerne vilde være demokratenes kandidat for omhandlede embede. Han ventet ikke at hans parti skulde faa flertal i legislaturen, saa han kunde bli valgt; men han ønsket at bli kaaret ved primærvalget for saaledes at bli officielt anerkjendt som partiets leder i staten. Han er en rik mand og hadde raad til at traktere sig med denne utmerkelse. Han tinget altsaa mig til at lede kampagnen for ham mot den anden demokratiske kandidat, Melville Hoyt av Milwaukee. Vi hadde held med os, idet Neal Brown blev nominert med stort flertal over Hoyt. Men legislaturen var republikansk og valgte til senator den republikanske kandidat, gamle Isaac Stephenson.

De sidste par maaneder før høstvalget var jeg paa farten som kampagnetaler i Wisconsin, og derefter tok jeg mig av en del organisationsarbeide for gjenvalget til vaaren av C. P. Cary som statens skolesuperintendent. Der var oparbeidet nogen opposition mot ham. Han blev dog gjenvalgt, heldigvis. Han er nemlig en meget flink skolemand. Kanske jeg var litt mere interessert i hans valg end jeg ellers vilde været, fordi vi paa en maate er litt beslegtet, idet hans søn er gift med min datter.

XXXII

LITTERÆRT ARBEIDE. FOREDRAG

DENNE vinter og utover vaaren 1909 var det igjen det gamle stræv med at utføre oversættelser; og det var ikke nogen rikelig betaling man fik for det arbeide. Litt av tiden anvendte jeg ogsaa til arbeide for hvilket jeg fik endnu mindre vederlag, nemlig forsøk paa at skrive nogen smaa fortællinger og vers. Nogen av disse slog an, saa man fik litt velvillig omtale; men det var ogsaa alt. For aarboken "Symra", redaktørene Wist og Prestgaard hadde begyndt at utgi i Decorah, skrev jeg saaledes en liten fortælling eller skisse kaldet "Lars Tobiasen", der av anmelderne omtaltes som særdeles vellykket. Men nu er den nok meget død. Av vers som jeg producerte og solgte til "Symra", gaar det ikke nu an at nævne andet end et digt, "Solsiden". Dette blev optrykt i noksaa mange blade, ogsaa av enkelte i Norge, og er endnu ikke fuldstændig glemt. Det hænder ofte, at nogen spør mig om hvor et eksemplar av det kunde være at faa; derfor avtrykkes det her.

Disse vers hadde en liten forhistorie: Jeg hørte en prest tale over den høivigtige sandhet, at verden er en jammerdal. Han klaget især over to ting; nemlig for det første at veien gjennem dette liv er saa trang og slem, og for det andet at den er saa kort. Denne tale slog mig fra den komiske side. Jeg kunde ikke andet end undre mig over den ulogiske tankegang og mumle noget om, at naar en vei er slem, skulde man vel helst glæde sig over at den ikke er lang. Det var under denne følelse at jeg skrev omhandlede vers, som synes mig at indeholde en bedre livsvisdom.

SOLSIDEN

Javist er det sandt, at det stormer iblandt,
og at kulden kan lamme og bide;
og lynet slaar ned et og andet sted,
og varmen kan stikke og svide.
Men oftest er himlen dog venlig og blid;
der er godveir ivente, naar stormen er strid,
og det regner velsignet til rette tid.
Og det er synd at klage.

Det hænder at man har en ormstukken tand,
eller smerter i bringen maa lide;
og somme har gigt eller fotverk og slikt,
og somme et sting i sin side.
Men de fleste er friske paa krop og paa sjæl,
og sundheten følger i sygdommens hæl,
og litt tandpine slaar ingen mand ihjel.
Og det er synd at klage.

Det er mulig, at den som kaldes vor ven,
kan saare os dypt i vort hjerte;
og endog en bror kan bryte sit ord
og volde os sorg og smerte.
Men som regel er vennen dog trofast og huld;
og vor jord er av gode mennesker fuld,
og de flestes ord er saa godt som guld.
Og det er synd at klage.

Det synes nok saa, som de veke og smaa
fik den tyngste byrde at bære;
og dyd blir betrængt og sandhet forvrængt,
mens løgn holdes høit i ære.
Men at styre med saadant faar bli Vorherres sag;
og sikkert er det, at efter nat kommer dag,
og mangt er en seir der ser ut som nederlag.
Og det er synd at klage.

Befinder man sig paa den tørre ørkenvei,
saa falder man ikke i vandet.
Er et øie blindt, nu ja, det vil si, at man da
altsaa ikke er blind paa det andet.
Den lære har gyldighet i stort som i smaat,
at mangt som er ondt, er tilslut bare godt;
og solen er til, om end veiret er graat.
Og det er synd at klage.

Er oppakningen let, saa blir man ikke trœt;
hvo intet har, har intet at miste.
Jeg trænger ingen stok, og jeg faar vel niste nok
for min vandring fra vugge til kiste.
La andre da synge sin kjære klagesang;
for min del vet jeg, at hvis veien er trang,
saa er det jo godt at den ikke er lang.
Og det er synd at klage.

Nu, disse var altsaa de fattige vers som blandt ukritiske folk slog bedre an end noget andet av den slags som jeg har skrevet. Der er mange som har beundret dem meget mere end jeg har gjort.

Denne vinter og vaar maatte jeg ogsaa for at ha noget at leve av reise rundt en del av tiden og holde foredrag. Paa de fleste steder var det om forholdene i Norge omkring tiden for opløsningen av unionen med Sverige. Dette var et særlig godt emne, da norske amerikanere aldrig blir trætte av at høre tale om fædrelandet. Jeg pleide især at fremhæve hvorledes Norge og Sverige ved den blodløse revolution hadde vundet ret til at nævnes som de mest fremskredne blandt alle folk; og for den tale kunde man altid gjøre regning paa et meget taknemmelig publikum.

Under mine mange foredragsreiser den gang saa vel som tidligere og senere, hadde jeg den bedste anledning til at lære hvad norsk gjestevenlighet er for noget. Der findes vist ikke andre folk som er saa gjestevenlige

som vore norske amerikanere. Jeg har i mangfoldige aar besøkt omtrent alle vore settlementer og kunde ha klaret mig meget godt, selv om der ikke fandtes noget saadant som hoteller. Der er altid blandt dem snilde folk som indbyr selv en fremmed og ukjendt mand til sit hjem og behandler ham som en kjær ven der er kommet paa besøk langveis fra.

Nu at nævne de mange hjem i hvilke jeg har nytt den venligste gjestfrihet, vilde være en umulighet. Jeg kommer til at tænke paa slike som M. F. Hegge og Halfdan Foss i Hatton, H. A. Foss i Minot, hallinghøvdingen Ellen Ellenson i Osnabrock, Gustav Brecke i Milton, Timan Quarve i Fessenden, advokat George P. Homnes i Crosby, senator Garden i Souris, bankchef Engesether i Petersburg; for bare at nævne nogen faa av de mange i N. Dakota. Og saa de mangfoldige prestegaarder i hvilke jeg har været gjest og hat det godt. Der har været sagt meget om at vore prester som oftest er fattige. Og det er vel sandt. Men de pleier dog omtrent alle sammen at ha mere end almindelig komfortable hjem. Og i næsten alle er der en hygge og en venlighet som kan varme det koldeste hjerte.

Det er bare et av disse prestehjem, som jeg synes at jeg særlig maa nævne. Som en der har været nødt til at fare vidt og bredt her i Nordvesten, har jeg været svært heldig stillet deri, at jeg har urimelig mange slegtninger. Jeg er en av tretten søskende, som alle sammen har hat sine egne familier og bodd i disse nordvestlige stater, og jeg har besøkt dem alle. Og saa er der en mængde søskendebarn og niecer og nevøer og tremenninger, saa vi blir en hel stor nation. Min hustru er en av otte søstre. De lever ikke alle nu; men alle levde dog længe nok til at ha sine egne hjem, og alle disse har jeg ogsaa besøkt mange ganger. Jeg har været likesom bindeleddet mellem medlemmene av den vidt forgrenede familie.

En av svigerindene mine er Mrs. pastor Førde ved Starbuck, Minnesota; og det var dette prestehjem jeg særlig hadde i tankene. Nils Førde og jeg var i De-

corah paa samme tid, skjønt han er noget ældre og var nogen klasser foran mig ved skolen. I den første tid efter skoledagene var vi naboer i Red River dalen; idet han var prest i Fargo, mens jeg bodde i Hendrum. Da han blev gift med Nora Ericksen, min hustrus søster, kom han jo til at staa mig endnu nærmere end før. Fra Fargo flyttet han til Amherst, Wis., og der var jeg ofte i hans hus. Saa flyttet han til Starbuck, hvor han nu har været prest i en lang aarrække og rimeligvis kommer til at bli saa længe han har noget bruk for et jordisk hjem. Og naar jeg tænker paa de mange hjem som det har været morsomt at gjeste, maa jeg tænke først og fremst paa Førdes prestegaard ved Starbuck. Fru Nora er den altid venlige og virksomme husmor og er avholdt som ingen anden i den kreds av menigheter. Der har været en noksaa stor flok av flinke barn, slik som det pleier at være og skal være i en norsk prestefamilie. Past. Førde og hustruen og alle barna er begavet med sangstemmer og interesse for musik; og hun har ogsaa ved sin begavelse i den retning øvet stor indflydelse paa ungdommen i den kreds. Past. Førde selv er ikke blandt dem som har gjort sig særlig bemerket i videre kredser. Han har nøid sig med at gjøre det arbeide som han har været sat til at gjøre. Og i dette har han været flittig og trofast som faa. Han utarbeider med stor omsorg sine prækener. De er altid gode og grundige; eller har ialfald været det de ganger jeg har hørt ham. Han er ogsaa ellers en saa grei og helstøpt personlighet, at jeg syntes jeg maatte paa denne maate likesom yde ham min skyldige tribut.

Naar man er reisende foredragsholder, er det jo saa, at der paa hvert sted er en eller anden mand som "har den ære at forestille for forsamlingen" aftenens ærede taler. Man faar da høre meget rart om sig selv. I den senere tid sier næsten altid den som skal forestille mig for forsamlingen, noget om at "den mand som skal tale til os iaften, er saa godt kjendt at han ikke trænger til nogen introduktion". Jeg er blit fælt kjed av at høre denne vending. Og naar der da er nogen der gjør

sin gjerning som ordstyrer paa en ny maate, lægger man særlig merke til det. Jeg husker saaledes at kjøbmand Gunnar Høst i Leeds, N. Dakota, er forfriskende og original og heldig som saadan ceremonimester. Han forestillet mig en gang for en stor forsamling i Leeds med en saa utmerket og vittig tale, at det næsten var flaut for mig at avløse ham. En anden, jeg husker, som gjorde det paa en slaaende interessant maate, da han "hadde den ære" at forestille mig for sine bysbarn, er apoteker Isaacksen i Fordville, i hvis hjem jeg ogsaa har nytt megen gjestfrihet. Og saa er der min svoger, pastor Førde, som en gang forestillet mig for en stor forsamling i Starbuck med den bedste tale jeg nogen gang har hørt av den slags. Den var saa taktfuld og paa samme tid saa sprudlende vittig, at jeg stadig har bevart den i frisk erindring.

Siden jeg har skrevet noget om norsk-amerikansk gjestfrihet, maa jeg endnu i den forbindelse nævne en familie i Spring Valley, Minn. Det er nu temmelig mange aar siden jeg en dag kom til den by for at holde et par foredrag. Jeg kjendte ingen folk der, hadde aldrig været der før. Og mens jeg nu var der blev jeg temmelig alvorlig syk. Men der var en familie som viste sig at være blandt de venligste mennesker jeg har truffet. Mandens navn var Knud Hande. Han var valdris og litt i slegt med "Norden"s første redaktør, Hallvard Hande. Han og hans hustru fik fat i mig og vilde paa ingen maate tillate at jeg som var syk, skulde lægge mig ind paa hotellet. De tok mig næsten med magt med sig hjem, og Mrs. Hande og datteren pleiet mig bedre end nogen doktor kunde ha gjort, og beholdt mig i huset indtil jeg var frisk. Da sørget ogsaa Hande for et lokale hvori jeg kunde holde foredrag, og Mrs. Hande solgte selv billetter til det og saa til at jeg kunde reise derfra med velfyldt pengebok. De skaffet mig ogsaa god skyss til Ostrander, hvor jeg holdt foredrag den næste aften og hadde god fortjeneste. Jeg har senere ikke truffet Knud Hande og hustru og vet virkelig ikke om de endnu lever, skjønt jeg

endnu kan ligge vaaken og tænke paa, hvorvidt jeg takket dem saa hjertelig som de fortjente.

Sommeren 1909 overvar jeg i Minneapolis et massemøte som var sammenkaldt til at forhandle om "Mindegaven" til Norge i 1914. Det var det møte som var saa heldig at faa senator L. O. Thorpe av Willmar til at paata sig arbeidet som formand i mindegavekomiteen. Der er vel ingen mand som nyter mere almindelig agtelse blandt norske amerikanere for sin dygtighet og retskafne karakter, og neppe nogen anden kunde ha gjort det arbeide som Thorpe gjorde i denne sak. Allikevel reiste han ikke selv til Norge i 1914, men overlot det til andre at overdra mindegaven og motta de dermed forbundne æresbevisninger.

Ved den tid da dette massemøte holdtes i Minneapolis, var det at kaptein Richard With kom over fra Norge for at faa norske amerikanere interessert i den da paatænkte norske Amerikalinje, der som bekjendt har hat overordentlig held med sig. Kaptein With opsøkte mig i Minneapolis og spurte mig ut om hvilke nordmænd han helst skulde henvende sig til i den sak. Jeg hjalp ham saa godt jeg kunde, og vi blev rigtig gode venner. Senere har han vist mig megen venlighet under mine forskjellige besøk i Norge. Han fik, som man vil erindre, konsul E. H. Hobe i St. Paul til at forestaa aktiesalget i Amerika; og da gik det naturligvis. Konsul Hobe er et forretningsgeni. Hadde det ikke været for ham, vilde den norske Amerikalinje ikke saa snart være blit til virkelighet. Da konsul Hobe efter forhandlinger med kaptein With hadde indvilget i at overta ledelsen av arbeidet, satte han dog som betingelse, at jeg en tid skulde være paa hans kontor i St. Paul og skrive avisartikler om saken og ordne med avertering og saadant. Da vilkaarene var rimelige, slog jeg til og arbeidet saa utover høsten med den sak. Og det gik rigtig godt. Saa reiste jeg rundt i Wisconsin og senere i N. Dakota og solgte aktier i linjen. Det var ikke nogen let sak at faa folk til at kjøpe. Man hadde ikke længe før den tid brændt sig stygt paa aktier i J. W. Arctanders "guldskib"; og enkelte steder

i Nord Dakota vilde man næsten jage mig bort fra byen saasnart jeg nævnte noget om aktier. Jeg slap dog levende fra det og fik ogsaa temmelig mange av vore landsmænd til at anbringe en del penger i det store foretagende. Og de har jo ikke hat grund til at angre det.

XXXIII

ANSÆTTELSE VED "NORMANDEN"

PAA denne tur høsten 1909 som agent for den norske dampskibslinje var det at jeg kom til Grand Forks, fornyet bekjendtskapet med P. O. Thorson og blev saa hængende fast ved "Normanden". Hadde jeg ikke den høst hat det arbeide for konsul Hobe, vilde jeg ikke hat noget erend i Grand Forks, og "Normanden"s læsere vilde aldrig ha hørt om mig uværdige. Jeg vilde ikke faat anledning til at reise i saa mange fremmede land og vilde formodentlig ikke ha fundet paa at skrive disse "Erindringer".

Om det var et held eller et uheld for mig, og om det var til glæde eller til forargelse for læserne, kan jeg ikke sikkert vite. Men man faar vel helst søke at trøste sig som Terje Viken: "Bedst var det, kan hænde, det gik som det gik." Det blev i mange maater en vanskelig vei. Men

"En mand er for sin gjerning skapt,
Om mellem den og dig sig hvælvet
et hav, mens satans land er nær;
skal derfor ropes: Bort besvær,
her er jo kortere til helved?"

Den gang jeg høsten 1909 kom til Grand Forks og hektet mig fast i "Normanden", av hvilket blad jeg siden den tid har hat min levemaate, hadde det nu avdøde Kjetil Knutsson som sin redaktør. Men han hadde altfor meget at ta vare paa, da han samtidig i kompaniskap med Arnt Odlaug utgav og redigerte maanedsskriftet "Eidsvold". Han hadde sværmet for at mindegaven til Norge i 1914 skulde bestaa i et amerikansk college ved Eidsvold; og han hadde været en

tur i Norge for der at oparbeide opinionen for den sak. Denne hans drøm om "Eidsvold College" var det vel som gav ham den ide at kalde sit tidsskrift med det navn "Eidsvold". Arbeidet med dette gjorde at han fik for liten tid tilovers for "Normanden"; og saaledes faldt det likesom av sig selv, at da jeg nu en stor del av tiden opholdt mig i Grand Forks, kom jeg til at skrive en hel del for dette blad og litt efter litt fortrængte Kjetil Knutsson som dets redaktør. Jeg skrev ogsaa for "Eidsvold"; og gjennem aaret 1910 var det oftest saa, at jeg utførte hovedarbeidet med redaktionen av "Normanden", mens Knutsson la det meste arbeide paa "Eidsvold". Stillingen med hensyn til hvem som skulde ha ansvaret, var dog en tid noget svævende; indtil Knutsson lot andet arbeide ligge, mens han overtok ledelsen av den politiske kampagne for forbundssenator Grønnas gjenvalg. Denne hadde nemlig en sterk motkandidat i dommer Edward Engerud i Fargo. Engerud hadde Olaf Huseby som sin agent. Huseby var Knutsson langt underlegen som politiker og var ogsaa sammenlignet med Knutsson en fremmed mand i staten; og utfaldet av kampagnen blev da næsten selvfølgelig den, at Grønna fik stort flertal ved primærvalget og senere blev omtrent enstemmig gjenvalgt av statens legislatur.

P. O. Thorson, "Normanden"s utgiver, med hvem jeg altsaa i disse sidste syv—otte aar har hat mere at bestille end nogen anden mand, er saa grei og retskaffen en person som jeg nogen gang har truffet. Aldrig et øieblik har jeg hat grund til at angre at jeg kom likesom i hans brød. Skjønt vore regnskaper med hinanden ofte paa grund av mine mange og vidtløftige reiser og private gjøremaal har været altfor indviklet til at jeg kan greie flokene, har vi aldrig en eneste gang vekslet et uvenlig ord eller hat nogen slags vanskelighet med at ordne vort mellemværende. Han har gaat ut fra, at jeg var en ærlig mand, hvis ord stod til troende; og jeg for min del har visst at han var at stole paa, og at han desuten hadde slik forretningskløkt, at jeg ikke kunde snyte ham selv om jeg hadde villet.

P. O. Thorson er elleve aar yngre end jeg og er i likhet med mig født amerikaner av norske forældre. Han er nemlig født i 1867 i Scandinavia, Wis. Hans forældre var indvandret fra Gudbrandsdalen. Som ung gut arbeidet han paa farmen og gik paa folkeskolen. Senere var han elev ved høiskolen i Waupaca, derefter ved statens normalskole i Oshkosh og en handelsskole i La Crosse. Han var da en tid handelsbetjent i Black River Falls og i Minneapolis, og i 1888 slog han sig ned i Grand Forks. I to—tre aar gjennemreiste han staten som abonnentsamler for "Grand Forks Herald"; og siden 1893 har han været hovedeier og bestyrer av "Normanden". Dette blad var seks aar tidligere opret-tet av dommer L. K. Hassell, som efter et aars tid over-drog det til H. A. Foss og Ed. Lund. Det vandt da med den populære forfatter H. A. Foss som redaktør betydelig berømmelse, særlig ved sit arbeide for av-holdssaken og som organ for populistpartiet. Siden Thorson blev bladets styrer hadde det op til den tid da jeg fik med det at gjøre, været redigert av O. S. Hoel, A. Lindelie, Olaf Huseby, O. E. Hagen og Kjetil Knutsson. Lindelie er den eneste av disse som endnu lever, medmindre man skal regne Huseby som fremde-les værende ilive.

Næsten alle de folk som arbeider ved "Normanden" trives godt ved det. Paa trykkeriet er der de samme mænd nu som da jeg først kom dit. Peter Therkildsen har hele tiden arbeidet trofast ved "Linotypen", Nyk-aas har forestaat arbeidet med at sætte avertissementer og med akcidentstrykkeri, og Gunderson holder pres-sen og de andre maskinerier i orden. De hører med til bladet omtrent som P. O. Thorson selv.

Like før nyaar 1911 reiste jeg for "Normanden" til statens hovedstad Bismarck og opholdt mig der hele vinteren som bladets referent, mens legislaturen var samlet og derefter under retssaken mot distriktsdom-mer Cowan, som var anklaget for pligtforsømmelse, og som efter en langvarig procedure blev frikjendt av sta-tens senat.

Nu, paa dette sted burde jeg nok avslutte mine "Er-

indringer" for bladets vedkommende, eftersom de forskjellige oplevelser siden den tid og de folk jeg har truffet sammen med allerede har været utførlig beskrevet i mine mange referater og reisebrev. Nogen av mine kjæreste minder har jeg dog fra denne tid, for eksempel fra den første vinter ved legislaturen i Bismarck. Jeg hadde været referent ved andre staters legislaturer, men dette arbeide i Bismarck var dog uendelig meget mere behagelig og interessant. Omtrent halvparten av lovgiverne var nordmænd, og jeg fik saaledes anledning til at bli kjendt med en lang række av vore mest fremstaaende landsmænd.

Der hersket blandt dem en gemytlig og broderlig forstaaelse som var overordentlig velgjørende. Vi bodde næsten alle sammen som en eneste stor familie i Henry Hatleys store og gode Grand Pacific Hotel. Der holdtes utenfor sessionene paa kapitoliet en mængde selskapelige sammenkomster med musik og lek og foredrag; og jeg var indbudt til dem alle sammen. Jeg kan ikke la være at nævne med stolthet, at N. Dakotas legislatur rigtig adopterte mig og behandlet mig meget bedre end man ellers pleier at behandle bladreferenter. Da jeg fire aar senere en dag besøkte Bismarck mens legislaturen var samlet, hadde man arrangert et festmaaltid i Hatleys hotel, med alle norske medlemmer og mange andre tilstede, og med guvernør Hanna som kjøgemester og høiesteretsdommer Christianson som festtaler, der skulde ha den ære at ønske mig velkommen tilbake til Bismarck. Det er ikke ofte at der blir bevist en tarvelig reporter en saadan opmerksomhet.

Jeg vil ikke nu søke at nævne alle de gjæve landsmænd med hvilke jeg fik stifte bekjendtskap den første vinter i Bismarck. I senatet var der slike som E. L. Garden fra Souris, Ole Syverson fra Rolette, Grønvold fra Rugby, Velo fra Velva, Martin Thoreson fra Barnes Co., John G. Gunderson fra Aneta, Chas. Ellingson fra Sharon, Wm. Overson fra Williston m. fl. — alle sammen mænd som skulde faat hæderlig omtale i bladet nu dersom de ikke hadde faat det allerede for seks aar siden.

Imidlertid — siden jeg nævnte nogen av de norske senatorer, faar det ogsaa nævnes, at der i repræsentanthuset var endnu flere interessante nordmænd. Der hadde vi slike som O. J. Sorlie fra Buxton, Geo. P. Homnes fra Crosby, R. A. Nestos og John Lee fra Minot, Robert Norheim fra Alexander, Staale Hendrickson fra Coteau, Bernt Anderson fra Churchs Ferry, Nils T. Hedalen fra Fordville —nei, dette skal ikke være en navneliste.

Demokraten John Burke var den gang statens guvernør, og Usher L. Burdick viceguvernør og altsaa formand i senatet. Burdick var den mest almindelig avholdte mand i Bismarck. Man kunde ikke være kjendt med ham uten at holde av ham. Ved siden av at være en dygtig mand i sin offentlige stilling, hadde han ogsaa et overmaate tiltalende væsen og et vakkert ydre; en stor, statelig ung mand, der stod foran alle de andre ogsaa i enhver mandig idræt.

TIL PEER STRØMME

Kven segjer du er sjuk?
D'er synd aa tala slik!
Di sjæl er frisk som fossen,
som fisk i fjord og vik.

Er kroppen veik og skral —
den stakkar, kast han ut!
Og fljug som ørni djerv
upp yver berg og nut!

Just det du gjer, min ven,
ein viking enn du er
med slipa øks i hand
og spjot som sting og flær.

Heil deg, du norske gut,
med grjot fraa Norigs fjell!
Ditt merke stend i jord,
um du innunder fell!

JON NORSTOG.

TIL MIN HUSTRU

Før endnu jeg saa dig, du var i mit sind;
i ungdommens drømmer var du vævet ind.
Dig var det jeg søkte, men verden er stor,
og ikke jeg visste hvem du var, eller hvor.

Saa mange var de veier som laa for min fod;
og det hele var en gaate som jeg ikke forstod.
Men jeg fandt dig, og løsning paa gaaten jeg fik,
da jeg læste livets mening i dit kjærlige blik.

Paa vandringen videre fulgtes vi ad;
du var sommer og sang, og du gjorde mig saa glad.
Og barnene kom og velsignet vort hjem,
og din egen unge skjønhet fornyedes i dem.

Og har jeg undertiden en vanskelig stund
med mørke omkring mig og vaklende grund,
blir der tryghet og lys uten skygge av tvil,
naar jeg soler min sjæl i dit venlige smil.

PEER STRØMME.

AUGSBURG COLLEGE AND SEMINARY
LIBRARY - MINNEAPOLIS 4, MINN.